

บทที่ 3

มาตรการว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของประเทศไทยและต่างประเทศ

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ เป็นการศึกษาวิจัยสาขาวิชานิติศาสตร์ ที่มุ่งศึกษาปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ที่นำหลักความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) มาใช้ในระบบกฎหมายไทย เพื่อใช้เป็นเครื่องมือทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภค ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัย จะนำหลักความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) มาใช้ โดยให้ผู้ผลิตซึ่งเป็นผู้อยู่ในฐานะที่จะป้องกันความเสียหายได้ดีที่สุด ต้องรับผิดชอบในความเสียหายแก่ผู้บริโภค โดยไม่ต้องพิสูจน์ความเสียหายอันเป็นการยกเลิกหลักนิติสัมพันธ์ (Privity of Contract) ด้วย ภายใต้นโยบายความรับผิดโดยเคร่งครัดนี้ แม้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจะไม่ใช่คู่สัญญาในสัญญาซื้อขาย ก็มีสิทธิที่จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายและเยียวยาทางแพ่งได้ เพราะก่อนนำสินค้าออกวางจำหน่ายนั้น ผู้ผลิตย่อมต้องตรวจสอบคุณภาพว่ามีความปลอดภัยต่อผู้บริโภคจึงนำสินค้าออกสู่ตลาด ดังนั้น เมื่อความเสียหายเกิดขึ้นจากสินค้า ผู้ผลิตจึงต้องรับผิดชอบตามหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability)

แต่ภายใต้นโยบายความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 กลับบัญญัติข้อยกเว้นให้ผู้ผลิตซึ่งมีอำนาจต่อรองทางธุรกิจเหนือกว่าผู้บริโภค สามารถนำสืบให้หลุดพ้นความรับผิดได้ ซึ่งจะกระทบต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ใช้เป็นเครื่องมือในการคุ้มครองผู้บริโภค โดยเฉพาะการแก้ปัญหาช่องว่างของอำนาจต่อรองทางธุรกิจ ที่ในอดีตจะบังคับตามหลักนิติสัมพันธ์ ผู้บริโภคฟ้องคดีละเมิดก็ต้องมีหน้าที่นำสืบ ซึ่งทำให้ผู้บริโภคเสียเปรียบ ไม่ได้ได้รับความคุ้มครองเยียวยาความเสียหาย แต่เมื่อนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้ในกฎหมายว่าด้วยความรับผิดอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ที่บัญญัติความรับผิดทางแพ่งของผู้ผลิตเพื่อความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย หรือทรัพย์สินที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือความเสียหายจากสินค้าที่มีความบกพร่องจากการผลิต หรือความผิดปกติของผลิตภัณฑ์ที่ไม่อาจจะคาดหมายได้ตามธรรมดา แต่ก็มีบทบัญญัติข้อยกเว้นความรับผิดไว้ เพื่อให้ผู้ผลิตนำสืบเพื่อหลุดพ้นความรับผิดด้วย

ดังนั้น การศึกษาวิจัยเพื่อแสวงหามาตรการทางกฎหมายเพื่อแก้ปัญหา จึงต้องศึกษาถึง มาตรการทางกฎหมายของต่างประเทศที่ใช้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค ภายใต้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) และ ศึกษากฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) เพื่อที่จะวิเคราะห์ มาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสม เพื่อใช้เป็นมาตรการคุ้มครองผู้บริโภค โดยมีให้กระทบต่อ เจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยศึกษากฎหมายต่างๆของประเทศไทยและกฎหมายต่างประเทศ ดังนี้

3.1 กฎหมายไทย

3.1.1 กฎหมายไทยที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดในผลิตภัณฑ์

3.1.1.1 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะซื้อขาย

บทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่บัญญัติความรับผิดตามสัญญาซื้อขาย เกี่ยวกับการฟ้องร้องให้ผู้ขายรับผิดในความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ซื้อขาย จะบัญญัติไว้ใน มาตรา 472 และมาตรา 476 ดังนี้

“มาตรา 472 ในกรณีที่ทรัพย์สินซึ่งขายนั้น ชำรุดบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใด อันเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันจะมุ่งใช้เป็นปกติก็ดี ประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญาก็ดี ท่านว่าผู้ขายต้องรับผิด

ความที่กล่าวมาในมาตรานี้น้อยมิใช้ได้ทั้งที่ผู้ขายรู้อยู่แล้วหรือไม่รู้ว่าความชำรุดบกพร่องมีอยู่”

บทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเอกเทศสัญญาเรื่องซื้อขายที่ ยกมากล่าวนี้ มาตรา 472 เป็นกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ขายมีหน้าที่ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่ขายให้ ผู้ซื้อ โดยเห็นว่าเมื่อผู้ขายมีหน้าที่ต้องส่งมอบสินค้าที่ขายให้แก่ผู้ซื้อ ตามมาตรา 461 ผู้ขายก็ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่ขายโดยปราศจากความชำรุดบกพร่องใดๆ ดังนั้น หากทรัพย์สินที่ซื้อขายกันมีความชำรุดบกพร่อง ผู้ขายก็ต้องรับผิดต่อผู้ซื้อ อย่างไรก็ตาม ความชำรุดบกพร่องนั้นจะต้องถึงขนาด อันเป็นเหตุให้เสื่อมราคา หรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์ อันมุ่งจะใช้เป็นปกติ หรือประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญา ผู้ขายก็ต้องรับผิด เช่น โฉลกซื้อกระเป๋ายางสำหรับใส่ น้ำร้อนจาก จำเลย เมื่อโฉลกเอาไปใช้น้ำร้อนแต่กระเป๋าดกฉกโฉลก ดังนี้ จำเลยก็ต้องรับผิด¹ แต่ถ้าชำรุดบกพร่องไม่ถึงขนาดเป็นเหตุให้เสื่อมราคา หรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์ที่มุ่งจะใช้ เช่น

¹ ปรีชา สุมาวงศ์. (2519). คำบรรยายลักษณะวิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้ (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. หน้า 171.

ชำรุดบกพร่องเล็กน้อย ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ขาย ตามนัยแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 472 นอกจากนี้ความชำรุดบกพร่องดังกล่าวต้องมีอยู่ก่อนแล้วหรือมีอยู่ในขณะทำสัญญาซื้อขาย หรือได้มีอยู่ในเวลาส่งมอบทรัพย์สินที่ขาย ส่วนความชำรุดบกพร่องที่มีภายหลังผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบ² หลักตามมาตรา 472 เป็นเรื่องของกรให้คำรับประกันถึงความชำรุดบกพร่องโดยปริยายโดยบทบัญญัติกฎหมาย ซึ่งสามารถเทียบเคียงได้กับคำรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) ในกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ที่ได้ศึกษาเอาไว้แล้วในบทที่ 2 นั้นเอง

สำหรับความรับผิดชอบของผู้ขายเรื่องความชำรุดบกพร่องนี้ ผู้ขายอาจต้องรับผิดชอบด้วยการคืนราคาให้ผู้ซื้อได้ชำระให้แก่ผู้ขายแล้ว และอาจต้องรับผิดชอบในผลแห่งความเสียหายที่ผู้ซื้ออาจได้รับนอกเหนือจากราคาทรัพย์ด้วยก็ได้ ซึ่งอายุความที่จะใช้สิทธิฟ้องร้องให้ผู้ขายรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่อง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะซื้อขาย คือให้ใช้สิทธิฟ้องร้องภายในหนึ่งปี นับแต่ได้พบเห็นความชำรุดบกพร่อง³ แต่มีข้อยกเว้นตามมาตรา 473 ซึ่งหากเป็นกรณีใดกรณีหนึ่งต่อไปนี้ ผู้ขายก็ไม่ต้องรับผิดชอบ ดังนี้

“มาตรา 473 ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

(1) ถ้าผู้ซื้อได้รู้อยู่แล้วแต่ในเวลาซื้อขายว่ามีความชำรุดบกพร่อง หรือควรจะารู้ เช่นนั้นหากได้ใช้ความระมัดระวังอันจะพึงคาดหมายได้แต่วิญญูชน

(2) ถ้าความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นอันเห็นประจักษ์แล้วในเวลาส่งมอบและผู้ซื้อรับเอาทรัพย์สินนั้นไว้โดยมิได้อัดเอียน

(3) ถ้าทรัพย์สินนั้นได้ขายทอดตลาด”

นอกจากนี้ระหว่างคู่สัญญาสองฝ่ายก็อาจมีข้อสัญญาจำกัดความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องกันก็ได้ แม้จะมีบทบัญญัติของกฎหมายให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบ ในความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ขายก็ตาม แต่ในการส่งมอบทรัพย์สิน ผู้ซื้อกับผู้ขายอาจมีข้อสัญญากันจำกัดความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องก็ได้⁴ แต่การจำกัดความรับผิดชอบเช่นว่านี้จะไม่คุ้มครองผู้ขายให้พ้นจากความรับผิดจากการต้องส่งคืนราคาให้แก่ผู้ซื้อ ในกรณีที่มีความชำรุดบกพร่องเกิดขึ้น เว้นแต่จะมีการระบุไว้เป็นอย่างอื่น⁵ แต่ข้อสัญญาว่าจะไม่ต้องรับผิดชอบของผู้ขายดังกล่าวจะไม่คุ้มครองถึงความ

² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 459/2514.

³ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 474.

⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 483.

⁵ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. มาตรา 484.

รับผิดชอบของผู้ขายในผลของการกระทำของผู้ขายเอง หรือเนื่องมาแต่พฤติการณ์หรือผลแห่งข้อความจริงอันผู้ขายได้ทราบและปกปิดไม่ให้ผู้ซื้อได้ทราบ⁶

บทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472 ลักษณะซื้อขาย เรื่องความรับผิดในความชำรุดบกพร่องข้างต้น ที่จะใช้บังคับเกี่ยวกับความรับผิดในผลิตภัณฑ์ในกรณีที่ทรัพย์สินซึ่งซื้อขายกันนั้นมีความชำรุดบกพร่อง และก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกายหรือทรัพย์สินของผู้ซื้อหรือบุคคลอื่นๆ ที่ได้ใช้ทรัพย์สินนั้นด้วย ก็พบว่าการนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะซื้อขาย มาใช้กับการฟ้องร้องดำเนินคดีกรณีความรับผิดอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability) พบว่ามีข้อจำกัดอยู่หลายประการ กล่าวคือ⁷

1) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่องความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่อง ในกฎหมายลักษณะซื้อขาย จะใช้บังคับกันระหว่างคู่สัญญาคือผู้ซื้อและผู้ขายเท่านั้น ทั้งนี้ตามหลักความสัมพันธ์ตามสัญญา (Privity of Contract) โดยหากผู้ได้รับความเสียหายเพราะความชำรุดบกพร่องของสินค้าไม่ใช่ผู้ซื้อสินค้านั้นมาจากผู้ขาย เช่น ผู้โดยสารที่นั่งในรถยนต์ที่เกิดอุบัติเหตุเพราะความชำรุดบกพร่องของรถยนต์ หรือบุคคลในครอบครัวของผู้ซื้อที่ใช้สินค้าแล้วได้รับความเสียหาย บุคคลที่ไม่ใช่คู่สัญญาย่อมไม่สามารถใช้สิทธิฟ้องให้ผู้ขายรับผิดชอบตามสัญญาซื้อขายที่ผู้ขายทำไว้กับผู้ซื้อได้ และจะนำหลักเรื่องสัญญาเพื่อประโยชน์บุคคลภายนอก ตามที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 374 มาใช้ก็ไม่ได้ เพราะมาตรา 374 เป็นเรื่องของคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งทำสัญญาว่าจะชำระหนี้ให้แก่บุคคลภายนอก กับทั้งไม่ปรากฏว่า ศาลฎีกาได้ตีความว่าความรับผิดของผู้ขายเพื่อความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ขายตามความในมาตรา 472 และมาตรา 473 นั้น ขยายไปถึงการคุ้มครองบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่คู่สัญญากับผู้ขายด้วย

นอกจากนี้ แม้ผู้ซื้อจะเป็นผู้เสียหายและฟ้องคดีเอง ผู้ซื้อก็ได้แต่ฟ้องผู้ขายซึ่งเป็นคู่สัญญาให้รับผิดชอบได้เท่านั้น โดยส่วนใหญ่ผู้ที่ขายสินค้าให้แก่ผู้บริโภคก็มักเป็นผู้ค้าปลีกซึ่งจะเป็นผู้ประกอบการรายย่อย แต่หากความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นความเสียหายที่รุนแรงมาก ผู้ค้าปลีกก็อาจไม่มีกำลังเพียงพอที่จะชดเชยค่าเสียหายได้เต็มจำนวน แต่ผู้ซื้อสินค้าที่ได้รับความเสียหายเช่นนี้ก็ไม่สามารถฟ้องร้องผู้ผลิตหรือผู้ค้าส่งได้โดยตรง การนำหลักความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่อง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้กับคดีฟ้องเกี่ยวกับความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product

⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 485.

⁷ อนันต์ จันทโรภากร. (2545). โครงการกฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหาย อันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย (Product Liability Law). โครงการตำราและวารสารนิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 93-94.

Liability) ย่อมไม่สามารถที่จะสนองนโยบายในเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคได้ ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability)

2) บทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะซื้อขาย ไม่ได้แยก ระหว่างสัญญาซื้อขายที่ทำขึ้นระหว่างพ่อค้ากับพ่อค้าและระหว่างพ่อค้ากับผู้บริโภค เมื่อไม่ได้แยก เช่นนี้จึงขาดแนวคิดพื้นฐานเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งเห็นได้จากกรณีที่กฎหมายได้ยกเว้นความรับผิดของผู้ขายตามความในมาตรา 473 ทั้งมาตรา 483-485 ยังยอมให้มีกรยกเว้นความรับผิดของผู้ขายในสัญญาได้ด้วย ต่างกับกฎหมายของต่างประเทศที่ห้ามมิให้ผู้ขายยกเว้นหรือจำกัดความรับผิด เพื่อความชำรุดบกพร่องของสินค้าในกรณีที่เป็นการซื้อขายระหว่างพ่อค้ากับผู้บริโภค

3) ในการฟ้องร้องให้ผู้ขายรับผิดชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ซื้อ ในกรณีทรัพย์สินที่ขายชำรุดบกพร่องนั้น จะตกอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติ มาตรา 222 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งบัญญัติว่า “การเรียกเอาค่าเสียหายนั้น ได้แก่ เรียกค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหาย เช่นที่ตามปกติ ย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้”

เจ้าหนี้จะเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ แม้กระทั่งเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ หากว่าคู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้คาดเห็น หรือควรจะได้คาดเห็นพฤติการณ์เช่นนั้นล่วงหน้าก่อนแล้ว”

บทบัญญัติมาตรา 222 ข้างต้น ผู้ขายจะรับผิดชอบเฉพาะค่าสินไหมทดแทนความเสียหายอันพึงเกิดขึ้นโดยปกติตามธรรมดา อันเนื่องมาจากการส่งมอบสินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั้น แต่ผู้ขายไม่ต้องรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ โดยผู้ขายจะต้องรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ ก็ต่อเมื่อผู้ขายคาดการณ์หรือควรจะได้คาดหมายได้ว่า จะเกิดความเสียหายเช่นนั้นขึ้น ดังนั้น การที่ผู้ซื้อฟ้องเรียกราคาที่ชำระไปแล้วคืนจากผู้ขายก็ดี การฟ้องร้องเรียกค่าเสื่อมราคาจากผู้ขาย หรือการลดราคาทรัพย์สินก็ดี การฟ้องร้องเรียกค่าขาดประโยชน์จากการใช้ทรัพย์สินก็ดี การฟ้องเรียกค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมทรัพย์สินก็ดี การขอให้เปลี่ยนทรัพย์สินก็ดี หรือการฟ้องร้องเรียกค่าขนส่งทรัพย์สินเพื่อทดแทนส่วนที่ชำรุดบกพร่อง ที่ศาลฎีกาได้เคยพิพากษาวางหลักไว้ว่า ผู้ขายจะต้องชดใช้ค่าเสียหายในส่วนที่ผู้ซื้อจะต้องเสียค่าขนส่งทรัพย์สินไปต่างประเทศเพื่อทดแทนส่วนที่ชำรุดบกพร่องอีกด้วย⁸ ถือเป็นค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นตามปกติธรรมดาจากการที่ผู้ขายส่งมอบทรัพย์สินที่ชำรุดบกพร่องให้ผู้ซื้อ แต่หากเป็นกรณีที่ผู้ซื้อได้รับอันตรายแก่กายหรือถึงแก่ชีวิต เนื่องจากความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ซื้อขายแล้ว ก็ยังเป็นเรื่องที่น่าคิดว่าจะถือว่าเป็นความเสียหายตามปกติธรรมดา หรือความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์

⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5581/2533.

พิเศษ เพราะถ้าถือเป็นความเสียหายอันเกิดแต่พฤติการณ์พิเศษ ผู้ขายต้องรับผิดชอบก็ต่อเมื่อคาดเห็นได้ หรือควรคาดเห็นได้ว่าความเสียหายเช่นนั้นจะเกิดขึ้น ซึ่งทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับความคุ้มครองในบางกรณี ซึ่งต้องพิจารณาสินค้าเป็นรายชนิดไปว่าผู้ขายคาดหมายได้หรือไม่ ว่าสินค้านั้นหากชำรุดบกพร่องแล้วจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของบุคคลอื่นหรือไม่

จากการศึกษาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะซื้อขาย ในส่วนของความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่อง ที่จะนำมาปรับใช้กับการฟ้องร้องในคดีเกี่ยวกับความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) พบว่า บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ข้างต้น ยังมีข้อจำกัดในการนำมาปรับใช้กับการฟ้องให้รับผิดในสินค้าที่ไม่ปลอดภัยอยู่มาก ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในเรื่องความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องในลักษณะซื้อขายจะคุ้มครองสินค้าชำรุดบกพร่อง เฉพาะกรณีมีนิติสัมพันธ์ตามสัญญาตามหลักความสัมพันธ์ตามสัญญา (Privity of Contract) เท่านั้น ผู้เสียหายที่ไม่ใช่คู่สัญญากับผู้ขายจะฟ้องไม่ได้ ในขณะที่เดียวกันอุปสรรคสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ข้อตกลงยกเว้นความรับผิดที่ได้ตกลงกันไว้จะทำให้ผู้ขายหลุดพ้นความรับผิดได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ในกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ที่มีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งเป็นคู่สัญญาฝ่ายที่อำนาจต่อรองน้อยกว่าผู้ประกอบการ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาเป็นกลไกในการคุ้มครองผู้บริโภค ให้ภาระการนำสืบไปตกอยู่กับฝ่ายผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ

3.1.1.2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิด

1) ความรับผิดเพื่อการทำละเมิดในกรณีทั่วไปตามมาตรา 420

ผู้ที่ได้รับความเสียหายเนื่องมาจากความชำรุดบกพร่องของสินค้าสามารถที่จะฟ้องร้องผู้ผลิตหรือผู้ขายได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยการทำละเมิดกรณีทั่วไปตามมาตรา 420 ซึ่งกฎหมายไทยไม่ได้ใช้หลักความไม่สมเหตุสมผล (Non-Concurrence Cause of Action) อย่างกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส⁹ เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 994/2517 กรณีที่ผู้รับขนต้องรับผิดในของที่สูญหายในระหว่างที่ขนส่ง ศาลใช้ทั้งมาตรา 616 ซึ่งเป็นเรื่องของสัญญา รับขนกับมาตรา 438 ซึ่งเป็นเรื่องละเมิด นอกจากนี้ยังมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 974/2492 กรณียืมทรัพย์เข้ามาแล้วทำให้ทรัพย์เสียหายโดยประมาทเล็กน้อย อาจเป็นได้ทั้งละเมิดและผิดสัญญา ซึ่งคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 413/2508 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1410/2518 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1141-1157/2519 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2692/2517 ก็ตัดสินในทำนองเดียวกัน ซึ่งศาสตราจารย์ จิตติ ดิงศภัทย์ อธิบายว่าการกระทำที่เป็น

⁹ อนันต์ จันทร์ โอภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 97.

การผิดสัญญาอาจจะเป็นละเมิดในตัวเองก็ได้ ถ้าการกระทำนั้นละเมิดสิทธิเด็ดขาดของผู้อื่นด้วย¹⁰ ดังนั้น เมื่อพิจารณาคำวินิจฉัยของศาลฎีกาข้างต้น จะเห็นว่าแม้ว่าผู้เสียหายจะเป็นผู้ซื้อสินค้า ซึ่งมีความสัมพันธ์กันทางสัญญา แต่ผู้ซื้อก็สามารถฟ้องผู้ขายหรือผู้ผลิตได้ตามกฎหมายลักษณะละเมิด หากสินค้าที่ซื้อไม่ปลอดภัยและก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้ซื้อ ซึ่งในการฟ้องคดีละเมิดตามมาตรา 420 โจทก์ต้องพิสูจน์ว่าจำเลยกระทำการโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้โจทก์เสียหาย (Fault) ซึ่งภาระการพิสูจน์จะยุ่งยากมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อข้อเท็จจริงและหลักฐานที่เกี่ยวกับการผลิตและจำหน่ายสินค้านั้น ผู้ผลิตเท่านั้นที่รู้และตกอยู่ในความครอบครองของผู้ผลิตเสียเป็นส่วนใหญ่ และแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ผ่านมาก็มิได้วางหลักว่าจะลดภาระการพิสูจน์ของโจทก์ โดยนำหลักการกระทำที่ไม่มีผู้อื่นรู้เห็น (Res Ipsa Loquitur) ของกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) มาใช้ได้หรือไม่ หรือมีวิธีลดภาระการพิสูจน์ของฝ่ายโจทก์ โดยให้ภาระการพิสูจน์ตกไปอยู่กับฝ่ายจำเลยแต่อย่างใด¹¹

ทั้งนี้ แม้แนวคำพิพากษาของศาลฎีกาจะไม่ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่าจะนำหลักการกระทำที่ไม่มีผู้อื่นรู้เห็น (Res Ipsa Loquitur) มาใช้ได้หรือไม่ ในกรณีใดบ้าง แต่ก็สามารถนำคำพิพากษาศาลฎีกาบางเรื่องมาเทียบเคียงได้ เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 849/2490 ซึ่งศาลวินิจฉัยว่าเกิดไฟไหม้บ้านเช่าแม้ผู้ให้เช่าจะสืบไม่ได้ความว่าไฟเกิดขึ้นด้วยเหตุใด หรือใครทำให้เกิดขึ้นก็ดี เมื่อได้ความว่าไฟเกิดในบ้านเช่าไม่ใช่ลุกลามมาจากที่อื่นแล้ว ผู้เช่าก็มีหน้าที่นำสืบแสดงข้อแก้ตัวเพื่อให้พ้นจากความรับผิด ถ้านำสืบมาหักล้างไม่ได้ก็ต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากไฟไหม้นั้น จากคำพิพากษาศาลฎีกาคดีนี้ อาจารย์โอสถ โกศิน ได้อธิบายว่า ศาลฎีกาได้นำหลักการกระทำที่ไม่มีผู้อื่นรู้เห็น (Res Ipsa Loquitur) มาใช้ในคดีนี้ และศาลไทยเดินไปไกลกว่าหลักของประเทศอังกฤษเสียอีก เพราะตามกฎหมายของประเทศอังกฤษในคดีที่เกี่ยวกับเรื่องไฟไหม้ ศาลไม่ยอมให้นำหลักการกระทำที่ไม่มีผู้อื่นรู้เห็น (Res Ipsa Loquitur) มาใช้¹² แต่อย่างไรก็ตาม ศาลของประเทศไทยก็ไม่ได้วางหลักไว้ชัดเจนว่าจะนำหลักการกระทำที่ไม่มีผู้อื่นรู้เห็น (Res Ipsa Loquitur) มาใช้ในคดีชนิดใดหรือกรณีใดบ้าง ซึ่งศาสตราจารย์ โสภณ รัตนกร ได้อธิบายว่า กฎหมายลักษณะพยาน

¹⁰ จิตติ ดิงศกัทธิย์. (2523). ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 354 ถึง 452 ว่าด้วยมูลแห่งหนี้ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 194 อ้างถึงใน อนันต์ จันทโรภากร. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 7. หน้า 97.

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 98.

¹² โอสถ โกศิน. (2538). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมตุลาการกระทรวงยุติธรรม. หน้า 272.

หาได้วางหลักทั่วไปว่ากรณีที่ข้อเท็จจริงอยู่ในความรู้เห็นของฝ่ายใด ฝ่ายนั้นมีหน้าที่ต้องนำสืบหรือไม่ นอกจากจะแปลความเอาจากบทบัญญัติของกฎหมายไว้เป็นการเฉพาะเรื่อง¹³

นอกจากหลักการกระทำที่ไม่มีผู้รู้เห็น (Res Ipsa Loquitur) ที่อธิบายมาข้างต้นแล้ว ยังมีหลักเรื่องข้อสันนิษฐานทางข้อเท็จจริง (Presumptiones Hominis, or Facit) ซึ่งเป็นเรื่องของการใช้เหตุผลของศาลในการวินิจฉัยพยานหลักฐาน โดยอาจเป็นกรณีของพยานแวดล้อมที่ศาลอนุมานได้ว่ามีข้อเท็จจริงในประเด็นแห่งคดีอย่างไร เมื่อศาลฟังว่ามีข้อเท็จจริงบางอย่างแล้ว ศาลอาจอนุมานต่อไปว่ามีข้อเท็จจริงบางอย่างเกิดขึ้นด้วย ซึ่งข้อเท็จจริงที่อนุมาน (Inferred Fact) นี้เป็นเรื่องที่อีกฝ่ายหนึ่งสามารถนำสืบหักล้างได้ เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 496/2475 เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าจำเลยขับรถชนคนธรรมดาทุกคนโดยสารพัดตกลงไปในเหวนั้น ย่อมสันนิษฐานได้ว่าจำเลยประมาทจึงตกเป็นภาระของจำเลยที่จะต้องนำสืบให้เห็นว่าเป็นเหตุสุดวิสัย ถ้าจำเลยนำสืบไม่ได้ก็มีความผิดฐานทำให้คนบาดเจ็บโดยประมาท เนื่องจากข้อสันนิษฐานทางข้อเท็จจริงนั้นเป็นการให้เหตุผลของศาลในเชิงอนุมาน ศาลจึงมีดุลพินิจกว้างขวางที่จะพิจารณาสันนิษฐานข้อเท็จจริงไปตามรูปคดีเฉพาะเรื่องเฉพาะราย ยังไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนว่าเรื่องใดบ้าง หรือข้อเท็จจริงอย่างไรบ้างที่ศาลจะใช้ข้อสันนิษฐานทางข้อเท็จจริงได้ ซึ่งจะต่างกับข้อสันนิษฐานทางกฎหมายซึ่งบัญญัติไว้อย่างชัดเจนและมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน¹⁴

สำหรับข้อสันนิษฐานทางกฎหมายนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 422 บัญญัติว่า “ถ้าความเสียหายเกิดแต่การฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายใด อันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่นๆ ผู้ใดทำการฝ่าฝืนเช่นนั้น ท่านให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นเป็นผู้ผิด” เช่น พระราชบัญญัติยา พ.ศ.2522 ที่ให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขควบคุมการผลิต การจำหน่าย การนำเข้ามาในราชอาณาจักรและความปลอดภัยของยา พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2558 ควบคุมการผลิต การจำหน่าย การนำเข้าเครื่องสำอางเข้ามาในราชอาณาจักรและความปลอดภัยของเครื่องสำอาง ผู้ผลิต ผู้จำหน่าย หรือผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์ที่อยู่ภายใต้กฎหมายพิเศษเหล่านี้ เมื่อฝ่าฝืนกฎหมายมีความรับผิดชอบทางอาญาด้วย ส่วนผู้ที่ได้รับความเสียหายก็อาจฟ้องผู้ผลิต ผู้จำหน่ายหรือผู้นำเข้าแล้วแต่กรณี ให้รับผิดชอบตามบทบัญญัติกฎหมายเฉพาะเหล่านี้ หรือถ้าฟ้องให้รับผิดชอบตามมาตรา 420 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้เสียหายก็จะได้รับประโยชน์จากข้อสันนิษฐานของกฎหมายตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 422¹⁵

¹³ โสภณ รัตนกร. (2539). คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ. หน้า 82.

¹⁴ อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 99-100.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 101.

2) ความรับผิดชอบการทำละเมิดกรณียานพาหนะอันเดินด้วยเครื่องจักรกลและทรัพย์สินอันตราย

กรณีทรัพย์สินที่ซื้อขายกันเป็นยานพาหนะที่เดินด้วยเครื่องจักรกล หรือทรัพย์สินอันตราย ถ้ายานพาหนะที่เดินด้วยเครื่องจักรกล หรือทรัพย์สินอันตรายมีความชำรุดบกพร่องและผู้ขายส่งมอบทรัพย์สินที่ขายแก่ผู้ซื้อไปแล้ว หากต่อมาผู้ซื้อนำยานพาหนะหรือทรัพย์สินอันตรายไปใช้และความชำรุดบกพร่องของยานพาหนะ หรือทรัพย์สินอันตรายเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น กรณีนี้ก็ต้องด้วยมาตรา 437 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่บัญญัติว่า “บุคคลใดครอบครองหรือควบคุมดูแลยานพาหนะอย่างใดอันเดินด้วยเครื่องจักรกล บุคคลนั้นจะต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่ยานพาหนะนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง” ทั้งวรรคสองบัญญัติรวมถึงทรัพย์สินอันตรายด้วยว่า “ความข้อนี้ให้ใช้บังคับได้ตลอดถึงบุคคลผู้มีไว้ในครอบครองของตน ซึ่งทรัพย์สินอันเป็นของเกิดอันตรายได้โดยสภาพ หรือโดยความมุ่งหมายที่จะใช้ หรือโดยอาการกลไกของทรัพย์สินนั้นด้วย”

จากบทบัญญัติมาตรา 437 ที่ให้ผู้ครอบครอง หรือควบคุมดูแลยานพาหนะอันเดินด้วยเครื่องจักรกล หรือผู้ครอบครองทรัพย์สินอันตราย เป็นผู้รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย ดังนั้น ถ้าผู้ซื้อเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินดังกล่าว ผู้ซื้อก็ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายตามความในมาตรา 437 เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นเกิดจากเหตุสุดวิสัย หรือเกิดขึ้นเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง ทั้งนี้ ผู้เสียหายจะอาศัยมาตรานี้ฟ้องร้องผู้ผลิตหรือผู้ขายไม่ได้ เพราะไม่มีนิติสัมพันธ์ต่อกัน ส่วนผู้ครอบครองทรัพย์สินเมื่อได้ซื้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายให้แก่ผู้เสียหายไปแล้ว จะสามารถใช้สิทธิไล่เบี่ยเอาจากผู้ผลิตได้หรือไม่ เพราะมาตรา 437 ไม่ได้บัญญัติเรื่องการไล่เบี่ยเอาไว้ด้วย ซึ่งนักกฎหมายบางท่านเห็นว่าผู้ครอบครองที่ซื้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายไปแล้ว น่าจะอยู่ในฐานะผู้รับช่วงสิทธิตามความในมาตรา 229 (3) และสามารถไล่เบี่ยเอาจากผู้ผลิตหรือผู้ขายได้¹⁶

3) กรณีโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างก่อสร้างไว้ชำรุดบกพร่อง

กรณีหากทรัพย์สินที่ขายเป็นโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างชำรุดบกพร่อง ไม่ว่าจะมิสาเหตุมาจากการออกแบบไม่ถูกต้อง การใช้วัสดุก่อสร้างที่ไม่ได้มาตรฐาน ไม่ตรงตามแบบหรือเพราะการก่อสร้างที่ไม่ได้มาตรฐาน เมื่อผู้ขายส่งมอบอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างให้แก่ผู้ซื้อแล้ว ต่อมาโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ผู้ซื้อซึ่งเป็นผู้ครอบครองหรือเป็นเจ้าของโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้าง ก็ต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกซึ่งได้รับความเสียหายตามมาตรา

¹⁶ อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 102.

434 วรรคแรก โดยผู้ซื้อที่ได้ซื้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายไปแล้ว สามารถที่จะไล่เบี้ยจากผู้ขายหรือผู้ออกแบบ หรือผู้รับเหมาที่เป็นต้นเหตุของความชำรุดบกพร่องได้ ตามมาตรา 434 วรรคสาม ที่บัญญัติว่า “ถ้าความเสียหายเกิดขึ้นเพราะเหตุที่โรงเรือน หรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น ก่อสร้างไว้ชำรุดบกพร่องก็ดี หรือบำรุงรักษาไม่เพียงพอก็ดี ท่านว่าผู้ครองโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างนั้นๆ จำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน แต่ถ้าผู้ครองได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรเพื่อป้องกันมิให้เกิดเสียหายจะนั้นแล้ว ท่านว่าผู้เป็นเจ้าของจำต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน”

บทบัญญัติมาตรา 434 ที่ได้บัญญัติความรับผิดชอบในกรณีความเสียหายเกิดขึ้นจากโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างที่อยู่ในความครอบครอง ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น ซึ่งเมื่อพิจารณามาตรานี้ที่เป็นบทบัญญัติความรับผิดชอบในความเสียหายจากละเมิด ในกรณีความเสียหายเกิดจากโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่น จะเป็นอีกกรณีหนึ่งที่น่ามาเทียบเคียงกับความรับผิดชอบตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ว่าสามารถนำมาปรับใช้กับคดีที่มีลักษณะเป็นกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ได้หรือไม่ เพียงใด ซึ่งเมื่อศึกษาบทบัญญัติส่วนนี้ก็พบว่าบทบัญญัตินี้ดังกล่าวยังมีอุปสรรคในการนำไปปรับใช้ในคดี เกี่ยวกับความรับผิดในผลิตภัณฑ์เช่นกัน เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในลักษณะละเมิด ศาลฎีกายังไม่ได้นำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาปรับใช้ โดยวางหลักเรื่องหน้าที่การนำสืบถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อให้อยู่กับผู้ผลิตแต่อย่างใด

จากการศึกษาบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่จะนำมาปรับใช้กรณีความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ไม่ว่าจะฟ้องตามกฎหมายลักษณะสัญญาหรือตามกฎหมายลักษณะละเมิดก็ตามต่างมีข้อจำกัดอยู่มาก เพราะกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) มุ่งที่จะคุ้มครองผู้ซื้อและผู้ได้รับความเสียหายในฐานะผู้บริโภค แต่กฎหมายลักษณะสัญญาที่จะฟ้องให้รับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องจะใช้บังคับกันระหว่างคู่สัญญา ผู้ซื้อกับผู้ขายเท่านั้น ตามหลักความรับผิดตามสัญญา (Privity of Contract) หรือกฎหมายลักษณะละเมิดที่จะฟ้องร้องผู้ผลิตหรือผู้ขายส่ง แต่ภาระการนำสืบจะตกอยู่ฝ่ายโจทก์ ซึ่งไม่รู้กลไกการผลิตจึงไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายหากไม่สามารถนำสืบได้ ขณะเดียวกันศาลฎีกาไทยยังไม่ได้พัฒนาหลักกฎหมายเรื่องนี้ไว้ให้ชัดเจน ที่จะนำมาปรับใช้โดยยกเว้นหลักทั่วไปให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งมีหน้าที่นำสืบ ซึ่งเมื่อภาระการพิสูจน์ตกเป็นของฝ่ายผู้เสียหาย โอกาสที่จะนำสืบให้เห็นกระบวนการผลิตสินค้าที่มีความชำรุดบกพร่องย่อมเป็นเรื่องยาก เพราะผู้เสียหายซึ่งเป็นผู้บริโภค ย่อมไม่อาจล่วงรู้กลไกการผลิตที่ซับซ้อนและเทคโนโลยีขั้นสูงในกระบวนการผลิตสมัยใหม่ จึงอาจจะไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายหากนำสืบไม่ได้

3.1.1.3 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 เป็นบทบัญญัติที่ได้ตราขึ้นเพื่อแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งได้ใช้บังคับมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานพอสมควร และมีบทบัญญัติบางเรื่องยังไม่เหมาะสม และไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 คือเนื่องจากบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ในส่วนที่เกี่ยวกับองค์ประกอบของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค และการบริหารงานคุ้มครองผู้บริโภค อันได้แก่ การตรวจตรา กำกับดูแล และประสานงาน การปฏิบัติงานของส่วนราชการต่างๆ ในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคยังไม่เหมาะสม และโดยที่ในปัจจุบันปรากฏว่ามีผู้บริโภคเป็นจำนวนมากยังไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิตามที่กฎหมายเฉพาะว่าด้วยการนั้นๆ บัญญัติไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีผู้บริโภคจำนวนมากร้องเรียนว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม ในการทำสัญญากับผู้ประกอบธุรกิจมากขึ้น ควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติดังกล่าว เพื่อปรับปรุงองค์ประกอบของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค และปรับปรุงองค์การบริหารงานคุ้มครองผู้บริโภค คือสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในส่วนกลางและในส่วนภูมิภาคและปรับปรุงอำนาจของคณะกรรมการเฉพาะเรื่อง และคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ในการเสนอเรื่องให้นายกรัฐมนตรีพิจารณาออกคำสั่งเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัตินี้ได้ในกรณีจำเป็นหรือรีบด่วน ให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตลอดจนเพิ่มบทบัญญัติกำหนดสิทธิและการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญาไว้โดยเฉพาะ และทั้งเป็นการสมควรปรับปรุงอัตราโทษเกี่ยวกับการกระทำความผิดในเรื่องการโฆษณาและฉลากให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น¹⁷

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2541 ได้แก้ไขเพิ่มเติมนิยามคำว่าผู้บริโภค เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก เพราะเมื่อ สังคมเปลี่ยนแปลงไป กฎบัตรกฎหมายก็จะต้องเปลี่ยนตาม เช่นเดียวกับบริบทของการคุ้มครองผู้บริโภค ในนิยามความหมายเดิม ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 จะไม่ครอบคลุมและไม่สอดคล้องกับผู้บริโภคในสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จึงมีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยยกเลิกคำนิยามเดิมแล้วใช้นิยามใหม่ ดังนี้¹⁸

¹⁷ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2541. (ฉบับที่ 2). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 115 (ตอนที่ 15ก.), หน้า 1.

¹⁸ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2541. (ฉบับที่ 2). มาตรา 3.

“ผู้บริโภคร” หมายความว่า ผู้ซื้อหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอ หรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจ เพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการและหมายความรวมถึงผู้ใช้สินค้า หรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจ โดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม”

จากนิยามข้างต้น จะเห็นว่าบทบัญญัติใหม่มีการขยายความหมายของผู้บริโภคจากความหมายเดิมให้ครอบคลุมทั้งผู้ซื้อสินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจ หรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอ หรือได้รับการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจ เพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการและหมายความรวมถึงผู้ใช้สินค้า หรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจ โดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม หมายความว่า กฎหมายจะคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นผู้ใช้สินค้าหรือผู้รับบริการที่ไม่ใช่คู่สัญญาที่เข้าทำสัญญาซื้อสินค้าหรือใช้บริการนั่นเองโดยตรงก็ตาม ถ้าได้รับความเสียหายหรือถูกละเมิดสิทธิ กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคก็จะคุ้มครองผู้ใช้สินค้าหรือใช้บริการด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2541 ยังได้เพิ่มสิทธิของผู้บริโภค ที่จะได้รับความคุ้มครองเพิ่มขึ้น โดยเพิ่มสิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา เนื่องจากผู้บริโภคจำนวนมาก ร้องเรียนต่อสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคว่า ไม่ได้ได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญากับผู้ประกอบการ กรณีผู้ประกอบการส่วนใหญ่จัดทำสัญญาสำเร็จรูป กำหนดข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค ทำให้ผู้บริโภคถูกเอาเปรียบ ถึงแม้ว่าสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค จะได้จัดทำแบบสัญญาฉบับมาตรฐานขึ้นและแจ้งให้ผู้ประกอบการทราบแล้ว แต่ผู้ประกอบการไม่นำแบบสัญญาดังกล่าวมาใช้ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคไม่อาจบังคับได้ เพราะเป็นเสรีภาพของบุคคลตามหลักกฎหมายเอกชน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมสัญญา ซึ่งยึดถือหลักความศักดิ์สิทธิ์ของการแสดงเจตนาและหลักเสรีภาพในการทำสัญญาอย่างเคร่งครัด โดยเมื่อคู่กรณีได้แสดงเจตนาทำนิติกรรมสัญญากันโดยชอบด้วยกฎหมายและด้วยใจสมัครแล้ว คู่กรณีจะต้องผูกพันและปฏิบัติตามข้อสัญญาที่ได้ตกลงกันไว้อย่างเคร่งครัด แม้ว่าผลของสัญญานั้นจะทำให้ฝ่ายหนึ่งได้เปรียบอีกฝ่ายหนึ่งก็ตาม ซึ่งโดยสภาพความเป็นจริงของสังคมปัจจุบัน เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าบุคคลไม่มีความเสมอภาค ไม่มีความเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจหรือสังคม โดยเฉพาะผู้บริโภคไม่ได้อยู่ในฐานะที่มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกับผู้ประกอบธุรกิจ ไม่มีอำนาจต่อรองกับผู้ประกอบธุรกิจ ดังนั้น เพื่อแก้ไขปัญหาและป้องกันมิให้ผู้บริโภคถูกเอาเปรียบในการทำสัญญากับผู้ประกอบการ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2541 จึงได้บัญญัติเพิ่มเติมสิทธิผู้บริโภค คือสิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา และกำหนดมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญาไว้ในมาตรา 35 ทวิ ถึงมาตรา 35 นว

สิทธิของผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ จึงได้แก่

1) สิทธิที่จะได้รับข่าวสาร รวมทั้งคำพรรณนาที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ

2) สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ

3) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ

4) สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา

5) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย

นอกจากพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2541 แล้ว ในส่วนของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 ยังมีบทบัญญัติเดิมที่มีได้ถูกยกเลิก เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค สินค้าที่เป็นอันตรายตามมาตรา 36 “เมื่อมีเหตุอันควรสงสัยว่าสินค้าใดอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค คณะกรรมการอาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจ ดำเนินการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้านั้นได้ ถ้าผู้ประกอบธุรกิจไม่ดำเนินการทดสอบ หรือพิสูจน์สินค้า หรือดำเนินการล่าช้าโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร คณะกรรมการจะจัดให้มีการพิสูจน์โดยผู้ประกอบธุรกิจเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายก็ได้

ถ้าผลจากการทดสอบหรือพิสูจน์ปรากฏว่า สินค้านั้นอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค และกรณีไม่อาจป้องกันอันตรายที่จะเกิดจากสินค้านั้น ได้โดยการกำหนดฉลากตามมาตรา 30 หรือตามกฎหมายอื่น ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งห้ามขายสินค้านั้น และถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจเปลี่ยนแปลงสินค้านั้น ภายในเงื่อนไขตามที่คณะกรรมการกำหนดก็ได้ ในกรณีที่สินค้านั้นไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ หรือเป็นที่สงสัยว่าผู้ประกอบธุรกิจจะเก็บสินค้านั้นไว้เพื่อขายต่อไป คณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจทำลาย หรือจะจัดให้มีการทำลายโดยผู้ประกอบธุรกิจเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายก็ได้

ในกรณีจำเป็นและเร่งด่วน ถ้าคณะกรรมการมีเหตุที่น่าเชื่อว่าสินค้าใดอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งห้ามขายสินค้านั้นเป็นการชั่วคราว จนกว่าจะได้มีการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้าตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง

.....”

จะเห็นได้ว่า นอกจากการคุ้มครองผู้บริโภคเฉพาะด้านที่กฎหมายบัญญัติไว้ ทั้งการคุ้มครองผู้บริโภคด้านการโฆษณา การคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลาก และการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญา ตามที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 36 ยังบัญญัติ

ให้อำนาจคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคดำเนินการเกี่ยวกับสินค้าที่เป็นอันตราย ดังนี้¹⁹

(1) ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าสินค้าใดอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค คณะกรรมการอาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจดำเนินการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้านั้นได้ ถ้าผู้ประกอบธุรกิจไม่ดำเนินการตามที่คณะกรรมการสั่ง หรือดำเนินการล่าช้าโดยไม่มีเหตุอันสมควร คณะกรรมการจะจัดให้มีการพิสูจน์โดยผู้ประกอบธุรกิจเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายก็ได้

(2) ถ้าผลการทดสอบหรือพิสูจน์ ปรากฏว่าสินค้านั้นเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค และกรณีไม่อาจป้องกันอันตรายที่จะเกิดจากสินค้านั้นได้ โดยการกำหนดฉลากตามมาตรา 30 หรือตามกฎหมายอื่น ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งห้ามขายสินค้านั้น และถ้าเห็นสมควรจะสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจเปลี่ยนแปลงสินค้านั้นภายใต้เงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดก็ได้ ในกรณีที่สินค้านั้นไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้หรือเป็นที่สงสัยว่าผู้ประกอบธุรกิจจะเก็บสินค้านั้นไว้เพื่อขายต่อไป คณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบธุรกิจทำลายหรือจะจัดให้มีการทำลายโดยผู้ประกอบธุรกิจเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายก็ได้

(3) ในกรณีที่จำเป็นเร่งด่วน ถ้าคณะกรรมการมีเหตุน่าเชื่อว่าสินค้าใดอาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค ให้คณะกรรมการมีอำนาจสั่งห้ามขายสินค้านั้นเป็นการชั่วคราว จนกว่าจะได้มีการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้า

นอกจากการคุ้มครองผู้บริโภคโดยประการอื่นที่เป็นสินค้าอันตรายแล้ว ยังมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการดำเนินคดีแทนผู้บริโภค ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติมาตรา 39 ดังนี้

“มาตรา 39 ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นสมควรเข้าดำเนินคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค หรือเมื่อได้รับคำร้องขอจากผู้บริโภคที่ถูกละเมิดสิทธิ ซึ่งคณะกรรมการเห็นว่าการดำเนินคดีนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภคเป็นส่วนรวม คณะกรรมการมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานอัยการ โดยความเห็นชอบของอธิบดีกรมอัยการหรือข้าราชการในสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางนิติศาสตร์ เป็นเจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภค เพื่อให้มีหน้าที่ดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาแก่ผู้กระทำการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคในศาล และเมื่อคณะกรรมการได้แจ้งไปยังกระทรวงยุติธรรมเพื่อแจ้งให้ศาลทราบแล้ว ให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจดำเนินคดีตามที่คณะกรรมการมอบหมายได้

¹⁹ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2558). *สคบ.กับการคุ้มครองผู้บริโภค* (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ: สกสค. หน้า 31.

ในการดำเนินคดีในศาล ให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจฟ้องเรียกทรัพย์สินหรือค่าเสียหายให้แก่ผู้บริโภคที่ร้องขอได้ด้วยและในการนี้ให้ได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง”

บทบัญญัติข้างต้นนี้ เป็นบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์ในการดำเนินคดีแทนผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 เมื่อมีผู้ร้องขอให้ดำเนินคดีแทนได้ดังนี้²⁰

1) ผู้ที่ร้องขอให้ดำเนินคดีแทนต้องเป็นผู้บริโภค ตามความหมายที่บัญญัติไว้ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2541 กล่าวคือ ผู้บริโภค หมายความว่า ผู้ซื้อหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือการชักชวนจากผู้ประกอบธุรกิจ เพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการและหมายความรวมถึงผู้ใช้สินค้า หรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม

2) มีการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค หมายถึง กรณีผู้ประกอบการเป็นฝ่ายผิดสัญญา เท่ากับกระทำการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค และรวมถึงกรณีผู้ประกอบการกระทำการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างก็ได้ ทั้งนี้ ไม่ว่าจะตามกฎหมายอื่นหรือกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค

3) การดำเนินคดีจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคเป็นส่วนรวม โดยพิจารณาจาก

(3.1) ลักษณะของการประกอบธุรกิจ การประกอบธุรกิจใดที่แม้ว่าจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคเพียงรายเดียว แต่มีพฤติการณ์ที่เห็นได้ว่าหากผู้ประกอบการยังคงประกอบธุรกิจลักษณะนั้นต่อไป อาจทำให้ผู้บริโภครายอื่นๆ ได้รับความเสียหายด้วย

(3.2) ผลของการดำเนินคดีแทนผู้บริโภครายใดนั้น จะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภครายอื่นๆ ที่ยังมีได้ร้องขอมาตามมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 ซึ่งสามารถมายื่นคำร้องขอให้ดำเนินคดีแทนในภายหลังได้

4) การบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาล เมื่อคดีละเมิดสิทธิของผู้บริโภคที่ศาลมีคำพิพากษาและคดีถึงที่สุดแล้ว สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคจะเป็นผู้แจ้งผลการดำเนินคดีให้ผู้บริโภคที่ร้องเรียนทราบ และในกรณีที่ศาลพิพากษาให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นฝ่ายชนะคดีและจำเลยไม่ปฏิบัติตามคำพิพากษา สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคจะดำเนินการสืบหาทรัพย์สินของลูกหนี้เพื่อบังคับคดีตามคำพิพากษา

²⁰ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 19. หน้า 32-33.

การดำเนินคดีแทนผู้บริโภคตามมาตรา 39 นี้ มีข้อสังเกตประการหนึ่ง คือเดิม ก่อนที่พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จะมีผลใช้บังคับ การดำเนินคดีแทนผู้บริโภคยังต้องใช้หลักตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายเรื่องอื่นๆ เช่น ในการฟ้องผู้ผลิตสินค้าแทนผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จำต้องมีภาระการพิสูจน์ความผิดตามหลักกฎหมายละเมิดทั่วไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 การดำเนินคดีแทนผู้บริโภคของสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคไม่ได้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงหลักเรื่องภาระการพิสูจน์หรือนำสืบแต่อย่างใด²¹ แต่เมื่อพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มีผลใช้บังคับ ภาระการพิสูจน์ก็จะ เป็นของฝ่ายผู้ผลิตหรือผู้ขาย ตามหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ที่ให้ผู้ผลิตอยู่ในฐานะ ป้องกันความเสียหายได้ดีที่สุด เป็นผู้พิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าไม่ได้มีความผิดพลาดในกระบวนการผลิต การดำเนินคดีแทนผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2541 ภาระนำสืบจะอยู่กับผู้ขายหรือผู้ผลิตทันที

3.1.1.4 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551

1) ความเป็นมาของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย

ประเทศไทยได้มีความพยายามที่จะผลักดันให้มีกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เช่นเดียวกับประเทศที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในระดับสูง เนื่องจากประเทศไทยเองก็มีพัฒนาการทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ใช้ระบบการผลิตแบบอุตสาหกรรมโดยนำเทคโนโลยีระดับสูงมาใช้ โดยที่ผู้บริโภคไม่อาจเข้าใจขั้นตอนหรือกระบวนการผลิตได้ ซึ่งหากมีความเสียหายเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และภาระการพิสูจน์ตกอยู่กับผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหาย ก็คงยากที่จะนำสืบให้ศาลเห็นถึงกระบวนการผลิตที่บกพร่องหรือขั้นตอนการผลิตสินค้าที่ไม่สมบูรณ์ได้ เมื่อพิสูจน์ไม่ได้ก็จะไม่ได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหาย ในสภาพการณ์ของตลาดในปัจจุบัน ผู้ผลิต ผู้ขายหรือผู้ประกอบการมีอำนาจทางธุรกิจ อยู่เหนือผู้บริโภคในทุกด้าน จึงควรให้ผู้ผลิตอยู่ภายใต้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ให้มีภาระการ

²¹ จักรพงษ์ บุญอ่ำ. (2552). วิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม. หน้า 91.

พิสูจน์ถึงขั้นตอนหรือกระบวนการผลิตที่ไม่มีความบกพร่อง ทั้งนี้เพื่อลดช่องว่างของกระบวนการทางกฎหมายในการฟ้องคดีละเมิด ให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายได้รับความคุ้มครองและชดเชยเยียวยาความเสียหายเช่นเดียวกับประเทศที่พัฒนาแล้ว ที่นำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้ในการดำเนินคดีที่ความเสียหายเกิดขึ้นจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์

ในขณะเดียวกัน เมื่อศึกษากฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทยที่ใช้บังคับอยู่ คือ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2541 และกฎหมายเฉพาะเพื่อควบคุมสินค้าเฉพาะสิ่ง ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายอาหาร ยา หรือ เครื่องสำอาง ก็พบว่ามาตรการทางกฎหมายเหล่านี้เป็นเพียงเครื่องมือของรัฐที่จะควบคุมให้กระบวนการผลิตเป็นไปตามกฎหมายเท่านั้น หากผู้บริโภคได้รับความเสียหายก็ต้องใช้สิทธิทางแพ่งฟ้องคดีให้รับผิดชอบตามสัญญาหรือคดีละเมิดเอง กับทั้งเมื่อศึกษากฎหมายลักษณะสัญญาและลักษณะละเมิดที่ใช้ฟ้องคดีเกี่ยวกับความรับผิดอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ก็พบว่ามิอุปสรรคเช่นเดียวกับกฎหมายของต่างประเทศ คือจะใช้หลักความรับผิดตามสัญญา (Privity of Contract) ถ้าผู้บริโภคกับผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายไม่มีความสัมพันธ์กันทางสัญญา ก็จะไม่สามารถฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายได้ กฎหมายว่าด้วยความรับผิดอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จึงน่าจะมิบทบาทในการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่ากฎหมายที่มีอยู่ โดยการนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้ในการคุ้มครองผู้บริโภค

สำหรับการผลักดันกฎหมายนี้ สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) กระทรวงอุตสาหกรรม ได้ศึกษาถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้า พ.ศ. .... ขึ้น โดยมีผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเข้าร่วมเป็นคณะทำงาน ยึดกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ของประเทศญี่ปุ่นเป็นแม่แบบ และผลักดันร่างไปสู่สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) จากนั้นส่งร่างไปยังสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เพื่อตรวจแก้ไขเพิ่มเติมร่างสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาส่งร่างพระราชบัญญัตินี้ ไปให้คณะรัฐมนตรีรัฐบาลนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบในหลักการ “ร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า พ.ศ. ....” เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2543²²

แนวคิดในการสร้างมาตรการทางกฎหมายเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคภายใต้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability Law) โดยเฉพาะการ

²² จักรพงษ์ บุญอ่ำ, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 21, หน้า 61.

ใช้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ที่มีผลเป็นการยกเลิกหลักความรับผิดตามสัญญา (Privity of Contract) น่าจะเป็นการสร้างหลักการคุ้มครองผู้บริโภคโดยใช้มาตรการทางกฎหมายให้ผู้ผลิตสินค้าต้องรับผิดชอบผู้บริโภค ถ้าสินค้าสร้างความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของผู้บริโภค แม้ว่าผู้บริโภคไม่ได้ซื้อสินค้าจากผู้ผลิตโดยตรง และจะไม่ได้ได้รับความคุ้มครองตามหลักความรับผิดตามสัญญา (Privity of Contract) ในอดีตก็ตาม ดังนั้น หลังจากที่คณะรัฐมนตรีได้รับหลักการร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้า พ.ศ.....แล้ว องค์กรที่เกี่ยวข้องในภาคอุตสาหกรรม ก็มีความเคลื่อนไหวจัดการสัมมนาต่างๆ หลายครั้ง ดังนี้²³

(1) วันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ.2543 สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยได้จัดสัมมนาเรื่อง “คุณพร้อมหรือยัง : ความเสียหายที่เกิดจากสินค้า” ณ โรงแรมดิเอ็มเมอรัลด์ โดยสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย แสดงออกถึงความวิตกกังวลเกี่ยวกับนโยบาย และความไม่ชัดเจนของหลักกฎหมายและบทบัญญัติต่างๆ ในร่างพระราชบัญญัตินี้

(2) วันที่ 19-20 ธันวาคม พ.ศ.2543 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ร่วมกับ Institute of Developing Economics, Japan External Trade Organization (IDE/JETRO) จัดให้มีสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “Law on Consumer Protection” ขึ้น ณ โรงแรมรอยัลปรินเซสสถานหลวง หัวข้อหนึ่งของการทำ workshop คือการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ของประเทศญี่ปุ่นและร่างกฎหมายของประเทศไทย เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้า พ.ศ..... มีความคลาดเคลื่อนไปจากแนวนโยบายและหลักการจากหลักการที่ยึดถือกันในประเทศยุโรปและประเทศญี่ปุ่น ซึ่งทั้งสองกลุ่มประเทศเป็นตลาดส่งออกสินค้าตลาดใหญ่ของไทย

การสัมมนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้า พ.ศ..... เกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง เนื่องจากร่างพระราชบัญญัตินี้หากมีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายแล้วจะมีผลกระทบต่อฝ่ายต่างๆ ในประเทศไทย และประเทศต่างๆ ซึ่งเป็นตลาดส่งออกของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป หรือประเทศญี่ปุ่น ต่างก็มีกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ใช้บังคับทั้งสิ้น สินค้าส่งออกของประเทศไทยที่วางจำหน่ายในประเทศคู่ค้าเหล่านี้ ก็จะต้องตกอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ของประเทศนั้นๆ ดังนั้น การร่างกฎหมายมุ่งแต่เพียงคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย โดยมีได้คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นแก่ฝ่ายอื่นๆ เช่น ผู้ส่งออก เกษตรกร และผู้ประกอบการรายย่อย รวมทั้งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันทางการค้า

²³ อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 12-13.

กับต่างประเทศ รวมทั้งการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศไทย ย่อมจะทำให้ร่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้า พ.ศ. ....ขาดความสมบูรณ์และอาจจะก่อให้เกิดผลเสียหายมากกว่าผลดีชิ้นอื่นอีก

ต่อมา มีการผลักดันร่างกฎหมายนี้อีกครั้ง เพราะหากกล่าวถึงความจำเป็นที่จะต้อง มีพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าใช้บังคับในประเทศไทยก็นับว่า สมควรที่จะมีการตรากฎหมายนี้ แต่การตรากฎหมายเพื่อใช้เป็นมาตรการคุ้มครองผู้บริโภค ก็ต้อง เป็นไปอย่างมีเหตุผลในด้านต่างๆรองรับอย่างถี่ถ้วนรอบด้าน โดยเฉพาะกฎหมายจะต้องไม่เป็น อุปสรรคต่อการพัฒนาการค้าการลงทุน มิฉะนั้นกฎหมายอาจจะทำลายบรรยากาศการลงทุน การพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรม เศรษฐกิจการค้าและด้านอื่นๆ ซึ่งเมื่อได้ขยายแนวคิดของกฎหมายนี้ จนมีการปรับปรุงแก้ไขไปสู่จุดที่เป็นคุณภาพของกฎหมาย ระหว่างการคุ้มครองผู้บริโภคกับการ พัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมที่กลไกทางกฎหมายไม่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาทางเศรษฐกิจแล้ว ก็ มีการผลักดันร่างพระราชบัญญัตินี้อีกครั้ง ในสมัยรัฐบาลของพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี โดยมีผู้เสนอร่างพระราชบัญญัติให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาถึง 3 ร่าง คือร่างของ คณะรัฐมนตรี ร่างของนายนิกร จำนง และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคชาติไทย และร่างของนาย วชิระมณฑท์ คุณะเกษมธนะวัฒน์, นายภัทรศักดิ์ โอสธานุเคราะห์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรค ไทยรักไทย²⁴

ต่อมา สภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบอันเกิด จากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. .... เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน พ.ศ.2548 และส่งร่างกฎหมายไปให้ วุฒิสภาพิจารณา โดยวุฒิสภาได้แต่งตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างกฎหมาย แต่มีการยุบ สภาเมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2549 และมีการรัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ทำให้ ร่างพระราชบัญญัตินี้ค้างการพิจารณา แต่ร่างพระราชบัญญัตินี้ได้ถูกหยิบยกมาพิจารณาอีกครั้งใน สมัยรัฐบาลที่มีพลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี โดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ลงมติ รับหลักการ คณะกรรมการวิสามัญได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่ผ่านสภาผู้แทนราษฎรแล้ว เสร็จ เสนอต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน พ.ศ.2550 สภานิติบัญญัติ แห่งชาติในฐานะรัฐสภา ลงมติเห็นชอบให้ประกาศใช้เป็นพระราชบัญญัติความรับผิดชอบที่เกิดจาก สินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ประกาศราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2551 โดยมี บทเฉพาะกาลให้มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 เป็นต้นไป

²⁴ วุฒิสภา. (2551). รายงานของสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา เรื่อง ความเป็นมาของร่างพระราชบัญญัติความรับ รับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. .... กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. หน้า 69.

2) หลักการของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของประเทศไทย

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มีเหตุผลในการประกาศใช้ท้ายพระราชบัญญัติฉบับนี้ ดังนี้²⁵

“เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่สินค้าในปัจจุบันไม่ว่าจะผลิตภายในประเทศหรือนำเข้า มีกระบวนการผลิตที่ใช้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสูงขึ้นเป็นลำดับ การที่ผู้บริโภคจะตรวจพบว่าสินค้าไม่ปลอดภัยกระทำได้ยากเมื่อผู้บริโภคนำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไปใช้อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้บริโภคหรือบุคคลอื่นได้ แต่การฟ้องคดีในปัจจุบันเพื่อเรียกค่าเสียหายมีความยุ่งยาก เนื่องจากภาระในการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ในการกระทำผิดของผู้ผลิตหรือผู้นำเข้า ตกเป็นหน้าที่ของผู้ได้รับความเสียหายตามหลักกฎหมายทั่วไป เพราะยังไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายที่เกิดจากสินค้า โดยมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในความเสียหายของผู้ผลิตหรือผู้เกี่ยวข้องไว้โดยตรง จึงสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้จะส่งผลให้ผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้า ตลอดจนได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่เป็นธรรม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้”

จากหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัตินี้ ที่ได้อธิบายถึงเหตุผลและความจำเป็นของการประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 อันเป็นเสมือนหนึ่งนโยบายและหลักการของพระราชบัญญัตินี้ด้วย ก็คือเหตุผลด้านการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เพราะในปัจจุบันสินค้าที่วางขายในตลาด ไม่ว่าจะผลิตภายในประเทศหรือนำเข้าจากต่างประเทศล้วนผ่านกระบวนการผลิตที่ใช้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เมื่อการฟ้องคดีในปัจจุบันยังคงใช้หลักกฎหมายทั่วไปที่ภาระการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อในกระบวนการผลิตเป็นของผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหาย จึงเป็นการยากที่ผู้บริโภคจะสามารถนำสืบถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้าได้ ทั้งยังไม่มีกฎหมายฉบับใดกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบต่อความเสียหายดังกล่าวจากผู้ผลิตหรือผู้เกี่ยวข้องไว้โดยตรง จึงจำเป็นต้องตรากฎหมายนี้เพื่อนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้กับสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยผู้เสียหายไม่ต้องมีหน้าที่พิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้านั้นอีกต่อไป ทั้งนี้ เพื่อมุ่งที่จะให้มีการชดเชยค่าเสียหายที่เป็นธรรมแก่ผู้เสียหาย โดยการประกาศใช้

²⁵ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. (2551, 20 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 125 (ตอนที่ 36 ก), หน้า 1.

กฎหมายนี้ถือเป็นพัฒนาการที่สำคัญของมาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภคโดยใช้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) เช่นเดียวกับประเทศที่มีพัฒนาการทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในระดับสูง ซึ่งเมื่อกฎหมายนี้มีผลใช้บังคับในภาคการผลิตในระบบอุตสาหกรรมแล้ว ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการต่างก็ต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการผลิตที่จะให้สินค้าที่ออกมาสู่ตลาดเป็นสินค้าที่ปลอดภัย โดยที่กลไกการคุ้มครองผู้บริโภคตามกฎหมายฉบับนี้ไม่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจการค้าและการลงทุน

3) สาระสำคัญของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของประเทศไทย

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มีบทบัญญัติที่เป็นสาระสำคัญที่กำหนดหลักเกณฑ์และขอบเขตความคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับการเสียหาย ดังนี้

(1) พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติที่เป็นหลักประกันความเป็นธรรมที่ผู้บริโภคจะได้รับการคุ้มครอง ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรการตามพระราชบัญญัตินี้ กล่าวคือ “ในกรณีที่มีกฎหมายใดบัญญัติเรื่องความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไว้โดยเฉพาะ ซึ่งให้ความคุ้มครองผู้เสียหายมากกว่าที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ ให้บังคับตามกฎหมายนั้น”²⁶ หมายความว่า ถ้ามีกฎหมายอื่นใดให้ความคุ้มครองผู้เสียหายในฐานะผู้บริโภค มากกว่าบทบัญญัติในพระราชบัญญัตินี้แล้ว ก็ให้บังคับเรื่องนั้นไปตามกฎหมายเฉพาะที่ให้ความคุ้มครองสูงกว่านั้น แต่ถ้ามาตรการคุ้มครองตามกฎหมายเฉพาะต่ำกว่ามาตรการตามพระราชบัญญัตินี้ ก็ใช้มาตรการตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งเป็นหลักประกันแก่ผู้เสียหายที่จะได้รับการชดเชยเยียวยาความเสียหายที่ไม่ต่ำกว่ามาตรการตามพระราชบัญญัตินี้

(2) พระราชบัญญัตินี้คุ้มครองความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ภายใต้นิยามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ดังนี้²⁷

“สินค้า” หมายความว่า สิ่งหรือทรัพย์สินทุกชนิดที่ผลิตหรือนำเข้าเพื่อขายรวม ทั้งผลิตผลเกษตรกรรม และให้หมายความรวมถึงกระแสไฟฟ้ายกเว้นสินค้าตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

“ผลิตผลเกษตรกรรม” หมายความว่า ผลิตผลอันเกิดจากเกษตรกรรมต่างๆ เช่น การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ เลี้ยงไหม เลี้ยงกุ้ง เพาะเห็ด แต่ไม่รวมถึงผลิตผลที่เกิดจากธรรมชาติ

²⁶ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551. มาตรา 3.

²⁷ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551. มาตรา 4.

“ผลิต” หมายความว่า ทำ ผสม ปُرุง แต่ง ประกอบ ประดิษฐ์ แปรสภาพ เปลี่ยนรูป คัดแปลง คัดเลือก แบ่งบรรจุ แขน้เยือกแข็ง หรือฉายรังสี รวมถึงการกระทำใดๆ ที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน

“ผู้เสียหาย” หมายความว่า ผู้ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ทั้งนี้ พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดความเสียหายไว้ทั้งความเสียหายทั่วไปอันเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นทางกายและทรัพย์สิน รวมทั้งความเสียหายทางจิตใจ ดังนี้²⁸

“ความเสียหาย” หมายความว่า ความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน ทั้งนี้ ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น

“ความเสียหายต่อจิตใจ” หมายความว่า ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน ความหวาดกลัว ความวิตกกังวล ความเศร้าโศกเสียใจ ความอับอาย หรือความเสียหายต่อจิตใจอย่างอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน

ในขณะเดียวกัน ก็บัญญัตินิยามของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเอาไว้ด้วยว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” หมายความว่า สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิต หรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือนหรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งาน และการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้า อันพึงคาดหมายได้

นอกจากนี้ เพื่อประโยชน์ในการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ จึงมีนิยามของคำว่า ขाय นำเข้า รวมทั้งคำว่าผู้ประกอบการ ที่อาจจะต้องรับผิดชอบต่อการเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ในกรณีมีความเสียหายเกิดขึ้น เพื่อประโยชน์ในการตีความและปรับใช้ ดังนี้²⁹

“ขาย” หมายความว่า จำหน่าย จ่าย แจก หรือแลกเปลี่ยนเพื่อประโยชน์ทางการค้า และให้หมายความรวมถึงให้เช่า ให้เช่าซื้อ จัดหา ตลอดจนเสนอ ชักชวน หรือนำออกแสดงเพื่อการดังกล่าว

“นำเข้า” หมายความว่า นำหรือส่งสินค้าเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขาย

“ผู้ประกอบการ” หมายความว่า

1) ผู้ผลิต หรือผู้ว่าจ้างให้ผลิต

²⁸ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อการเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551. มาตรา 4.

²⁹ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อการเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551. มาตรา 4.

- 2) ผู้นำเข้า
- 3) ผู้ขายสินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าได้
- 4) ผู้ซึ่งใช้ชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมาย ข้อความหรือแสดงด้วยวิธีใด ๆ อันมีลักษณะที่จะทำให้เกิดความเข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิตหรือผู้นำเข้า

จากนิยามในส่วนต่างๆที่กล่าวไว้ข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัตินี้ได้วางหลักการสำคัญของกฎหมายเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค ที่ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยกำหนดนิยามของกฎหมายในส่วนต่างๆให้ชัดเจนครอบคลุม และเป็นไปเพื่อการใช้เป็นมาตรการทางกฎหมายที่จะคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายมากที่สุด ทั้งนี้ เพื่อเป็นหลักประกันแก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมากที่สุด

(3) พระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้ผู้ประกอบการทุกคน ต้องร่วมกันรับผิดชอบผู้เสียหาย ในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และสินค้านั้น ได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม³⁰

กฎหมายบัญญัติให้ผู้ประกอบการทุกคน ต้องร่วมรับผิดชอบผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งผู้ประกอบการนั้นจะอยู่ในความหมายในนิยามข้างต้น ได้แก่ ผู้ผลิตและผู้ว่าจ้างให้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขายสินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิตหรือผู้นำเข้าได้ และผู้ซึ่งใช้ชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมาย ข้อความ หรือแสดงด้วยวิธีใดๆ อันมีลักษณะที่ทำให้เกิดความเข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต ผู้นำเข้า โดยความรับผิดชอบเกิดขึ้นเมื่อสินค้านั้นได้ขายให้แก่ผู้บริโภคแล้วตามมาตรา 5 ลักษณะของการขายจะเป็นไปตามนิยามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 4 ทั้งนี้ ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หากพิสูจน์ได้ว่าสินค้านั้นมิได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้ หรือการเก็บรักษาสินค้าไม่ถูกต้องตามวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้ประกอบการได้กำหนดไว้อย่างถูกต้องและชัดเจนตามสมควรแล้ว³¹ ในกรณีมีข้อตกลงยกเว้นความรับผิดชอบเอาไว้จะไม่เป็นเหตุยกเว้นหรือจำกัดความรับผิด กล่าวคือ ข้อตกลงระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการที่ได้ทำไว้ล่วงหน้าก่อนเกิดความเสียหายและประกาศหรือคำแจ้งความของผู้ประกอบการเพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดของผู้ประกอบการ ต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จะนำมาอ้าง

³⁰ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551. มาตรา 5.

³¹ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551. มาตรา 7.

เป็นข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดไม่ได้³² กับทั้งหากผู้เสียหายมีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายใดๆ ตามกฎหมายอื่น พระราชบัญญัตินี้ก็บัญญัติรับรองสิทธิตามกฎหมายอื่นนั้น ให้คงสามารถใช้สิทธิได้ โดยไม่กระทบกับพระราชบัญญัตินี้ เพราะบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ไม่เป็นการตัดสิทธิของผู้เสียหายที่จะเรียกค่าเสียหายโดยอาศัยสิทธิตามกฎหมายอื่น³³

สำหรับความเสียหาย เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นจากสินค้าแล้วในเรื่องขอบเขตความรับผิดของผู้ประกอบการ จะแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

1) ความรับผิดค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 11 วรรคแรกแห่งพระราชบัญญัตินี้

2) ความรับผิดในความเสียหายต่อจิตใจ (Emotional Distress) นอกจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ศาลยังมีอำนาจกำหนด ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ อันเป็นผลมาจากความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้เสียหาย และหากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สามิ ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ³⁴

3) ความรับผิดในค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ ซึ่งนอกจากความรับผิดที่เป็นค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ค่าเสียหายที่ผู้เสียหายมี สิทธิเรียกร้องตามกฎหมายอื่น และความรับผิดในความเสียหายต่อจิตใจ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 11 (1) แล้ว พระราชบัญญัตินี้ยังได้บัญญัติให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดในค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษด้วย นั่นคือ หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ประกอบการได้ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้าโดยรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือมิได้รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงหรือเมื่อรู้ว่าสินค้าไม่ปลอดภัยภายหลังจากการผลิต นำเข้า หรือขายสินค้านั้นแล้วไม่ดำเนินการใดๆตามสมควรเพื่อป้องกัน ไม่ให้เกิดความเสียหายให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง ที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น ความร้ายแรงของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ ซึ่งการที่ผู้ประกอบการรู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ระยะเวลาที่ผู้ประกอบการปกปิดความไม่ปลอดภัยของสินค้า การดำเนินการของผู้ประกอบการ เมื่อทราบว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการ

³² พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551. มาตรา 9.

³³ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551. มาตรา 14.

³⁴ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551. มาตรา 11 (1).

ได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นตลอดจนการที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย³⁵

สำหรับค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ เป็นการกำหนดค่าเสียหายที่นอกเหนือจากความเสียหายจากละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ผู้เสียหายมีสิทธิเรียกได้ตามกฎหมายอยู่แล้ว และถ้าผู้ประกอบการมีพฤติการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ข้างต้น ศาลก็อาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ด้วย โดยคำนึงถึงความร้ายแรงที่ผู้เสียหายได้รับ การที่ผู้ประกอบการไม่รู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ระยะเวลาที่ผู้ประกอบการปกปิดความไม่ปลอดภัยของสินค้า การดำเนินการของผู้ประกอบการเมื่อทราบว่าสินค้า เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการจะได้รับ การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น หรือแม้กระทั่งพฤติการณ์ที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย เป็นต้น

จำนวนค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ ในชั้นร่างกฎหมายสำนักงานคณะกรรมการผู้บริโภคร (สคบ.) มิได้จำกัดจำนวนค่าเสียหายที่ศาลจะกำหนดไว้ ซึ่งทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถคำนวณความเสี่ยงที่จะซื้อประกันความเสียหายได้ จึงได้แก้ไขให้อยู่ในดุลพินิจของศาลตามความร้ายแรงของพฤติการณ์ แต่กำหนดจำนวนสูงสุดให้ไม่เกิน 2 เท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริง ตามพฤติการณ์ต่างๆที่เป็นแนวทางให้ศาลใช้ดุลพินิจตามที่กล่าวไว้ในย่อหน้าก่อนนี้

(4) การฟ้องคดีและภาระการพิสูจน์

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 บัญญัติให้ภาระการพิสูจน์ของผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือผู้ฟ้องคดีแทน จะต้องทำหน้าที่เพียงพิสูจน์ว่าได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการ และการใช้หรือเก็บสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา โดยไม่ต้องพิสูจน์ถึงขนาดที่เกิดจากการกระทำของผู้ประกอบการใด กล่าวคือ “เพื่อให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบตามมาตรา 5 ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนตามมาตรา 10 ต้องพิสูจน์ว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการและการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา แต่ไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำของผู้ประกอบการผู้ใด”³⁶

นอกจากนี้ ยังมีบทบัญญัติการฟ้องคดีแทนผู้เสียหาย ให้อำนาจคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค หรือสมาคมหรือมูลนิธิที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภครับรอง ฟ้องคดีแทนผู้เสียหายไว้ด้วย “ให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สมาคมและมูลนิธิซึ่งคณะกรรมการคุ้มครอง

³⁵ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551, มาตรา 11 (2).

³⁶ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551, มาตรา 6.

ผู้บริโภคให้การรับรอง ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค มีอำนาจฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายแทนผู้เสียหายได้ โดยให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการฟ้องและดำเนินคดีแทนตามกฎหมายดังกล่าวมาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยการฟ้องและดำเนินคดีแทนผู้เสียหาย ให้ได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง แต่ไม่รวมถึงความรับผิดในค่าฤชาธรรมเนียมในชั้นที่สุด”³⁷

(5) พระราชบัญญัตินี้บัญญัติอายุความ ให้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นอันขาดอายุความเมื่อพ้นสามปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิด หรือเมื่อพ้นสิบปีนับแต่วันที่มีการขายสินค้า

ในกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัย โดยผลของสารที่สะสมอยู่ในร่างกายของผู้เสียหาย หรือเป็นกรณีที่ต้องใช้เวลาในการแสดงอาการ ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทน ตามมาตรา 10 ต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายในสามปี นับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิด แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหาย³⁸

จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ที่ได้ศึกษาหลักการของกฎหมาย จากบทบัญญัติที่เป็นสาระสำคัญแล้วกฎหมายฉบับนี้ได้สร้างกลไกคุ้มครองผู้บริโภค ภายใต้อำนาจความรับผิดเด็ดขาด (Strict Liability) ที่เปลี่ยนหลักการเดิมของกฎหมายทั่วไป ที่คุ้มครองผู้เสียหายที่ได้รับ ความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จากหลักความรับผิดตามสัญญา (Privity of Contract) โดยอาศัยนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย หรือการฟ้องคดีละเมิดก็ต้องมีภาระการนำสืบให้เห็นความชำรุดบกพร่องของสินค้าซึ่งนำสืบได้ยาก มาเป็นการใช้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ตามหลักกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability law) เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค ที่ต้องเสี่ยงภัยกับการใช้สินค้าที่มีกระบวนการผลิตที่ซับซ้อนและใช้เทคโนโลยีสูง ผู้เสียหายจึงไม่สามารถนำสืบถึงกระบวนการผลิต ให้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายทั่วไปได้ จึงมีการนำหลักความรับผิดอย่างเคร่งครัดมาใช้เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค ให้มีประสิทธิภาพมากกว่าใช้หลักกฎหมายทั่วไปในอดีต จึงประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 และใช้บังคับมาจนถึงปัจจุบัน

3.1.1.5 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติที่ตราขึ้นและประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมาย เพื่อใช้เป็นวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคในแผนกคดีผู้บริโภค ใน

³⁷ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551. มาตรา 10.

³⁸ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551. มาตรา 12.

ระยะเวลาที่ใกล้เคียง และมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน กับพระราชบัญญัติความรับผิดชอบ ความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 125 ตอนที่ 38 ก วันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดวิธีพิจารณาคดีแพ่ง สำหรับผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจที่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับการบริโภคสินค้าหรือบริการต่างๆ ซึ่งการดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ก็ต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ด้วย

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 คือ โดยที่ปัจจุบันระบบเศรษฐกิจมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว และมีการนำความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตสินค้าและบริการมากขึ้น ขณะที่ผู้บริโภคส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในเรื่องของคุณภาพสินค้าหรือบริการ ตลอดจนเทคนิคการตลาดของผู้ประกอบธุรกิจ ทั้งยังขาดอำนาจต่อรองในการเข้าทำสัญญา เพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการ ทำให้ผู้บริโภคถูกเอาเปรียบอยู่เสมอ นอกจากนี้ เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้น กระบวนการเรียกร้องค่าเสียหายต้องใช้เวลาอัน และสร้างความยุ่งยากให้แก่ผู้บริโภคที่จะต้องพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงต่างๆ ซึ่งไม่อยู่ในความรู้เห็นของตนเอง อีกทั้งต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีสูง ผู้บริโภคจึงตกอยู่ในฐานะเสียเปรียบจนบางครั้งนำไปสู่การใช้วิธีการที่รุนแรง และก่อให้เกิดการเผชิญหน้าระหว่างผู้ประกอบธุรกิจ กับผู้บริโภคที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม อันจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ สมควรให้มีระบบวิธีพิจารณาคดีที่เอื้อต่อการใช้สิทธิเรียกร้องของผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยความรวดเร็ว ประหยัดและมีประสิทธิภาพ อันเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค ขณะเดียวกันเป็นการส่งเสริมให้ผู้ประกอบธุรกิจหันมาให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการให้ดียิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้³⁹

สำหรับสาระสำคัญของพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ที่ได้ประกาศใช้ในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกัน กับพระราชบัญญัติว่าด้วยความรับผิดชอบอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มีบทบัญญัติสำคัญที่เป็นหลักการของกฎหมาย ดังนี้

1) กำหนดวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภคขึ้นเป็นพิเศษ ในแผนกคดีผู้บริโภค โดยไม่ต้องจัดตั้งศาลคดีผู้บริโภคขึ้นเป็นศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษ คดีผู้บริโภคจึงเป็นคดีแพ่งที่ไม่มีวิธีพิจารณาคดีเฉพาะในศาลยุติธรรม ที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งทั่วไป แต่วิธีพิจารณาจะต่างจากคดีแพ่ง

³⁹ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551. (2551, 25 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 125 (ตอนที่ 36 ก), หน้า 1.

ทั่วไป แต่วิธีพิจารณาคดีผู้บริโภครวมตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 จะใช้กับคดีผู้บริโภคที่เป็นคดีแพ่งเท่านั้น จะไม่ใช้กับการดำเนินคดีอาญา ระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจด้วยแต่อย่างใด แม้ว่าจะมีข้อพิพาททางอาญาเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการด้วย

2) พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 บัญญัติกำหนดขอบเขตคดีผู้บริโภค ความหมายของผู้บริโภค ความหมายของผู้ประกอบธุรกิจเอาไว้ ดังนี้⁴⁰

คดีผู้บริโภค หมายความว่า

(1) คดีแพ่งระหว่างผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคตามมาตรา 19 หรือตามกฎหมายอื่น กับผู้ประกอบธุรกิจซึ่งพิพาทกันเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมายอันเนื่องมาจากการบริโภคสินค้าหรือบริการ

(2) คดีแพ่งตามกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหาย ที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

(3) คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกันกับคดีตาม (1) หรือ (2)

(4) คดีแพ่งที่มีกฎหมายบัญญัติให้ใช้วิธีพิจารณาตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้บริโภค หมายความว่าผู้บริโภคตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค และให้หมายความรวมถึงผู้เสียหาย ตามกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วย

ผู้ประกอบธุรกิจ หมายความว่าผู้ประกอบธุรกิจ ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค และให้หมายความรวมถึงผู้ประกอบการตามกฎหมาย เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วย

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ได้บัญญัตินิยามขยายความหมายของผู้บริโภคเอาไว้ว่า นอกจากผู้บริโภคตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคแล้วยังขยายให้หมายความรวมถึงผู้เสียหาย ตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วย หมายความว่า ไม่ใช่เฉพาะแต่ผู้บริโภคที่เป็นคู่สัญญาซึ่งเป็นผู้เสียหายจากการใช้สินค้าเท่านั้น แต่ให้หมายความรวมถึงผู้ที่มีได้เป็นคู่สัญญาแต่ได้รับความเสียหายจากการใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัย เป็นผู้บริโภคที่จะใช้สิทธิฟ้องคดีตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยพ.ศ.2551 ที่จะดำเนินคดีแพ่งตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ได้ด้วย ส่วนผู้ประกอบธุรกิจจะหมายความรวมทั้งผู้ประกอบการตามความหมายของกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค และผู้ประกอบการตามกฎหมายเกี่ยวกับความ

⁴⁰ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551. มาตรา 3.

รับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วย กล่าวคือผู้ประกอบการที่เป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขายสินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิตหรือผู้นำเข้าได้ และรวมไปถึงผู้ซึ่งใช้ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมาย ข้อความหรือแสดงด้วยวิธีใดๆ อันมีลักษณะทำให้เกิดความเข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าด้วย เมื่อขยายนิยามให้ครอบคลุมถึงผู้ประกอบการในลักษณะต่างๆข้างต้นแล้ว ทำให้การบังคับใช้กฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคที่จะดำเนินคดีผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ครอบคลุมต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นว่า ผู้เสียหายควรจะใช้สิทธิฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้ใด ในฐานะที่มี นิตินสัมพันธ์ใด หรือนิตินเหตุแห่งความเสียหายเกิดขึ้นอย่างไร เพื่อให้การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นผู้บริโภคจากการใช้สินค้าเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551

ดังนั้น เมื่อคดีใดเป็นคดีผู้บริโภคตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้แล้ว กระบวนพิจารณาคดีผู้บริโภคก็ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ และข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาตามมาตรา 6 ในกรณีที่ไม่มีบทบัญญัติและข้อกำหนดดังกล่าว ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม⁴¹ ส่วนกรณีมีปัญหาว่คดีใดเป็นคดีผู้บริโภคหรือไม่ ให้ประธานศาลอุทธรณ์เป็นผู้วินิจฉัย คำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด แต่ทั้งนี้ไม่กระทบถึงกระบวนพิจารณาใดๆ ที่ได้กระทำไปก่อนที่จะมีคำวินิจฉัยนั้น ซึ่งเมื่อมีปัญหาที่ต้องยื่นคำร้องขอให้ประธานศาลอุทธรณ์วินิจฉัย ซึ่งไม่ว่าโดยคู่ความเป็นผู้ขอหรือโดยศาลเห็นสมควร ถ้าเป็นการขอในคดีผู้บริโภคต้องกระทำอย่างช้าในวันนัดพิจารณา แต่ถ้าเป็นการขอในคดีอื่นต้องกระทำอย่างช้าในวันขึ้นสองสถานหรือวันสืบพยาน ในกรณีที่ไม่มีกรขึ้นสอง สถานหากพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวแล้ว ห้ามมิให้มีการขอให้วินิจฉัยปัญหาดังกล่าวอีก และเมื่อได้ รับคำขอให้วินิจฉัยจากศาลชั้นต้นแล้ว ให้ประธานศาลอุทธรณ์มีคำวินิจฉัย และแจ้งผลไปยังศาลชั้นต้น โดยเร็ว และเพื่อให้การดำเนินคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็ว การดำเนินการใดๆ ระหว่างศาลชั้นต้นกับศาลอุทธรณ์ในเรื่องนี้ จะดำเนินการโดยทางโทรสารหรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศอื่นใด ก็ได้⁴² ทั้งนี้ เพื่อให้กระบวนพิจารณาคดีผู้บริโภคเป็นไปโดยไม่ชักช้า ไม่ให้กระทบต่อสิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับการเยียวยา ส่วนหากมีข้อผิดพลาดหรือทำผิดระเบียบในการดำเนินคดีผู้บริโภค พระราชบัญญัตินี้ก็บัญญัติทางแก้ไข ในกรณีที่ปรากฏว่ามีข้อผิดระเบียบหรือผิดพลาดในการดำเนินกระบวนพิจารณาของคู่ความฝ่ายใด ให้ศาลสั่งให้คู่ความที่ดำเนินกระบวนพิจารณาผิดระเบียบหรือผิดพลาดนั้น ทำการ

⁴¹ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551. มาตรา 7.

⁴² พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551. มาตรา 8.

แก้ไขให้ถูกต้องภายในระยะเวลา และเงื่อนไขที่ศาลเห็นสมควรกำหนด เว้นแต่ข้อผิดระเบียบหรือผิดหลงดังกล่าว เกิดจากความไม่สุจริตของกลุ่มความฝายนั้น⁴³

3) พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริ โภค พ.ศ.2551 บัญญัติให้มีเจ้าพนักงานคดีเป็นผู้ช่วยเหลือศาลในการดำเนินคดีผู้บริ โภค ตามที่ศาลมอบหมายดังต่อไปนี้⁴⁴

- (1) ไกล่เกลี่ยคดีผู้บริ โภค
- (2) ตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐาน
- (3) บันทึกรายคำพยาน
- (4) ดำเนินการให้มีการคุ้มครองสิทธิของกลุ่มความ ึ่งก่อนและระหว่างการพิจารณา
- (5) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามพระราชบัญญัตินี้หรือตามข้อกำหนดของประธาน ศาลฎีกาในการทำหน้าที่ช่วยเหลืออื่น

การปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้เจ้าพนักงานคดีเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา และให้มีอำนาจมีหนังสือเรียกบุคคลใดบุคคลหนึ่งมาให้ข้อมูลหรือให้จัดส่งเอกสารเพื่อประกอบการพิจารณาเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามอำนาจหน้าที่

หลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคดี ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา

4) พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริ โภค พ.ศ.2551 บัญญัติเงื่อนไขหลักฐานการฟ้องคดี ในกรณีที่กฎหมายที่บังคับให้นิติกรรมใด ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบจะฟ้องบังคับคดีได้ มิให้ใช้บังคับแก่ผู้บริ โภคที่ฟ้องให้ผู้ประกอบธุรกิจชำระหนี้

ในกรณีที่บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับให้สัญญาที่สร้างขึ้นระหว่างผู้บริ โภคกับผู้ประกอบธุรกิจ จะต้องทำตามแบบอย่างใดอย่างหนึ่ง ถึงแม้สัญญาดังกล่าวยังมีได้ทำให้ถูกต้องตามแบบ แต่หากผู้บริ โภคได้วางมัดจำ หรือชำระหนี้บางส่วนแล้ว ให้ผู้บริ โภคมีอำนาจฟ้องบังคับให้ผู้ประกอบธุรกิจ จัดทำสัญญาให้เป็นไปตามแบบที่กฎหมายกำหนด หรือชำระหนี้เป็นการตอบแทนได้

การดำเนินคดีตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง มิให้นำมาตรา 94 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาใช้บังคับแก่ผู้บริ โภคในการฟ้องคดีผู้บริ โภค และการพิสูจน์ถึงนิติกรรมหรือสัญญาที่สร้างขึ้นระหว่างผู้บริ โภคกับผู้ประกอบธุรกิจ⁴⁵

⁴³ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริ โภค พ.ศ.2551. มาตรา 9.

⁴⁴ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริ โภค พ.ศ.2551. มาตรา 4.

⁴⁵ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริ โภค พ.ศ.2551. มาตรา 10.

นอกจากบทบัญญัติที่เป็นเงื่อนไขพิเศษของหลักฐานการฟ้องคดีข้างต้นแล้ว พระราชบัญญัตินี้ยังได้บัญญัติให้ประกาศ โฆษณา คำรับรอง หรือการกระทำด้วยประการใดๆ ของผู้ประกอบการ ซึ่งทำให้ผู้บริโภคเข้าใจได้ในขณะทำสัญญา ว่าผู้ประกอบการตกลงจะมอบให้ หรือจัดหาให้ซึ่งสิ่งของบริการหรือสาธารณูปโภคอื่นใด หรือจะดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่ผู้บริโภคเพื่อเป็นการตอบแทนที่ผู้บริโภคเข้าทำสัญญา หรือข้อตกลงใดๆ ที่ผู้ประกอบการจะให้ สิทธิประโยชน์แก่ผู้บริโภคเพิ่มเติมขึ้นจากที่ได้ทำสัญญาไว้ ให้ถือว่าข้อความ การกระทำหรือข้อตกลงดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของสัญญา ระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการ ซึ่งผู้บริโภคสามารถ นำสืบพยานบุคคล หรือพยานหลักฐานเกี่ยวกับข้อตกลงดังกล่าวได้ ถึงแม้ว่าการทำสัญญาเช่นนั้น กฎหมายจะกำหนดว่าต้องทำเป็นหนังสือหรือมีหลักฐานเป็นหนังสือ และไม่ปรากฏข้อตกลงนั้นใน หนังสือที่ได้ทำขึ้นก็ตาม⁴⁶

5) พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 บัญญัติเงื่อนไขเรื่องอายุความ ฟ้องคดีเอาไว้ โดยในกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัย โดยผลของ สารที่สะสมอยู่ในร่างกายของผู้บริโภค หรือเป็นกรณีที่ต้องใช้เวลาแสดงอาการ ผู้บริโภคหรือผู้มี อำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภค ต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายในสามปี นับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหายและ รู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบ แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหาย⁴⁷ ทั้งนี้ ถ้ามีการเจรจา เกี่ยวกับค่าเสียหายที่พึงจ่าย ระหว่างผู้ประกอบการและผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทน ผู้บริโภค ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ ไม่นับระหว่างนั้นจนกว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งบอกเลิกการเจรจา⁴⁸

พระราชบัญญัตินี้ยังบัญญัติเรื่องระยะเวลา โดยระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายอื่นที่บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ให้นำมาใช้บังคับ หรือระยะ ระยะเวลาที่ศาลกำหนดไว้ เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความร้องขอ ศาลมีอำนาจยื่นหรือขยาย ระยะเวลาได้ตามความจำเป็น และเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม⁴⁹

6) พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 บัญญัติเรื่องการส่งคำคู่ความ ต่างจากการดำเนินคดีแพ่งทั่วไป กล่าวคือการส่งคำคู่ความหรือเอกสารอื่นใด หรือการแจ้ง วันนัด คำสั่งของศาล หรือข้อความอย่างอื่น ไปยังคู่ความ หรือบุคคลอื่นใดในคดีผู้บริโภค ซึ่งปกติต้อง ดำเนินการ โดยทางเจ้าพนักงานศาลนั้น ศาลอาจสั่งให้ดำเนินการ โดยทางไปรษณีย์ลงทะเบียน ตอบ

⁴⁶ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551. มาตรา 11.

⁴⁷ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551. มาตรา 13.

⁴⁸ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551. มาตรา 14.

⁴⁹ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551. มาตรา 15.

รับ โทรศัพท์ โทรสาร ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศอื่นใดก็ได้โดยคำนึงถึงความจำเป็นเร่งด่วน ความสะดวกรวดเร็ว ความเหมาะสมตามสภาพแห่งเนื้อหาของเรื่องที่ทำ การติดต่อ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา⁵⁰

บทบัญญัติข้างต้น เป็นเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ให้การดำเนินคดีผู้บริ โภคเป็นไปโดยไม่ล่าช้า เพราะผู้เสียหายจะต้องได้รับการเยียวยาโดยเร็ว ตามสภาพแห่งความเสียหาย การดำเนินคดีที่ล่าช้าจะกระทบต่อสิทธิของผู้บริ โภค ดังนั้น การดำเนินคดีผู้บริ โภคตามกฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริ โภค จึงต้องมีวิธีการส่งหมายหรือเดินทางเป็นไปด้วยความรวดเร็ว เพื่อไม่ให้กระทบสิทธิของผู้บริ โภคที่เป็นผู้เสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั่นเอง

7) พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริ โภค พ.ศ. 2551 บัญญัติเรื่องศาลที่จะยื่นฟ้องคดีผู้บริ โภค ในกรณีที่ผู้ประกอบธุรกิจจะฟ้องผู้บริ โภคเป็นคดีผู้บริ โภค และผู้ประกอบธุรกิจมีสิทธิเสนอคำฟ้องต่อศาลที่ผู้บริ โภคมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลหรือต่อศาลอื่น ได้ด้วย ให้ผู้ประกอบธุรกิจเสนอคำฟ้องต่อศาลที่ผู้บริ โภคมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลได้เพียงแห่งเดียว⁵¹

นอกจากนี้ การฟ้องคดีผู้บริ โภคตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย การยื่นคำฟ้องตลอดจนการดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ ในคดีผู้บริ โภค ซึ่งดำเนินการ โดยผู้บริ โภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริ โภคให้ได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง แต่ไม่รวมถึงความรับผิดชอบในค่าฤชาธรรมเนียมในชั้นที่สุดแต่ภายใต้บทบัญญัติเรื่องการยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมนี้ ถ้าความปรากฏแก่ศาลว่า ผู้บริ โภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริ โภคนำคดีมาฟ้องโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือเรียกร้องค่าเสียหายเกินสมควร ประพฤติตนไม่เรียบร้อย ดำเนินกระบวนการอันมีลักษณะเป็นการประวิงคดีหรือไม่จำเป็น หรือมีพฤติการณ์อื่นที่ศาลเห็นสมควร ศาลอาจมีคำสั่งให้บุคคลนั้นชำระค่าฤชาธรรมเนียมที่ได้รับการยกเว้นทั้งหมดหรือแต่บางส่วนต่อศาล ภายในระยะเวลาที่ศาลเห็นสมควรกำหนดก็ได้ หากไม่ปฏิบัติตาม ให้ศาลมีอำนาจสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความ ทั้งนี้ ถ้าศาลเห็นว่าคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าฤชาธรรมเนียมทั้งหมด หรือแต่บางส่วนของกลุ่มความทั้งสองฝ่ายให้ศาลพิพากษาในเรื่องค่าฤชาธรรมเนียม โดยสั่งให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งนั้นชำระต่อศาลในนามของผู้บริ โภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริ โภค ซึ่งค่าฤชาธรรมเนียมที่ผู้บริ โภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริ โภคนั้น ได้รับยกเว้นทั้งหมดหรือแต่บางส่วนตามที่ศาลเห็นสมควร⁵²

⁵⁰ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริ โภค พ.ศ.2551. มาตรา 16.

⁵¹ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริ โภค พ.ศ.2551. มาตรา 17.

⁵² พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริ โภค พ.ศ.2551. มาตรา 18.

8) พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 บัญญัติเงื่อนไขเรื่องการฟ้องคดีแทนผู้บริโภค การดำเนินคดี การถอนฟ้อง การประนีประนอมยอมความ การจำหน่ายคดีหากมีการเปลี่ยนผู้ฟ้องคดีแทนไว้ ดังนี้⁵³

“ให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค หรือสมาคมที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภครับรองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจฟ้องและดำเนินคดีผู้บริโภคแทนผู้บริโภคได้ โดยให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการฟ้อง และการดำเนินคดีแทนตามกฎหมายดังกล่าวมาใช้บังคับโดยอนุโลม

สมาคมเป็นผู้ฟ้องและมีการเรียกค่าเสียหาย ให้เรียกค่าเสียหายแทนได้เฉพาะแต่ผู้บริโภคที่เป็นสมาชิกของสมาคมนั้นในขณะยื่นฟ้องเท่านั้น

การถอนฟ้องหรือการประนีประนอมยอมความในคดีตามวรรคหนึ่งจะต้องได้รับความยินยอมเป็นหนังสือจากผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องมาแสดงต่อศาล และในกรณีขอถอนฟ้องศาลจะมีคำสั่งอนุญาตได้ต่อเมื่อเห็นว่า การถอนฟ้องนั้นไม่เป็นผลเสียต่อการคุ้มครองผู้บริโภคโดยรวม

ถ้าภายหลังที่ได้มีการยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว สมาคมผู้ยื่นฟ้องถูกเพิกถอนการรับรองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค ให้ผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องเข้าดำเนินคดีต่อไป ถ้าศาลเห็นว่าผู้บริโภคนั้นอาจไม่ทราบถึงการถูกเพิกถอนการรับรองดังกล่าว ศาลจะมีคำสั่งให้แจ้งบุคคลดังกล่าวทราบ โดยกำหนดระยะเวลาที่ต้องเข้ามาในคดีไปพร้อมด้วยก็ได้ บรรดากระบวนการพิจารณาที่ได้ทำไปก่อนเข้ามาในคดีให้มีผลผูกพันผู้บริโภคนั้นด้วย และหากบุคคลดังกล่าวไม่เข้ามาภายในเวลาที่กำหนด ให้ศาลมีอำนาจสั่งจำหน่ายคดีส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลนั้น”

นอกจากนี้ ยังบัญญัติเกี่ยวกับการฟ้องคดีผู้บริโภค ที่โจทก์จะฟ้องด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือก็ได้ ในกรณีที่โจทก์ประสงค์จะฟ้องคดีด้วยวาจา ให้เจ้าพนักงานคดีจัดให้มีการบันทึกรายละเอียดแห่งคำฟ้อง แล้วให้โจทก์ลงลายมือชื่อไว้เป็นสำคัญ โดยคำฟ้องต้องมีข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องคดี รวมทั้งคำขอบังคับชัดเจนพอที่จะทำให้เข้าใจได้ หากศาลเห็นว่าคำฟ้องนั้นไม่ถูกต้อง หรือขาดสาระสำคัญบางเรื่อง ศาลอาจมีคำสั่งให้โจทก์แก้ไขคำฟ้องในส่วนนั้นให้ถูกต้องหรือชัดเจนขึ้นก็ได้⁵⁴

ภายหลังที่ได้มีการฟ้องคดีผู้บริโภคแล้ว หากมีการเสนอคำฟ้องเข้ามาในคดีดังกล่าวไม่ว่าโดยวิธีฟ้องเพิ่มเติม ฟ้องแย้ง หรือโดยสอดเข้ามาในคดี หรือหากศาลมีคำสั่งให้รวม

⁵³ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551. มาตรา 19.

⁵⁴ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551. มาตรา 20.

พิจารณาคดีแพ่งอื่นใดเข้ากับคดีผู้บริโภค ให้ถือว่าคดีในส่วนที่เกี่ยวกับคำฟ้องซึ่งได้ยื่นภายหลังและคดีที่ศาลสั่งให้รวมพิจารณาเหล่านั้น เป็นคดีผู้บริโภคตามพระราชบัญญัตินี้ด้วย⁵⁵

9) พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 บัญญัติให้นำหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้ โดยให้ภาระการพิสูจน์ในปัญหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการผลิต การประกอบ การออกแบบ หรือส่วนผสมของสินค้า การให้บริการหรือการดำเนินการใดๆ ซึ่งศาลเห็นว่า ข้อเท็จจริงดังกล่าวอยู่ในความรู้อันเห็นโดยเฉพาะของกลุ่มความฝายที่เป็นผู้ประกอบการธุรกิจ ให้ภาระการพิสูจน์ในประเด็นดังกล่าวตกอยู่กับกลุ่มความฝายที่เป็นผู้ประกอบการธุรกิจนั้น⁵⁶

นอกจากนี้ ยังบัญญัติให้มีการสืบพยานในระบบไต่สวน โดยศาลเป็นผู้ถามพยานในข้อเท็จจริงที่แม้ไม่มีคู่ความฝายโดยกชั้นอ้าง ทั้งให้มีอำนาจเรียกพยานหลักฐานมาสืบได้เองตามที่เห็นสมควร รวมทั้งสั่งให้เจ้าพนักงานคดีตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐานที่จำเป็นรายงานศาล และมีอำนาจเรียกสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค หน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องให้ข้อมูลหรือจัดส่งพยานหลักฐาน โดยให้คู่ความทุกฝายทราบและไม่ตัดสิทธิคู่ความที่จะโต้แย้งพยานหลักฐานนั้น⁵⁷ ในการสืบพยานไม่ว่าจะเป็นพยานที่คู่ความฝายใดอ้าง หรือที่ศาลเรียกมาเองให้ศาลเป็นผู้ซักถามพยาน คู่ความหรือทนายความจะซักถามพยานได้ ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาล ให้ศาลมีอำนาจซักถามพยานเกี่ยวกับข้อเท็จจริงใดๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับคดีแม้จะไม่มีคู่ความฝายโดยกชั้นอ้างก็ตาม⁵⁸ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการแสวงหาข้อเท็จจริงในคดี เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ที่นำคดีมาฟ้องต่อศาลเป็นคดีผู้บริโภค

10) พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 บัญญัติให้ศาลมีอำนาจพิพากษาหรือสั่งเกินคำขอของโจทก์ ในกรณีคำนวณค่าเสียหายผิดจนไม่พอเยียวยาความเสียหายตามฟ้องได้ โดยในคดีที่ผู้บริโภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริโภคเป็นโจทก์ ถ้าความปรากฏแก่ศาลว่า จำนวนค่าเสียหายที่โจทก์เรียกร้องไม่ถูกต้อง หรือวิธีการบังคับตามคำขอของโจทก์ไม่เพียงพอต่อการแก้ไขเยียวยาความเสียหายตามฟ้อง ศาลมีอำนาจยกขึ้นวินิจฉัยให้ถูกต้อง หรือกำหนดวิธีการบังคับให้เหมาะสมได้ แม้จะเกินกว่าที่ปรากฏในคำขอบังคับของโจทก์ก็ตาม แต่ข้อที่ศาลยกขึ้นวินิจฉัยนั้นจะต้องเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงที่คู่ความยกขึ้นมาว่ากล่าวกันแล้วโดยชอบ⁵⁹ เป็น

⁵⁵ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551. มาตรา 21.

⁵⁶ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551. มาตรา 29.

⁵⁷ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551. มาตรา 33.

⁵⁸ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551. มาตรา 34 .

⁵⁹ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551. มาตรา 39.

บทบัญญัติที่ให้อำนาจศาลกำหนดค่าเสียหายที่พิสูจน์ได้ เพิ่มขึ้นมากกว่าโจทก์ร้องขอไว้ได้ เพื่อให้ค่าเสียหายเพียงพอต่อการเยียวยาผู้เสียหายนั่นเอง ซึ่งบทบัญญัติมาตรานี้เป็นบทบัญญัติยกเว้นหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความ ที่ห้ามมิให้ศาลพิพากษาหรือสั่งเกินคำขอ อันเป็นกลไกทางกฎหมายที่สำคัญที่พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ให้อำนาจศาลที่พิจารณาคดีและทำคำพิพากษากำหนดมาตรการเยียวยา กำหนดค่าเสียหายตามความเป็นจริงได้

นอกจากนี้ พระราชบัญญัตินี้ยังมีบทบัญญัติให้อำนาจศาลที่จะสงวนสิทธิที่จะแก้ไขคำพิพากษาในกรณีที่ในขณะที่มีคำพิพากษาข้อมเป็นการพ้นวิสัยที่ศาลจะหยั่งรู้ได้แน่ชัดว่าค่าเสียหายที่แท้จริงเพียงใด โดยในกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นแก่ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยและในเวลาพิพากษาคดี เป็นการพ้นวิสัยจะหยั่งรู้ได้แน่ชัดว่าความเสียหายนั้นมีแท้จริงเพียงใด ศาลอาจกล่าวในคำพิพากษาหรือคำสั่งว่า ยังสงวนไว้ซึ่งสิทธิที่จะแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นอีกภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ทั้งนี้ ต้องไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง แต่ก่อนการแก้ไขต้องให้ออกาสคู่ความอีกฝ่ายที่จะคัดค้าน⁶⁰ ซึ่งบทบัญญัติส่วนนี้เป็นนิติวิธี (Legal Method) ที่สำคัญยิ่งที่ให้อำนาจศาลมีอำนาจแก้ไขคำพิพากษาที่อ่านแล้ว แต่สงวนสิทธิที่จะแก้ไขคำพิพากษาในภายหลังไว้ เพื่อกำหนดค่าเสียหายที่เกิดขึ้นต่อเนื่องตามมาหลังจากมีคำพิพากษาแล้ว เพราะศาลพบข้อเท็จจริงว่าค่าเสียหายที่ศาลพิพากษาไว้ ไม่เพียงพอต่อความเสียหายที่แท้จริงของผู้เสียหาย

11) นอกจากค่าสินไหมทดแทนละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระราชบัญญัตินี้ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อลงโทษ ถ้าการกระทำที่ถูกฟ้องร้องเกิดจากการที่ผู้ประกอบการกระทำโดยเจตนาเอาเปรียบผู้บริโภค โดยไม่เป็นธรรม หรือจงใจให้ผู้บริโภคได้รับความเสียหาย หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ไม่นำพาต่อความเสียหายที่จะเกิดแก่ผู้บริโภค หรือกระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนต่อความรับผิดชอบ ในฐานะผู้มีอาชีพหรือธุรกิจข้อมเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน เมื่อศาลพิพากษาให้ผู้ประกอบการชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้บริโภค ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นจากจำนวนค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่เห็นสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น ความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับ ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ รวมทั้งสถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ หรือการที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหาย รวมทั้งผู้บริโภคมีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายด้วย ทั้งนี้ การกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษนี้ ให้ศาลมีอำนาจกำหนดได้ไม่เกินสองเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด แต่ถ้าค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนดมีจำนวนเงินไม่เกินห้า

⁶⁰ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551. มาตรา 40.

หมั้นบาท ให้ศาลมีอำนาจกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ ไม่เกินห้าเท่าของค่าเสียหายที่แท้จริงที่ศาลกำหนด⁶¹

12) พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริ โภค พ.ศ.2551 บัญญัติให้ศาลที่วินิจฉัยชี้ขาดมีคำพิพากษาในคดีผู้บริ โภคนั้นแล้ว หรือในคดีที่ศาลจำหน่ายคดีออกจากสารบบความแล้ว พระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งใดๆ เกี่ยวกับสินค้าในคดีนั้นได้ เมื่อปรากฏว่ายังมีสินค้าที่ยังเหลืออยู่อาจเป็นอันตราย ซึ่งไม่มีทางป้องกันอื่นที่จะป้องกันความเสียหายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ ดังนี้⁶²

“ในคดีผู้บริ โภค เมื่อศาลวินิจฉัยชี้ขาดคดี หรือจำหน่ายคดีเสียจากสารบบความ หากข้อเท็จจริงปรากฏแก่ศาลว่ายังมีสินค้าที่ได้จำหน่ายไปแล้ว หรือที่เหลืออยู่ในท้องตลาดอาจเป็นอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้บริ โภคโดยส่วนรวม และไม่อาจใช้วิธีป้องกันอย่างอื่นได้ ให้ศาลมีอำนาจออกคำสั่งดังต่อไปนี้

(1) ให้ผู้ประกอบการจัดการประกาศและรับสินค้าดังกล่าว ซึ่งอาจเป็นอันตรายคืนจากผู้บริ โภค เพื่อทำการแก้ไขหรือเปลี่ยนให้ใหม่ภายในเวลาที่กำหนด โดยค่าใช้จ่ายของผู้ประกอบการเอง แต่ถ้าเป็นกรณีที่ไม่อาจแก้ไขหรือดำเนินการตามที่กล่าวข้างต้นได้ ก็ให้ใช้ราคาตามที่ศาลเห็นสมควร โดยคำนึงถึงลักษณะและสภาพของสินค้าขณะรับคืนรวมทั้งความสุจริตของผู้ประกอบการประกอบด้วย

(2) ห้ามผู้ประกอบการจำหน่ายสินค้าที่เหลืออยู่ และให้เรียกเก็บสินค้าที่ยังไม่ได้จำหน่ายแก่ผู้บริ โภคกลับคืนจนกว่าจะได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงสินค้าดังกล่าวให้มีความปลอดภัย แต่ถ้าเป็นกรณีที่ไม่สามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ ศาลจะมีคำสั่งห้ามผู้ประกอบการผลิตหรือนำเข้าสินค้านั้นก็ได้ และหากเป็นที่สงสัยว่าผู้ประกอบการจะเก็บสินค้าที่เหลือไว้เพื่อจำหน่ายต่อไป ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการทำลายสินค้าที่เหลือนั้นด้วย

ถ้าความปรากฏในภายหลังว่า ผู้ประกอบการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งศาล ให้ศาลมีอำนาจสั่งจับกุมและกักขังผู้ประกอบการ หรือผู้มีอำนาจทำการแทนของผู้ประกอบการในกรณีที่ผู้ประกอบการเป็นนิติบุคคลไว้ จนกว่าจะได้ปฏิบัติตามคำสั่งดังกล่าว หรือสั่งให้เจ้าพนักงานคดีหรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดดำเนินการ โดยให้ผู้ประกอบการเป็นผู้รับผิดชอบในค่าใช้จ่าย และหากผู้ประกอบการไม่ชำระ ให้บุคคลนั้นมีอำนาจบังคับคดีกับผู้ประกอบการเสมือนหนึ่งเป็นเจ้าของหนี้ตามคำพิพากษาของผู้ประกอบการหรือผู้มีอำนาจทำการแทนของผู้ประกอบการในกรณีที่ผู้

⁶¹ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริ โภค พ.ศ.2551. มาตรา 42.

⁶² พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริ โภค พ.ศ.2551. มาตรา 43.

ประกอบธุรกิจเป็นนิติบุคคลที่ถูกจับกุมโดยเหตุจงใจขัดขึ้นคำสั่ง จะต้องถูกกักขังไว้จนกว่าจะมีประกัน และหลักประกันตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควรกำหนด ว่าตนยินยอมที่จะปฏิบัติตามคำสั่งทุกประการ แต่ทั้งนี้ห้ามไม่ให้กักขังผู้ประกอบการ หรือผู้มีอำนาจทำการแทนของผู้ประกอบธุรกิจ ในกรณีที่ผู้ประกอบการเป็นนิติบุคคล แต่ละครั้งเกินกว่าหกเดือนนับแต่วันจับหรือกักขังแล้วแต่กรณี”

13) พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 บัญญัติให้ศาลมีอำนาจเรียกหุ้นส่วนของนิติบุคคลเข้ามาเป็นจำเลยร่วม ถ้าปรากฏข้อเท็จจริงว่าในคดีที่ผู้ประกอบการซึ่งถูกฟ้องเป็นนิติบุคคล หากข้อเท็จจริงปรากฏว่านิติบุคคลดังกล่าว ถูกจัดตั้งขึ้นหรือดำเนินการโดยไม่สุจริตหรือมีพฤติการณ์ฉ้อฉลหลอกลวงผู้บริโภคหรือมีการย้ายถ่ายทรัพย์สินของนิติบุคคล ไปเป็นประโยชน์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งและทรัพย์สินของนิติบุคคลมีไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้ตามฟ้อง เมื่อคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควร ให้ศาลมีอำนาจเรียกหุ้นส่วน ผู้ถือหุ้นหรือบุคคลที่มีอำนาจควบคุมการดำเนินงานของนิติบุคคล หรือผู้รับมอบทรัพย์สินจากนิติบุคคลดังกล่าวเข้ามาเป็นจำเลยร่วม และให้มีอำนาจพิพากษาให้บุคคลเช่นว่านั้น ร่วมรับผิดชอบในหนี้ที่นิติบุคคลมีต่อผู้บริโภคได้ด้วย เว้นแต่ผู้ผู้นั้นจะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนรู้เห็นในการกระทำความผิดดังกล่าว หรือในกรณีของผู้รับมอบทรัพย์สินนั้นจากนิติบุคคล จะต้องพิสูจน์ได้ว่าตนได้รับทรัพย์สินมาโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน ทั้งนี้ ผู้รับมอบทรัพย์สินจากนิติบุคคลข้อนี้ ให้ร่วมรับผิดชอบไม่เกินทรัพย์สินที่ผู้นั้นได้รับจากนิติบุคคลนั้น⁶³

จากการศึกษาพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 ที่ประกาศใช้ในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกันกับพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 เป็นกฎหมายวิธีพิจารณาความสำหรับคดีผู้บริโภค ซึ่งเป็นวิธีพิจารณาความในส่วนของคดีแพ่ง ระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจ โดยมีบทบัญญัติในกระบวนการวิธีพิจารณาคดีเชื่อมโยงกับพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ที่เป็นกฎหมายสารบัญญัติ ซึ่งนำหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ตามหลักกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ของกลุ่มสหภาพยุโรปและประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม มีการนำเทคโนโลยีขั้นสูงมาใช้ในระบบการผลิต เนื่องจากผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไม่สามารถนำสืบให้ศาลเห็นถึงกระบวนการผลิต การออกแบบ หรือขั้นตอนของกระบวนการผลิตที่ซับซ้อน หรือใช้เทคโนโลยีขั้นสูงได้ จึงมีการบัญญัติให้นำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้ให้

⁶³ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551. มาตรา 44.

ภาระการพิสูจน์เป็นหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค อันเป็นการยกเลิกหลักความรับผิดชอบสัญญา (Privity of Contract) ตามหลักกฎหมายทั่วไป ซึ่งผลจากการใช้หลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) มาใช้คุ้มครองผู้บริโภค ทำให้ภาคอุตสาหกรรมทั้งในภาคการผลิต การออกแบบ และการจำหน่ายสินค้าของผู้ประกอบธุรกิจ ไม่ว่าจะในขั้นตอนใดทอดใด ต่างก็มีความตื่นตัวในการควบคุมการผลิตสินค้า ควบคุมคุณภาพสินค้า การดูแลความปลอดภัย หรือตรวจสภาพของสินค้าก่อนนำออกสู่ตลาดเพื่อให้มีความปลอดภัยสูงสุดต่อผู้บริโภค

ทั้งนี้ ถ้ามีความเสียหายเกิดขึ้นแก่ผู้บริโภคที่เป็นผู้ใช้สินค้านั้น ไม่ว่าจะผู้บริโภคจะเป็นคู่สัญญาหรือไม่ก็ตาม ผู้ประกอบธุรกิจก็ต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายจากละเมิด ทั้งค่าเสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 438 ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามพฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด หรือมาตรา 444 กรณีความเสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัย ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่ได้ใช้จ่ายไป และค่าสูญเสียความสามารถในการประกอบกิจการโดยสิ้นเชิงหรือแต่บางส่วนทั้งในปัจจุบันและในอนาคตและถ้าหากความเสียหายยังไม่ปรากฏชัดในขณะมีคำพิพากษา เพราะเกินวิสัยของศาลที่จะหยั่งรู้ว่าในอนาคตมีความเสียหายเกิดขึ้นตามมาอีกหรือไม่ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ก็บัญญัติให้ศาลสงวนสิทธิที่จะแก้ไขคำพิพากษาที่อ่านแล้ว เพื่อแก้ไขจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงเพิ่มขึ้น ที่ผู้เสียหายจะต้องได้รับการชดเชยเพิ่มเติม ภายในระยะเวลาไม่เกินสองปีก็ได้ ซึ่งจะเป็นหลักประกันให้ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนตามค่าเสียหายจริงได้

นอกจากนี้ การกำหนดค่าสินไหมทดแทนละเมิด นอกจากศาลจะกำหนดค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 445 กรณีผู้เสียหายเสียชีวิตหรือเสียหายแก่ร่างกาย แก่อนามัย หรือแก่เสรีภาพ ผู้ต้องรับผิดชอบชดเชยค่าขาดแรงงานในครัวเรือน หรือค่าขาดแรงงานการทำอุตสาหกรรมให้แก่บุคคลภายนอกด้วย รวมทั้งค่าเสียหายตามมาตรา 446 วรรคแรก กรณีเสียหายแก่ร่างกาย อนามัย หรือเสรีภาพ ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วย ซึ่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 11 (1) ก็บัญญัติให้เรียกค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจอันเป็นผลมาจากความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้เสียหาย และหากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สามิ ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้น ชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจด้วยเช่นกัน ศาลยังมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเชิงลงโทษตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ด้วย ดังนั้น การนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) มาใช้ จึงเป็นพัฒนาการของกฎหมาย

คุ้มครองผู้บริโภคอย่างแท้จริง แม้ว่าจะยังมีข้อกเว้นความรับผิดชอบกรณีที่ยังเป็นปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายอยู่ ซึ่งข้อกเว้นดังกล่าวจะกระทบต่อหลักการสำคัญของกฎหมายมากน้อยเพียงใดนั้น ได้มีการวิเคราะห์ในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

3.1.2 กฎหมายไทยที่มีบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับความรับผิดในผลิตภัณฑ์

ในปัจจุบัน ระบบกฎหมายไทยได้มีการประกาศใช้กฎหมายเฉพาะที่บัญญัติขึ้นเพื่อใช้ควบคุมสินค้าที่มีลักษณะเฉพาะบางประเภทอยู่หลายฉบับด้วยกัน เป็นกฎหมายที่เป็นกลไกของฝ่ายปกครองควบคุมและกำกับ โดยใช้อำนาจของฝ่ายปกครอง กับทั้งเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคในสินค้าเฉพาะดังกล่าวนี้ รวมทั้งเป็นกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคที่มีบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวข้องกับความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) การศึกษาส่วนนี้จึงมุ่งศึกษาบทบัญญัติกฎหมายเฉพาะมีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) จากกฎหมายต่อไปนี้

3.1.2.1 ประมวลกฎหมายอาญา ความผิดฐานปลอมปนอาหาร ยา และเครื่องอุปโภคบริโภค

บทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา ที่เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) หรือกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ได้แก่ บทบัญญัติลักษณะ 6 ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชน ในความผิดฐานปลอมปนอาหาร ยา และเครื่องอุปโภคบริโภค ซึ่งตามฐานความผิดเหล่านี้บางกรณีการที่สินค้าชำรุดบกพร่องและก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค ผู้ผลิตหรือผู้ขายจะต้องรับผิดทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาด้วย ซึ่งประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติไว้ ดังนี้

มาตรา 236 ผู้ใดปลอมปนอาหาร ยาหรือเครื่องอุปโภคบริโภค อื่นใดเพื่อบุคคลอื่นเสพหรือใช้ และการปลอมปนนั้นน่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพ หรือจำหน่าย หรือเสนอขายสิ่งเช่นนั้น เพื่อบุคคลเสพหรือใช้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

มาตรา 237 ผู้ใดเอาของที่มีพิษหรือสิ่งอื่นที่น่าจะเป็นอันตรายแก่สุขภาพเจือลงในอาหาร หรือในน้ำซึ่งอยู่ในบ่อ สระหรือที่ขังน้ำใด ๆ และอาหารหรือน้ำนั้นได้มีอยู่หรือจัดไว้เพื่อประชาชนบริโภค ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หกเดือนถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งพันบาทถึงสองหมื่นบาท

มาตรา 238 ถ้าการกระทำความผิดตาม มาตรา 226 ถึง มาตรา 237 เป็นเหตุให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตาย ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท

ถ้าเป็นเหตุให้บุคคลอื่นรับอันตรายสาหัส ผู้กระทำความผิดระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปีและปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท

มาตรา 239 ถ้าการกระทำความผิดกล่าวใน มาตรา 226 ถึงมาตรา 237 เป็นการกระทำโดยประมาท และใกล้จะเป็นอันตรายแก่ชีวิตของบุคคลอื่น ผู้กระทำความผิดระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

จากการศึกษาบทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา หมวด 6 ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน ความผิดฐานปลอมปนอาหาร ยา และเครื่องอุปโภคบริโภค มาตรา 236 มาตรา 237 มาตรา 238 และมาตรา 239 จะพบว่าความรับผิดทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติขอบเขตความรับผิดครอบคลุมสินค้าไว้กว้างมาก ซึ่งบทบัญญัตินี้ใช้บังคับมาตั้งแต่ประมวลกฎหมายอาญาใช้บังคับ จนถึงปัจจุบันเป็นระยะเวลาถึง 60 ปีเศษ เป็นบทบัญญัติที่ใช้คุ้มครองผู้บริโภค โภคจากการปลอมปนอาหาร ยา และเครื่องอุปโภคบริโภค มาก่อนประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2541 และพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ต่อมาเมื่อมีกฎหมายเฉพาะให้ความคุ้มครองผู้บริโภคสำหรับสินค้าเฉพาะนั้นๆ โดยมีบทบัญญัติกำหนดความรับผิด และมีโทษทางอาญาตามกฎหมายเฉพาะแล้ว ก็บังคับตามบทบัญญัติกฎหมายเฉพาะนั้นๆ แล้วแต่กรณี เว้นแต่ในกรณีที่บทบัญญัติกฎหมายเฉพาะที่มีผลบังคับใช้ในภายหลังไม่มีฐานความผิดเฉพาะที่ครอบคลุมถึงการปลอมปนอาหาร ยา และเครื่องอุปโภคบริโภคแล้ว ก็จะปรับใช้บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญา ในฐานะความผิดข้างต้นมาใช้คุ้มครองผู้บริโภคตามพฤติการณ์แห่งความผิดเป็นกรณีๆ ไป ทั้งนี้ ความผิดทางอาญาฐานความผิดต่างๆ ตามประมวลกฎหมายอาญาข้างต้นนี้ จะมีผลต่อการฟ้องร้องในคดีแพ่งเพื่อการเรียกค่าเสียหาย หรือค่าสินไหมทดแทนละเมิด ในกรณีที่เป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีนั้นจะต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคดีอาญา

3.1.2.2 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522

พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522 มีบทบัญญัติที่หลักการสำคัญของกฎหมายให้อำนาจฝ่ายปกครอง ในการควบคุมกำกับผลิตภัณฑ์อาหาร โดยห้ามมิให้ทำการผลิต นำเข้าหรือขายอาหารไม่บริสุทธิ์ อาหารปลอม อาหารผิดมาตรฐาน และอาหารอื่นที่รัฐมนตรีกำหนดออกสู่ท้องตลาด เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค หากมีผู้ฝ่าฝืนจะมีความผิดและมีโทษทางอาญาบัญญัติความรับผิดไว้

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ที่เป็นหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 คือโดยที่กฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารที่ใช้อยู่ใน

ปัจจุบัน มีบทบัญญัติที่ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันและยังไม่มีบทบัญญัติคุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภคที่รัดกุมเพียงพอ สมควรปรับปรุงเสียใหม่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้⁶⁴ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 จึงเป็นกฎหมายเฉพาะที่มีบทบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ฉบับหนึ่ง ให้ผู้บริโภคมีความปลอดภัยจากอาหารนำเข้า หรือผลิตหรือขายอาหารที่ไม่บริสุทธิ์ อาหารปลอมปน อาหารผิดมาตรฐาน และอาหารอื่นที่กำหนด ออกสู่ตลาดเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค ทั้งนี้ บทบัญญัติสำคัญๆ ที่จะต้องนำมาศึกษาเพื่อใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์เนื้อหาการศึกษาวิจัยในบทต่อไป ดังนี้

1) นิยามคำว่าอาหาร "อาหาร" หมายความว่า ของกินหรือเครื่องสำอางชีวิต ได้แก่⁶⁵

(1) วัตถุทุกชนิดที่คนกิน ดื่ม อม หรือนำเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าด้วยวิธีใดๆ หรือในรูปลักษณะใดๆ แต่ไม่รวมถึงยา วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท หรือยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น แล้วแต่กรณี

(2) วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้หรือใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตอาหารรวม ถึงวัตถุดิบอาหาร สี และเครื่องปรุงแต่งกลิ่นรส

2) พระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้อำนาจรัฐมนตรีออกประกาศ เพื่อประโยชน์แก่การควบคุมอาหาร ให้รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา⁶⁶

(1) กำหนดอาหารควบคุมเฉพาะ

(2) กำหนดคุณภาพ หรือมาตรฐานของอาหารควบคุมเฉพาะ ตามชื่อ ประเภท ชนิด หรือลักษณะของอาหารนั้น ๆ ที่ผลิตเพื่อจำหน่าย นำเข้าเพื่อจำหน่าย หรือที่จำหน่าย ตลอดจนหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการผลิตเพื่อจำหน่าย นำเข้าเพื่อจำหน่าย หรือจำหน่าย

(3) กำหนดคุณภาพหรือมาตรฐานของอาหาร ที่มีใช้เป็นอาหารตาม (1) และจะกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการผลิตเพื่อจำหน่าย นำเข้าเพื่อจำหน่าย หรือจำหน่ายด้วยหรือไม่ก็ได้

⁶⁴ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522. (2522, 13 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 1 (ตอนที่ 79) (ฉบับพิเศษ), หน้า 1.

⁶⁵ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522. มาตรา 4.

⁶⁶ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522. มาตรา 6.

(4) กำหนดอัตราส่วนของวัตถุที่ใช้เป็นส่วนผสมอาหาร ตามชื่อ ประเภท ชนิด หรือลักษณะของอาหารที่ผลิตเพื่อจำหน่าย นำเข้าเพื่อจำหน่าย หรือที่จำหน่าย รวมทั้งการใช้สีและเครื่องปรุงแต่งกลิ่นรส

(5) กำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการใช้วัตถุเจือปนในอาหาร การใช้วัตถุกันเสีย และวิธีป้องกัน การเสีย การเจือสี หรือวัตถุอื่นในอาหารที่ผลิตเพื่อจำหน่าย นำเข้าเพื่อจำหน่าย หรือที่จำหน่าย

(6) กำหนดคุณภาพ หรือมาตรฐานของภาชนะบรรจุ และการใช้ภาชนะบรรจุ ตลอดจนการห้ามใช้วัตถุใดเป็นภาชนะบรรจุอาหารด้วย

(7) กำหนดวิธีการผลิต เครื่องมือ เครื่องใช้ในการผลิต และการเก็บรักษาอาหาร เพื่อป้องกันมิให้อาหารที่ผลิตเพื่อจำหน่าย นำเข้าเพื่อจำหน่าย หรือที่จำหน่ายเป็นอาหารไม่บริสุทธิ์ ตามพระราชบัญญัตินี้

(8) กำหนดอาหารที่ห้ามผลิต นำเข้า หรือจำหน่าย

(9) กำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการในการตรวจ การเก็บตัวอย่าง การยึด การอายัด และการตรวจวิเคราะห์ทางวิชาการซึ่งอาหารรวมทั้งเอกสารอ้างอิง

(10) กำหนดประเภทและชนิดอาหารที่ผลิตเพื่อจำหน่าย นำเข้าเพื่อจำหน่าย หรือที่จำหน่าย ซึ่งจะต้องมีฉลาก ข้อความในฉลาก เงื่อนไข และวิธีการแสดงฉลาก ตลอดจนหลักเกณฑ์ และวิธีการโฆษณาในฉลาก

3) พระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้มี "คณะกรรมการอาหาร" ประกอบด้วยปลัดกระทรวงสาธารณสุข เป็นประธานกรรมการ เลขานุการคณะกรรมการอาหารและยา และผู้แทนส่วนราชการต่างๆ และผู้ทรงคุณวุฒิที่กฎหมายกำหนดเป็นกรรมการ⁶⁷ โดยคณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ให้คำแนะนำ ความเห็นแก่รัฐมนตรีหรือผู้อนุญาต แล้วแต่กรณี ในเรื่องดังต่อไปนี้⁶⁸

(1) การออกประกาศ ตามมาตรา 6

(2) การวินิจฉัยอุทธรณ์ ตามมาตรา 19

(3) การเพิกถอนทะเบียนตำรับอาหาร ตามมาตรา 39

(4) การปฏิบัติการ ตามมาตรา 44

(5) การพักใช้ใบอนุญาตหรือการเพิกถอนใบอนุญาต ตามมาตรา 46

⁶⁷ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522. มาตรา 7.

⁶⁸ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522. มาตรา 8.

4) พระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้มีการควบคุมอาหาร โดยห้ามมิให้ผู้ใดผลิต นำเข้า เพื่อจำหน่าย หรือจำหน่ายซึ่งอาหาร ดังต่อไปนี้⁶⁹

- (1) อาหารไม่บริสุทธิ์
- (2) อาหารปลอม
- (3) อาหารผิดมาตรฐาน
- (4) อาหารอื่นที่รัฐมนตรีกำหนด

5) นอกจากนี้ ยังมีบทบัญญัติกำหนดให้อาหารที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นอาหารไม่บริสุทธิ์⁷⁰

- (1) อาหารที่มีสิ่งที่น่าจะเป็นอันตรายแก่สุขภาพเจือปนอยู่ด้วย
- (2) อาหารที่มีสารหรือวัตถุเคมีเจือปนอยู่ในอัตราที่อาจเป็นเหตุให้คุณภาพของอาหารนั้นลดลง เว้นแต่การเจือปนเป็นการจำเป็นต่อกรรมวิธีผลิต การผลิต และได้รับอนุญาตจากพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว
- (3) อาหารที่ได้ผลิต บรรจุ หรือเก็บรักษาไว้โดยไม่ถูกสุขลักษณะ
- (4) อาหารที่ผลิตจากสัตว์ที่เป็น โรคอันอาจติดต่อถึงคนได้
- (5) อาหารที่มีภาชนะบรรจุประกอบด้วยวัตถุที่น่าจะเป็นอันตรายแก่สุขภาพ
- (6) บัญญัติให้อาหารที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ให้ถือว่าเป็นอาหารปลอม⁷¹

(1) อาหารที่ได้สับเปลี่ยนใช้วัตถุอื่นแทนบางส่วน หรือคัดแยกวัตถุที่มีคุณค่าออกเสียทั้งหมดหรือบางส่วน และจำหน่ายเป็นอาหารแต่อย่างนั้น หรือใช้ชื่ออาหารเท่านั้น

(2) วัตถุหรืออาหารที่ผลิตขึ้นเทียมอาหารอย่างหนึ่งอย่างใด และจำหน่ายเป็นอาหารแต่อย่างนั้น

(3) อาหารที่ได้ผสมหรือปรุงแต่งด้วยวิธีใดๆ โดยประสงค์จะปกปิดซ่อนเร้นความชำรุดบกพร่องหรือความด้อยคุณภาพของอาหารนั้น

(4) อาหารที่มีฉลากเพื่อลวงหรือพยายามลวงผู้ซื้อให้เข้าใจผิดเรื่องคุณภาพ ปริมาณ ประโยชน์ หรือลักษณะพิเศษอย่างอื่น หรือในเรื่องสถานที่และประเทศที่ผลิต

(5) อาหารที่ผลิตไม่ถูกต้องตามคุณภาพหรือมาตรฐานที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดตามมาตรา 6 (2) หรือ (3) ถึงขนาดจากผลวิเคราะห์ปรากฏว่าส่วนประกอบที่เป็นคุณค่าทางอาหาร

⁶⁹ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522. มาตรา 25.

⁷⁰ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522. มาตรา 26.

⁷¹ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522. มาตรา 27.

ขาดหรือเกินร้อยละสามสิบจากเกณฑ์ต่ำสุดหรือสูงสุด หรือแตกต่างจากคุณภาพ หรือมาตรฐานที่ระบุไว้จนทำให้เกิดโทษหรืออันตราย

7) บัญญัติให้อาหารผิดมาตรฐาน ได้แก่ อาหารที่ไม่ถูกต้องตามคุณภาพหรือมาตรฐานที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดตามมาตรา 6 (2) หรือ (3) แต่ไม่ถึงขนาดดังที่กำหนดไว้ในมาตรา 27 (5)⁷²

8) บัญญัติให้อาหารลักษณะต่อไปนี้อยู่ถือว่าเป็นอาหารตามมาตรา 25 (4)⁷³

(1) ไม่ปลอดภัยในการบริโภค หรือ

(2) มีสรรพคุณไม่เป็นที่เชื่อถือ หรือ

(3) มีคุณค่าหรือคุณประโยชน์ต่อร่างกายในระดับที่ไม่เหมาะสม

9) บัญญัติให้อำนาจสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา มีอำนาจกระทำการใดๆ ตามที่กฎหมายให้อำนาจ เพื่อประโยชน์แก่การควบคุมอาหารให้ถูกสุขลักษณะ หรือให้ปราศจากอันตรายแก่ผู้บริโภคได้ ดังนี้⁷⁴

(1) ออกคำสั่งเป็นหนังสือให้ผู้รับอนุญาตผลิต หรือนำเข้าอาหารดัดแปลงแก้ไขสถานที่ผลิต หรือสถานที่เก็บอาหาร

(2) สั่งให้งดผลิต หรืองดนำเข้าซึ่งอาหารที่ผลิตโดยไม่ได้รับอนุญาตหรืออาหารที่ปรากฏจากผลการตรวจพิสูจน์ว่าเป็นอาหารที่ไม่ควรแก่การบริโภค

(3) ประกาศผลการตรวจพิสูจน์อาหารให้ประชาชนทราบ ในกรณีปรากฏ ผลจากการตรวจพิสูจน์ว่าอาหารรายใดเป็นอาหารไม่บริสุทธิ์ตามมาตรา 26 หรือเป็นอาหารปลอมตามมาตรา 27 หรือเป็นอาหารผิดมาตรฐานตามมาตรา 28 หรือเป็นอาหารที่น่าจะเป็นอันตรายต่อสุขภาพหรืออนามัยของประชาชนหรือภษณะบรรจुरายใดประกอบด้วยวัตถุที่อาจเป็นอันตรายเมื่อใช้บรรจุนำเข้า โดยให้ระบุข้อความดังต่อไปนี้ด้วย

(ก) ในกรณีที่ปรากฏตัวผู้ผลิตโดยแน่ชัด ให้ระบุชื่อผู้ผลิต พร้อมทั้งชนิดและลักษณะของอาหาร หรือภษณะบรรจุนั้น และถ้าอาหารหรือภษณะบรรจุนั้นมีชื่อทางการค้าหรือลำดับครั้งที่ผลิตหรือนำเข้า ก็ให้ระบุชื่อทางการค้าและลำดับครั้งที่ผลิต หรือนำเข้านั้นด้วยแล้วแต่กรณี

⁷² พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522. มาตรา 28.

⁷³ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522. มาตรา 29.

⁷⁴ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522. มาตรา 30.

(ข) ในกรณีที่ไม่ปรากฏตัวผู้ผลิตโดยแน่ชัดแต่ปรากฏตัวผู้จำหน่าย ให้ระบุชื่อผู้จำหน่ายและสถานที่จำหน่ายพร้อมทั้งชนิดและลักษณะของอาหารหรือภาชนะบรรจุนั้น

10) บัญญัติให้ผู้ที่จะผลิต หรือนำเข้าอาหารควบคุมเฉพาะ จะต้องขึ้นทะเบียนตำรับอาหาร โดยผู้ใดจะผลิตหรือนำเข้าอาหารควบคุมเฉพาะ ต้องนำอาหารมาขอขึ้นทะเบียนตำรับอาหารต่อผู้อนุญาตเสียก่อน เมื่อได้รับใบสำคัญการขึ้นทะเบียนตำรับอาหาร จึงจะผลิตหรือนำเข้าได้ การขอขึ้นทะเบียนและการออกใบสำคัญการขึ้นทะเบียนตำรับอาหารให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง⁷⁵ และผู้รับอนุญาตผลิตหรือนำเข้าซึ่งอาหารควบคุมเฉพาะ ต้องผลิตหรือนำเข้าซึ่งอาหารควบคุมเฉพาะ ให้ตรงตามที่ได้ขึ้นทะเบียนตำรับอาหารไว้⁷⁶ ทั้งนี้ การขอขึ้นทะเบียนตำรับอาหารตามมาตรา 31 ต้องแจ้งรายการหรือรายละเอียดดังต่อไปนี้⁷⁷

- (1) ชื่ออาหาร
- (2) ชื่อและปริมาณของวัตถุดิบเป็นส่วนประกอบของอาหาร
- (3) ขนาดบรรจุ
- (4) ฉลาก
- (5) ชื่อผู้ผลิตและสถานที่ผลิต
- (6) ผลการตรวจวิเคราะห์อาหารจากส่วนราชการหรือสถาบันที่คณะกรรมการ

กำหนด

- (7) รายการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการขอขึ้นทะเบียนตำรับอาหาร

11) บัญญัติให้ในกรณีที่จำเป็น เพื่อประโยชน์แก่การควบคุมอาหาร เพื่อให้ปลอดภัยในการบริโภค หรือเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค ผู้อนุญาตมีอำนาจสั่งให้แก้ไขตำรับอาหารที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้แล้ว ได้ตามที่เห็นสมควรหรือตามความจำเป็น เพื่อให้อาหารปลอดภัย⁷⁸ โดยอาหารใดที่ได้ขึ้นทะเบียนตำรับอาหารไว้แล้ว หากภายหลังปรากฏว่าอาหารนั้น มีรายละเอียดไม่ตรงตามตำรับอาหารที่ได้ขึ้นทะเบียนไว้ หรือเป็นอาหารปลอม หรืออาหารที่ไม่ปลอดภัยต่อผู้บริโภคและอาจแก้ไขตำรับอาหารได้ ให้รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งเพิกถอนทะเบียนตำรับอาหารนั้นได้ การเพิกถอนให้กระทำโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา คำสั่งรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด⁷⁹

⁷⁵ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522. มาตรา 31.

⁷⁶ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522. มาตรา 34.

⁷⁷ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522. มาตรา 35.

⁷⁸ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522. มาตรา 38.

⁷⁹ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522. มาตรา 39.

12) บัญญัติห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาคุณภาพ ประโยชน์ คุณภาพ หรือสรรพคุณของอาหาร อันเป็นเท็จหรือเป็นการหลอกลวงให้เกิดความหลงเชื่อโดยไม่สมควร⁸⁰ ทั้งนี้ ผู้ใดประสงค์จะ โฆษณาคุณภาพ ประโยชน์ คุณภาพ หรือสรรพคุณของอาหารทางวิทยุกระจายเสียง วิทยุ โทรทัศน์ ทาง ฉายภาพภาพยนตร์ หรือทางหนังสือพิมพ์ หรือสิ่งพิมพ์อื่น หรือด้วยวิธีอื่นใดเพื่อประโยชน์ในทาง การค้า ต้องนำเสียง ภาพ ภาพยนตร์ หรือข้อความที่จะโฆษณาดังกล่าวนั้นให้ผู้อนุญาตตรวจ พิจารณาก่อน เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงจะโฆษณาได้⁸¹ นอกจากนี้ เพื่อพิทักษ์ประโยชน์และความ ปลอดภัยของผู้บริโภค ให้ผู้อนุญาตมีอำนาจสั่งเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้⁸²

(1) ให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้าหรือผู้จำหน่ายอาหาร หรือผู้ทำการโฆษณาระงับการโฆษณา อาหารที่เห็นว่าเป็นการโฆษณาโดยฝ่าฝืนมาตรา 41

(2) ให้ผู้ผลิต ผู้นำเข้าหรือผู้จำหน่ายอาหาร หรือผู้ทำการโฆษณาอาหาร ระงับการ ผลิต การนำเข้า การจำหน่าย หรือการโฆษณาอาหาร ที่คณะกรรมการเห็นว่าอาหารดังกล่าวไม่มี คุณประโยชน์ คุณภาพหรือสรรพคุณตามที่โฆษณา

13) บัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงาน มีอำนาจหน้าที่กระทำการใดๆ เพื่อการ ตรวจสอบอาหารให้เป็นไปตามกฎหมาย ดังนี้⁸³

(1) เข้าไปในสถานที่ผลิตอาหาร สถานที่เก็บอาหาร สถานที่จำหน่ายอาหารหรือ สถานที่ทำการของผู้ผลิต ผู้เก็บรักษา ผู้จำหน่าย รวมทั้งสถานที่ทำการของผู้นำหรือสั่งเข้ามาใน ราชอาณาจักรซึ่งอาหาร ในระหว่างเวลาทำการเพื่อตรวจสอบควบคุม ให้การเป็นไปตาม พระราชบัญญัตินี้

(2) กรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ อาจเข้าไป ในสถานที่หรือยานพาหนะใดๆ เพื่อตรวจสอบอาหาร และอาจยึดหรืออายัดอาหารและเครื่องมือ เครื่องใช้ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ตลอดจนภาชนะบรรจุ หรือหีบห่อบรรจุอาหาร และ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับอาหารดังกล่าวได้

(3) นำอาหารในปริมาณพอสมควรไปเป็นตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบหรือตรวจ วิเคราะห์

⁸⁰ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522. มาตรา 40.

⁸¹ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522. มาตรา 41.

⁸² พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522. มาตรา 42.

⁸³ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522. มาตรา 43.

(4) ยืด หรืออายุค้ออาหาร หรือภาชนะบรรจุ ที่สงสัยว่าอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ หรือผิคนอนามัยของประชาชนเพื่อตรวจพิสูจน์

(5) ยืด หรืออายุค้ออาหารไม่บริสุทธิ์ อาหารปลอม หรืออาหารผิดมาตรฐาน หรือภาชนะบรรจุที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ หรือผิคนอนามัยของประชาชนหรือที่มีลักษณะไม่ถูกต้องตามคุณภาพ หรือมาตรฐานที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดตามมาตรา 6 (6)

ทั้งนี้ อาหาร หรือภาชนะบรรจุ ที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้ยึดหรืออายุค้อไว้หรือเก็บมาตามมาตรา 43 เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ทำการตรวจพิสูจน์เป็นที่แน่นอนว่าเป็นอาหารไม่บริสุทธิ์ตามมาตรา 26 เป็นอาหารปลอมตามมาตรา 27 หรือเป็นอาหารผิดมาตรฐานตามมาตรา 28 หรือเป็นอาหารที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดตามมาตรา 25 (4) หรือเป็นภาชนะบรรจุที่อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพ หรือผิคนอนามัยของประชาชน หรือมีลักษณะไม่ถูกต้องตามคุณภาพหรือมาตรฐาน ที่รัฐมนตรีกำหนดตามมาตรา 6 (6) ถ้ามิได้มีการฟ้องคดีต่อศาล ผู้อนุญาตโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ อาจสั่งทำลายหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่เห็นสมควรได้⁸⁴

14) บัญญัติให้อำนาจเจ้าพนักงานผู้อนุญาตพักใบอนุญาตอาหาร เมื่อปรากฏต่อผู้อนุญาตว่าผู้รับอนุญาตผู้ใด ไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวง หรือประกาศซึ่งออกตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกรณีที่น่าจะปรากฏผลจากการตรวจพิสูจน์ว่าอาหารซึ่งผลิตโดยผู้รับอนุญาตผู้ใด เป็นอาหารไม่บริสุทธิ์ตามมาตรา 26 เป็นอาหารปลอมตามมาตรา 27 เป็นอาหารที่ผิดมาตรฐานตามมาตรา 28 เป็นอาหารหรือภาชนะบรรจุที่น่าจะเป็นอันตรายต่อสุขภาพ หรือผิคนอนามัยของประชาชน ผู้อนุญาตโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการมีอำนาจสั่งพักใช้ใบอนุญาตได้มีกำหนดครั้งละไม่เกินหนึ่งร้อยยี่สิบวัน หรือกรณีที่มีการฟ้องผู้รับอนุญาตต่อศาลว่าได้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ จะสั่งพักใช้ใบอนุญาตไว้รอคำพิพากษาอันถึงที่สุดก็ได้ ในกรณีที่มีคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุด ผู้รับอนุญาตผู้ใดได้กระทำความผิดตามมาตรา 26 หรือมาตรา 27 ผู้อนุญาตโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตได้⁸⁵ ทั้งนี้ เมื่อมีการอุทธรณ์คำสั่งต่อรัฐมนตรี จะไม่เป็นการทุเลาการบังคับตามคำสั่งพักใช้ใบอนุญาตหรือคำสั่งเพิกถอนใบอนุญาต

จากการศึกษาพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ซึ่งมีบทบัญญัติเกี่ยวข้องกับกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานใช้อำนาจตามกฎหมายในการดำเนินการต่างๆ เพื่อควบคุมอาหารให้ปลอดภัยต่อผู้บริโภค ทั้งการขออนุญาต การขึ้นทะเบียนตำรับอาหาร การตรวจพิสูจน์ว่าอาหารซึ่งผลิตโดยผู้รับอนุญาตผู้ใด เป็นอาหารไม่

⁸⁴ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522. มาตรา 44.

⁸⁵ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ.2522. มาตรา 46.

บริสุทธี เป็นอาหารปลอม เป็นอาหารที่ผิดมาตรฐาน เป็นอาหารที่ภาชนะบรรจุน่าจะเป็นอันตราย ต่อสุขภาพ หรือผิดอนามัยของประชาชน ผู้อนุญาตโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการมีอำนาจ สั่งพักใช้ใบอนุญาตได้ หรือในกรณีที่มีคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุด ผู้รับอนุญาตผู้ใดได้กระทำให้ ความผิด ผู้อนุญาตโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการมีอำนาจสั่งเพิกถอนใบอนุญาตได้ กับทั้งมี บทกำหนดโทษทางอาญาในฐานะความผิดต่างๆไว้โดยเฉพาะ ตามความหนักเบาและความร้ายแรง ของการฝ่าฝืนบทบัญญัติกฎหมาย อันเป็นการใช้มาตรการทางกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อให้ ผู้บริโภคมีความปลอดภัย มีหลักประกันและไม่มีความเสี่ยงในการบริโภค จึงต้องใช้มาตรการทาง กฎหมายควบคุมการผลิต การนำเข้า รวมทั้งการจำหน่ายอาหารเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ อาหาร พ.ศ.2522

3.1.2.3 พระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2530

พระราชบัญญัติยาประกาศใช้ครั้งแรกในปี พ.ศ.2510 และมีการแก้ไขเพิ่มเติม หลายครั้ง กล่าวคือแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2518 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2522 แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2527 และแก้ไขเพิ่มเติม (ครั้งที่ 5) พ.ศ.2530 เป็นครั้งล่าสุด โดยพระราช บัญญัติฉบับนี้มีสาระสำคัญในการควบคุมคุณภาพของยา เพื่อมิให้มีการผลิต นำเข้าหรือขายยาซึ่ง ไม่ผ่านการตรวจสอบจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้บริโภค ทั้งนี้ หากมี ผู้ฝ่าฝืนบทบัญญัติต่างๆ ตามพระราชบัญญัตินี้จะมีความผิดและต้องรับโทษทางอาญาทั้งจำทั้งปรับ ตามความหนักเบาและความร้ายแรงแห่งข้อหา

สำหรับเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2530 คือ เนื่องจากพระราชบัญญัติควบคุมมาตรฐานชีวะวัตถุ พุทธศักราช 2483 มีบทบัญญัติซ้ำซ้อนกับ กฎหมายว่าด้วยยา จึงสมควรยกเลิกพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว และโดยที่กฎหมายว่าด้วยยายังไม่มี บทบัญญัติที่จะให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนผู้ใช้จ่ายเพียงพอ ไม่มีบทบัญญัติห้ามการขายยาชุดไม่มี การควบคุมการผลิตยาแผนโบราณที่ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นต้น และบทบัญญัติในส่วนที่ เกี่ยวกับการอนุญาต และการควบคุมการผลิต การขาย การนำเข้าหรือส่งยาเข้ามาในราชอาณาจักรยังไม่ เหมาะสม สมควรแก้ไขเพิ่มเติมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้⁸⁶

พระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2530 มีบทบัญญัติที่เป็นหลักการสำคัญของ กฎหมายบัญญัติไว้ ดังนี้

1) บัญญัตินิยามยา รวมทั้งนิยามในกฎหมายที่ต้องกำหนดนิยามเฉพาะ ดังนี้⁸⁷

⁸⁶ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติยา พ.ศ.2530. (ฉบับที่ 5).

⁸⁷ พระราชบัญญัติยา พ.ศ.2530. (ฉบับที่ 5). มาตรา 4.

“ยา” หมายความว่า

- (1) วัตถุที่รับรองไว้ในตำรายาที่รัฐมนตรีประกาศ
  - (2) วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้ในการวินิจฉัย บำบัด บรรเทา รักษาหรือป้องกันโรค หรือความเจ็บป่วยของมนุษย์หรือสัตว์
  - (3) วัตถุที่เป็นเภสัชเคมีภัณฑ์ หรือเภสัชเคมีภัณฑ์กึ่งสำเร็จรูป หรือ
  - (4) วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับให้เกิดผลแก่สุขภาพ โครงสร้างหรือการกระทำหน้าที่ใด ๆ ของร่างกายของมนุษย์หรือสัตว์
- วัตถุตาม (1) (2) หรือ (4) ไม่หมายความรวมถึง
- (ก) วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้ในการเกษตร หรือการอุตสาหกรรมตามที่รัฐมนตรีประกาศ

(ข) วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้เป็นอาหารสำหรับมนุษย์ เครื่องกีฬา เครื่องมือ เครื่องใช้ในการส่งเสริมสุขภาพ เครื่องสำอาง หรือเครื่องมือและส่วนประกอบของเครื่องมือที่ใช้ในการประกอบโรคศิลปะหรือวิชาชีพเวชกรรม

(ค) วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้ในห้องวิทยาศาสตร์สำหรับการวิจัย การวิเคราะห์ หรือการชันสูตรโรคซึ่งมิได้กระทำโดยตรงต่อร่างกายของมนุษย์

“ยาแผนปัจจุบัน” หมายความว่า ยาที่มุ่งหมายสำหรับใช้ในการประกอบวิชาชีพเวชกรรม การประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบัน หรือการบำบัดโรคสัตว์

“ยาแผนโบราณ” หมายความว่า ยาที่มุ่งหมายสำหรับใช้ในการประกอบโรคศิลปะแผนโบราณ หรือการบำบัดโรคสัตว์ ซึ่งอยู่ในตำรายาแผนโบราณที่รัฐมนตรีประกาศหรือยาที่รัฐมนตรีประกาศเป็นยาแผนโบราณ หรือยาที่ได้รับอนุญาตให้ขึ้นทะเบียนตำรับยาเป็นยาแผนโบราณ

“ยาอันตราย” หมายความว่า ยาแผนปัจจุบันหรือยาแผนโบราณที่รัฐมนตรีประกาศเป็นยาอันตราย

“ยาควบคุมพิเศษ” หมายความว่า ยาแผนปัจจุบันหรือยาแผนโบราณที่รัฐมนตรีประกาศเป็นยาควบคุมพิเศษ

“ยาใช้ภายนอก” หมายความว่า ยาแผนปัจจุบันหรือยาแผนโบราณที่มุ่งหมายสำหรับใช้ภายนอก ทั้งนี้ ไม่รวมถึงยาใช้เฉพาะที่

“ยาใช้เฉพาะที่” หมายความว่า ยาแผนปัจจุบันหรือยาแผนโบราณที่มุ่งหมายใช้เฉพาะที่กับหู ตา จมูก ปาก ทวารหนัก ช่องคลอด หรือท่อน้ำนม

“ยาสามัญประจำบ้าน” หมายความว่า ยาแผนปัจจุบันหรือยาแผนโบราณที่รัฐมนตรีประกาศเป็นยาสามัญประจำบ้าน

“ยาบรรจุเสร็จ” หมายความว่า ยาแผนปัจจุบันหรือยาแผนโบราณที่ได้ผลิตขึ้นเสร็จในรูปต่าง ๆ ทางเภสัชกรรม ซึ่งบรรจุในภาชนะหรือหีบห่อที่ปิดหรือผนึกไว้ และมีฉลากครบถ้วนตามพระราชบัญญัตินี้

“ยาสมุนไพร” หมายความว่า ยาที่ได้จากพฤกษชาติ สัตว์ หรือแร่ ซึ่งมีได้ผสมปรุงหรือแปรสภาพ

2) บัญญัติให้มีคณะกรรมการยาให้มีอำนาจหน้าที่ให้คำแนะนำหรือความเห็นในเรื่องต่อไปนี้

(1) การอนุญาตผลิตยา ขายยา หรือนำหรือส่งยาเข้ามาในราชอาณาจักรและการขึ้นทะเบียนตำรับยา

(2) การพักใบอนุญาต การเพิกถอนใบอนุญาต การเพิกถอนตำรับยา

(3) การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการผลิตยา การขายยา การนำหรือส่งยาเข้ามาในราชอาณาจักร การนำยามาเป็นตัวอย่างเพื่อตรวจ และการตรวจสอบสถานที่ผลิตยา สถานที่ขายยา สถานที่นำหรือส่งยาเข้ามาในราชอาณาจักรและสถานที่เก็บยา

(4) การที่รัฐมนตรีจะใช้อำนาจตามมาตรา 76 หรือมาตรา 77

(5) เรื่องอื่นตามที่รัฐมนตรีมอบหมาย

2) บัญญัติหลักเกณฑ์เรื่องการขออนุญาต และออกใบอนุญาตเกี่ยวกับยาแผนปัจจุบัน รวมทั้งใบอนุญาตผลิตยาแผนปัจจุบัน ใบอนุญาตขายยาแผนปัจจุบัน ใบอนุญาตขายส่งยาแผนปัจจุบัน ใบอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันเฉพาะยาบรรจุเสร็จ ที่ไม่ใช่ยาอันตรายหรือยาควบคุมพิเศษ ใบอนุญาตขายยาแผนปัจจุบันเฉพาะยาบรรจุเสร็จสำหรับสัตว์ ใบอนุญาตนำหรือส่งยาแผนปัจจุบันเข้ามาในราชอาณาจักร

3) บัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการโฆษณาขายยา โดยจะต้อง⁸⁸

(1) ไม่เป็นการโอ้อวดสรรพคุณยาหรือวัตถุดิบเป็นส่วนประกอบของยาว่าสามารถบำบัด บรรเทา รักษา หรือป้องกันโรคหรือความเจ็บป่วย ได้อย่างศักดิ์สิทธิ์หรือหายขาด หรือใช้ถ้อยคำอื่นใดที่มีความหมายทำนองเดียวกัน

(2) ไม่แสดงสรรพคุณยาอันเป็นเท็จหรือเกินความจริง

⁸⁸ พระราชบัญญัติยา พ.ศ.2530. (ฉบับที่ 5). มาตรา 88.

(3) ไม่ทำให้เข้าใจว่ามีวัตถุใดเป็นตัวยา หรือเป็นส่วนประกอบของยาซึ่งความจริงไม่มีวัตถุหรือส่วนประกอบนั้นในยา หรือมีแต่ไม่เท่าที่เข้าใจ

(4) ไม่ทำให้เข้าใจว่าเป็นยาทำให้แท้งลูกหรือยาขับระดูอย่างแรง

(5) ไม่ทำให้เข้าใจว่าเป็นยาบำรุงกามหรือยาคุมกำเนิด

(6) ไม่แสดงสรรพคุณยาอันตรายหรือยาควบคุมพิเศษ

(7) ไม่มีการรับรองหรือยกย่องสรรพคุณยาโดยบุคคลอื่น

(8) ไม่แสดงสรรพคุณยาว่าสามารถบำบัด บรรเทา รักษาหรือป้องกันโรค หรืออาการของโรคที่รัฐมนตรีประกาศตามมาตรา 77

ความใน (5) และ (6) ไม่ใช่บังคับแก่ข้อความในฉลากหรือเอกสารกำกับยา และความใน (1) (4) (5) (6) (7) และ (8) ไม่ใช่บังคับแก่การโฆษณาซึ่งกระทำโดยตรงต่อผู้ประกอบโรคศิลปะ ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม หรือผู้ประกอบการบำบัดโรคสัตว์

การโฆษณาขายยาทางวิทยุกระจายเสียง เครื่องขยายเสียง วิทยุโทรทัศน์ ทางฉายภาพหรือภาพยนตร์ หรือทางสิ่งพิมพ์จะต้อง⁸⁹

(1) ได้รับอนุมัติข้อความ เสียง หรือภาพที่ใช้ในการโฆษณาจากผู้อนุญาต

(2) ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ผู้อนุญาตกำหนด

นอกจากนี้ ห้ามโฆษณาขายยาโดยไม่สุภาพ ร้องรำทำเพลง แสดงความทุกข์ทรมานของผู้ป่วย⁹⁰ หรือโดยวิธีแถมพกหรือออกรางวัล⁹¹ หากฝ่าฝืนเลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยามีอำนาจสั่งระงับการโฆษณาเป็นหนังสือหากเห็นว่าโฆษณาฝ่าฝืนกฎหมายได้⁹²

4) บัญญัติให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่โดยให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจ ดังนี้⁹³

(1) เข้าไปในสถานที่ผลิตยา สถานที่ขายยา สถานที่นำหรือส่งยาเข้ามาในราชอาณาจักร หรือสถานที่เก็บยา ในระหว่างเวลาทำการ เพื่อตรวจสอบควบคุมให้การเป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

(2) นำยาในปริมาณพอสมควรไปเป็นตัวอย่างเพื่อตรวจสอบวิเคราะห์

⁸⁹ พระราชบัญญัติยา พ.ศ.2530. (ฉบับที่ 5) . มาตรา 88 ทวิ.

⁹⁰ พระราชบัญญัติยา พ.ศ.2530. (ฉบับที่ 5) . มาตรา 89.

⁹¹ พระราชบัญญัติยา พ.ศ.2530. (ฉบับที่ 5) . มาตรา 90.

⁹² พระราชบัญญัติยา พ.ศ.2530. (ฉบับที่ 5) . มาตรา 90 ทวิ.

⁹³ พระราชบัญญัติยา พ.ศ.2530. (ฉบับที่ 5) . มาตรา 91.

(3) กรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้อาจเข้าไปในสถานที่ใดๆ เพื่อตรวจสอบยาและอาจยึดหรืออายัดยาและเครื่องมือเครื่องใช้ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด ตลอดจนภาชนะหรือหีบห่อบรรจุยาและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับยาได้

(4) ประกาศผลการตรวจสอบหรือวิเคราะห์คุณภาพของยาที่นำไปตรวจ สอบหรือวิเคราะห์ตาม (2) ให้ประชาชนทราบ โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์แก่การคุ้มครองความปลอดภัยของผู้ใช้ยา

(5) ในกรณีที่ปรากฏต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ว่ายาใดเป็นยาที่ไม่ปลอดภัยแก่ผู้ใช้ยา หรืออาจเป็นอันตรายต่อผู้ใช้ยา ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเรียกเก็บ หรือสั่งให้ผู้รับอนุญาตผลิตยา ผู้รับอนุญาตขายยา หรือผู้รับอนุญาตนำเข้าหรือส่งยาเข้ามาในราชอาณาจักร จัดเก็บยาดังกล่าวของตน คืนภายในระยะเวลาที่พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนด และมีอำนาจทำลายยาดังกล่าวเสียได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

นอกจากนี้ ยังมีบทบัญญัติที่เป็นบทลงโทษผู้ฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ กำหนดอัตราโทษทางอาญาไว้ตั้งแต่มาตรา 101 ถึงมาตรา 126 ทวิ (3) เพื่อเป็นมาตรการลงโทษผู้ฝ่าฝืนให้ผู้บริโภคมีความปลอดภัยจากการบริโภคยา พระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2530 จึงถือเป็นกฎหมายอีกฉบับหนึ่ง เป็นกฎหมายเฉพาะที่มีบทบัญญัติเกี่ยวข้องกับกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ที่จะนำมาปรับใช้กับความเสียหาย อันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้ ในกรณีผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากใช้ยาบริโภคที่เป็นอันตราย ซึ่งในอดีตก่อนประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นมาจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติฉบับต่างๆ จะเป็นกลไกควบคุมยาโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ ที่จะควบคุมการผลิต การจำหน่าย การนำเข้าและการประกอบวิชาชีพต่างๆ ที่เกี่ยวกับยา ให้เป็นไปตามบทบัญญัติกฎหมาย เพื่อให้ผู้บริโภคที่ต้องใช้ผลิตภัณฑ์ยา มีความปลอดภัย เพราะยาอันตรายจะมีความเสี่ยงถึงชีวิต กับทั้งเมื่อพระราชบัญญัติฉบับใด ไม่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไป เพราะมีการแข่งขันด้านผลิตภัณฑ์ยากันมากขึ้น มีการแข่งขันกันด้านการโฆษณา จนผู้บริโภคเริ่มขาดความปลอดภัยในการใช้ยา ภาครัฐจะผลักดันแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติยาหลายครั้ง เพื่อให้สามารถนำมาปรับใช้เป็นกลไกในการควบคุมยาให้มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค และสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจนประกาศใช้พระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2530 ในปัจจุบัน และเมื่อได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2530 ก็ยังคงเป็นกฎหมายเฉพาะที่เป็นมาตรการของรัฐที่จะใช้ควบคุมการผลิต นำเข้า จำหน่าย หรือการโฆษณาที่มีผลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค กฎหมายเฉพาะฉบับนี้จึงยังคงเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการควบคุมยาเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภคเช่นเดิม

หากมีความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้ยาของผู้บริโภคราชบัณฑิตยา (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2530 ก็ยังใช้เป็นมาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคเช่นเดิม โดยหากพระราชบัญญัติยา (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2530 มีมาตรฐานการคุ้มครองดีกว่า ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากการใช้ยา ก็ใช้สิทธิเรียกร้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้ ทั้งยังใช้สิทธิตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ได้ด้วย และไม่เป็นการตัดสิทธิผู้เสียหายใด กับทั้งในคดีเกี่ยวกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย อันเกิดจากการใช้ยา ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนละเมิดได้ ทั้งค่าสินไหมทดแทนในมูลละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในส่วนต่างๆ ได้ตามความเสียหายที่เกิดขึ้นจริงและหากผู้ประกอบการมีพฤติกรรมที่ศาลเห็นว่า ควรจะต้องใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างหนึ่งอย่างใดด้วยแล้ว ศาลก็อาจใช้มาตรการตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ได้ด้วย เช่น ค่าสินไหมทดแทนที่เป็นการลงโทษตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 หรือการสงวนสิทธิของศาลที่จะแก้ไขคำพิพากษาภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ทั้งนี้ ต้องไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา เมื่อพบว่ามีความเสียหายต่อเนื่องเกิดขึ้น ที่ขณะมีคำพิพากษาพ้นวิสัยที่ศาลจะหยั่งรู้ความเสียหายมีแท้จริงเพียงใดในอนาคต ศาลสามารถกำหนดค่าเสียหายเพิ่มเติมในคำพิพากษาใหม่ เพื่อให้เหมาะสมกับความเสียหายที่เกิดในภายหลังก็ได้

3.1.2.4 พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558

พระราชบัญญัติเครื่องสำอางฉบับแรก ได้ประกาศใช้ในปี พ.ศ.2517 ต่อมาได้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2518 แต่เมื่อสภาพของตลาดที่เศรษฐกิจมีการแข่งขันสูง พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2518 ที่แก้ไขเพิ่มเติมไม่สอดคล้องเหมาะสมที่จะใช้ควบคุมผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง ในสภาพของตลาดที่เปลี่ยนแปลงไป ที่จะคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ รัฐจึงได้ยกเลิกพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2518 และประกาศใช้พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2535 ต่อมา มีการยกเลิกพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2535 และประกาศใช้พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558 ซึ่งใช้บังคับจนถึงปัจจุบัน

สำหรับเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2558 คือ โดยที่พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2535 ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว บทบัญญัติบางประการไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ประกอบกับประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน ต้องเปลี่ยนแปลงระบบการกำกับดูแลเครื่องสำอางให้เป็นระบบเดียวกัน คือระบบการแจ้งรายละเอียดเครื่องสำอาง ก่อนที่จะผลิตหรือนำเข้าเครื่องสำอาง ในกรณีนี้จึงต้องปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยเครื่องสำอาง ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและระบบดังกล่าว อันเป็นการสนับสนุนให้

อุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย มีศักยภาพในการแข่งขันในระดับสากล นอกจากนี้เพื่อเป็นการปรับปรุงมาตรการคุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภคเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางทั้งในด้านการห้ามผลิต นำเข้า หรือขายเครื่องสำอางบางประเภท การกำหนดวัตถุที่ห้ามใช้เป็นส่วนผสมในเครื่องสำอาง การกำหนดมาตรฐานของสถานที่ผลิตเครื่องสำอาง ภาชนะบรรจุ การรายงานข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องสำอาง มาตรการควบคุมฉลาก และการโฆษณาเครื่องสำอาง และมาตรการควบคุมเครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัยในการใช้ เครื่องสำอางปลอม และเครื่องสำอางผิดมาตรฐานให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้บริโภค รวมทั้งปรับปรุงบทกำหนดโทษ และอัตราค่าธรรมเนียมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้⁹⁴

พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2558 บัญญัตินิยามของเครื่องสำอางและคำอื่นในกฎหมายที่จะนำมาบังคับใช้ในการควบคุมเครื่องสำอาง เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคไว้ ดังนี้⁹⁵

“เครื่องสำอาง” หมายความว่า

(1) วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้ทา ถู นวด โรย พ่น หยอด ใส่ อบ หรือกระทำด้วยวิธีอื่นใดกับส่วนภายนอกของร่างกายมนุษย์ และให้หมายความรวมถึงการใช้กับฟันและเยื่อในช่องปาก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความสะอาด ความสวยงาม หรือเปลี่ยนแปลงลักษณะที่ปรากฏ หรือระงับกลิ่นกาย หรือปกป้องดูแลส่วนต่างๆ นั้น ให้อยู่ในสภาพดี และรวมตลอดทั้งเครื่องประดับต่างๆ สำหรับผิวด้วย แต่ไม่รวมถึงเครื่องประดับ และเครื่องแต่งตัวซึ่งเป็นอุปกรณ์ภายนอกร่างกาย

(2) วัตถุที่มุ่งหมายสำหรับใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตเครื่องสำอางโดยเฉพาะ หรือ

(3) วัตถุอื่นที่กำหนดโดยกฎกระทรวงให้เป็นเครื่องสำอาง

“ภาชนะบรรจุ” หมายความว่า วัตถุใดๆ ที่ใช้บรรจุหรือหุ้มห่อเครื่องสำอาง โดยเฉพาะ

“ข้อความ” หมายความว่า รวมถึง การกระทำที่ปรากฏด้วยตัวอักษร ภาพ ภาพยนตร์ แสง เสียง เครื่องหมายหรือการกระทำอย่างใด ๆ ที่ทำให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าใจความหมายได้

“โฆษณา” หมายความว่า การกระทำไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ ให้ประชาชนเห็น ได้ยิน หรือทราบข้อความเพื่อประโยชน์ในทางการค้า

⁹⁴ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2558. (2558, 8 กันยายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 132 (ตอนที่ 86 ก), หน้า 59.

⁹⁵ พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2558. มาตรา 4.

“สื่อโฆษณา” หมายความว่า สิ่งที่ใช้เป็นสื่อในการโฆษณา เช่น หนังสือ พิมพ์ สิ่งพิมพ์วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ โทรศัพท์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือป้าย

“ฉลาก” หมายความว่า รูป รอยประดิษฐ์ หรือข้อความใดๆ เกี่ยวกับเครื่องสำอาง ซึ่งแสดงไว้ที่เครื่องสำอาง ภาชนะบรรจุหรือหีบห่อ หรือสอดแทรกหรือรวมไว้กับเครื่องสำอาง ภาชนะบรรจุหรือหีบห่อ และให้หมายความรวมถึงเอกสาร หรือคู่มือสำหรับใช้ประกอบกับเครื่องสำอาง

“ผลิต” หมายความว่า ทำ ผสม เปลี่ยนรูป แปรสภาพ ปรงแต่ง แบ่งบรรจุ หรือ เปลี่ยนภาชนะบรรจุ

“นำเข้า” หมายความว่า นำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร

“ส่งออก” หมายความว่า นำหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร

“ขาย” หมายความว่า จำหน่าย จ่าย แจก หรือแลกเปลี่ยน ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในทางการค้าและให้หมายความรวมถึงมิไว้เพื่อขายด้วย

“สารสำคัญ” หมายความว่า วัตถุที่ใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตเครื่องสำอางที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดตามมาตรา 6 (3) หรือวัตถุที่ทำให้เกิดสรรพคุณตามข้อความที่กล่าวอ้างไว้ในฉลาก หรือตามที่ได้จัดแจ้งไว้ต่อผู้รับจดทะเบียนตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดตามมาตรา 6 (4)

“สถานที่” หมายความว่า ที่ อาคาร หรือส่วนของอาคาร และให้หมายความรวมถึง บริเวณของสถานที่ด้วย

“ใบรับจดทะเบียน” หมายความว่า ใบแสดงรายละเอียดของเครื่องสำอางแต่ละผลิตภัณฑ์ที่ผู้รับจดทะเบียนออกให้แก่ผู้จดทะเบียน

“ผู้จดทะเบียน” หมายความว่า ผู้ได้รับใบรับจดทะเบียนการผลิตเพื่อขาย การนำเข้าเพื่อขาย หรือการรับจ้างผลิตเครื่องสำอางตามพระราชบัญญัตินี้

“ผู้รับจดทะเบียน” หมายความว่า เลขานุการคณะกรรมการอาหารและยาหรือผู้ซึ่ง เลขานุการคณะกรรมการอาหารและยามอบหมาย

นอกจากนิยามของเครื่องสำอาง และคำอื่นๆ ในกฎหมายที่จะนำมาบังคับใช้ในการควบคุมเครื่องสำอางเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคข้างต้นแล้ว พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2558 ยังมีบทบัญญัติสำคัญๆ ที่จะต้องศึกษาไว้ในขั้นนี้ด้วย ดังนี้

1) พระราชบัญญัตินี้ให้อำนาจรัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศกำหนด เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองความปลอดภัยและอนามัยของบุคคลในเรื่องดังต่อไปนี้⁹⁶

- (1) ชื่อ ประเภท ชนิด หรือคุณลักษณะของเครื่องสำอางที่ห้ามผลิต นำเข้า หรือขาย
- (2) ชื่อวัตถุที่ห้ามใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตเครื่องสำอาง
- (3) ชื่อ ปริมาณ และเงื่อนไขของวัตถุที่อาจใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตเครื่องสำอาง
- (4) ชื่อสาระสำคัญ ประเภท ชนิด หรือคุณลักษณะของเครื่องสำอางที่ทำให้เกิดสรรพคุณของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางที่ผลิตเพื่อขาย นำเข้าเพื่อขาย หรือรับจ้างผลิต
- (5) ลักษณะสถานที่ผลิต เครื่องมือ เครื่องใช้ อุปกรณ์การผลิต ภาชนะบรรจุเครื่องสำอางและสถานที่นำเข้าเครื่องสำอาง
- (6) หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการผลิตหรือนำเข้าเครื่องสำอาง
- (7) หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการรับแจ้งและการรายงานอาการอันไม่พึงประสงค์จากการใช้เครื่องสำอาง
- (8) หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขให้ผู้ผลิตเพื่อขาย ผู้นำเข้าเพื่อขาย หรือผู้รับจ้างผลิตจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องสำอางไว้เพื่อการตรวจสอบ
- (9) สถานที่แห่งใดในราชอาณาจักรเป็นด่านตรวจสอบเครื่องสำอาง
- (10) หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการจดทะเบียน การออกใบรับจดทะเบียน การแก้ไขรายการใบรับจดทะเบียน การต่ออายุใบรับจดทะเบียน และการออกใบแทนใบรับจดทะเบียน
- (11) หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการผลิตหรือนำเข้าเครื่องสำอางตามมาตรา 16
- (12) หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการยื่นคำขอและการออกหนังสือรับรองเกี่ยวกับเครื่องสำอาง
- (13) หลักเกณฑ์การกำหนดค่าตลาดเคลื่อน สำหรับเครื่องสำอางผิดมาตรฐาน
- (14) หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขอความเห็นเกี่ยวกับฉลาก
- (15) หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขอความเห็นเกี่ยวกับการโฆษณา
- (16) หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกเก็บคืน การทำลาย และการส่งมอบเครื่องสำอาง

⁹⁶ พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2558. มาตรา 6.

2) พระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้มี “คณะกรรมการเครื่องสำอาง” ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงสาธารณสุข เป็นประธานกรรมการ อธิบดีกรมการแพทย์ อธิบดีกรมควบคุมโรค อธิบดีกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก อธิบดีกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ อธิบดีกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ อธิบดีกรมอนามัย เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา ผู้แทนกรมวิทยาศาสตร์บริการ ผู้แทนกรมศุลกากร ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค และคณบดีคณะเภสัชศาสตร์ของสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งซึ่งเลือกกันเองให้เหลือจำนวนสองคน เป็นกรรมการ และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็นกรรมการจำนวนหกคน ในจำนวนนี้จะต้องแต่งตั้งจากสมาคม หรือมูลนิธิที่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคสามคน และผู้ประกอบการเกี่ยวกับการผลิต นำเข้าหรือขายเครื่องสำอางสามคน ให้รองเลขาธิการซึ่งเลขาธิการมอบหมายเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้เลขาธิการแต่งตั้งข้าราชการสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาคนหนึ่ง เป็นผู้ช่วยเลขานุการ คุณสมบัติลักษณะต้องห้าม และการได้มาซึ่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด⁹⁷

คณะกรรมการเครื่องสำอาง มีอำนาจและหน้าที่ดังต่อไปนี้⁹⁸

- (1) ให้คำแนะนำหรือความเห็นแก่รัฐมนตรีในเรื่องที่เกี่ยวกับนโยบายและมาตรการควบคุมเครื่องสำอางตามพระราชบัญญัตินี้
- (2) ให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรีในการออกประกาศตามมาตรา 6
- (3) ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเพิกถอนใบรับจดทะเบียนตามมาตรา 36
- (4) ให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับการเพิกถอนใบรับจดทะเบียนตามมาตรา 37
- (5) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ หรือตามที่รัฐมนตรีมอบหมาย

3) พระราชบัญญัตินี้บัญญัติควบคุมเครื่องสำอาง โดยผู้ใดประสงค์จะผลิตเพื่อขาย นำเข้าเพื่อขาย หรือรับจ้างผลิตเครื่องสำอางต้องจดทะเบียนรายละเอียดของเครื่องสำอางต่อผู้รับจดทะเบียน และเมื่อผู้รับจดทะเบียนออกใบรับจดทะเบียนไปแล้วจึงจะผลิตหรือนำเข้าเครื่องสำอางนั้นได้⁹⁹

การจดทะเบียนและการออกใบรับจดทะเบียนตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

⁹⁷ พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2558. มาตรา 7.

⁹⁸ พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2558. มาตรา 10.

⁹⁹ พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2558. มาตรา 14.

ผู้จดทะเบียนตามวรรคหนึ่งต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการผลิต นำเข้า หรือการรับจ้างผลิตเครื่องสำอางที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดตามมาตรา 6 (5) (6) (7) และ (8)

4) พระราชบัญญัตินี้บัญญัติรายละเอียดการจดทะเบียนเครื่องสำอางไว้ ดังนี้¹⁰⁰

ใบรับจดทะเบียนให้มีอายุสามปีนับแต่วันที่ออกใบรับจดทะเบียน

ในกรณีที่ผู้จดทะเบียนประสงค์จะขอต่ออายุใบรับจดทะเบียน ให้ยื่นคำขอก่อนวัน ที่ใบรับจดทะเบียนสิ้นอายุเมื่อได้ยื่นคำขอและชำระค่าธรรมเนียมการต่ออายุพร้อมกับการยื่นคำขอแล้ว ให้ใบรับจดทะเบียนนั้นใช้ได้ต่อไปจนกว่าผู้รับจดทะเบียนจะสั่งไม่ให้ต่ออายุใบรับจดทะเบียนนั้น

การขอต่ออายุใบรับจดทะเบียน ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

ผู้จดทะเบียน ซึ่งใบรับจดทะเบียนของตนสิ้นอายุไม่เกินหนึ่งเดือน จะยื่นคำขอต่ออายุและขอผ่อนผัน โดยแสดงเหตุผลในการที่มีได้ยื่นคำขอต่ออายุภายในกำหนด พร้อมทั้งชำระค่าธรรมเนียมการต่ออายุก็ได้ แต่การขอผ่อนผันไม่เป็นเหตุให้พ้นผิดตามมาตรา 64

5) พระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้อำนาจผู้รับจดทะเบียน มีคำสั่งไม่รับจดทะเบียนเครื่องสำอางที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้¹⁰¹

(1) เครื่องสำอางนั้นไม่ปลอดภัยในการใช้ตามมาตรา 28

(2) เครื่องสำอางนั้นใช้ชื่อไปในทำนองโอ้อวด ไม่สุภาพ หรืออาจทำให้เข้าใจผิดจากความจริง

(3) เครื่องสำอางที่ใช้ชื่อไม่เหมาะสมกับวัฒนธรรมอันดีงามของไทยหรือ ส่อไปในทางทำลายคุณค่าของภาษาไทย

6) พระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้ผู้ผลิตเพื่อขาย ผู้นำเข้าเพื่อขาย และผู้รับจ้างผลิตเครื่องสำอาง ต้องจัดให้มีฉลากฉลากของเครื่องสำอาง โดยจะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้¹⁰²

(1) ใช้ข้อความที่ตรงต่อความจริง ไม่มีข้อความที่อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับเครื่องสำอาง และไม่ใช้ข้อความที่ขัดต่อศีลธรรม หรือวัฒนธรรมอันดีงามของไทย

(2) ใช้ข้อความภาษาไทย และมีขนาดที่สามารถอ่านได้ชัดเจน และอาจมีภาษาต่างประเทศด้วยก็ได้ สำหรับเครื่องสำอางที่นำเข้าเพื่อขาย ให้ได้รับยกเว้นไม่ต้องทำฉลาก

¹⁰⁰ พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2558. มาตรา 15.

¹⁰¹ พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2558. มาตรา 17.

¹⁰² พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2558. มาตรา 22.

ภาษาไทยที่ภาษนะบรรจุหรือหีบห่อ ในขณะที่นำเข้าที่ด่านตรวจสอบเครื่องสำอาง แต่ต้องจัดทำฉลากเป็นภาษาไทยก่อนขาย

(3) ต้องระบุข้อความดังต่อไปนี้

(ก) ชื่อเครื่องสำอางและชื่อทางการค้า

(ข) ชื่อและที่ตั้งของผู้ผลิต กรณีที่ผลิตในประเทศ ชื่อและที่ตั้งของผู้นำเข้า และชื่อผู้ผลิตและประเทศที่ผลิต กรณีที่นำเข้า

(ค) ปริมาณ วิธีใช้ ข้อแนะนำ คำเตือน เดือน ปีที่ผลิตและที่หมดอายุ เลขที่หรืออักษรแสดงครั้งที่ผลิต และชื่อของสารทุกชนิดที่ใช้เป็นส่วนผสมในการผลิต

(ง) ข้อความอื่นเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของผู้บริโภค ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

การกำหนดรายละเอียดตามวรรคสอง (2) และ (3) ให้เป็นไปตามหลัก เกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

กรณีที่ฉลากใดไม่เป็นไปตามกฎหมายเลขานุการ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ มีอำนาจสั่งให้ผู้จัดแจ้งเครื่องสำอางเลิกใช้ฉลาก หรือแก้ไขฉลากนั้นให้ถูกต้อง¹⁰³

กรณีผู้จัดแจ้งผู้ใดสงสัยว่าฉลากของตน จะเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่เป็นไปตามมาตรา 22 ผู้จัดแจ้งผู้นั้นอาจขอให้คณะกรรมการให้ความเห็น เกี่ยวกับฉลากที่ประสงค์จะใช้นั้นได้ ทั้งนี้ คณะกรรมการจะต้องให้ความเห็นและแจ้งให้ผู้ขอทราบภายในเก้าสิบวัน นับแต่วันที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้รับคำขอ ถ้าไม่แจ้งภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าคณะกรรมการให้ความเห็นชอบแล้ว¹⁰⁴

การยื่นคำขอและการให้ความเห็นตามวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

7) พระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้ผู้จัดแจ้งต้องผลิต หรือนำเข้าเครื่องสำอางให้ตรงตามที่ได้จัดแจ้งไว้¹⁰⁵

8) พระราชบัญญัตินี้บัญญัติห้ามมิให้ผู้ใดผลิตเพื่อขาย นำเข้าเพื่อขาย รับจ้างผลิต หรือขายเครื่องสำอางดังต่อไปนี้¹⁰⁶

¹⁰³ พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2558. มาตรา 23.

¹⁰⁴ พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2558. มาตรา 24.

¹⁰⁵ พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2558. มาตรา 26.

¹⁰⁶ พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2558. มาตรา 27.

- (1) เครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัยในการใช้
- (2) เครื่องสำอางปลอม
- (3) เครื่องสำอางผิดมาตรฐาน
- (4) เครื่องสำอางที่รัฐมนตรีประกาศห้ามตามมาตรา 6 (1)
- (5) เครื่องสำอางที่ถูกสั่งเพิกถอนใบรับจดทะเบียนตามมาตรา 36 หรือมาตรา 37

นอกจากนี้ ยังบัญญัติกำหนดลักษณะเครื่องสำอางที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นเครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัยในการใช้¹⁰⁷

- (1) เครื่องสำอางที่ผลิตหรือใช้ภาชนะบรรจุไม่ถูกสุขลักษณะอันอาจเป็นอันตรายต่อผู้ใช้
- (2) เครื่องสำอางที่มีสารอันสลายตัวได้รวมอยู่ด้วยและอาจทำให้เกิดเป็นพิษอันเป็นอันตรายต่อผู้ใช้
- (3) เครื่องสำอางที่มีสิ่งทีอาจเป็นอันตรายต่อผู้ใช้เจือปนอยู่ด้วย
- (4) เครื่องสำอางที่มีวัตถุที่ห้ามใช้เป็นส่วนผสมในการผลิตเครื่องสำอางตามมาตรา

6 (2)

ในขณะเดียวกัน ก็กำหนดลักษณะของเครื่องสำอางปลอมเอาไว้ ดังนี้¹⁰⁸

- (1) เครื่องสำอางที่ใช้ฉลากแจ้งชื่อผู้ผลิต ผู้นำเข้า หรือแหล่งผลิตที่มีไม่ความจริง
- (2) เครื่องสำอางซึ่งมีสาระสำคัญขาดหรือเกินกว่าร้อยละยี่สิบ ตามที่จดทะเบียนไว้ต่อผู้รับจดทะเบียนหรือตามที่ระบุไว้ในฉลาก
- (3) เครื่องสำอางที่ใช้วัตถุอย่างหนึ่งอย่างใด ที่ทำเทียมขึ้นเป็นสารสำคัญของเครื่องสำอางนั้น หรือเป็นเครื่องสำอางที่ไม่มีสาระสำคัญตามที่ได้จดทะเบียนไว้ต่อผู้รับจดทะเบียนหรือ ไม่มีสาระสำคัญตามที่ระบุไว้ในฉลาก

- (4) เครื่องสำอางที่แสดงว่าเป็นเครื่องสำอางที่ได้จดทะเบียนที่มีไม่ความจริง

9) พระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้อำนาจผู้รับจดทะเบียน มีอำนาจสั่งเพิกถอนใบรับจดทะเบียนเครื่องสำอาง หากปรากฏว่า¹⁰⁹

- (1) เครื่องสำอางนั้นเป็นเครื่องสำอางที่รัฐมนตรีประกาศตามมาตรา 6 (1)
- (2) ผู้จดทะเบียนไม่ปฏิบัติตาม มาตรา 26

¹⁰⁷ พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2558. มาตรา 28.

¹⁰⁸ พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2558. มาตรา 29.

¹⁰⁹ พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2558. มาตรา 36.

ผู้รับจดแจ้งโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ สั่งเพิกถอนใบรับจดแจ้ง เครื่องสำอางได้ หากปรากฏว่า¹¹⁰

(1) ผู้จดแจ้งไม่ปฏิบัติตามให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรี ประกาศกำหนดในมาตรา 14 วรรคสาม

(2) เป็นเครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัยในการใช้ตามมาตรา 28

(3) เป็นเครื่องสำอางที่ผู้จดแจ้งได้เปลี่ยน หรือเพิ่มเติมวัตถุประสงค์ในการใช้หรือ คุณสมบัติของเครื่องสำอางเป็นยา อาหาร วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ยาเสพติดให้โทษ วัตถุอันตรายหรือเครื่องมือแพทย์

คำสั่งเพิกถอนใบรับจดแจ้งเครื่องสำอาง ให้ทำเป็นหนังสือแจ้งให้ผู้จดแจ้งทราบ โดยให้ส่งหนังสือแจ้งไปยังสถานที่ที่ระบุไว้ในใบรับจดแจ้ง ตามวิธีการที่กำหนดไว้ในมาตรา 39 หรือมาตรา 40¹¹¹

การแจ้งคำสั่งเพิกถอนใบรับจดแจ้งเครื่องสำอาง โดยวิธีให้บุคคลนำไปส่ง ถ้าผู้จดแจ้งไม่ยอมรับ หรือในขณะนำไปส่งไม่พบผู้จดแจ้ง และหากได้ส่งให้กับบุคคลใดซึ่งบรรลุนิติภาวะ ที่อยู่หรือทำงานในสถานที่นั้น หรือในกรณีที่ผู้ยื่นไม่ยอมรับ หากได้วางหนังสือหรือปิดหนังสือ นั้นไว้ในที่ซึ่งเห็นได้ง่าย ณ สถานที่นั้นต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ไปเป็นพยาน ก็ให้ถือว่าได้รับ แจ้งแล้ว¹¹²

10) พระราชบัญญัตินี้บัญญัติให้การโฆษณาเครื่องสำอางต้องไม่ใช่ข้อความที่ไม่ เป็นธรรมต่อผู้บริโภคหรือใช้ข้อความที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวม ทั้งนี้ ไม่ว่า ข้อความดังกล่าวนั้น จะเป็นข้อความที่เกี่ยวกับแหล่งกำเนิด สภาพ คุณภาพ ปริมาณ หรือลักษณะ ของเครื่องสำอาง โดยข้อความดังต่อไปนี้ ถือว่าเป็นข้อความที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค หรือเป็น ข้อความที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวม¹¹³

(1) ข้อความที่เป็นเท็จหรือเกินความจริง

(2) ข้อความที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญ เกี่ยวกับเครื่องสำอาง ไม่ว่าจะกระทำโดยใช้หรืออ้างอิงรายงานทางวิชาการ สถิติ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งอันไม่เป็นความจริงหรือ เกินความจริงหรือไม่ก็ตาม

¹¹⁰ พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2558. มาตรา 37.

¹¹¹ พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2558. มาตรา 38.

¹¹² พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2558. มาตรา 39.

¹¹³ พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2558. มาตรา 41.

(3) ข้อความที่แสดงสรรพคุณที่เป็นการรักษาโรคหรือที่มีใช้จุดมุ่งหมายเป็นเครื่องสำอาง

(4) ข้อความที่ทำให้เข้าใจว่ามีสรรพคุณบำรุงงาม

(5) ข้อความที่เป็นการสนับสนุนโดยตรงหรือโดยอ้อม ให้มีการกระทำผิดกฎหมายหรือศีลธรรมหรือนำไปสู่ความเสื่อมเสียในวัฒนธรรมของชาติ

(6) ข้อความที่จะทำให้เกิดความแตกแยกหรือเสื่อมเสียความสามัคคีในหมู่ประชาชน

(7) ข้อความอย่างอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ข้อความที่ใช้ในการโฆษณาที่บุคคลทั่วไปสามารถรู้ได้ว่าเป็นข้อความที่ไม่อาจเป็นความจริงได้โดยแน่แท้ ไม่เป็นข้อความที่ต้องห้ามในการโฆษณาตามวรรคสอง (1)

นอกจากนี้ การโฆษณาจะต้องไม่กระทำด้วยวิธีการอันอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพร่างกาย หรือจิตใจ หรือขัดต่อศีลธรรมอันดีงามของประชาชน หรืออันอาจก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้บริโภค¹¹⁴

ในกรณีที่เลขาธิการเห็นว่า เครื่องสำอางใดอาจเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค ให้เลขาธิการโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ มีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้จัดแจ้ง หรือผู้ทำการโฆษณาดำเนินการ ดังต่อไปนี้¹¹⁵

(1) กำหนดให้การโฆษณานั้นต้องกระทำไปพร้อมกับคำแนะนำหรือคำเตือนเกี่ยวกับวิธีใช้หรืออันตราย ตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด ทั้งนี้ โดยคณะกรรมการจะกำหนดเงื่อนไขให้แตกต่างกันสำหรับการโฆษณาที่ใช้สื่อโฆษณาต่างกันได้

(2) จำกัดการใช้สื่อโฆษณาสำหรับเครื่องสำอางนั้น

(3) ห้ามการโฆษณาเครื่องสำอางนั้น

ความใน (2) และ (3) ให้นำมาใช้บังคับแก่การโฆษณาที่เลขาธิการเห็นว่าขัดต่อศีลธรรมหรือวัฒนธรรมของชาติด้วย

นอกจากนี้ ในกรณีที่เลขาธิการเห็นว่าการโฆษณาใดฝ่าฝืนมาตรา 41 หรือมาตรา 42 ให้เลขาธิการโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ มีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้จัดแจ้งหรือผู้ทำการโฆษณาดำเนินการดังต่อไปนี้¹¹⁶

¹¹⁴ พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2558. มาตรา 42.

¹¹⁵ พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2558. มาตรา 43.

¹¹⁶ พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2558. มาตรา 44.

- (1) ให้แก้ไขข้อความหรือวิธีการในการโฆษณา
- (2) ห้ามการใช้ข้อความบางอย่างที่ปรากฏในการโฆษณา
- (3) ห้ามการโฆษณาหรือห้ามใช้วิธีการนั้นในการโฆษณา
- (4) ให้โฆษณาเพื่อแก้ไขความเข้าใจผิดของผู้บริโภคที่อาจเกิดขึ้นตามหลักเกณฑ์

และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

ในการออกคำสั่งตาม (4) ให้เลขานุการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้บริโภค ประกอบกับความสุจริตในการกระทำของผู้จัดแจ้งหรือผู้ทำการโฆษณา

ในกรณีที่เลขานุการมีเหตุอันควรสงสัยว่าข้อความใดที่ใช้ในการโฆษณาเป็นเท็จหรือเกินความจริงตามมาตรา 41 วรรคสอง (1) ให้เลขานุการมีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้จัดแจ้งหรือผู้ทำการโฆษณาพิสูจน์เพื่อแสดงความจริงได้ ในกรณีที่ผู้จัดแจ้งหรือผู้ทำการโฆษณา อ้างรายงานทางวิชาการ ผลการวิจัย สถิติ การรับรองของสถาบันหรือบุคคลอื่นใด หรือยืนยันข้อเท็จจริงอันใดอันหนึ่งในการโฆษณา ถ้าผู้จัดแจ้งหรือผู้ทำการโฆษณาไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าข้อความที่ใช้ในการโฆษณาเป็นความจริงตามที่กล่าวอ้าง ให้เลขานุการโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ มีอำนาจออกคำสั่งตามมาตรา 44 ได้¹¹⁷

ในขณะเดียวกัน ผู้จัดแจ้งหรือผู้ทำการโฆษณาเครื่องสำอาง ซึ่งสงสัยว่าการโฆษณาของตนจะเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ อาจขอให้คณะกรรมการให้ความเห็นในเรื่องนั้นก่อนทำการโฆษณาได้ ทั้งนี้ คณะกรรมการจะต้องให้ความเห็นและแจ้งให้ผู้ขอทราบภายในหกสิบวัน นับแต่วันที่สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาได้รับคำขอ ถ้าไม่แจ้งภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าว ให้ถือว่าคณะกรรมการให้ความเห็นชอบแล้ว การยื่นคำขอและการให้ความเห็น ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด การให้โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ ไม่ถือเป็นการตัดอำนาจของคณะกรรมการที่จะพิจารณาวินิจฉัยใหม่เป็นอย่างอื่นเมื่อมีเหตุอันสมควร¹¹⁸

จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2558 เป็นมาตรการกฎหมายเฉพาะอีกฉบับหนึ่ง ที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) ที่เป็นเครื่องของรัฐในการคุ้มครองผู้บริโภค โดยการควบคุมเครื่องสำอางทั้งมาตรการควบคุม กำกับ ทั้งการจดแจ้งเพื่อผลิต เพื่อจำหน่าย การควบคุมการโฆษณาเครื่องสำอาง และมาตรการเชิงป้องกัน

¹¹⁷ พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2558. มาตรา 45.

¹¹⁸ พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ.2558. มาตรา 46.

ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการกระทำผิดกฎหมาย ให้เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา มีอำนาจสั่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าไปในสถานที่ผลิต สถานที่นำเข้า สถานที่เก็บ หรือสถานที่ขาย เครื่องสำอาง เพื่อตรวจสอบเครื่องสำอาง ภาชนะบรรจุ เอกสารหรือสิ่งใดๆ ที่เกี่ยวกับเครื่องสำอาง รวมทั้งวิธีการผลิต หรือวิธีการเก็บรักษา ซึ่งเป็นมาตรการเชิงป้องกันมิให้มีการกระทำผิดกฎหมาย ซึ่งเป็นมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคให้ปลอดภัย จากเครื่องสำอางผิดกฎหมาย เครื่องสำอางปลอม เครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัยทั้งปวง กับทั้งบทบัญญัติพระราชบัญญัตินี้ มีบทกำหนดโทษทางอาญา ด้วย เพื่อลงโทษทางอาญาผู้ฝ่าฝืนโดยมาตรการทางกฎหมายอาญาด้วย

3.1.2.5 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายเฉพาะอีกฉบับหนึ่งที่มี บทบัญญัติเกี่ยวข้องกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ซึ่งประกาศใช้ในประเทศไทยครั้งแรก โดยพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2551 เป็นบทบัญญัติที่ ประกาศใช้เพื่อการควบคุมวัตถุอันตรายที่มีอยู่แพร่หลายในปัจจุบัน ซึ่งวัตถุอันตรายเหล่านี้มีการ นำมาใช้ในกิจการต่างๆ บางชนิดก่อให้เกิดอันตรายอย่างร้ายแรงต่อมนุษย์ สัตว์ พืช ทรัพย์สิน รวมทั้งต่อสิ่งแวดล้อม จึงต้องมีมาตรการทางกฎหมายมาควบคุมวัตถุอันตรายดังกล่าว

สำหรับเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ คือ โดยที่พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 ได้ใช้บังคับมาเป็นเวลานานแล้ว บทบัญญัติบางประการไม่เหมาะสมกับ สถานการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งมีสภาพปัญหาเกี่ยวกับวัตถุอันตรายที่ทวีความรุนแรงขึ้นมีผลกระทบต่อ สุขภาพอนามัย ความปลอดภัยของประชาชนและสิ่งแวดล้อม สมควรปรับปรุงบทบัญญัติเกี่ยวกับ องค์ประกอบ อำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการวัตถุอันตราย วาระในการดำรงตำแหน่งของ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ อำนาจของรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบ ในการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อ คุ้มครองความปลอดภัยของประชาชน การกำหนดให้ผู้เชี่ยวชาญหรือบุคลากรเฉพาะ ต้องปฏิบัติ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่รัฐมนตรีกำหนด การกำหนดอายุและการต่ออายุใบรับแจ้งการ ดำเนินการวัตถุอันตรายชนิดที่ 2 และ ใบสำคัญการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตรายชนิดที่ 2 หรือชนิดที่ 3 การอนุญาตให้มีการผลิต นำเข้า หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 4 รวมทั้งการยกเลิก อำนาจจับกุมของพนักงานเจ้าหน้าที่ ตลอดจนการปรับปรุงอัตราค่าธรรมเนียมให้เหมาะสม ยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้¹¹⁹

¹¹⁹ หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2551. (2551, 25 กุมภาพันธ์). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 125 (ตอนที่ 38 ก), หน้า 23.

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2551 บัญญัตินิยามของวัตถุอันตรายและถ้อยคำที่ใช้ในกฎหมายเพื่อควบคุมวัตถุอันตรายให้เป็นไปตามกฎหมาย ดังนี้¹²⁰

วัตถุอันตราย หมายถึง วัตถุที่มีคุณลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง คือวัตถุระเบิดได้ วัตถุไวไฟ วัตถุออกซิไดซ์และวัตถุเปอร์ออกไซด์ วัตถุมีพิษ วัตถุที่ทำให้เกิดโรค วัตถุกัมมันตรังสี วัตถุที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม วัตถุกัดกร่อน วัตถุที่ก่อให้เกิดการระคายเคืองและ วัตถุอย่างอื่น ไม่ว่าจะเป็เคมีภัณฑ์ หรือสิ่งอื่นใดที่อาจทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สิน และสิ่งแวดล้อม

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายเฉพาะที่มีบทบัญญัติเกี่ยวข้องกับ Product Liability ฉบับหนึ่ง ที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุมวัตถุอันตรายไม่ให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์ สัตว์ พืช ทรัพย์สิน และสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีบทบัญญัติสำคัญๆ ที่เป็นหลักการ

1) พระราชบัญญัตินี้ มีบทบัญญัติให้มีคณะกรรมการวัตถุอันตรายคณะหนึ่ง ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม เป็นประธานกรรมการ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ อธิบดีกรมการขนส่งทางบก อธิบดีกรมการค้าภายใน อธิบดีกรมการแพทย์ อธิบดีกรมควบคุมมลพิษ อธิบดีกรมธุรกิจพลังงาน อธิบดีกรมประมง อธิบดีกรมปศุสัตว์ อธิบดีกรมวิชาการเกษตร อธิบดีกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา เลขาธิการสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ เลขาธิการสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ผู้แทนกระทรวงกลาโหม ผู้แทนกระทรวงคมนาคม ผู้แทนสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งไม่เกินสิบคนเป็นกรรมการ และอธิบดีกรมโรงงานอุตสาหกรรมเป็นกรรมการและเลขานุการ และผู้แทนกรมธุรกิจพลังงาน ผู้แทนกรมโรงงานอุตสาหกรรม ผู้แทนกรมวิชาการเกษตร ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาและผู้แทนสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ เป็นผู้ช่วยเลขานุการ¹²¹

คณะกรรมการวัตถุอันตรายมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้¹²²

(1) กำหนดนโยบาย มาตรการและแผนการกำกับดูแลวัตถุอันตราย เมื่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้นำหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับไปเป็นแนวทางปฏิบัติ

(2) ให้ความเห็นแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ในการออกประกาศตามมาตรา 18 วรรคสอง และมาตรา 36 วรรคหนึ่ง

¹²⁰ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2551. มาตรา 4.

¹²¹ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2551. มาตรา 6.

¹²² พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2551. มาตรา 7.

(3) ให้คำแนะนำแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในการรับขึ้นทะเบียน หรือเพิกถอนวัตถุอันตราย

(4) ให้ความเห็นต่อรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบในการออกประกาศ ตามมาตรา 20 มาตรา 20/1 มาตรา 36 วรรคสาม มาตรา 37 วรรคสอง มาตรา 43 มาตรา 44 และมาตรา 47 (5)

(5) ให้คำแนะนำคำปรึกษาแก่รัฐมนตรีผู้รับผิดชอบ หน่วยงานผู้รับผิดชอบและพนักงานเจ้าหน้าที่ ในเรื่องใด ๆ เกี่ยวกับวัตถุอันตราย

(6) พิจารณาเรื่องร้องเรียนจากผู้ที่ไม่ได้รับความเดือดร้อน หรือเสียหายจากวัตถุอันตราย

(7) แจงหรือโฆษณาข่าวสารเกี่ยวกับวัตถุอันตราย ให้ประชาชนได้ทราบ ในการนี้จะระบุชื่อของวัตถุอันตราย หรือชื่อของผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องด้วยก็ได้

(8) สอดส่องดูแล ให้คำแนะนำ และเร่งรัดพนักงานเจ้าหน้าที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐ ที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับวัตถุอันตรายต่างๆ ให้ปฏิบัติตามตามอำนาจและหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด

(9) เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการควบคุมวัตถุอันตราย และการป้องกันและเยียวยาความเสียหายอันเกิดจากวัตถุอันตราย เพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ

(10) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจคณะกรรมการ

2) พระราชบัญญัตินี้ ให้ความสำคัญต่อการกำหนดให้มีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง มาให้คำแนะนำ และควบคุมการประกอบกิจการวัตถุอันตราย รวมทั้งการประกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม สุขอนามัย ชีวิตหรือทรัพย์สินจากการประกอบกิจการดังกล่าว ซึ่งเป็นประเด็นที่เพิ่มเข้ามาใหม่ในพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2551 ซึ่งจำเป็นที่จะต้องมียกกฎหมายลูกที่เป็นกฎหมายลำดับรอง มารองรับการปฏิบัติงานให้ปฏิบัติตามบทบัญญัติดังกล่าว

3) พระราชบัญญัตินี้ ให้นำบทบัญญัติในพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2551 ไปใช้กับเรื่องที่มีกฎหมายเฉพาะอยู่แล้วได้ โดยในกรณีที่มีกฎหมายว่าด้วยการใดบัญญัติเรื่องใดไว้โดยเฉพาะแล้ว ให้บังคับตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น แต่ถ้ามีเหตุอันสมควรคณะกรรมการวัตถุอันตราย โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรีผู้รักษาการตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น อาจมีมติให้นำบทบัญญัติในพระราชบัญญัตินี้ไปใช้บังคับเป็นการเพิ่มเติม หรือแทนที่กฎหมายว่าด้วยการนั้น ก็ได้ ทั้งนี้ โดยจะกำหนดระยะเวลาหรือเงื่อนไขอย่างใดไว้ในมตินั้นก็ได้¹²³

¹²³ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2551. มาตรา 15.

4) พระราชบัญญัตินี้ แยกประเภทของวัตถุอันตรายออกเป็น 4 ประเภทตามความจำเป็นแก่การควบคุม ดังนี้¹²⁴

(1) วัตถุอันตรายชนิดที่ 1 ได้แก่วัตถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครองต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด

(2) วัตถุอันตรายชนิดที่ 2 ได้แก่วัตถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครอง ต้องแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบก่อน และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดด้วย

(3) วัตถุอันตรายชนิดที่ 3 ได้แก่วัตถุอันตรายที่การผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครองต้องได้รับใบอนุญาต

(4) วัตถุอันตรายชนิดที่ 4 ได้แก่วัตถุอันตรายที่ห้ามมิให้มีการผลิต การนำเข้า การส่งออก หรือการมีไว้ในครอบครอง

เพื่อประโยชน์แก่การป้องกันและระงับอันตรายที่อาจมีแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์ หรือสิ่งแวดล้อม ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมโดยความเห็นของคณะกรรมการมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา ระบุชื่อ หรือคุณสมบัติของวัตถุอันตราย ชนิดของวัตถุอันตราย กำหนดเวลาการใช้บังคับ และหน่วยงานผู้รับผิดชอบในการควบคุมวัตถุอันตรายดังกล่าว

4) พระราชบัญญัตินี้ บัญญัติกำหนดให้มีการควบคุมวัตถุอันตรายออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่¹²⁵

(1) การควบคุมด้วยการขึ้นทะเบียนวัตถุอันตราย

(2) การควบคุมด้วยการอนุญาต ซึ่งผู้ที่ได้รับใบอนุญาตการขึ้นทะเบียนแล้ว ต้องขออนุญาตในการนำเข้า ส่งออก ผลิต และมีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายชนิดที่ 3

(3) การควบคุมหลังการขึ้นทะเบียนและการอนุญาต ซึ่งเป็นการกำกับดูแลให้ เป็นไปตามบทบัญญัติกฎหมาย

ทั้งนี้ การฝ่าฝืนบทบัญญัติของพระราชบัญญัตินี้ จะมีความผิดมิโทษทางอาญา หากผู้ใดเคยถูกลงโทษเพราะเหตุกระทำผิดมาแล้ว ได้กระทำผิดซ้ำในบทบัญญัติเดียวกันกับที่เคยถูกลงโทษ ให้ศาลเพิ่มโทษที่จะลงแก่จำเลยอีกกึ่งหนึ่ง ของอัตราโทษสำหรับความผิดนั้นได้¹²⁶ ในกรณี ที่นิติบุคคลกระทำความผิด กรรมการ ผู้จัดการ หรือผู้เชี่ยวชาญ บุคลากรเฉพาะบุคคลใด ซึ่งมีหน้าที่

¹²⁴ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2551. มาตรา 18.

¹²⁵ จักรพงษ์ บุญอ่ำ. อ่างแล้วเชิงอรธที่ 21. หน้า 84.

¹²⁶ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2551. มาตรา 87/1.

รับผิดชอบในการกระทำผิดนั้น ต้องรับผิดชอบที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้นๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าได้กระทำ โดยตนมิได้รู้เห็นยินยอมด้วย¹²⁷ ทั้งบัญญัติไม่ให้ลบล้างหรือจำกัดความรับผิดชอบทางแพ่ง ของบุคคลที่มีอยู่ตามบทบัญญัติในหมวดอื่นหรือตามกฎหมายอื่น¹²⁸

5) พระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติกำหนดความรับผิดชอบทางแพ่ง โดยกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบทางแพ่งไว้ ดังนี้

(1) หน้าที่ของผู้ผลิต ผู้ผลิตวัตถุอันตรายต้องระมัดระวังในการจัดหาวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต การกำหนดวิธีการ และขั้นตอนที่ไว้ใจได้ในการผลิต การจัดให้มีภาชนะบรรจุที่มั่นคงแข็งแรง และปลอดภัยต่อการใช้เคลื่อนย้ายและการขนส่ง การจัดให้มีฉลากที่แสดงสภาพอันตรายของสิ่งนั้นที่ชัดเจนเพียงพอ ความเหมาะสมของการเก็บรักษา และการตรวจสอบความเหมาะสมของผู้ที่รับมอบวัตถุอันตรายไปจากตน¹²⁹

(2) หน้าที่ของผู้นำเข้า ผู้นำเข้าวัตถุอันตรายต้องระมัดระวังในการเลือกหาผู้ผลิต การตรวจสอบคุณภาพของวัตถุอันตราย การตรวจสอบความถูกต้องของภาชนะบรรจุและฉลาก การเลือกวิธีการขนส่ง และผู้ขนส่ง ความเหมาะสมของการเก็บรักษา และการตรวจสอบความเหมาะสมของผู้ที่รับมอบวัตถุอันตรายไปจากตน หรือผู้ที่อาจจะคาดหมายได้ว่าจะได้รับมอบวัตถุอันตรายดังกล่าว¹³⁰

(3) หน้าที่ของผู้ขนส่ง ผู้ขนส่งจะต้องระมัดระวังในการตรวจสอบความถูกต้องของสิ่งที่ใช้ในการขนส่ง หรือยานพาหนะและอุปกรณ์ ความถูกต้องของภาชนะบรรจุและฉลาก ความเหมาะสมของวิธีการขนส่ง ความถูกต้องการจัดวางบนยานพาหนะ และความไว้วางใจได้ของลูกจ้าง หรือผู้จัดทำกรงานให้แก่หรือร่วมกับตน¹³¹

(4) หน้าที่ของผู้ครอบครอง ผู้มีไว้ในครอบครองซึ่งวัตถุอันตรายจะต้องระมัดระวังในการตรวจสอบความเชื่อถือได้ของผู้ผลิตหรือผู้นำเข้า หรือผู้ที่จัดหาวัตถุอันตรายนั้น ให้แก่ตน ความถูกต้องของภาชนะบรรจุและฉลาก ความเหมาะสมของการเก็บรักษา และความไว้วางใจได้ของผู้ที่รับมอบวัตถุอันตรายไปจากตน หรืออาจจะคาดหมายได้ว่าอาจจะได้รับมอบวัตถุอันตรายดังกล่าว¹³²

¹²⁷ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2551. มาตรา 87/2.

¹²⁸ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2551. มาตรา 57.

¹²⁹ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2551. มาตรา 59.

¹³⁰ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2551. มาตรา 60.

¹³¹ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2551. มาตรา 61.

¹³² พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2551. มาตรา 62.

6) นอกจากบทบัญญัติที่กำหนดหน้าที่ของบุคคลฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุอันตรายข้างต้นแล้ว พระราชบัญญัตินี้ยังได้หลักเกณฑ์ความรับผิด เพื่อความเสียหายอันเกิดจากวัตถุอันตรายไว้เป็นการเฉพาะเอาไว้ด้วย ดังนี้

(1) ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง หรือผู้ครอบครองวัตถุอันตราย ต้องรับผิด ชอบความเสียหายจากวัตถุอันตรายนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นเหตุสุดวิสัยหรือเป็นความผิดของผู้เสียหายเอง¹³³

(2) ผู้ขาย หรือผู้ส่งมอบวัตถุอันตรายให้บุคคลอื่น ต้องรับผิดชอบความเสียหายจากวัตถุอันตรายนั้น เว้นแต่พิสูจน์เป็นเหตุสุดวิสัยหรือเป็นความผิดของผู้เสียหายเอง¹³⁴

(3) นายจ้าง ตัวการผู้ว่าจ้าง หรือเจ้าของกิจการ ต้องร่วมรับผิดในผลแห่งละเมิดของบุคคลที่ทำงานให้แก่ตนด้วย¹³⁵

(4) ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีก คนกลาง และผู้มีส่วนในการจำหน่ายจ่ายแจกทุกช่วงต่อจากผู้ผลิต จนถึงผู้ที่ต้องรับผิดชอบขณะเกิดการละเมิด ต้องร่วมรับผิดในความเสียหายด้วย¹³⁶

พระราชบัญญัตินี้บัญญัติอายุความการใช้สิทธิเรียกร้องภายใน 3 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเป็นวัตถุอันตรายและผู้รับผิด ถ้ามีการเจรจาเกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ จนกว่าการเจรจานั้นไม่อาจตกลงกันได้¹³⁷ นอกจากนี้ ยังบัญญัติให้สิทธิไต่เบี่ยระหว่างบุคคลผู้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนกับผู้กระทำผิดมีอายุความ 3 ปี นับแต่วันที่ได้ชำระค่าสินไหมทดแทน¹³⁸ กรณีความเสียหายต่อรัฐ พนักงานอัยการมีสิทธิฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทน¹³⁹

จากการศึกษาพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2551 ซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะอีกฉบับหนึ่งที่ได้นำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้กับผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง ผู้ครอบครองวัตถุอันตราย ผู้ขาย ผู้ส่งมอบวัตถุอันตรายให้แก่บุคคลอื่น นายจ้าง ตัวการผู้ว่าจ้าง หรือเจ้าของกิจการ ต้องรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากวัตถุอันตรายนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายเกิดขึ้นเพราะเหตุสุดวิสัยหรือเป็นความผิดของผู้ต้องเสียหายเอง แต่กฎหมายฉบับนี้

¹³³ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2551. มาตรา 63.

¹³⁴ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2551. มาตรา 64.

¹³⁵ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2551. มาตรา 65.

¹³⁶ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2551. มาตรา 66.

¹³⁷ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2551. มาตรา 67.

¹³⁸ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2551. มาตรา 68.

¹³⁹ พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ.2551. มาตรา 69.

มีข้อจำกัด คือใช้บังคับเฉพาะกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากวัตถุอันตรายที่อยู่ในประกาศของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมเท่านั้น บทบัญญัตินี้จึงยังไม่ครอบคลุมไปถึงวัตถุอันตรายนอกจากที่บัญญัติไว้

3.2 กฎหมายต่างประเทศ

กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ที่นำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ที่ในอดีตผู้เสียหายจะฟ้องเรียกค่าเสียหายได้ ก็เฉพาะแต่โดยนิติสัมพันธ์ทางสัญญาตามหลักความรับผิดทางสัญญา (Privity of Contract) และถ้าผู้เสียหายจะใช้สิทธิทางศาลฟ้องคดีละเมิดผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ภาระการพิสูจน์ถึงกระบวนการผลิตสินค้าก็จะตกอยู่กับผู้เสียหายตามหลักกฎหมายทั่วไป ทั้งที่ในปัจจุบันกระบวนการผลิตในภาคอุตสาหกรรม มีกระบวนการผลิตที่ทันสมัย ซับซ้อน และใช้เทคโนโลยีสูงเกินวิสัยของผู้บริโภคที่จะเข้าใจกระบวนการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงได้ เมื่อนำสืบไม่ได้ก็จะไม่ได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย

ประเทศที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในระดับสูงของสหภาพยุโรปจึงพยายามที่จะหาแนวคิดการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้ ภายใต้แนวคิดที่จะให้ผู้ที่อยู่ในฐานะที่จะป้องกันความเสียหายได้ดีที่สุด เป็นผู้รับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นซึ่งก็คือผู้ผลิต เพราะผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการย่อมจะต้องควบคุมการผลิตควบคุมคุณภาพของสินค้า ถ้าสินค้าไม่ปลอดภัยย่อมไม่นำออกสู่ตลาด หากนำสินค้าออกสู่ตลาดและเกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค ผู้ผลิตก็ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยและควรจะต้องมีการพิสูจน์ว่า กระบวนการผลิตไม่ได้มีความบกพร่องหรือประมาทเลินเล่อ ภาระการพิสูจน์จึงตกอยู่กับฝ่ายผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ ภายใต้แนวคิดเช่นนี้เมื่อมีคดีขึ้นสู่ศาลเป็นคดีฟ้องเรียกค่าเสียหาย ศาลจะมีบทบาทในการพัฒนาหลักกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) โดยนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้ในคดีจนได้รับการยอมรับกว้างขวาง มีผลให้มีการยกเลิกหลักความรับผิดตามสัญญา (Privity of Contract) เพื่อให้ผู้เสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้รับการเยียวยาชดเชยความเสียหาย หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ได้นำไปพัฒนาในระบบกฎหมายของประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป โดยศาลได้พัฒนาหลักกฎหมายนี้คุ้มครองผู้บริโภค ทั้งศาลใน

ประเทศอังกฤษ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส รวมทั้งประเทศที่มีพัฒนาทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในระดับสูง อาทิ ประเทศญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกา ต่างประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) กันอย่างกว้างขวาง ในกลุ่มสหภาพยุโรป มีการตรา EC Directive on the Approximation of Laws, Regulations and Administrative Provisions of the Members State Concerning Liability for Defective Products (EC Directive) ขึ้นเป็นแม่บทที่ประเทศสมาชิกจะต้องตรากฎหมายภายในที่เป็น Product Liability Law ขึ้นมาใช้บังคับ

เมื่อหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ตามหลักกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง เป็นไปในทิศทางเดียวกัน แต่ด้วยความแตกต่างทางนโยบายพื้นฐาน สภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ จึงส่งผลให้มีบทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ของแต่ละประเทศ มีรายละเอียดที่แตกต่างกันไป มีจุดเด่นและจุดอ่อนของกฎหมายแต่ละประเทศ ที่ควรนำมาศึกษาวิเคราะห์ โดยเฉพาะกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ของประเทศที่มีพัฒนาการทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมสูง และมีบทบาทต่อการค้าและเศรษฐกิจของประเทศไทย ได้แก่

1) กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ของกลุ่มสหภาพยุโรป เนื่องจากประเทศที่พัฒนาแล้วที่เป็นสมาชิกสหภาพยุโรป ได้นำแนวคิดของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) โดยเฉพาะหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ไปใช้บัญญัติเป็นกฎหมายภายในของแต่ละประเทศ และต้องอนุวัติกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับ EC Directive

2) กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ของกลุ่มประเทศในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร เนื่องจากประเทศกลุ่มนี้มีพัฒนาการของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) มาอย่างต่อเนื่อง และศาลมีบทบาทในการพัฒนาหลักกฎหมายนี้จนเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง

3) กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ของกลุ่มประเทศในระบบกฎหมายจารีตประเพณี เนื่องจากมีพัฒนาการของกฎหมายนี้มาอย่างต่อเนื่อง หลายประเทศมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมในระดับสูง กับทั้งมีการพัฒนาหลักกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) มาอย่างต่อเนื่อง และใช้เป็นเครื่องมือทางกฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภค ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมานานพอสมควร

3.2.1 หลักการของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป

หลักการพื้นฐานของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ของสหภาพยุโรป ซึ่งมีการพัฒนาหลักกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) มาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่

1) การให้ความคุ้มครองชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้เสียหาย ให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายอย่างเพียงพอและเหมาะสม (Adequate and Appropriate Compensation) เพื่อแก้ไขข้อจำกัดของหลักความรับผิดตามสัญญา (Privity of Contract) ที่นำนิติสัมพันธ์ทางสัญญามาใช้ เพราะการผลิตสินค้าในปัจจุบัน มุ่งเน้นการผลิตในเชิงอุตสาหกรรมเป็นจำนวนมากขึ้น การบริหารจัดการและการตลาดในปัจจุบัน ได้ส่งผลให้โอกาสที่ผู้ผลิตและผู้บริโภคนั้นเป็นคู่สัญญากันน้อยมาก เพราะสินค้าที่ผลิตออกมานั้นออกสู่ตลาดโดยผ่านระบบการจัดจำหน่าย (Distribution System) ที่เปลี่ยนมือกันเป็นทอดๆ ผู้ที่เป็นคู่สัญญากับผู้บริโภคนั้นจะเป็นผู้ค้าปลีกที่ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการขนาดเล็กที่มีกำลังทุนทรัพย์น้อย หากมีความเสียหายเกิดขึ้นจากสินค้าที่ผู้ผลิตนำออกวางจำหน่าย และเกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค ผู้บริโภคไม่สามารถฟ้องผู้ผลิตโดยตรง ตามหลักความสัมพันธ์ตามสัญญา (Privity of Contract) เพราะผู้ผลิตไม่ใช่คู่สัญญากับผู้บริโภค ทั้งยังมีกรณีที่ผู้ซื้อสินค้ามาแต่ไม่ได้ใช้หรือบริโภคสินค้านั้นเอง ผู้ที่ใช้หรือบริโภคสินค้าอาจเป็นบุคคลในครอบครัว หรือแขกที่มาเยี่ยมครอบครัว ถ้าถือตามหลักความสัมพันธ์ตามสัญญา (Privity of Contract) แล้ว ผู้เสียหายกลุ่มนี้ก็จะไม่สามารถฟ้องผู้ผลิตและผู้ขายได้เพราะไม่ใช่คู่สัญญา จึงต้องฟ้องผู้ผลิตหรือผู้ขายให้รับผิดทางละเมิด ในกรณีความเสียหายเกิดจากผลิตภัณฑ์ (Fault Liability) ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับเป็นผลโดยตรง และใกล้ชิดกับการกระทำของจำเลย แต่เนื่องจากเทคโนโลยีการผลิตในปัจจุบันมีความซับซ้อนใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ข้อมูลการผลิตอยู่ในความครอบครองของผู้ผลิตเพียงฝ่ายเดียว ยากที่จะนำสืบได้ว่าผู้ผลิตกระทำด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย ประเทศต่างๆ จึงนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ในเรื่องตัวผลิตภัณฑ์ชำรุดบกพร่อง (Product Defect-Based Liability) มาใช้แทนที่หลักความรับผิดเมื่อมีความผิด (Conduct-Based Liability) เช่น ประเทศอังกฤษ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส¹⁴⁰

2) การสร้างความมั่นใจแก่ผู้บริโภคโดยทั่วไปและสังคมว่าสินค้าที่ออกวางจำหน่ายในท้องตลาดนั้นมีความปลอดภัย ดังนั้น ผู้ที่ควรจะได้รับผิดกรณีความเสียหายเกิดจากผลิตภัณฑ์ชำรุดบกพร่อง (Product Defect-Based Liability) ก็คือผู้ผลิต เพราะผู้ผลิตอยู่ในสถานะที่จะป้องกันความ

¹⁴⁰ อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 52-53.

เสียหายได้ดีที่สุด โดยไม่ปล่อยให้สินค้าที่มีความชำรุดบกพร่องออกสู่ตลาด นอกจากนี้ ผู้ผลิตยังอยู่ในฐานะที่สามารถกระจายความเสี่ยงไปยังผู้บริโภคได้ดีที่สุด โดยสะท้อนออกมาในรูปของการตั้งราคาสินค้าหรือซื้อประกันภัย และผู้ประกอบการแต่ละรายต้องแข่งขันกันในตลาดจึงเชื่อกันว่าการกำหนดราคาที่เหมาะสม เป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ผลิตสินค้า ผลิตสินค้าคุณภาพคุ้มราคา มากที่สุด ที่จะป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในระบบเศรษฐกิจ¹⁴¹

3) แม้ว่ากฎหมายจะมีนโยบายคุ้มครองผู้เสียหาย แต่กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) ก็จะต้องไม่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาทางอุตสาหกรรม และการแข่งขันทางธุรกิจ ผู้ผลิตจึงไม่ควรอยู่ในฐานะต้องรับประกันความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ทุกกรณี (Absolute Guarantor of the Safety of the Product) เพราะในบางกรณีความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีอยู่ อาจยังไม่เพียงพอที่จะล่วงรู้ได้ว่าสินค้านั้นขาดความปลอดภัย เช่น ยานาชนิดที่นำออกสู่ตลาด ในขณะนั้นอาจยังไม่สามารถล่วงรู้ได้ว่าเกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค หรือสินค้าบางอย่างที่มีอันตรายโดยสภาพ เช่น ยาฆ่าแมลง หรือยาปราบศัตรูพืชและความมีประโยชน์ของสินค้าเหล่านี้ ก็จะอยู่ที่อันตรายของตัวสินค้า ซึ่งต้องพิจารณาความเหมาะสมระหว่างประโยชน์ที่ได้รับจากสินค้ากับการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้วย จึงมีการนำหลักการพัฒนาทางวิทยาศาสตร์ขณะนั้นยังไม่ถึงมาใช้เป็นข้อต่อสู้ ตลอดจนพิจารณาว่าผู้เสียหายมีส่วนผิดด้วยหรือไม่เพียงใด เพื่อความเหมาะสมในการจัดสรรความเสี่ยงระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการ¹⁴²

4) EC Directive 85/374/EEC คำนึงถึงผลกระทบแก่สินค้าเกษตรไม่แปรรูป และสินค้าเกษตรปฐมภูมิ (Agricultural Primary Products) ว่าสินค้าเหล่านี้จะไม่อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) เว้นแต่ได้ผ่านกระบวนการทางการผลิตในทางอุตสาหกรรมแล้ว แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์โรควัวบ้าระบาดในทวีปยุโรป ก็มีการเรียกร้องให้มีการผลักดันแก้ไข EC Directive ให้ครอบคลุมถึงสินค้าเกษตรปฐมภูมิ (Agricultural Primary Products) ด้วย เพื่อให้เกิดความมั่นใจของผู้บริโภคในความปลอดภัยของสินค้าประเภทนี้ สหภาพยุโรปจึงประกาศใช้ EC Directive 1999/34 EC of European Parliament and the Council of 10 May 1999 Amending Council and Administrative Provisions of the Member State Concerning Liability for Defective Products¹⁴³

¹⁴¹ **The Australian Law Reform Commission Report on Product Liability (ALRC 51)**, available at www.austlii.edu.au/other/alrc/publication/reports/20years/vol2/Productliability.html, อ้างถึงใน อนันต์ จันทร์-โอภากร. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 54.

¹⁴² เรื่องเดียวกัน, หน้า 54.

¹⁴³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 55.

จะเห็นได้ว่ากฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ในสหภาพยุโรป มีการพัฒนาหลักกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ตลอดเวลา โดยศาลจะมีบทบาทในการพัฒนาหลักกฎหมาย เพื่อมุ่งที่จะใช้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค แต่ก็ไม่ได้ให้กฎหมาย เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม หรือธุรกิจขนาดเล็ก โดยยกเว้นความรับผิดให้แก่ผู้ผลิตสินค้า ในกรณีความรู้ทางวิทยาศาสตร์ขณะนั้น ยังไม่สามารถพิสูจน์ถึงความผิดปกติชั่วคราวครบพร้อมได้ รวมทั้งความรับผิดชอบของผู้เสียหายที่มีส่วนผิด และการสนับสนุนสินค้าเกษตรปฐมภูมิที่ยังไม่แปรรูป และสินค้าผลิตผลธรรมชาติ (Agricultural Primary Products) จะไม่อยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ เว้นแต่แปรรูปทางอุตสาหกรรม กฎหมายจึงแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจไปพร้อมกันตลอดเวลา

3.2.1.1 หลักความรับผิด

การรวมกลุ่มของประเทศต่างๆ เป็นสหภาพยุโรปในปี ค.ศ.1985 ในขณะที่พัฒนาเป็นประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community: EEC) ประกาศใช้แนวทางและหลักเกณฑ์ของความรับผิดในสินค้าที่ไม่ปลอดภัยสำหรับประเทศสมาชิก (Directive on the Approximation of the Laws, Regulations and Administrative Provisions of the Member States Concerning Liability for Defective Products) เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม ค.ศ.1985 ในชื่อแนวทางความรับผิดในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ปี ค.ศ.1985 (1985 Product Liability Directive) หรือเรียกย่อว่า Directive 85/374/EEC¹⁴⁴

หลักการหรือนโยบายของ EC Directive 85/374/EEC คือการสร้างดุลยภาพระหว่างผลประโยชน์ของผู้บริโภคกับผู้ผลิต มาตรา 1 ของ EC Directive ก็คือกำหนดให้ผู้ผลิต ต้องรับผิดในความเสียหาย ที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง ซึ่งหมายความว่าผู้บริโภคสามารถเชื่อถือได้ว่าสินค้าที่ออกวางจำหน่ายในตลาดมีความปลอดภัย และแนวคิดในเรื่องของความชำรุดบกพร่องของสินค้าตามความหมายของ EC Directive ก็ทำให้มีการกำหนดขอบเขตความรับผิดของผู้ผลิต และการคำนวณความเสี่ยงในการค้าของผู้ผลิต ในขณะเดียวกันการบิดเบือนการแข่งขันและอุปสรรคของการค้าเสรี ถูกจัดด้วยการมีกฎหมายภายใต้มาตรฐานเดียวกัน EC Directive มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรับผิดในผลิตภัณฑ์ ในกรณีที่ผู้บริโภคได้รับความเสียหายเนื่องมาจากความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้น ไม่ใช่คู่สัญญากับผู้ผลิต ความรับผิดตาม EC Directive ไม่ใช่ความรับผิดตามสัญญาแต่เป็นความรับผิดทางละเมิด โดยใช้แนวคิดของความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product-Defect

¹⁴⁴ อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 51.

Based Liability) ไม่ใช่ความรับผิดเมื่อมีความผิด (Conduct-Based Liability) ดังนั้น จึงไม่ต้องพิจารณาว่าผู้ผลิตจงใจหรือประมาทเลินเล่อทำให้ผู้บริโภคเสียหายหรือไม่¹⁴⁵

3.2.1.2 ความหมายของสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

โดยทั่วไปสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ของประเทศต่างๆ หมายถึงสินค้าที่ขาดความปลอดภัย ซึ่งแต่ละประเทศจะอธิบายแตกต่างกันไปตามกฎหมายที่มุ่งจะบังคับ เช่น กฎหมายของสหรัฐอเมริกาแบ่งความชำรุดบกพร่องออกเป็น 3 กรณี ได้แก่ ความชำรุดบกพร่องในการผลิต (Manufacturing Defect) ความบกพร่องในการออกแบบ (Defect in Design) และความชำรุดบกพร่องในการกำหนดข้อบ่งชี้และคำเตือน (Defect because of Inadequate Instructions or Warnings) ในขณะที่ EC Directive ได้นิยามว่าหมายถึงการที่สินค้าขาดความปลอดภัยตามที่บุคคลพึงคาดหวังได้จากสินค้านั้น¹⁴⁶

EC Directive 85/374/EEC นำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้เช่นกัน โดยมาตรา 6 วรรค 1 ความชำรุดบกพร่องของสินค้า หมายถึงการที่สินค้านั้นขาด ความปลอดภัยตามที่บุคคลพึงคาดหวังได้จากสินค้านั้น โดยต้องพิจารณาถึงพฤติการณ์แวดล้อมทั้งหมด รวมทั้งการนำเสนอสินค้านั้น ประโยชน์อันควรคาดหมายได้จากการใช้สินค้า เวลาที่สินค้าถูกวางตลาด¹⁴⁷ แต่หลักการดังกล่าวไม่นำมาใช้กับสินค้าเหล่านี้ คือ¹⁴⁸

1) ผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ เช่น น้ำมันดิบ (Crude Oil) และรัตนชาติที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ (Gem) ทั้งนี้ ก็เพราะว่ากฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) มีวัตถุประสงค์พื้นฐานที่การผลิตสินค้าในเชิงอุตสาหกรรม แล้วปล่อยสินค้าชำรุดบกพร่องออกสู่ตลาดจนเป็นอันตรายแก่ผู้บริโภค แต่ผลิตภัณฑ์ธรรมชาติไม่ใช่ผลผลิตทางอุตสาหกรรมของมนุษย์ จึงไม่อยู่ภายใต้ EC Directive แต่ถ้ามีการนำผลิตภัณฑ์ธรรมชาติไปแปรรูป เช่น น้ำมันดิบนำไปกลั่นเป็นน้ำมันเบนซิน หรือผลิตภัณฑ์อื่นๆ ก็จะอยู่ภายใต้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัดด้วย

2) ผลิตภัณฑ์เกษตรปฐมภูมิ (Primary Agricultural Product) หรือผลิตภัณฑ์เกษตรที่ไม่ผ่านการแปรรูปทางอุตสาหกรรม ซึ่ง EC Directive ได้นิยามผลิตภัณฑ์เกษตรปฐมภูมิไว้ว่า หมายถึงผลิตภัณฑ์ของดิน ฟาร์มปศุสัตว์และประมง แต่ไม่รวมผลิตภัณฑ์ที่มีการแปรรูปขั้นต้น

¹⁴⁵ อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 126.

¹⁴⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 127.

¹⁴⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 129.

¹⁴⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 120-121.

(Product of the soil, of stock farming and of fisheries, excluding product which have undergone intail processing) มาตรา 15 (1)

3) อสังหาริมทรัพย์ สาเหตุที่ไม่ได้นำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้กับอสังหาริมทรัพย์ เพราะอสังหาริมทรัพย์ต่างจากสินค้าที่เป็นสังหาริมทรัพย์

4) ทรัพย์สินทางปัญญา การยกเว้นงานทรัพย์สินทางปัญญา ก็เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบกับเสรีภาพในการแสดงออก (Freedom Expression) ซึ่งจะทำให้เกิดการประดิษฐ์คิดค้นต่างๆ แต่ก็มีการแยกแยะระหว่างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Computer Program) สำเร็จรูปที่นำออกวางตลาดและโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Computer Program) ที่เขียนขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดของลูกค้าเป็นการเฉพาะเจาะจง โดยถือว่าโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป เป็นสินค้าที่อยู่ภายใต้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability)

5) งานบริการ EC Directive ไม่นำหลักความรับผิดอย่างเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้กับงานบริการ

3.2.1.3 ผู้ที่ต้องรับผิด

ตามหลักกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ผู้ที่ต้องรับผิดคือผู้ที่อยู่ในสถานะที่สามารถป้องกันไม่ให้สินค้าที่ขาดความปลอดภัยออกสู่ตลาดได้ดีที่สุดก็คือผู้ผลิต กฎหมายของแต่ละประเทศส่วนใหญ่จึงมุ่งให้ผู้ผลิต หรือผู้ที่อยู่ในสถานะเสมือนผู้ผลิตรับผิดชอบเป็นสำคัญ ส่วนความรับผิดของผู้ขายส่วนใหญ่ไม่นำมาใช้ภายใต้กฎหมายนี้ ยกเว้น ประเทศสหรัฐอเมริกาทั้งผู้ขายและผู้ผลิตรับผิดชอบ ในสินค้าที่ชำรุดบกพร่องที่อาจก่อให้เกิดอันตรายอันไม่สมควรแก่ร่างกาย หรือทรัพย์สินของผู้ใช้หรือผู้บริโภค ถ้าผู้ขายเป็นผู้ประกอบธุรกิจในการขายสินค้านั้น และสินค้าถึงมือผู้ใช้หรือผู้บริโภคโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพสินค้า

ในขณะที่ EC Directive บัญญัติให้ผู้ผลิตสินค้าขั้นสุดท้าย ผู้ผลิตวัตถุดิบ ผู้ผลิตชิ้นส่วนของสินค้าที่ผลิตในทางการค้ารับผิดชอบ ผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนการผลิต เช่น ผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีกหรือพ่อค้าคนกลาง ไม่ต้องรับผิดตาม EC Directive แต่กรณีที่จะฟ้องผู้ขายปลีกหรือพ่อค้าคนกลาง กฎหมายไม่ตัดสิทธิที่จะฟ้องให้รับผิดตามกฎหมายลักษณะสัญญา หรือละเมิดในกรณีทั่วไป แต่ในกรณีที่ไม้อาจระบุตัวผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าสินค้าได้ ให้ถือว่าผู้ขายเป็นผู้ผลิตตาม EC Directive ด้วย สำหรับกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศอังกฤษ (Consumer Protection Act 1987) บัญญัติเป็นอีกทางเลือกหนึ่งให้ผู้เสียหาย ที่จะเรียกร้องให้ผู้ที่ต้องรับผิดตามกฎหมายฉบับนี้ ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายแก่ตน โดยไม่ตัดสิทธิที่จะเรียกร้องตามกฎหมายอื่น ส่วนสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีก็ได้นำหลักการของ EC Directive ไปบัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ด้วย โดยบัญญัติให้ผู้ผลิตเป็นผู้รับผิดชอบในความ

เสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง รวมถึงผู้ผลิตวัตถุดิบ ผู้ผลิตชิ้นส่วนของสินค้า ผู้ที่อยู่ในสถานะเสมือนผู้ผลิต เช่น ใต้ใช้ชื่อ เครื่องหมายการค้า หรือเครื่องหมายอื่นใดของตนลงบนสินค้านั้น ในขณะที่กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น (Product Liability Law) ได้นำหลักการของ EC Directive ไปเป็นแม่แบบร่างกฎหมายเช่นกัน

กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษต่างมีหลักการเช่นเดียวกับ EC Directive โดยเฉพาะกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น ผู้ผลิตและผู้นำเข้าที่จะต้องรับผิดภายใต้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) นั้น จะต้องเป็นผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าสินค้าในเชิงธุรกิจเท่านั้น ไม่ใช่การผลิตเล็กๆ น้อยๆ และตามความหมายของ EC Directive 85/374/EEC จะหมายถึงผู้ผลิตในทางการค้าเท่านั้น ทั้งนี้ รวมถึงผู้นำเข้าสินค้าเพื่อการขาย การให้เช่าหรือลีสซิ่ง หรือเพื่อการจำหน่ายในทางการค้าให้ถือว่าเป็นผู้ผลิตด้วย กับทั้งบทบัญญัติมาตรา 5 EC Directive 85/374/EEC บัญญัติว่ากรณีที่มีบุคคลหลายคนต้องร่วมกันรับผิด สำหรับความเสียหายเดียวกันที่เกิดขึ้น บุคคลเหล่านั้นย่อมจะต้องรับผิดร่วมกันและแทนกัน แต่ไม่ตัดสิทธิที่จะไล่เบี้ยตามกฎหมายของประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป¹⁴⁹

สำหรับข้อยกเว้นความรับผิดของ EC Directive 85/374/EEC ตามมาตรา 7 บัญญัติว่าผู้ผลิตไม่ต้องรับผิด เพื่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความชำรุดบกพร่องของสินค้า ถ้าหากพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายเกิดจากสาเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้¹⁵⁰ ก็จะพ้นจากความรับผิด

- (a) ตนไม่ได้นำสินค้านั้นออกจำหน่าย
- (b) ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขณะนั้น ไม่สามารถเป็นที่ยึดมั่นได้ว่าผู้ผลิตสินค้านั้น จะสามารถทราบได้ว่าความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้นมีอยู่ในขณะที่สินค้าอยู่ในความครอบครองของตน
- (c) ความชำรุดบกพร่องนั้น เป็นเพราะการที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย หรือระเบียบข้อบังคับของทางราชการที่ผู้ผลิตไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้
- (d) ความชำรุดบกพร่องนั้น ไม่ได้มีอยู่ในขณะที่มีการส่งมอบสินค้า หรือความชำรุดบกพร่องนั้นเกิดขึ้นภายหลังจากที่มีการส่งมอบสินค้าแล้ว
- (e) สินค้าดังกล่าวตนไม่ได้ผลิตเพื่อการขาย ไม่ว่าโดยประการใดๆ หรือเพื่อประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ หรือไม่ได้ผลิตหรือจำหน่ายในลักษณะที่เป็นธุรกิจ

¹⁴⁹ จักรพงษ์ บุญอ่ำ. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 21. หน้า 96.

¹⁵⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 96-97.

(f) ในกรณีของผู้ผลิตชิ้นส่วนของสินค้า ให้แก่ผู้อื่นนำไปผลิตเป็นสินค้าขั้นสุดท้าย หากผู้ผลิตชิ้นส่วนสามารถพิสูจน์ได้ว่าความชำรุดบกพร่องนั้น เกิดขึ้นเพราะการออกแบบของสินค้าขั้นสุดท้าย หรือเพราะคำสั่งของผู้ผลิตสินค้าขั้นสุดท้าย

ผู้มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายตาม EC Directive 85/374/EEC ได้แก่ ผู้ที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ซึ่งอาจเป็นผู้ซื้อหรือผู้ใช้สินค้านั้น หรือผู้อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับที่ตั้งของสินค้าและได้รับความเสียหาย แม้ไม่ใช่ผู้ซื้อสินค้าหรือใช้สินค้า ที่เรียกว่าผู้อยู่ในเหตุการณ์ (Bystanders) ความเสียหายที่จะได้รับการเยียวยาและขอบเขตความรับผิดชอบ ได้แก่¹⁵¹

(1) ความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย (และจิตใจ) ตามมาตรา 9 EC Directive 85/374/EEC (a) หมายถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความตายหรือบาดเจ็บ แต่ EC Directive ไม่ได้บัญญัติในรายละเอียดว่าความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน เช่น ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน และความเสียหายทางจิตใจ (Emotional Distress) จะเรียกร้องได้หรือไม่ และให้กำหนดค่าเสียหายในเชิงลงโทษ (Punitive Damages) ได้หรือไม่ รายละเอียดขึ้นอยู่กับกฎหมายภายในของสมาชิก โดยมาตรา 16 EC Directive บัญญัติให้ประเทศสมาชิกบัญญัติเป็นกฎหมายภายในของตนเพื่อจำกัดความรับผิดชอบของผู้ที่ต้องรับผิดชอบได้ ความรับผิดที่กำหนดต้องไม่ต่ำกว่า 70 ล้าน ECU สำหรับความเสียหายคราวเดียวกัน (Identical items with the same damages) ที่เกิดขึ้นจากสินค้านั้นๆ

(2) ความเสียหายแก่ทรัพย์สิน EC Directive 85/374/EEC บัญญัติไว้ใน มาตรา 9 (b) ว่าความเสียหายแก่ทรัพย์สินอื่นที่ไม่ใช่ตัวสินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั่นเอง ผู้เสียหายสามารถที่จะเรียกร้องให้มีการเยียวยาความเสียหายเช่นว่านั้นได้ ถ้าหากว่าความเสียหายนั้นมีมูลค่าไม่ต่ำกว่า 500 ECU และภายใต้เงื่อนไขว่า¹⁵²

1) ทรัพย์สินดังกล่าวเป็นชนิดที่โดยปกติแล้ว มีไว้เพื่อการใช้สอยหรือการบริโภคส่วนตัว (Article 9 (b) และ

2) ผู้เสียหายได้ใช้ทรัพย์สินนั้นโดยวัตถุประสงค์ เพื่อการใช้สอยส่วนตัวหรือการบริโภคของตนเอง (Article 9 (ii))

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตัวสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง ไม่อยู่ภายใต้บังคับของ EC Directive ผู้เสียหายต้องไปทำการฟ้องตามหลักกฎหมายว่าด้วยสัญญาซื้อขาย หรือตามกฎหมายลักษณะละเมิดทั่วไป นอกจากนี้ EC Directive ไม่ได้มุ่งประสงค์จะคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคที่เป็นพ่อค้าที่มีต่อพ่อค้าด้วยกัน แต่มุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคที่มีต่อพ่อค้า เพราะ

¹⁵¹ อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 54.

¹⁵² เรื่องเดียวกัน, หน้า 162-163.

ผู้ผลิตสามารถจัดหาประกันภัย เพื่อคุ้มครองความเสี่ยงที่สินค้าที่ตนผลิตนั้นชำรุดบกพร่องและอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้บริโภคได้ ดังนั้น ทรัพย์สินนั้นจะต้องเป็นทรัพย์สินที่ผู้เสียหาย มีไว้เพื่อการใช้สอยเป็นการส่วนตัวหรือเพื่อการบริโภคส่วนตัว ถ้ามีไว้เพื่อการค้าก็จะไม่ได้รับความคุ้มครอง

3.2.1.4 ผู้มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหาย

ผู้มีสิทธิฟ้องคดีเรียกค่าเสียหาย ตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ได้แก่ ผู้ที่ต้องได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกายหรือทรัพย์สิน ซึ่งผู้ที่ได้รับความเสียหายอาจเป็นผู้ซื้อหรือผู้ใช้สินค้า หรือผู้ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับที่ตั้งของสินค้า และได้รับความเสียหายแม้ไม่ใช่ผู้ซื้อสินค้านั้นก็ตาม เช่น กรณีถังแก๊สหุงต้มระเบิด¹⁵³ EC Directive 85/374/EEC มาตรา 4 บัญญัติให้ผู้เสียหายมีหน้าที่พิสูจน์ว่าสินค้านั้นชำรุดบกพร่อง และพิสูจน์ความเสียหายที่เป็นผลจากความชำรุดบกพร่องของสินค้า โดยไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ให้เชื่อมโยงถึงว่าผู้ผลิตสินค้าคือใคร¹⁵⁴ ทั้งนี้ ได้มีการจำกัดความรับผิดไว้โดย EC Directive 85/374/EEC กล่าวคือ มาตรา 9 (b) บัญญัติว่าในความเสียหายใดๆ ที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินส่วนตัวของผู้เสียหาย ซึ่งมีใช้สินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั้น ได้จำกัดค่าเสียหายขั้นต่ำคือผู้เสียหายจะใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายได้ เฉพาะส่วนที่เกินกว่า 500 ECU ขึ้นไป ถ้าความเสียหายต่ำกว่านี้ผู้เสียหายต้องรับผิดชอบความเสียหายนั่นเอง ในขณะที่เดียวกัน มาตรา 16 (1) ของ EC Directive 85/374/EEC บัญญัติให้ประเทศสมาชิกสามารถกำหนดจำนวนเงินค่าเสียหายขั้นสูง ที่ผู้ผลิตจะต้องรับผิดชอบได้ อย่างไรก็ตามจะต้องไม่น้อยกว่า 70 ล้านเหรียญ ECU¹⁵⁵ ECDirective 85/374/EEC ยังได้บัญญัติเกี่ยวกับข้อจำกัดหรือการตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิด ข้อความใดๆ ที่ผู้ผลิตทำขึ้นบนสินค้า ด้วยวัตถุประสงค์เพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดของตนไม่สามารถใช้บังคับได้¹⁵⁶

3.2.2 หลักการของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของกลุ่มประเทศในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร

3.2.2.1 กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

1) หลักความรับผิด

ระบบกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี จะมีพัฒนาการของหลักกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) มายาวนาน ทั้งในแง่กฎหมายที่เป็นบทบัญญัติ

¹⁵³ อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 150.

¹⁵⁴ จักรพงษ์ บุญอ่ำ. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 21. หน้า 98.

¹⁵⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 98.

¹⁵⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 99.

กฎหมาย และแนวคำพิพากษาของศาล ซึ่งโดยทั่วไปการฟ้องให้รับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทน ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ หรือจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง จะอาศัยอำนาจตามกฎหมาย สัญญา หรือกฎหมายลักษณะละเมิดก็ได้ โดยในเรื่องสัญญาหลักกฎหมายเรื่องซื้อขายของสหพันธ์ สาธารณรัฐเยอรมนี กำหนดให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของสินค้า และหากมีคำ รับประกันคุณภาพสินค้า ผู้ขายก็ต้องรับผิดชอบในการที่ต้องคืนราคาหรือชดใช้ให้แก่ผู้ซื้อ ผู้ซื้ออาจบอก เลิกสัญญาได้¹⁵⁷ หากว่าสินค้านั้นด้อยคุณค่าหรือชำรุดบกพร่อง ไม่เป็นไปตามคำรับประกัน ในกรณี ที่ข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ขายตั้งใจหลอกลวงผู้ซื้อ อาจปรับเข้ากรณีจงใจทำละเมิด โดยผู้ซื้อต้องนำ สืบถึงความจงใจ ซึ่งใกล้เคียงกับการนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) มาใช้ในคดี ละเมิดอย่างยิ่ง¹⁵⁸ ทั้งนี้ หากมีคำรับประกันจะมีผลให้ผู้ซื้อที่มีสิทธิที่จะเลือกฟ้องผู้ขายหรือ ผู้ผลิตได้ โดยเลือกฟ้องให้รับผิดชอบตามสัญญา หรือฟ้องให้รับผิดกรณีกระทำละเมิดก็ได้ สุดแต่ว่าการฟ้องคดี แบบใดจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ซื้อมากที่สุด โดยต้องคำนึงถึงอายุความและภาระการพิสูจน์ที่ผู้ซื้อ ได้เปรียบ ซึ่งปกติอายุความฟ้องให้รับผิดตามสัญญาจะยาวกว่าอายุความในกรณีละเมิด

สำหรับความรับผิดทางละเมิด มีบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งของสหพันธ์ สาธารณรัฐเยอรมนี มาตรา 823 วรรคแรกและวรรคสอง กำหนดการกระทำอันเป็นละเมิดและความ รับผิดทางละเมิด ความเสียหายที่เกิดจากผลิตภัณฑ์ชำรุดบกพร่อง (Product Liability) ก็ปรับใช้หลัก กฎหมายนี้ด้วย แต่ภาระการพิสูจน์ว่าจำเลยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ ได้มีการเปลี่ยนแปลง ในปี ค.ศ.1968 ในคดี *Hühnerpest* ซึ่งศาลได้วินิจฉัยว่าผู้ผลิตเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะที่อาจกระทำ ให้เกิดความเสียหายได้ จึงต้องมีหน้าที่พิสูจน์ว่าเขามีได้กระทำผิดโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อ¹⁵⁹ แต่ ก็มีบทบัญญัติผ่อนผันเปิดโอกาสให้จำเลยยกข้ออ้างขึ้นแก้ตัวได้ว่าตนมิได้ประมาท กรณีที่จำเลย พิสูจน์ได้ว่าได้ใช้ความระมัดระวังดีแล้วในการผลิต และความเสียหายยังคงเกิดขึ้นทั้งที่มีใช้เป็น

¹⁵⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันนี มาตรา 459 มาตรา 460 และมาตรา 480 (1). อ้างถึงใน สุขุม สุขนิติย์. (2544). *คำอธิบายกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 41.

¹⁵⁸ Hartwin Bungert. (1992). *Compensating harm to the defective Product – itself – A Comparative Analysis of American and German Product Liability Law*. *Talune Law review* Vol. 66. อ้างถึงใน สุขุม สุขนิติย์. เรื่องเดียวกัน, หน้า 41.

¹⁵⁹ McGill Law. (1980). *Journal*, 25 (3). PP..374-375. อ้างถึงใน ปิยะกุล บุญเพิ่ม. (2554). *ความรับผิดในการผลิตและจำหน่ายสินค้า*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย. หน้า 162.

เพราะความผิดพลาดในการออกแบบ หรือกรรมวิธีในการผลิต ในระบบกฎหมายสหพันธ์ สาธารณรัฐเยอรมนีเรียกขอยกเว้นนี้ว่าการหลบเลี่ยง (escapee หรือ Ausweisee)¹⁶⁰

ในการฟ้องคดีเกี่ยวกับความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) เหตุที่ทำให้หลักความรับผิดทางละเมิด เป็นทางออกที่ดีกว่าหลักความรับผิดตามสัญญา ก็เพราะว่าศาลเคยพิพากษาในคดีฟ้องร้องเกี่ยวกับสัญญาซื้อขายวัคซีน (Vaccine) ที่ฉีดป้องกันโรคระบาดในไก่คือ คดี “Chicken Pest Case” ซึ่งมีข้อเท็จจริงว่าโจทก์เป็นเจ้าของฟาร์มเลี้ยงไก่ ได้ตกลงให้จำเลยซึ่งเป็นสัตวแพทย์มาฉีดวัคซีนให้ไก่ของตน วัคซีนที่จำเลยใช้เกิดเป็นพิษเพราะมีสิ่งปนเปื้อนทำให้ไก่กว่า 4,000 ตัวของโจทก์ตาย โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายตามหลักความรับผิดตามสัญญาจากจำเลย ศาลพิพากษาว่าจำเลยไม่ต้องรับผิดเพราะมิใช่ผู้ผลิต คดีนี้ทำให้เกิดประเด็นข้อกฎหมายตามมาว่า หากผู้ซื้อและผู้ผลิตไม่มีความสัมพันธ์กันทางสัญญา ใครจะเป็นผู้ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น ความพยายามที่จะหาคำตอบจึงเกิดขึ้น โดยอาศัยหลักกฎหมายลักษณะละเมิด ซึ่งกำหนดหน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวัง และข้อสันนิษฐานความผิด (Presumption of fault) รวมทั้งการวางหลักเกณฑ์ในกฎหมายละเมิด ที่ศาลจะปรับใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ของการผลิตสินค้าในปัจจุบัน กล่าวคือความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) ที่อาศัยหลักละเมิด ศาลจะแยกพิจารณาเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ ความชำรุดบกพร่องที่เกิดจากการผลิต (Manufacturing Defects) ความชำรุดบกพร่องเกิดจากการออกแบบ (Design Defects) และการบกพร่องในการให้คำเตือนและความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต (Failure to Warn and Development Risks) ทั้งสามประเด็นนี้ศาลในคดีละเมิด ได้วางแนวคำพิพากษาไว้เป็นบรรทัดฐานพอสมควร ในเรื่องความบกพร่องจากการผลิต (Manufacturing Defects) มีข้อยกเว้นในเรื่องไม่มีผู้ใดสามารถป้องกันได้ แม้ว่าจะได้ใช้ความระมัดระวังอย่างเต็มที่แล้วตามหลักการหลบเลี่ยง (Esseepee) ดังกล่าวข้างต้น ส่วนความชำรุดบกพร่องเกิดจากการออกแบบ (Design Defects) ก็จะมีปัญหาเรื่องการกำหนดมาตรฐานเรื่องความระมัดระวัง ในการออกแบบซึ่งเป็นเรื่องยากมาก และไม่สามารถนำมาพิสูจน์ให้ชัดเจนได้ในศาล จึงปรากฏว่าเกณฑ์นี้มีผู้ใช้ในการฟ้องคดีน้อยโดยจะเล็งไปใช้เกณฑ์บกพร่องในการเตือนมากกว่า ซึ่งหลักการบกพร่องในการเตือนนั้น ศาลกำหนดว่าการเตือนและหน้าที่ต้องเฝ้าระวังความเสี่ยงภัยในสินค้าใดๆ ขึ้นอยู่กับประเภทและความน่าจะเป็นอันตรายของสินค้านั้นๆ¹⁶¹

นอกจากนี้ถ้าความเสียหายที่เกิดขึ้น ผู้เสียหายมีส่วนผิดหรือผู้เสียหายมีส่วนประมาท (Contributory Negligence) ก็เป็นข้อแก้ตัวของจำเลยผู้ผลิตได้ ทำให้ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคยัง

¹⁶⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 163.

¹⁶¹ สุขุม สุภนิศย์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 158. หน้า 43.

มีความเสี่ยงในการฟ้องคดี กรณีความเสียหายเกิดจากผลิตภัณฑ์อยู่ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) ในระบบกฎหมายสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนียังคงกำหนดให้ผู้เสียหาย มีภาระการพิสูจน์ถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าชำรุดบกพร่อง โดยผู้ผลิตต้องพิสูจน์หักล้างว่า ไม่มีความผิดปกติเกิดขึ้นเมื่อมีการผลิต ยกเว้นกรณีผลิตภัณฑ์ยาที่มีกฎหมายเฉพาะกำหนดหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด ไว้ให้ผู้ผลิตต้องรับผิดโดยผู้เสียหายไม่ต้องนำสืบถึงเหตุแห่งความเสียหาย ความพยายามที่จะนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด มาใช้ในคดีละเมิดในศาลของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนียังไม่บรรลุผล ความพยายามร่วมกันของกลุ่มประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป ที่จะจัดทำร่างกฎหมาย EEC Draft Directive on Product Liability แต่ก็ยังคงเป็นแค่

ความพยายาม จนกระทั่งในปี ค.ศ.1985 มีการรับรอง European Community 3s Directive on the Approximation of Laws, Regulations and Administrative Provisions of the Member State Concerning Liability for Defective Products สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจึงต้องตรากฎหมายภายในขึ้นเพื่ออนุวัติให้เป็นไปตาม EEC Directive 85/374/EEC ในปี ค.ศ.1989 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ.1990 คือกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Act 1990) กฎหมายฉบับนี้มีได้มีผลยกเลิกหรือลบล้างสิทธิของโจทก์ ที่จะฟ้องคดีละเมิดตามหลักกฎหมายทั่วไปแต่อย่างใด ผู้เสียหายจึงใช้สิทธิตามกฎหมายทั่วไป หรือกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Act 1990) ก็ได้ แล้วแต่จะใช้สิทธิตามกฎหมายใด¹⁶² ที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย เพื่อให้ได้รับความคุ้มครองความเสียหายมากที่สุด

2) ความหมายของสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี(Product Liability Act 1990) ให้คำนิยามสินค้าไว้ว่า หมายถึงสังหาริมทรัพย์ (Movable property) และหมายความรวมถึงกระแสไฟฟ้า และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Computer software) ด้วย กรณีชิ้นส่วนของสินค้า (Component Parts) ที่นำไปผลิตหรือประกอบเป็นสินค้าอื่น ชิ้นส่วนของสินค้าถือว่าเป็นสินค้าด้วย แต่สินค้าเกษตร การเพาะเลี้ยงสัตว์ (Livestock breeding) การประมง และการล่าสัตว์ จะได้รับการยกเว้นไม่อยู่ในบังคับของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Act 1990) หากว่าสินค้าเหล่านี้ไม่ผ่านกระบวนการทางอุตสาหกรรมขั้นต้น (Preliminary Processing) รวมทั้งการบริการที่ไม่ได้อยู่ในความหมายของกฎหมายของกฎหมายนี้

สำหรับสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ตามความหมายในกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี คือ สินค้าที่ขาดความ

¹⁶² สุขุม สุภนิคย์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 158. หน้า 44-45.

ปลอดภัยอันพึงมีที่ควรคาดหมายได้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์แวดล้อมต่างๆประกอบด้วย เช่น ลักษณะการทำงานของสินค้า วิธีการใช้งาน และเวลาที่สินค้านั้นถูกนำออกวางจำหน่าย แต่กรณีที่สินค้าไม่อาจใช้ประโยชน์ได้ตามความมุ่งหมาย หรืออีกนัยหนึ่ง ก็คือสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของบุคคลอื่น มีความชำรุดบกพร่องเองจนไม่อาจใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการซื้อได้ จะไม่อยู่ภายใต้บังคับของความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) แต่เป็นเรื่องคำรับประกัน (Warranty) ตามสัญญาซื้อขาย¹⁶³ การฟ้องคดีเกี่ยวกับความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) จึงต้องปรับใช้สินค้าที่ชำรุดบกพร่องตามนิยามที่กฎหมายบัญญัติไว้ดังกล่าว

ความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) ตามกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีพัฒนาการมาจากการฟ้องผู้ผลิตเป็นคดีละเมิด ซึ่งสามารถปรับใช้กับความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) ได้ดีกว่าความรับผิดตามสัญญา ในการฟ้องผู้ผลิตให้รับผิดตามกฎหมายลักษณะละเมิด ศาลจะพิจารณาความชำรุดบกพร่องของสินค้าจาก 3 ประเด็นหลักซึ่งนำมาปรับใช้ฟ้องคดีว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Act 1990) ด้วย ได้แก่¹⁶⁴

(2.1) ความชำรุดบกพร่องที่เกิดจากการผลิต (Manufacturing Defects) โดยผู้ผลิตจงใจ หรือประมาทเลินเล่อในการผลิต โดยผลิตสินค้าที่ขาดความปลอดภัยออกสู่ตลาด แต่มีข้อยกเว้น ในเรื่องที่ไม่มีผู้ใดสามารถป้องกันได้ แม้ผู้ผลิตจะได้อาศัยความระมัดระวังอย่างเต็มที่แล้วตามหลักการหลบเลี่ยง (Escapee)

(2.2) ความชำรุดบกพร่องเกิดจากการออกแบบ (Design Defects) ซึ่งผู้ออกแบบมิได้อาศัยความระมัดระวังในการออกแบบ ให้มีความปลอดภัยอย่างเพียงพอ เหมาะสมแก่การใช้ตามวัตถุประสงค์ที่จะใช้สินค้านั้น

(2.3) การบกพร่องในการให้คำเตือน และความเสี่ยงที่อาจขึ้นในอนาคต (Failure to warn and Development Risks) การเตือนและหน้าที่ต้องเฝ้าระวังความเสี่ยงในสินค้าใดขึ้นอยู่กับประเภทและความน่าจะเป็นอันตรายของสินค้านั้น ซึ่งผู้ผลิตและผู้จำหน่ายจะต้องมีหน้าที่ดังกล่าว และอยู่ในฐานะที่จะทำหน้าที่เตือนถึงอันตรายและความเสี่ยง เพราะรู้ข้อมูลและติดตามข้อมูลได้ดีกว่าผู้บริโภค

อย่างไรก็ตาม ระบบกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี แม้ศาลจะวางหลักในการพิจารณาคดีความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินคดีของ

¹⁶³ อนันต์ จันทโรภากร. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 130.

¹⁶⁴ จักรพงษ์ บุญอ่ำ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 21. หน้า 55.

ผู้เสียหายมาก แต่ผู้เสียหายก็ยังมีความเสี่ยงจากการพิจารณาดี ที่มี การนำบางหลักมาเกี่ยวความรับผิดด้วย เช่น หลักผู้เสียหายมีส่วนประมาทก็ถือเป็นเหตุลดพ้นความรับผิดของจำเลยได้ กับทั้งผู้เสียหายยังมีภาระในการพิสูจน์ ถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยโดยผู้ผลิตต้อง พิสูจน์หักล้างว่า การผลิต ได้กระทำไปด้วยความระมัดระวังแล้ว ไม่ได้มีความบกพร่องหรือความ ผิดปกติเกิดขึ้นในการผลิต เป็นต้น

3) ผู้ที่ต้องรับผิด

หลักกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ของสหพันธ์ สาธารณรัฐเยอรมนี วางหลักว่า ผู้ต้องรับผิดในความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย คือผู้ที่ ป้องกันไม่ให้สินค้าที่ขาดความปลอดภัยออกสู่ตลาดได้ดีที่สุด ซึ่งก็คือผู้ผลิต กฎหมายความรับผิด ในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ของหลายประเทศจึงมุ่งที่จะให้ผู้ผลิต หรือผู้ที่อยู่ในสถานะ เสมือนผู้ผลิตต้องรับผิดเป็นสำคัญ ส่วนความรับผิดของผู้ขายไม่นำมาอยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วย ความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ยกเว้นกฎหมายของสหรัฐอเมริกา สำหรับ กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ก็ได้นำหลักตามกฎหมาย EC Directive 85/374/EEC ไปบัญญัติเป็นกฎหมายภายใน คือกฎหมายว่าด้วยความรับผิดใน ผลิตภัณฑ์ (Product Liability Act 1990) บัญญัติให้ผู้ต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความ ชำรุดบกพร่องของสินค้า ได้แก่¹⁶⁵

(3.1) ผู้ผลิต หมายความว่ารวมถึงผู้ผลิตสินค้าในขั้นสุดท้าย (Finished Product) ผู้ผลิตวัตถุดิบ และผู้ผลิตชิ้นส่วนของสินค้า โดยผู้ผลิตสินค้าขั้นสุดท้ายต้องรับผิดแม้ว่าความชำรุด บกพร่องของสินค้านั้น จะมีสาเหตุมาจากวัตถุดิบหรือชิ้นส่วนที่ใช้ก็ตาม ซึ่งกรณีนี้จะแตกต่างจาก ความรับผิดตามมาตรา 823 ประมวลกฎหมายแพ่งของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เรื่องละเมิดใน กรณีทั่วไปที่หากผู้ผลิตสามารถพิสูจน์ได้ว่า ความชำรุดบกพร่องเกิดจากวัตถุดิบหรือชิ้นส่วนที่ใช้ และตนได้ใช้ความระมัดระวังในการคัดเลือก ผู้จัดส่งวัตถุดิบและชิ้นส่วนนั้นแล้ว กรณีถ้าพิสูจน์ได้ เช่นนี้ผู้ ผลิตก็ไม่ต้องรับผิดตามมาตรา 823 BGB แต่ข้ออ้างนี้ไม่สามารถทำให้ผู้ผลิตขั้นสุดท้ายพ้น จากความรับผิด ภายใต้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Act 1990) ได้

สำหรับผู้ผลิตวัตถุดิบหรือผู้ผลิตชิ้นส่วน ต้องร่วมรับผิดกับผู้ผลิตขั้นสุดท้ายด้วย ถ้าวัตถุดิบหรือชิ้นส่วนที่ตนขาย หรือจัดส่งให้แก่ผู้ผลิตสินค้าขั้นสุดท้ายมีความชำรุดบกพร่อง แต่ ผู้ผลิตไม่ต้องรับผิด ถ้าพิสูจน์ได้ว่าความชำรุดบกพร่องเกิดขึ้น เพราะคำสั่งที่ผู้ผลิตขั้นสุดท้ายได้ให้ ไว้แก่ตน หรือเกิดขึ้นระหว่างที่ผลิตสินค้าขั้นสุดท้ายซึ่งมีการใช้ชิ้นส่วนดังกล่าว แต่ถ้าผู้ผลิต

¹⁶⁵ อนันต์ จันทโรภากร. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 142-143.

ชิ้นส่วนนั้นรู้อยู่แล้วว่าคำสั่งของผู้ผลิตสินค้าชิ้นสุดท้ายที่ให้ไว้แก่คนไม่ถูกต้อง แล้วไม่เตือนผู้ผลิตสินค้าชิ้นสุดท้าย ในกรณีนี้ผู้ผลิตชิ้นส่วนก็ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 823 BGB ด้วย

(3.2) ผู้ที่อยู่ในฐานะเสมือนผู้ผลิต (Quasihersteller) ซึ่งหมายถึงผู้ที่ไม่ได้เป็นผู้ผลิตตามความเป็นจริง แต่ได้แสดงออกให้เห็นว่าตนเป็นผู้ผลิต โดยการใช้ชื่อ เครื่องหมายการค้า หรือเครื่องหมายอื่นใดของตนลงบนสินค้านั้น ดังนั้น ผู้ที่อยู่ในสถานะเสมือนผู้ผลิตจึงต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้ผลิต

(3.3) ผู้นำเข้าสินค้าที่ชำระครบพร้อมเข้ามาในประชาคมยุโรป แต่ผู้นำเข้าจะรับผิดชอบเมื่อสำนักงานแห่งใหญ่ของผู้ผลิตสินค้านั้น ไม่ได้อยู่ในประชาคมยุโรป

(3.4) ผู้จำหน่าย (Distributor) หรือผู้ขาย (Seller) ในกรณีนี้คำพิงเฉพาะการเป็นผู้ขายหรือผู้จำหน่าย ไม่ต้องรับผิดชอบในความชำระครบพร้อมของสินค้า ที่จำหน่ายภายใต้กฎหมายฉบับนี้ ผู้จำหน่ายหรือผู้ขายจะต้องรับผิดชอบ ก็ต่อเมื่อเป็นกรณีที่ไม่สามารถระบุได้ว่าใครคือผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายสินค้านั้น เพื่อให้ตนพ้นจากความรับผิดผู้จำหน่ายหรือผู้ขาย จึงต้องแจ้งให้ผู้เสียหายทราบว่าใครคือผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าสินค้าหรืออย่างน้อยต้องเปิดเผยว่าตนได้ซื้อสินค้านั้นมาจากผู้ใด

4) ผู้มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหาย

กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งนำหลักการของ EC Directive 85/374/EEC มาเป็นแม่แบบ บัญญัติให้ผู้ที่มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหาย คือ ผู้ที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน โดยผู้ที่ได้รับความเสียหายเป็นผู้ซื้อหรือผู้ใช้สินค้านั้น หรืออยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับที่ตั้งของสินค้า และได้รับความเสียหายแม้จะไม่ใช่ผู้ซื้อสินค้าหรือใช้สินค้านั้น

สำหรับความเสียหายที่จะได้รับการเยียวยา รวมทั้งขอบเขตความรับผิดตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Act 1990) ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีบทบัญญัติให้ความเสียหายที่จะต้องได้รับการเยียวยา คือความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ที่เกิดขึ้นเนื่องจากความชำระครบพร้อมของสินค้า แต่จะไม่คุ้มครองตัวสินค้าที่ชำระครบพร้อมนั่นเอง ในส่วนของความเสียหายก็เช่นเดียวกัน บัญญัติให้เรียกค่าเสียหายในความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย (และจิตใจ) และความเสียหายแก่ทรัพย์สิน ซึ่งในความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย (และจิตใจ) นั้น

นอกจากนี้ กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Act 1990) ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะไม่มีบทบัญญัติให้ผู้เสียหายเรียกค่าสินไหมทดแทน สำหรับความเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน แต่ถ้าผู้ผลิตหรือผู้อยู่ในสถานะเสมือนผู้ผลิตมีความประมาทเลินเล่อ ผู้เสียหายก็จะเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่ไม่ใช่ตัว

เงินจากผู้ประมาทเลินเล่อได้ ตามความในมาตรา 7823 BGB แต่กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Act 1990) ของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีก็กำหนดค่าเสียหายขั้นต่ำและขั้นสูงไว้ กล่าวคือผู้เสียหายแต่ละรายจะได้รับค่าเสียหายไม่น้อยกว่า DM 1,250 ต่อกรณี และกรณีความเสียหายต่อชีวิตและร่างกาย กำหนดค่าเสียหายสำหรับความเสียหายที่จะต้องรับผิดให้แก่ผู้เสียหายจะไม่เกิน DM 160 ล้าน¹⁶⁶

3.2.2.2 กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของสาธารณรัฐฝรั่งเศส

1) หลักความรับผิด

ในระบบกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส การฟ้องคดีความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) เป็นไปตามหลักกฎหมายทั่วไปของประมวลกฎหมายแพ่ง แต่ศาลก็ได้พัฒนาหลักกฎหมายให้สอดคล้องกับความจำเป็นเพื่อการคุ้มครองผู้เสียหาย และภายหลังจากเหตุการณ์ talc Morhange ที่มีทารกจำนวนมากเสียชีวิต เพราะการใช้แป้งฝุ่นที่มีสารพิษปนเปื้อน ก็ได้มีการแก้ไขกฎหมายและศาลของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ก็ได้พัฒนาหลักกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ขึ้น ซึ่งภาษาฝรั่งเศสเรียกว่า หลักความรับผิดต่อสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง (Responsabilité du fait des produits de'fectueux) โดยหลักกฎหมายแพ่งของสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้น มีการแยกฟ้องคดีฟ้องตามสัญญา กับคดีละเมิดออกจากกันชัดเจน โดยหากผู้เสียหายเป็นคู่สัญญากับผู้ผลิต การฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดจากสินค้าชำรุดบกพร่อง ผู้เสียหายต้องฟ้องตามกฎหมายลักษณะสัญญา จะฟ้องคดีละเมิดไม่ได้ แต่ถ้าผู้เสียหายไม่ได้เป็นคู่สัญญากับผู้ผลิต ผู้เสียหายก็ต้องฟ้องตามกฎหมายลักษณะละเมิด

การฟ้องโดยอาศัยกฎหมายลักษณะสัญญาจะเป็นการฟ้องโดยอาศัยหลักคำรับประกันข้อบกพร่องที่ไม่เห็นประจักษ์ (Hidden Defect Warranty) และหลักในเรื่องของการไม่ชำระหนี้ (Non-Performance of Obligations) เป็นส่วนใหญ่¹⁶⁷

อย่างไรก็ตาม ศาลสูง (Cour de Cassation) ก็วางหลักไว้ว่า หากกรณีที่ต้องฟ้องกัน ต้องด้วยบทบัญญัติเรื่องคำรับประกัน ความบกพร่องที่ไม่เห็นประจักษ์ (Hidden Defect Warranty) จะนำหลักกฎหมายอื่นหรือทฤษฎีอื่นมาใช้ไม่ได้ หลักเรื่องคำรับประกันข้อบกพร่องที่ไม่เห็นประจักษ์ (Hidden Defect Warranty) บัญญัติไว้ในมาตรา 1641 ประมวลกฎหมายแพ่งของสาธารณรัฐฝรั่งเศส รวมทั้งมาตราอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมาตรา 1641 บัญญัติว่า "...ผู้ขายจะต้องรับประกันความชำรุดบกพร่องที่ไม่เห็นประจักษ์ในสินค้าที่ขาย เป็นเหตุให้สินค้าไม่เหมาะสมที่จะ

¹⁶⁶ อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 155.

¹⁶⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 39.

ใช้ตามความมุ่งหมาย หรือไม่สามารถใช้งานได้ ซึ่งหากผู้ซื้อได้รู้ถึงความชำรุดบกพร่องดังกล่าวแต่แรกแล้วผู้ซื้อจะไม่ซื้อสินค้านั้น หรือซื้อในราคาที่ต่ำกว่าที่ได้ชำระไป” ดังนั้น ถ้าผู้ขายแจ้งให้ผู้ซื้อทราบถึงความชำรุดบกพร่องของสินค้าขณะที่ซื้อขายกัน หรือผู้ซื้อละเลยไม่ตรวจสอบสินค้าตามสมควร และความเสียหายดังกล่าวพบได้ถ้ามีการตรวจสอบเช่นนั้น ผู้ขายก็ไม่ต้องรับผิดชอบตามมาตรานี้ นอกจากนี้ ศาลยังตีความว่ากรณีตามมาตรา 1641 ความชำรุดบกพร่องต้องมีอยู่ก่อนแล้ว ก่อนการส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ซื้อ กฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสถือว่าสินค้าได้ส่งมอบไปยังผู้ซื้อแล้ว เมื่อมีการทำสัญญาซื้อขายกัน ซึ่งเรื่องนี้มาตรา 3 ได้ขยายความเพิ่มเติมว่า หากเป็นกรณีการให้คำรับประกัน (Warranty) โดยผลของกฎหมาย ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า ความชำรุดบกพร่องนั้นมิได้อยู่แล้วก่อนส่งมอบสินค้า ดังนั้น ภาระการพิสูจน์จึงตกอยู่กับผู้ขาย ที่จะต้องนำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานดังกล่าว แต่ถ้าเป็นกรณีสินค้าที่มีความชำรุดบกพร่องเห็นประจักษ์ ศาลจะไม่นำเรื่องคำรับประกัน (Warranty) ในมาตรา 1641 มาใช้ แต่จะเป็นไปตามหลักผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat Emptor)¹⁶⁸

กรณีคำรับประกันสินค้าชำรุดบกพร่องที่ไม่เห็นประจักษ์ (Hidden Defect Warranty) ผู้ซื้อที่มีสิทธิเลือกคืนสินค้าและเรียกราคาที่ชำระแล้วคืน หรือเลือกรับสินค้าไว้แล้วเรียกให้คืนราคาบางส่วนตามที่กำหนดโดยผู้เชี่ยวชาญ ดังนั้น ผู้ซื้ออาจใช้สิทธิเลิกสัญญาหรือเรียกคืนราคาบางส่วน ส่วนกรณีที่ผู้เสียหายไม่ได้ซื้อสินค้ามาเองโดยตรง ผู้เสียหายก็ต้องฟ้องผู้ผลิตหรือผู้ขายโดยอาศัยหลักกฎหมายลักษณะละเมิด ตามมาตรา 1382 และมาตรา 1383 ประมวลกฎหมายแพ่งซึ่งเป็นหลักทั่วไปว่าด้วยความรับผิดทางละเมิด หรือบางกรณีอาจฟ้องร้องตามมาตรา 1384 (1) ซึ่งเป็นเรื่องของความรับผิดในผลิตภัณฑ์ โดยฟ้องตามหลักกฎหมายทั่วไปว่าด้วยละเมิด ผู้เสียหายต้องพิสูจน์ว่าผู้ผลิตหรือผู้ขายประมาทเลินเล่อ ซึ่งเป็นการยากที่ผู้เสียหายจะพิสูจน์ได้ ดังนั้น เพื่อเป็นการลดภาระของผู้เสียหายและลดช่องว่างระหว่างการฟ้องตามสัญญาและการฟ้องร้องคดีละเมิด ศาลสูง (Cour de Cassation) จึงได้วางหลักว่าการพิสูจน์ว่า ผู้ผลิตหรือผู้ขายได้ส่งมอบสินค้าชำรุดบกพร่องก็เป็นการเพียงพอที่จะถือว่าผู้ผลิตหรือผู้ขายประมาทเลินเล่อ ดังนั้น คดีเกี่ยวกับความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) ในปัจจุบัน ความหมายของความเสียหาย (Fault) ตามมาตรา 1382 และมาตรา 1383 จึงเปลี่ยนต่างจากการฟ้องคดีละเมิดในกรณีอื่นๆ และเปลี่ยนแนวคิดจากพฤติกรรมของผู้ผลิต (Conduct-Based Liability) ที่ต้องมีภาระการพิสูจน์ว่าผู้ผลิตหรือผู้ขายจงใจ

¹⁶⁸ อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 40.

หรือประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายหรือไม่ มาเป็นตัวผลิตภัณฑ์ที่มีความชำรุดบกพร่อง (Product Defect-Based Liability) ที่เน้นตัวสินค้าเป็นหลักกว่ามีความชำรุดบกพร่องหรือไม่¹⁶⁹

2) ความหมายของสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

กฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสให้ความหมายของสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไว้ว่า หมายถึงสินค้าที่ขาดความปลอดภัยอันพึงมีที่ควรคาดหมายได้โดยคำนึงถึงพฤติกรรมแวดล้อม เช่น การทำงานของสินค้า วิธีใช้งาน และเวลาที่นำออกวางจำหน่าย แต่กรณีที่สินค้าไม่อาจใช้ประโยชน์ได้ หรือก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของบุคคลอื่น สินค้าชิ้นนั้นมีความชำรุดบกพร่องเอง

กฎหมายลักษณะละเมิดของสาธารณรัฐฝรั่งเศสมีบทบัญญัติที่ถือว่าเป็นความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด (Strict Liability) อยู่หลายกรณี เช่น ความรับผิดชอบเพื่อความเสียหายที่เกิดจากสัตว์ ความเสียหายที่เกิดจากโรงเรือนสิ่งก่อสร้าง ที่ชำรุดบกพร่องไม่บำรุงรักษา ซึ่งศาลสูง (Cour de Cassation) นำหลักดังกล่าวพัฒนาใช้กับกรณีการฟ้องร้องคดีเกี่ยวกับความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) ภายใต้มาตรา 1384 (1) ด้วย โดยผู้ที่ต้องรับผิดชอบคือผู้ครอบครองสินค้า แต่ศาลสูงก็ตีความว่าหมายรวมถึงผู้ที่ควบคุมและใช้สินค้าด้วย ดังนั้น ในทางทฤษฎีจึงถือว่าสินค้าอยู่ในความครอบครองของผู้ผลิตขณะที่ทำการผลิต ผู้ผลิตจึงต้องผลิตสินค้าที่ไม่ชำรุดบกพร่องออกสู่ตลาด ส่วนผู้ใช้ก็ต้องรับผิดชอบในการใช้สินค้าแต่มาตรานี้ใช้เฉพาะทรัพย์สินอันตราย เท่านั้น ต่อมาเมื่อสาธารณรัฐฝรั่งเศสเป็นสมาชิกสหภาพยุโรป จึงมีพันธกรณีที่จะต้องตรากฎหมายภายในรองรับ EC Directive 85/374/EEC ซึ่งนำหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้กับคดีเกี่ยวกับความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ (Product Liability)¹⁷⁰

สินค้าที่อยู่ภายใต้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์นี้ (French Bill on Product Liability) จะเป็นไปตาม EC Directive ที่ความหมายของคำว่าสินค้าหมายถึงทรัพย์สินที่เคลื่อนที่ได้ โดยมีข้อยกเว้นคือผลผลิตตามธรรมชาติ เช่น น้ำมันดิบ (Clude Oil) แร่รัตนชาติ (Game) เว้นแต่ผ่านกระบวนการแปรรูปแล้ว รวมทั้งผลิตผลเกษตรปฐมภูมิ (Primary Agricultural Product) หรือสินค้าเกษตรที่ยังไม่แปรรูป แต่ต่อมาครอบคลุมถึงสินค้าเกษตรปฐมภูมิด้วยเพราะจาก

3) ผู้ที่ต้องรับผิด

ในระบบกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส การใช้สิทธิฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะเป็นไปตามหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายแพ่ง

¹⁶⁹ อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 42.

¹⁷⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 44.

ของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ต่อมา ได้มีการนำแนวคิดเรื่องหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้ในการคุ้มครองผู้บริโภค ก็มีการแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับความจำเป็นในการปรับใช้กฎหมายตามแนวคิดในการคุ้มครองผู้บริโภค โดยศาลของสาธารณรัฐฝรั่งเศสได้พัฒนาหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ขึ้นมาใช้ในคดี เรียกว่าหลักความรับผิดต่อสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง (Responsabilite' du fait des produits defectueux)¹⁷¹ โดยความรับผิดตามหลักกฎหมายแพ่งของสาธารณรัฐฝรั่งเศส การฟ้องคดีตามหลักกฎหมายสัญญานั้นจะแยกต่างหากจากการฟ้องคดีตามหลักกฎหมายละเมิด ถ้าเป็นกรณีและผู้เสียหายซื้อสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายโดยตรงจากผู้ผลิต โดยการใช้สิทธิฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องจะต้องใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายตามกฎหมายลักษณะสัญญาเท่านั้น จะใช้สิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหาย ตามกฎหมายลักษณะละเมิดไม่ได้ แต่ถ้าผู้เสียหายไม่ได้เป็นผู้ซื้อสินค้านั้นจากผู้ผลิตโดยตรง แต่ถ้าหากมีความเสียหายเกิดขึ้นก็ต้องใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายตามกฎหมายลักษณะละเมิด¹⁷²

ทั้งนี้ การฟ้องเรียกค่าเสียหายโดยอาศัยกฎหมายลักษณะสัญญา เป็นการฟ้องโดยอาศัยหลักคำรับประกันข้อบกพร่องที่ไม่เห็นประจักษ์ (Hidden Defect Warranty) และหลักในเรื่องของการไม่ชำระหนี้ (Non-Performance of Obligations) ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น แต่หากฟ้องเรียกค่าเสียหายตามบทบัญญัติหลักการรับประกันความชำรุดบกพร่อง ที่ไม่เห็นประจักษ์ตามข้อนี้ตามมาตรา 1641 ประมวลกฎหมายแพ่งแล้ว จะนำหลักกฎหมายอื่นมาปรับใช้ไม่ได้ เพราะเป็นกรณีความชำรุดบกพร่องไม่เห็นประจักษ์ขณะส่งมอบสินค้า ผู้ขายจะต้องรับประกันความเสียหายที่เกิดจากสินค้านั้น ซึ่งถ้าหากผู้ซื้อได้ทราบถึงถึงความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้นแล้วในขณะที่ซื้อขายกัน ผู้ขายก็ไม่ต้องรับผิดตามมาตรา 1641 ทั้งนี้ ศาลยังตีความว่ากรณีความรับผิดตามมาตรา 1641 ประมวลกฎหมายแพ่งนี้ ความชำรุดบกพร่องจะต้องมีอยู่ก่อนแล้วก่อนการส่งมอบสินค้าที่ซื้อขายให้แก่ผู้ซื้อ ตามประมวลกฎหมายแพ่งของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ถือว่าสินค้าได้ส่งมอบไปยังผู้ซื้อแล้วเมื่อมีการทำสัญญาซื้อขายกัน¹⁷³

นอกจากนี้ กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของสาธารณรัฐฝรั่งเศส (French Bill on Product Liability) มาตรา 3 ยังบัญญัติขยายความเพิ่มเติมว่าหากเป็นกรณีการรับประกัน (Warranty) โดยผลของกฎหมาย ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าความชำรุดบกพร่องนั้นมีอยู่

¹⁷¹ อนันต์ จันทร โสภากร. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 38-39.

¹⁷² เรื่องเดียวกัน, หน้า 39.

¹⁷³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 39.

ก่อนแล้วก่อนส่งมอบสินค้า ดังนั้น ภาระการพิสูจน์จึงตกอยู่กับผู้ขายที่ต้องนำสืบข้อสันนิษฐานดังกล่าว แต่ถ้าเป็นกรณีที่ความชำรุดบกพร่องเห็นประจักษ์ ศาลก็จะไม่นำหลักเรื่องการรับประกันในมาตรา 1641 มาใช้ แต่จะเป็นไปตามหลักผู้ซื้อต้องระวังดังที่กล่าวไว้ข้างต้น โดยในกรณีของการรับประกันความชำรุดบกพร่องที่ไม่เห็นประจักษ์ จะเป็นไปตามมาตรา 1644 ประมวลกฎหมายแพ่งผู้ซื้อที่มีสิทธิเลือกที่จะคืนสินค้าและเรียกเงินที่ชำระราคาสินค้าไปแล้วคืน กรณีนี้คือการเลือกที่จะเลิกสัญญา (Action Re'dhibitoire) หรือเลือกที่จะรับสินค้าไว้แล้วชำระราคาตามส่วนที่กำหนดโดยผู้เชี่ยวชาญ หรือการเรียกคืนราคาบางส่วน แต่การใช้สิทธิเรียกร้องตามมาตรา 1644 ประมวลกฎหมายแพ่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส เป็นกรณีที่ความเสียหายเกิดขึ้นแก่ตัวสินค้านั้นโดยตรง ซึ่งผู้ซื้ออาจได้รับความเสียหายด้วยการสูญเสียประโยชน์ ในการใช้งานตามวัตถุประสงค์ที่จะใช้¹⁷⁴

สำหรับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องที่มีต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของผู้ได้รับความเสียหายนั้น ได้บัญญัติหลักเกณฑ์เอาไว้ในมาตรา 1645 และมาตรา 1646 โดยขอบเขตความรับผิดชอบของผู้ขาย จะมีเงื่อนไขอยู่ที่ความสุจริตของผู้ขายเป็นสำคัญ ซึ่งแบ่งได้เป็นสองกรณี ได้แก่¹⁷⁵

(a) ในกรณีที่ผู้ขายสุจริต คือไม่รู้ถึงความชำรุดบกพร่องของสินค้านำมาก่อน ผู้ขายมีความรับผิดชอบในการชดเชยราคาสินค้าพร้อมทั้งค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการทำสัญญาซื้อขายแก่ผู้ซื้อ แต่ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินอื่นของผู้ซื้อ

(b) ในกรณีที่ผู้ขายไม่สุจริต ผู้ขายจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินอื่นของผู้ซื้อด้วย

ในการพิจารณาคดีของศาลสาธารณรัฐฝรั่งเศส ศาลได้พัฒนาหลักกฎหมายขึ้นมาว่าหากผู้ขายสินค้าเป็นผู้ผลิต หรือเป็นพ่อค้าที่ขายสินค้านั้นเป็นปกติ ให้สันนิษฐานว่าผู้ขายควรจะรู้ว่าสินค้านั้นชำรุดบกพร่อง¹⁷⁶ ซึ่งข้อสันนิษฐานนี้เป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาดเป็นข้อสันนิษฐานที่กฎหมายให้ฟังเป็นยุติ คู่ความจะนำพยานมาสืบเปลี่ยนแปลงไม่ได้ และต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติเท่านั้น ข้อสันนิษฐานนี้จึงเป็นคุณต่อผู้เสียหาย ส่วนกรณีที่ผู้เสียหายไม่ได้เป็นผู้ซื้อสินค้านั้นมาโดยตรง ไม่มีนิติสัมพันธ์ทางสัญญาซื้อขายกัน โดยตรงกับผู้ขาย ผู้เสียหายต้องใช้สิทธิเรียกร้องฟ้องผู้ผลิตหรือผู้ขาย โดยอาศัยกฎหมายลักษณะละเมิด ตามมาตรา 1382 และ มาตรา 1383 ของประมวลกฎหมายแพ่งของสาธารณรัฐฝรั่งเศส ซึ่งเป็นหลักทั่วไปว่าด้วยความรับผิดทางละเมิด

¹⁷⁴ จักรพงษ์ บุญอ่ำ. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 21. หน้า 50.

¹⁷⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 50.

¹⁷⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 51.

ผู้เสียหายจึงยังคงมีภาระการพิสูจน์ความผิดของผู้ผลิตหรือผู้ขาย ว่าจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ในขั้นตอนใด เว้นแต่จะเป็นการกระทำละเมิดที่มีเจตนาให้ผู้กระทำรับผิดตามหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ในบางกรณี เช่น ตามมาตรา 1384 (1)¹⁷⁷ การฟ้องคดีให้รับผิดในความเสียหายอันเกิดจากสินค้าตามหลักกฎหมายละเมิดทั่วไป ถือเป็นภาระหนักของผู้เสียหายที่จะต้องพิสูจน์ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด ซึ่งศาลสูง (Cour de Cassation) ได้คำนึงถึงข้อจำกัดดังกล่าว ดังนั้น เพื่อช่วยลดภาระของผู้เสียหายและลดช่องว่างระหว่างการฟ้องคดีผิดสัญญากับการฟ้องคดีละเมิด ศาลสูงจึงวางหลักการพิสูจน์ว่า ผู้เสียหายพิสูจน์แต่เพียงว่าผู้ผลิตหรือผู้ขายได้ส่งมอบสินค้าที่ชำรุดบกพร่องก็เป็นการเพียงพอแล้วที่จะถือว่าผู้ผลิตหรือผู้ขายได้ประมาทเลินเล่อ¹⁷⁸ ความหมายของความผิด (Fault) ตามมาตรา 1382 และมาตรา 1383 จึงได้เปลี่ยนไปจากการฟ้องคดีละเมิดกรณีอื่นๆ โดยมุ่งเน้นที่ความชำรุดบกพร่องของตัวสินค้าเป็นหลัก

ในระบบกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส บทบัญญัติหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) จะบัญญัติในกฎหมายลักษณะละเมิดของสาธารณรัฐฝรั่งเศสหลายกรณี เช่น ความเสียหายเกิดจากสัตว์ที่อยู่ในความดูแล ความเสียหายเกิดจากโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้าง ซึ่งศาลสูงได้พัฒนาหลักความรับผิดดังกล่าว มาใช้แก่กรณีการฟ้องคดีเกี่ยวกับความรับผิดในผลิตภัณฑ์ตามมาตรา 1384 (1) ด้วย โดยบทบัญญัติมาตรา 1384 นั้น กำหนดให้ผู้ครอบครองสินค้าเป็นผู้ที่จะต้องรับผิด แต่ศาลสูงได้ตีความให้หมายรวมถึงผู้ที่ควบคุมและใช้สินค้านั้นด้วย และถือว่าสินค้าอยู่ในความครอบครองของผู้ผลิตในขณะที่ทำการผลิต ผู้ผลิตจึงต้องผลิตสินค้าที่ไม่ชำรุดบกพร่องออกสู่ตลาด อันเป็นแนวทางการขยายความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคทางหนึ่งของการบังคับใช้กฎหมายในสาธารณรัฐฝรั่งเศส แต่มาตรา 1384 (1) ก็ยังมีข้อจำกัดคืออาจนำมาใช้เฉพาะสินค้าที่เป็นทรัพย์สินอันตรายเท่านั้น เช่น แก๊สหรือวัตถุไวไฟต่างๆ และด้วยการแยกแยะระหว่างการครอบครองของผู้ผลิต และการครอบครองของผู้บริโภคที่ใช้สินค้า กรณีจึงอาจเกิดปัญหาอยู่ว่าผู้ผลิตจะต้องรับผิดชอบเพียงใดต่อการขายสินค้าต่อมาเป็นทอดๆว่าจะถึงมือผู้บริโภค แม้ในคำพิพากษาของศาลก็ยังแตกต่างกันอยู่ว่าจะให้ผู้ผลิตเท่านั้นเป็นผู้รับผิดชอบ หรือจะให้ผู้จำหน่ายหรือผู้ค้าปลีกรับผิดชอบ ซึ่งเป็นข้อที่น่าสังเกตประการหนึ่งในการพัฒนาหลักกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) โดยการวางหลักโดยคำพิพากษาของศาลในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) ในกรณีที่ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายลายลักษณ์อักษรบัญญัติไว้ชัดเจน¹⁷⁹

¹⁷⁷ จักรพงษ์ บุญอ่ำ, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 21, หน้า 51.

¹⁷⁸ อนันต์ จันทโรภากร, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 7, หน้า 42.

¹⁷⁹ จักรพงษ์ บุญอ่ำ, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 21, หน้า 52.

4) ผู้มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหาย

ผู้มีสิทธิที่จะฟ้องคดีเรียกค่าเสียหาย ตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ของสาธารณรัฐฝรั่งเศส จะสอดคล้องกับกฎหมายกลางของสหภาพยุโรป EC Directive 85/374/EEC ที่สาธารณรัฐฝรั่งเศสนำมาเป็นแม่แบบตรากฎหมาย โดยบัญญัติให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ซึ่งผู้ที่ได้รับความเสียหายเป็นผู้ซื้อหรือผู้ใช้สินค้านั้น หรืออยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับที่ตั้งของสินค้าและได้รับความเสียหาย แม้จะไม่ใช่ผู้ซื้อสินค้าหรือใช้สินค้านั้น เป็นผู้มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหาย

3.2.2.3 กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น

1) หลักความรับผิด

ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีการพัฒนาเศรษฐกิจ และอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ผลิตเพื่อส่งออกทั่วโลก ได้นำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) มาใช้คุ้มครองผู้บริโภคภายใต้หลักกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) เช่นเดียวกับกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมในสหภาพยุโรป และสหรัฐอเมริกา โดยกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่นได้นำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ตามแนวทาง EC Directive 85/374/EEC มาใช้เป็นแม่แบบในการร่างกฎหมายภายใน เพื่อใช้แก้ปัญหาเรื่องความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ที่เกิดความเสียหายขึ้นกับผู้ซื้อสินค้า โดยกฎหมายฉบับนี้มิได้เป็นอุปสรรคหรือทำลายบรรยากาศการลงทุนของประเทศญี่ปุ่น ที่จะทำให้อุตสาหกรรมหรือผู้ประกอบการที่เป็นผู้ผลิตไม่เห็นด้วยในการที่ต้องมีต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น รวมทั้งการบริหารความเสี่ยงในการประกันภัยเพิ่มขึ้นแต่อย่างใด

ก่อนปี ค.ศ. 1995 การฟ้องคดีเกี่ยวกับความรับผิดในสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในระบบกฎหมายประเทศญี่ปุ่นนั้น จะเป็นไปตามหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายแพ่งของประเทศญี่ปุ่น โดยผู้เสียหายอาจจะฟ้องร้องผู้ผลิตสินค้า หรือผู้ขายให้รับผิดตามสัญญาหรือให้รับผิดทางละเมิดก็ได้ แล้วแต่กรณี การฟ้องร้องให้รับผิดตามสัญญานั้น สามารถที่จะกระทำได้โดยอาศัยหลักกฎหมายมาตรา 570 ประมวลกฎหมายแพ่ง เรื่องความรับผิดในกรณีความชำรุดบกพร่องที่ไม่เห็นประจักษ์ (Latent Defect) และมาตรา 415 เรื่องของการชำระหนี้ไม่ถูกต้อง (Imperfect Performance) ซึ่งตามมาตรา 570 นั้นผู้ซื้อสามารถฟ้องให้ผู้ขายรับผิดในกรณีที่สินค้าที่ขายมีความชำรุดบกพร่อง ที่ไม่เห็นประจักษ์ในขณะที่รับมอบสินค้า โดยที่ผู้ซื้อไม่รู้ถึงความชำรุดบกพร่องดังกล่าว โดยอาจฟ้องเพื่อเลิกสัญญาหรือเรียกค่าเสียหาย แต่กรณีดังกล่าวเป็นการฟ้องให้

รับผิดชอบสัญญา ซึ่งเป็นไปตามหลักความรับผิดชอบตามสัญญา (Privity of Contract) ดังนั้น ผู้เสียหายซึ่งไม่ได้เป็นผู้ซื้อสินค้าโดยตรงจากผู้ขาย ก็ไม่อาจฟ้องร้องผู้ขายได้¹⁸⁰

ความรับผิดชอบของผู้ขายตามมาตรา 570 จะไม่ครอบคลุมถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิต ร่างกาย (Consequential Loss) ส่วนกรณีตามมาตรา 415 ถือว่า การที่ผู้ขายส่งมอบสินค้าที่ชำรุดบกพร่องให้แก่ผู้ซื้อเป็นการชำระหนี้ไม่ถูกต้องไม่เป็นไปตามสัญญา ผู้ซื้อมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้ขายชดเชยค่าเสียหายอันเกิดจากการชำระหนี้ไม่ถูกต้องได้ การฟ้องร้องตามมาตรา 415 นี้ ศาลประเทศญี่ปุ่นได้นำมาตรา 416 มาใช้ เพื่อกำหนดค่าเสียหายแก่ผู้เสียหายซึ่งมาตรา 416 ให้ลูกหนี้รับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้แก่เจ้าหนี้ สำหรับค่าเสียหายซึ่งเกิดขึ้นตามปกติจากการไม่ชำระหนี้ ส่วนความเสียหายพิเศษนั้นลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบ หากเป็นความเสียหายที่ลูกหนี้คาดหมายได้ว่าจะเกิดขึ้นจากการไม่ชำระหนี้ไม่ถูกต้อง ศาลของประเทศญี่ปุ่นตีความมาตรา 416 ว่าครอบคลุมถึงค่าขาดรายได้ และความเสียหายต่อชีวิตร่างกาย (Consequential Loss) อื่นถ้าคู่สัญญาคาดหมายได้ แต่ผู้ที่จะฟ้องตามมาตรา 415 จะต้องเป็นผู้ซื้อสินค้าเท่านั้น¹⁸¹ การฟ้องร้องตามสัญญามีข้อจำกัดในเรื่องหลักความรับผิดชอบตามสัญญา (Privity of Contract) ดังนั้น ผู้เสียหายที่ไม่ใช่คู่สัญญาจะต้องฟ้องร้องผู้ผลิตหรือผู้ขายได้ ตามหลักกฎหมายละเมิดตามความในมาตรา 709 ประมวลกฎหมายแพ่ง ซึ่งเป็นความรับผิดเมื่อมีความผิด (Liability based on Fault) โดยผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ถึงความจงใจ หรือประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายด้วย แม้ศาลพยายามลดภาระในการพิสูจน์ของผู้เสียหายเรื่องนี้ ด้วยการกำหนดหน้าที่ในการใช้ความระมัดระวังของผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายโดยเข้มงวด แต่ก็ยังเป็นภาระที่ค่อนข้างยุ่งยากแก่ผู้เสียหายอยู่ดี

ต่อมาประเทศญี่ปุ่นประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law 1994) ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ.1995 เปลี่ยนแนวคิดจากพฤติกรรมของผู้ผลิต (Conduct-Based Liability) ที่ต้องมีภาระการพิสูจน์ว่าผู้ผลิตหรือผู้ขาย จงใจหรือประมาทเลินเล่อก่อให้เกิดความเสียหาย มาเป็นตัวผลิตภัณฑ์ (Product Defect-Based Liability) เน้นความชำรุดบกพร่องของสินค้า ถ้าสินค้าออกสู่ตลาดมีความชำรุดบกพร่องเกิดความเสียหายแก่ผู้ใช้ ผู้ผลิตก็จะต้องรับผิดชอบโดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาว่าผู้ผลิตจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ใช้จากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือไม่ ซึ่งเป็นแนวคิดเรื่องของความรับผิดโดย

¹⁸⁰ อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 47.

¹⁸¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 48.

เคร่งครัด (Strict Liability) ประเทศญี่ปุ่นได้ใช้ EC Directive 85/374/EEC ของสหภาพยุโรปเป็นแม่แบบ โดยคำนึงถึงความรับผิดชอบและผลกระทบต่อธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็กด้วย¹⁸²

2) ความหมายของสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

กฎหมายประเทศญี่ปุ่นนิยามคำว่า สินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไว้ในมาตรา 2 วรรคสอง ว่า หมายถึง การที่สินค้าขาดความปลอดภัยอันสินค้านั้นพึงมีตามปกติ (A lack of safety which ordinary a product ought to provide) โดยคำนึงถึงลักษณะของสินค้านั้น การคาดหมายตามปกติเกี่ยวกับการใช้สินค้า เวลาที่ผู้ผลิตส่งมอบสินค้า และพฤติการณ์อื่นเกี่ยวกับสินค้า ซึ่งจากความหมายดังกล่าว กฎหมายของประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป กฎหมายของสหรัฐอเมริกา และกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น ต่างกันตรงที่ความชำรุดบกพร่องต้องมีอยู่ก่อนที่จะส่งมอบสินค้า

กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law 1994) ของประเทศญี่ปุ่น นิยามคำว่าสินค้าไว้ในมาตรา 2 ว่าหมายถึง¹⁸³

(1) ทรัพย์สินที่เคลื่อนที่ได้ ซึ่งผ่านกระบวนการผลิตหรือการประกอบ

(2) สินค้าที่ชำรุดบกพร่อง ตามมาตรา 2 (2) หมายถึงสินค้าที่ขาดความปลอดภัยตามปกติธรรมดาที่ควรจะเป็น โดยจะพิจารณาถึงธรรมชาติของสินค้า การคาดหมายตามธรรมดาในการบริโภค สถานการณ์เมื่อผู้ผลิตส่งมอบสินค้าและเหตุการณ์อื่นๆ เกี่ยวกับสินค้านั้นๆ

(3) ผู้ต้องรับผิดตามมาตรา 2 (3) โดยเน้นที่ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ ผู้นำเข้าโดยปกติทางการค้า รวมถึงผู้ซึ่งใช้ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า หรือเครื่องหมายอื่นใดบนสินค้า หรือให้เข้าใจว่าเป็นผู้เกี่ยวข้องกับการผลิต ประกอบ นำเข้า หรือกรณีอื่นใดที่แท้จริง

นอกจากนี้ มาตรา 3 บัญญัติให้ ผู้ผลิตหรือบุคคลที่อาจหมายถึงผู้ผลิตตามกฎหมายฉบับนี้ จะต้องรับผิดในความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของผู้หนึ่งผู้ใด ซึ่งความเสียหายที่เกิดขึ้นเนื่องจากความบกพร่องในสินค้าที่เขาเป็นผู้ผลิต ประกอบ นำเข้า หรือใช้ชื่อในนามผู้ผลิต แต่ผู้ผลิตไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นกับตัวสินค้าเอง¹⁸⁴ ซึ่งเป็นไปตามหลักการของ EC Directive 85/374/EEC ของสหภาพยุโรป ที่ประเทศญี่ปุ่นนำมาเป็นแม่แบบของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law 1994) ของประเทศญี่ปุ่น

¹⁸² อนันต์ จันทโรภากร. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 49.

¹⁸³ จักรพงษ์ บุญอ่ำ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 21. หน้า 105.

¹⁸⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 105.

(4) กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law 1994) ของประเทศญี่ปุ่น บัญญัติข้อยกเว้นความรับผิดของผู้ผลิตตามมาตรา 4 หากพิสูจน์ได้ว่า¹⁸⁵

(4.1) ในขณะที่ผลิตหรือจำหน่ายความรู้และเทคโนโลยีทางวิทยาศาสตร์ยังไม่สามารถค้นพบได้ถึงข้อบกพร่องของสินค้า

(4.2) สินค้าถูกใช้เป็นส่วนประกอบหรือวัตถุดิบของการผลิตสินค้าอื่นและข้อบกพร่องนั้นเกิดขึ้นเนื่องจากข้อกำหนด หรือวิธีการซึ่งกำหนดขึ้น โดยผู้ผลิตสินค้านั้นรายอื่นดังกล่าวแล้ว และผู้ผลิตสินค้าคนแรกมิได้ประมาทหรือเป็นต้นเหตุให้เกิดข้อบกพร่อง

มาตรา 6 ของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law 1994) บัญญัติให้นำประมวลกฎหมายแพ่งของประเทศญี่ปุ่น มาใช้บังคับโดยอนุโลมด้วยซึ่งผู้ผลิตไม่ต้องรับผิดหากความชำรุดบกพร่อง เป็นผลมาจากการปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายมาใช้ เพราะประเทศญี่ปุ่นมีกฎหมายการชดเชยโดยรัฐบาล (Government Compensation Law (Kokka Baisho Ho)) ซึ่งบัญญัติให้รัฐบาลต้องรับผิดชอบหากความเสียหายเกิดขึ้น เพราะการควบคุมความปลอดภัยของสินค้าโดยรัฐบาลนั้นมีไม่เพียงพอ¹⁸⁶

(5) กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law 1994) กำหนดอายุความใช้สิทธิเรียกร้องของผู้เสียหายไว้ 2 กรณี ตามมาตรา 5¹⁸⁷

(5.1) 1.3 ปี นับแต่เวลาที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหาย และรู้ตัวผู้ต้องรับผิด หรือภายใน 10 ปีนับแต่การส่งมอบสินค้า

(5.2) ระยะเวลาตามข้อ 5.1 อาจคำนวณได้จากเวลาเมื่อความเสียหายเริ่มปรากฏชัดขึ้น ในกรณีที่ความเสียหายเกิดจากวัตถุที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของมนุษย์ หากมีอยู่ในหรือสะสมอยู่ในร่างกาย เมื่อปรากฏอาการที่เริ่มเป็นอันตราย หลังจากระยะเวลาหนึ่งเวลาใด

กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law 1994) ของญี่ปุ่น มีบทบัญญัติเพียง 6 มาตรา โดยประเทศญี่ปุ่นจะมีการส่งเสริมให้ภาคสังคม ตรวจสอบเฝ้าระวังอันตรายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเป็นระบบชัดเจนมาก กับทั้งมีมาตรการเชิงป้องกันความเสียหายควบคู่ไปกับการบังคับใช้กฎหมายหลายประการ เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้บริโภคเลือกซื้อสินค้าได้อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม เน้นความปลอดภัย อร์รณประโยชน์และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

3) ผู้ที่ต้องรับผิด

¹⁸⁵ จักรพงษ์ บุญอ่ำ, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 21, หน้า 106.

¹⁸⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 106.

¹⁸⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 107.

กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law 1994) ของประเทศญี่ปุ่น ได้นำหลักการของ EC Directive 85/374/EEC ของสหภาพยุโรปมาใช้ตรากฎหมายโดยมาตรา 1 บัญญัติให้ผู้ผลิตและผู้ที่อยู่ในสถานะเช่นเดียวกับผู้ผลิต ต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่องของสินค้าและมาตรา 2 นิยามผู้ผลิตและผู้ที่อยู่ในสถานะเช่นเดียวกับผู้ผลิตว่าหมายถึง¹⁸⁸

(1) ผู้ผลิต (Manufacture) ผู้แปรรูป (Process) หรือนำเข้า (Import) สินค้าในลักษณะที่เป็นธุรกิจ ซึ่งในกรณีนี้หมายถึงผู้ผลิตสินค้าตามความเป็นจริง ในลักษณะที่เป็นปกติธุระในทางการค้าของตน ทั้งนี้ การบัญญัติให้ผู้นำเข้าต้องรับผิด ก็เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคภายใน ประเทศ เพราะการฟ้องร้องผู้ผลิตสินค้าที่ต่างประเทศย่อมกระทำได้ยาก

(2) ผู้ที่ใช้ชื่อของตน ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมายอื่นใดลงบนสินค้าว่าเป็นผู้ผลิต หรือผู้ที่ใช้ชื่อของตนหรือการแสดงข้อความอื่นใด (Representation) ลงบนสินค้า เป็นเหตุให้บุคคลอื่นสำคัญผิดในตัวบุคคลที่เป็นผู้ผลิตสินค้า เช่น ห้างสรรพสินค้าว่าจ้างโรงงานให้ผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายในห้าง ไม่ให้เปิดเผยชื่อโรงงานผู้ผลิต แต่ติดเครื่องหมายการค้าของห้างสรรพสินค้านั้นๆ ลงในสินค้า กรณีนี้เจ้าของเครื่องหมายการค้า ได้แสดงตนออกให้บุคคลทั่วไปเห็นว่าตนเป็นผู้ผลิตสินค้า กฎหมายถือเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าในลักษณะดังกล่าวเป็นผู้ผลิต

(3) ผู้ที่ใช้ชื่อของตน หรือแสดงข้อความอื่นใดลงบนสินค้านั้น ซึ่งทำให้เป็นที่เชื่อได้ว่าตนเป็นผู้ผลิตสินค้านั้นตามความเป็นจริง ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงลักษณะและพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้องในการผลิต การแปรรูป การนำเข้าหรือการจำหน่ายสินค้านั้นด้วย เช่น ผู้ได้รับสิทธิบัตรในสินค้าหรือกรรมวิธีในการผลิตสินค้า และได้ระบุชื่อของตนไว้ในสินค้าว่าเป็นผู้ได้รับสิทธิบัตรดังกล่าว ซึ่งโรงงานผู้ผลิตจำเป็นต้องผลิตตามข้อกำหนดของผู้ทรงสิทธิบัตรนั้นๆ

กรณีสินค้าที่ชำรุดบกพร่องเป็นวัตถุดิบ หรือชิ้นส่วนของผลิตภัณฑ์ที่ผลิตครั้งสุดท้าย (Finished Product) ผู้ผลิตหรือผู้ที่อยู่ในสถานะเดียวกันกับผู้ผลิต จะต้องรับผิดร่วมกับผู้ผลิต ถ้าความชำรุดบกพร่องของสินค้าชิ้นสุดท้าย เนื่องมาจากความชำรุดบกพร่องในวัตถุดิบหรือชิ้นส่วนดังกล่าว สำหรับกรณีของผู้ขาย (Seller) หรือผู้จำหน่าย (Distributor) นั้น หากไม่ได้แสดงพฤติกรรมแสดงให้เห็นว่าตนอยู่ในฐานะเดียวกับผู้ผลิตดังกล่าวมาข้างต้น ผู้ขายหรือผู้จำหน่ายก็ไม่ต้องรับผิดภายใต้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ตามกฎหมายฉบับนี้ ผู้เสียหายที่จะฟ้องร้องผู้ขายหรือผู้จำหน่าย ต้องฟ้องตามหลักกฎหมายทั่วไปคือประมวลกฎหมายแพ่ง โดยในการร่างกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law 1994) ของประเทศญี่ปุ่น ผู้ร่าง

¹⁸⁸ อนันต์ จันทร์ โอภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 144-145 .

เห็นว่า ไม่ควรที่จะเดินตามมาตรา 3 ของ EC Directive 85/374/EEC ที่กำหนดให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบ ต่อผู้เสียหาย เว้นแต่ผู้ขายจะได้เปิดเผยชื่อผู้ผลิต หรือผู้ที่ขายสินค้าให้แก่คนในลำดับถัดขึ้นไปให้แก่ผู้เสียหายทราบภายในระยะเวลาอันสมควร เพราะเห็นว่าหลักเกณฑ์นี้มีลักษณะเป็นอัตวิสัย (Subjective) ไม่เหมาะสมกับแนวคิดเรื่องผลิตภัณฑ์ก่อให้เกิดความเสียหาย (Product-Defect Based Liability) นอกจากนี้ อาจเห็นว่าผู้ขายซึ่งเป็นผู้ค้าปลีกส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการรายย่อย¹⁸⁹

4) ผู้มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหาย

ผู้มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหาย ตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law 1994) ของประเทศญี่ปุ่น จะเป็นไปได้ในแนวทางเดียวกับกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ของ EC Directive 85/374/EEC ซึ่งเป็นกฎหมายกลางของสหภาพยุโรป กฎหมายของประเทศอังกฤษ รวมทั้งกฎหมายของสหรัฐอเมริกาที่ต่างบัญญัติให้ผู้ที่มีความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ซึ่งผู้ได้รับความเสียหายอาจเป็นผู้ซื้อหรือผู้ใช้สินค้านั้น หรืออยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับที่ตั้งของสินค้า และได้รับความเสียหาย แม้จะไม่ใช่ผู้ที่ซื้อสินค้ามาหรือใช้สินค้านั้นอันเป็นการนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้แก้ปัญหาเรื่องความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง ที่ในอดีตผู้เสียหายใช้สิทธิฟ้องผู้ขายให้รับผิดชอบได้แต่เพียงความรับผิดตามสัญญา ตามประมวลกฎหมายแพ่งตามหลักความรับผิดตามสัญญา (Privity of Contract) หรือหากจะฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนละเมิดจากผู้ผลิต ก็มีภาระนำสืบให้เห็นความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ผลิต ซึ่งยากที่ผู้บริโภคหรือผู้ใช้สินค้าที่เสียหายจะทราบกลไกการผลิต ซึ่งปัจจุบันมีความซับซ้อนเพราะใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ดังนั้น การนำแนวคิดของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) มาใช้คุ้มครองผู้เสียหาย โดยนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้อย่างเคร่งครัด ให้ผู้ที่อยู่ในฐานะที่จะป้องกันความเสียหายได้ดีที่สุด ซึ่งก็คือผู้ผลิตเป็นผู้ต้องรับผิดชอบในความเสียหายนั้น เพราะผู้ผลิตย่อมไม่นำสินค้าที่มีความชำรุดบกพร่องออกสู่ตลาด หากมีสินค้าที่ชำรุดบกพร่องออกสู่ตลาด และเกิดความเสียหายแก่ผู้ซื้อหรือผู้ใช้สินค้า ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบในความเสียหายดังกล่าว

นอกจากนี้ ประเภทของความเสียหายที่จะได้รับการเยียวยาและขอบเขตความรับผิด กฎหมายของประเทศต่างๆ ที่ศึกษามาทั้งหมด ส่วนใหญ่ให้ความหมายของความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) ว่าหมายถึงความรับผิดในความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกายหรือทรัพย์สินที่เกิดขึ้นเนื่องจากความชำรุดบกพร่องของสินค้า ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตัวสินค้าเอง ไม่อยู่ในความหมายของความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) ดังที่ได้ศึกษากฎหมายของแต่ละ

¹⁸⁹ อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 146 .

ประเทศ และแม้กฎหมายของประเทศต่างๆ จะมีความเห็นตรงกันว่าความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) เป็นความรับผิดในความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินอันเนื่องมาจาก ความชำรุดบกพร่องของสินค้า ไม่ครอบคลุมความเสียหายของตัวสินค้าเอง กรณีหลังความรับผิด ของตัวสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง จะ เป็นไป ตามหลักเรื่องความรับผิดทางสัญญา หรือความรับผิดทาง ละเมิดตามหลักกฎหมายทั่วไป แต่กฎหมายของแต่ละประเทศอาจแตกต่างกัน ในรายละเอียดของ ประเภทของความเสียหาย ซึ่งจะพิจารณาได้ ดังนี้

(1) ความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และจิตใจ

กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law 1994) ของ ประเทศญี่ปุ่นมาตรา 3 บัญญัติว่าความเสียหายที่จะได้รับการเยียวยาตามกฎหมายฉบับนี้ คือความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของบุคคล ยกเว้นความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตัวสินค้าที่ชำรุด บกพร่องนั่นเอง แต่ไม่ได้กำหนดขอบเขตของค่าสินไหมทดแทน ไว้ว่าจำเลยต้องรับผิดชอบใน ความเสียหายมากน้อยเพียงใด ดังนั้น การกำหนดค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย จึงต้องนำท บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่ง ในเรื่องค่าสินไหมทดแทนเพื่อการทำละเมิดมาปรับใช้ และแม้ว่า ประเทศญี่ปุ่นจะนำ EC Directive 85/374/EEC มาใช้เป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายว่าด้วย ความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law 1994) ของประเทศญี่ปุ่นก็ตาม แต่ก็ไม่ได้นำ แนวคิดในการกำหนดค่าเสียหายขั้นต่ำและค่าเสียหายขั้นสูงมาบัญญัติไว้ เพราะเห็นว่าไม่เหมาะสม กับระบบกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น ส่วนค่าเสียหายทางจิตใจนั้นยอมให้เรียกได้ ก็ต่อเมื่อมีความเสียหายทางร่างกายเกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายด้วย¹⁹⁰ หมายความว่า การเรียกค่าเสียหายทางจิตใจได้ ต้องมี ความเสียหายทางกายก่อน เช่น พิจารณารูปภาพจนไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้ เสริมชีวิตจิตใจจนไม่อยู่ในภาวะที่จะดำรงชีวิตอย่างเป็นปกติวิสัย

(2) ความเสียหายแก่ทรัพย์สิน

กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law 1994) ของ ประเทศญี่ปุ่น มาตรา 3 บัญญัติแต่เพียงว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตัวสินค้าที่ชำรุดบกพร่องเองนั้น ไม่อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายฉบับนี้ แต่ก็ไม่ได้กำหนดเป็นเงื่อนไขว่าทรัพย์สินใดที่จะได้รับความ ค้ำครองภายใต้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law 1994) ดังนั้น แม้จะ เป็นทรัพย์สินที่มีได้มีไว้เพื่อการค้าก็ได้รับความคุ้มครอง กรณีนี้แตกต่างจากบทบัญญัติของ EC Directive 85/374/EEC

¹⁹⁰ อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 156-157.

ประเด็นสำคัญต่อมาที่ต้องศึกษาด้วย ก็คือข้อยกเว้นความรับผิดตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law 1994) ของประเทศญี่ปุ่น เพื่อที่จะศึกษาว่าภายใต้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ที่กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law 1994) นำมาใช้คุ้มครองผู้บริโภค ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง ได้บัญญัติข้อยกเว้นความรับผิด เพื่อผ่อนคลายนหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดให้แก่ผู้ผลิตหรือผู้อยู่ในสถานะเช่นเดียวกับผู้ผลิต ที่จะนำสืบข้อยกเว้นไม่ต้องรับผิดได้แก่ไหน เพียงใด ซึ่งกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law 1994) ของประเทศญี่ปุ่น บัญญัติข้อยกเว้นความรับผิดของผู้ผลิตไว้ ในกรณีต่อไปนี้¹⁹¹

1) ข้อยกเว้นความรับผิดตามมาตรา 4 อนุมาตรา 1 คือเมื่อผู้ผลิตสามารถพิสูจน์ได้ว่าระดับความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ขณะที่มีการส่งมอบสินค้านั้นไม่สามารถที่จะตรวจพบความชำรุดบกพร่องนั้นได้

2) กรณีของการผลิตชิ้นส่วน ที่นำไปใช้ในการผลิตสินค้าขั้นสุดท้าย หากผู้ผลิตชิ้นส่วนสามารถพิสูจน์ได้ว่า ความชำรุดบกพร่องที่เกิดขึ้น เนื่องมาจากคำสั่งที่เกี่ยวกับการออกแบบ (Design-Related Instructions) ของผู้ผลิตสินค้าขั้นสุดท้าย และตนไม่ได้ประมาทเลินเล่อในการผลิตชิ้นส่วนนั้น ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองผู้ประกอบการรายย่อย

นอกจากนี้ แม้ว่ากฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law 1994) จะยกเว้นความรับผิดของผู้ผลิตไว้เพียงสองประการก็ตาม แต่มาตรา 6 ก็ได้บัญญัติให้นำประมวลกฎหมายแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม โดยให้นำหลักเรื่องการเปรียบเทียบความเสียหาย (Comparative fault) ที่ผู้เสียหายมีส่วนผิด ในประมวลกฎหมายแพ่งมาใช้ได้ด้วย ทั้งยังมีข้อสังเกตว่ากฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law 1994) ของประเทศญี่ปุ่นไม่นำข้อยกเว้นที่บัญญัติไว้ใน Article 7 (d) ของ EC Directive 85/374/EEC ที่บัญญัติว่าผู้ผลิตไม่ต้องรับผิดหากความชำรุดบกพร่อง เป็นผลมาจากการปฏิบัติตามบทบังคับของกฎหมายมาใช้ ทั้งนี้ เพราะประเทศญี่ปุ่นมีกฎหมายการชดเชยโดยรัฐบาล (Government Compensation Law (Kokka Baisho Ho)) ซึ่งบัญญัติให้รัฐบาลต้องรับผิดชอบ ในกรณีความเสียหายเกิดขึ้นเพราะการควบคุมความปลอดภัยของสินค้าโดยรัฐบาลนั้นไม่เพียงพอ¹⁹²

กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ประเทศญี่ปุ่นได้คำนึงถึงผลกระทบของกฎหมายนี้ ที่มีต่อผู้ประกอบการขนาดเล็ก เพราะส่วนใหญ่ผู้ประกอบการ

¹⁹¹ อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 173

¹⁹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 173

ขนาดเล็กจะเป็นผู้ค้าปลีก การให้ผู้ประกอบการขนาดเล็ก อยู่ภายใต้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) อาจเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาธุรกิจขนาดเล็กได้ กฎหมายของสหภาพยุโรปและของประเทศญี่ปุ่น จึงกำหนดให้นำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้กับผู้ผลิต หรือผู้ที่กฎหมายถือว่าอยู่ในสถานะเดียวกับผู้ผลิตเท่านั้น จะไม่นำมาใช้กับผู้ค้าปลีกซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการขนาดเล็ก การฟ้องให้ผู้ค้าปลีกรับผิด จึงเป็นไปตามหลักกฎหมายทั่วไปเรื่องของความรับผิดตามสัญญาซื้อขาย หรือความรับผิดเรื่องละเมิด ที่เป็นความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ (Fault Liability) เท่านั้น¹⁹³

3.2.3 หลักการของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของกลุ่มประเทศในระบบกฎหมายจารีตประเพณี

3.2.3.1 กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของประเทศอังกฤษ

แต่เดิมในประเทศอังกฤษ ผู้ที่ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง (Product Liability) อาจฟ้องเรียกค่าเสียหายได้ตามสัญญาที่ทำไว้กับผู้ขาย ในกรณีที่ เป็นสัญญาที่ทำไว้กับผู้บริโภคสัญญาไม่อาจจะยกเว้นความรับผิดได้ การฟ้องร้องให้รับผิดตามสัญญาผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย อาจฟ้องผู้ผลิตผู้ขายสินค้าให้รับผิด โดยอาศัยหลักกฎหมายในเรื่องผิดคำประกัน (Warranty) ที่มีต่อสินค้า โดยในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 ศาลได้ยอมรับและนำแนวคิดในเรื่องการรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) มาใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดี แต่ก็นำมาใช้อย่างจำกัด เฉพาะกับกรณีการซื้อขายสินค้าโดยมีตัวอย่าง (Sample) ที่เป็นการขายโดยมีเงื่อนไขบังคับก่อนว่า ผู้ขายจะต้องส่งมอบทรัพย์สินให้ตรงตามตัวอย่าง สำหรับตัวอย่างอาจส่งมาแต่เพียงส่วนหนึ่งของทรัพย์สินที่ซื้อขายก็ได้ ข้อตกลงของการขายตามตัวอย่าง อาจตกลงกันโดยปริยายหรือโดยชัดแจ้งก็ได้ หรือตามคำพรรณนา (Description) ที่เป็นการขายที่ผู้ซื้อไม่ได้เห็น หรือตรวจทรัพย์สินที่ขายแต่ตกลงซื้อ โดยเชื่อคำบรรยายลักษณะรูปพรรณ และคุณภาพของทรัพย์สิน และผู้ขายจะส่งมอบทรัพย์สินให้ตรงตามคำพรรณนา หรือสินค้าที่ผู้ซื้อไม่มีโอกาสได้ตรวจสอบก่อนเท่านั้น ส่วนการซื้อขายที่เป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง (Assestained) หรือสินค้าที่ผู้ซื้อเห็นสินค้าและสามารถตรวจสอบได้ ศาลยังคงยึดหลักผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat Emptor) ในการพิพากษาคดี เช่นเดิม¹⁹⁴

¹⁹³ อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 55-56.

¹⁹⁴ พงศ์ศักดิ์ ยอดมณี. (2547). การศึกษาวิจัยกฎหมายว่าด้วยการซื้อขายสินค้านำระหว่างประเทศ ของประเทศไทย เรื่อง กฎหมายว่าด้วยการซื้อขายสินค้านำระหว่างประเทศ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. หน้า 7.

อย่างไรก็ตาม แนวคิดดังกล่าวได้รับการยอมรับไม่นานนัก เพราะต่อมาในหลายคดีที่เกี่ยวกับความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) ศาลปฏิเสธนำแนวคิดดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการตัดสินคดี¹⁹⁵ ในยุคนั้นแม้การให้ความคุ้มครองผู้บริโภค ด้วยการให้ผู้ขายรับผิดหากสินค้าไม่เป็นไปตามที่รับประกัน (Warranty) ไว้เป็นที่ยอมรับมากขึ้น แต่การใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ยังคงอยู่ภายใต้หลักความรับผิดตามสัญญา (Privity of Contract) ต่อมาในปี ค.ศ.1893 ประเทศอังกฤษได้ตรากฎหมายว่าด้วยการซื้อขายสินค้า (Sale of Goods Act 1893) ซึ่งมีบทบัญญัติครอบคลุมการซื้อขายสัญญาหลายเรื่อง เช่น สิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา การส่งมอบสินค้า การโอนความเสี่ยง โอนกรรมสิทธิ์และการประเมินความเสียหาย แต่ยังไม่ครอบคลุมการเยียวยาผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย¹⁹⁶ ทั้งนี้ นอกจากกฎหมายว่าด้วยการขายสินค้า ยังมีกฎหมายอีกหลายฉบับที่เป็นกลไกการคุ้มครองผู้บริโภค เช่น กฎหมายว่าด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ ค.ศ.1967 (Misrepresentation Act 1967) กฎหมายสินเชื่อเพื่อการบริโภค ค.ศ.1973 (Supply of Goods Act 1973) กฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ค.ศ.1977 (Unfair Contract Terms Act 1977) ซึ่งเป็นบทบัญญัติกฎหมายเฉพาะเรื่องที่ใช้ในการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านนั้นๆ

ปี ค.ศ.1979 ประเทศอังกฤษได้ตรากฎหมายว่าด้วยการซื้อขายสินค้า ค.ศ.1979 (Sale of Goods Act 1979) เพื่อใช้บังคับแทนฉบับเก่า โดยมีสาระสำคัญและหลักการส่วนใหญ่ใกล้เคียงกับกฎหมายว่าด้วยการขายสินค้าฉบับเดิม (Sale of Goods Act 1893) แต่ได้แก้ไขเพิ่มเติมให้สอดคล้องกับการค้าสังหาริมทรัพย์ ครอบคลุมถึงการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ¹⁹⁷ ทั้งนี้ หลักความรับผิดตามกฎหมายว่าด้วยการซื้อขายสินค้า ค.ศ.1979 (Sale of Goods Act 1979) ใช้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) คุ้มครองผู้เสียหายจากกรณีสินค้าชำรุดบกพร่อง ให้สามารถฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ขายให้รับผิดตามสัญญาซื้อขาย เพราะถือเป็นการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนข้อตกลงที่เป็นสาระสำคัญแห่งสัญญาโดยปริยาย (Breach of Terms Implied) กรณีสินค้ามีความชำรุดบกพร่อง (Breach of Merchantable Quality) หรือขาดความเหมาะสมที่จะใช้ประโยชน์ตามความมุ่งหมายที่จะใช้ (Breach of Fitness of Purpose) หรือไม่ตรงตามคุณสมบัติที่ได้พรรณนา (Description) หรือการทำงาน (Performance) ของสินค้าที่ขาย ดังนั้น หากปรากฏว่าการแสดง

¹⁹⁵ Borrie and Daimond. The Consumer, Society and Law. PP.16-23. อ้างถึงใน ปิยะกุล บุญเพิ่ม. อ้างแล้ว เจริงอรรถที่ 159. หน้า 76.

¹⁹⁶ พงศ์ศักดิ์ ยอดมณี. อ้างแล้วเจริญอรรถที่ 194. หน้า 8.

¹⁹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 8.

ข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นเท็จ (Misrepresentation) จนผู้บริโภคหลงเชื่อและเป็นเหตุให้เกิดความเสียหาย ผู้บริโภคก็ใช้สิทธิเรียกร้องให้ผู้ขายชดเชยค่าสินไหมทดแทนได้¹⁹⁸

การคุ้มครองผู้บริโภคในระบบกฎหมายประเทศอังกฤษ มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จากความรับผิดชอบตามกฎหมายสัญญาดั้งเดิมมาเป็นสัญญาถูกควบคุมโดยกฎหมายว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ค.ศ.1977 (Unfair Contract Terms Act 1977) ที่มีลักษณะเป็นกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ (Strict Liability) แต่ผู้ที่ไม่ได้เป็นคู่สัญญาซื้อขายก็ไม่อาจฟ้องตามหลักความรับผิดชอบสัญญา (Privity of Contract) จึงต้องฟ้องคดีละเมิดฐานละเลย หรือประมาทเลินเล่อ (Negligence) หรือฐานหลอกลวงในกรณีที่ผู้ขายแสดงข้อความอันเป็นเท็จเกี่ยวกับสินค้าโดยรู้ว่าเป็นเท็จ หรือการไม่รู้ว่าข้อความเท็จนั้นได้เกิดขึ้นเพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เพื่อให้ผู้ซื้อหลงเชื่อ และผู้ซื้อหลงเชื่อการแสดงข้อความอันเป็นเท็จนั้น

ในขณะที่คดีละเมิดมีการพัฒนาหลักกฎหมายที่มีความใกล้เคียงกับหลักความรับผิดชอบในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Strict Liability) คือหลักที่เกิดขึ้นจากคำพิพากษาของศาลในคดี Rylands v. Fletcher ซึ่งศาลวางหลักว่าการที่เจ้าของที่ดินทำเขื่อนกั้นน้ำมาไว้ในที่ดินของตน นอกเหนือไปจากการใช้ที่ดินตามปกติจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายจากการที่น้ำนั้นไปทำความเสียหายกับผู้อื่น กล่าวคือ โจทก์เป็นเจ้าของที่ดินอยู่ติดกับเหมืองแร่ของจำเลย ต่อมาจำเลยจ้างวิศวกรให้สร้างเขื่อนในที่ดินของตน เป็นการจ้างงานของผู้รับจ้างทำเป็นเอกเทศมิใช่ตัวแทนหรือลูกจ้าง แต่ด้วยความประมาทเลินเล่อของวิศวกร เมื่อเขื่อนเริ่มใช้งานก็ไม่อาจกั้นน้ำได้ น้ำไหลผ่านที่ดินจำเลยไปยังที่ดินของโจทก์ที่อยู่ติดกัน โจทก์ได้รับความเสียหายจึงฟ้องศาลเรียกค่าเสียหาย คดีนี้ ศาลตีความกว้างมากโดยให้จำเลยรับผิดชอบตามหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ฐานละเมิดต่อโจทก์ แม้จำเลยไม่ได้ประมาทเลินเล่อ¹⁹⁹ ศาลวางหลักว่าหากบุคคลใดนำหรือเก็บสิ่งใดไว้ในที่ดินของตน และเป็นของที่เล็ดลอดออกไปแล้ว ก่อให้เกิดความเสียหายแก่เพื่อนบ้านได้ ผู้นั้นต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากการกระทำของตน หากเล็ดลอดออกไปแล้วเกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของผู้อื่น ก็ต้องรับผิดชอบในความเสียหาย ไม่ว่าได้กระทำด้วยความระมัดระวังเพียงใด หรือได้ใช้มาตรการใดๆ ป้องกันความเสียหายแล้วก็ตาม กล่าวอีกนัยหนึ่งคือบุคคลพึงต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่ตนได้ก่อขึ้น โดยไม่คำนึงว่ากระทำโดยประมาทเลินเล่อหรือไม่²⁰⁰ ศาลประเทศอังกฤษ

¹⁹⁸ อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 65.

¹⁹⁹ ภคพร สุวรรณชาติ. (2545). ความรับผิดชอบทางกฎหมายในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์จีเอ็มโอ. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 63. อ้างถึงใน จักรพงษ์ บุญอ่ำ. อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 21. หน้า 30.

²⁰⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 30.

ได้วางหลักเกณฑ์ให้ผู้ผลิตมีหน้าที่ในการใช้ความระมัดระวัง (Duty of Care) ต่อผู้บริโภค และต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้บริโภค หากเป็นความเสียหายที่คาดหมายได้จากการผิดหน้าที่ของผู้ผลิต และศาลพัฒนาหลักกฎหมายเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง

ปี ค.ศ.1985 สภาของยุโรป (European Parliaments) ประกาศใช้แนวทางกำหนดหลักเกณฑ์กฎหมายความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์สำหรับประเทศสมาชิกผู้จกกันในเรื่องแนวทางความรับผิดชอบในสินค้าไม่ปลอดภัย ปี ค.ศ.1985 (1985 Product Liability Directive) หรือ Directive 85/374/EEC ประเทศอังกฤษเป็นสมาชิกของสหภาพยุโรป จึงมีพันธกรณีที่ต้องอนุวัติกฎหมายภายในให้สอดคล้องกับ Directive 85/374/EEC ในปี ค.ศ.1987 ประเทศอังกฤษจึงประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ.1987 (Consumer Protection Act of 1987) ในส่วนที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability) นั้น ได้บัญญัติขึ้นเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายของกลุ่มสหภาพยุโรป (European Union: EU) ซึ่งในขณะนั้นยังรวมตัวกันเป็นประชาคมยุโรป (European Community) โดยกฎหมายของประชาคมยุโรปในขณะนั้นคือ EC Directive และ Consumer Act 1987 ได้นำหลักความรับผิดชอบในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product Liability) ที่นำหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้คุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย²⁰¹ ที่ในอดีตผู้ที่ฟ้องให้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ จะต้อง อาศัยนิติสัมพันธ์ทางสัญญา ตามหลักความรับผิดทางสัญญา (Privity of Contract) ส่วนจะฟ้องร้องในคดีละเมิดก็ต้องมีการพิสูจน์ ซึ่งยากเกินกว่าผู้บริโภคจะรู้กลไกการผลิตได้ การนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้ โดยศาลได้พัฒนาหลักกฎหมายมาใช้ในคดีจนเป็นที่ยอมรับและใช้คุ้มครองผู้บริโภคเรื่อยมา จนมีการบัญญัติกฎหมายภายในเพื่ออนุวัติกฎหมายให้เป็นไปตามกฎหมายกลางของสหภาพยุโรปคือ EC Directive 85/374/EEC

1) หลักความรับผิด

ความรับผิดตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของประเทศอังกฤษจะสอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น ที่นำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้ โดยไม่ได้พิจารณาว่าผู้รับผิดชอบกระทำละเมิดด้วยความจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ แต่มุ่งเน้นที่ความชำรุดบกพร่องของสินค้าและความเสียหายเกิดจากความชำรุดบกพร่องของสินค้า ถ้าสินค้าชำรุดบกพร่องและเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของบุคคลอื่น หากความเสียหายเป็นผลที่ไม่ไกลกว่า

²⁰¹ อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 34.

เหตุที่เกิดความเสียหาย ผู้ผลิตหรือผู้อยู่ในสถานะเสมือนผู้ผลิตต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย²⁰²

กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Protection Act of 1987) ของประเทศอังกฤษได้นำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้กับสินค้าที่อยู่ภายใต้บทนิยามของคำว่าผลิตภัณฑ์ (Product) ตามความหมายของกฎหมายฉบับนี้โดยมาตรา 1 (2) ว่า “Any goods or electricity and subject to subsection (iii) below includes a product which is comprised in another product, whether by virtue of a component part or raw material or otherwise” กฎหมายพยายามบัญญัติให้ชัดเจนว่ากระแสไฟฟ้าและชิ้นส่วนต่างๆ ของสินค้าตลอดจนวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตจะอยู่ในความหมายของคำว่าสินค้าด้วย แต่บ้านและที่ดินไม่อยู่ในความหมายของสินค้าตามนิยามนี้เพราะเป็นอสังหาริมทรัพย์ แต่สัมภาระที่ใช้ก่อสร้างถือเป็นสินค้าตามความหมายของมาตรานี้และมาตรา 2 (4) ระบุว่าผู้ผลิตและจำหน่ายสินค้าเกษตรปฐมภูมิ (Primary Agricultural Product) จะไม่ต้องรับผิดชอบภายใต้กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Protection Act of 1987) ฉบับนี้ ซึ่งเป็นหลักการเดียวกันกับ EC Directive 85/374/EEC ของสหภาพยุโรป²⁰³

2) ความหมายของสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Protection Act of 1987) ของประเทศอังกฤษ บัญญัติไว้ในมาตรา 3 ว่า สินค้ามีความชำรุดบกพร่อง ถ้าหากว่าสินค้านั้นขาดความปลอดภัยอันพึงคาดหมายได้โดยบุคคลทั่วไป (The safety of the product is not such as persons generally are entitled to expect) ซึ่งรวมถึงความปลอดภัยของชิ้นส่วน ที่ใช้ในการผลิตหรือประกอบเป็นสินค้าขั้นสุดท้าย และความปลอดภัยในบริบทของความเสี่ยงที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินอื่น ทั้งนี้ ในการพิจารณาว่าสินค้ามีความปลอดภัยที่บุคคลทั่วไปพึงคาดหวังได้จากสินค้าหรือไม่ จะต้องคำนึงถึงพฤติการณ์แวดล้อมต่างๆ ซึ่งรวมถึง²⁰⁴

(iv.) ลักษณะและวัตถุประสงค์ของการนำสินค้าออกสู่ตลาด เป็นต้นว่า บรรจุภัณฑ์ การโฆษณา การให้รายละเอียดข้อบ่งชี้และคำเตือนเกี่ยวกับสินค้า โดยพิจารณาว่าคนทั่วไปสามารถคาดหวังจะได้รายละเอียดอะไรบ้าง เพื่อความปลอดภัยที่ตัวสินค้านั้นควรจะมี

(v) มีการใช้สินค้านั้นไปในทางที่ผิดหรือไม่ ซึ่งจะต้องดูข้อบ่งชี้และคำเตือนเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้ผลิตให้ไว้ โดยพิจารณาว่าคนทั่วไปจะคาดหวังว่า ควรมีรายละเอียดของข้อมูล

²⁰² อนันต์ จันทโรภากร. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 122.

²⁰³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 122.

²⁰⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 129-130.

เกี่ยวกับสินค้านั้นอย่างไรบ้าง

(vi.) ในเวลาที่มีการส่งมอบสินค้า ว่ามีความชำรุดบกพร่องมีอยู่ก่อนการส่งมอบ หรือภายหลังการส่งมอบสินค้าของผู้ผลิต โดยผู้ผลิตต้องรับผิดชอบหากความชำรุดบกพร่องนั้นมีอยู่ก่อนการส่งมอบสินค้า

3) ผู้ที่ต้องรับผิดชอบ

ประเทศอังกฤษเป็นสมาชิกของสหภาพยุโรปที่มีกฎหมายกลาง คือ EC Directive บัญญัติให้ผู้ผลิตสินค้าขั้นสุดท้าย ผู้ผลิตวัตถุดิบ ผู้ผลิตชิ้นส่วนของสินค้าที่มุ่งหมายผลิตในทางการค้าเท่านั้น ผู้ที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนการผลิต เช่น ผู้ขายส่ง ผู้ขายปลีกหรือพ่อค้าคนกลางต่างๆ ไม่ต้องรับผิดชอบ ประเทศอังกฤษจึงตรากฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยอนุวัติกฎหมายภายในให้เป็นไปตาม EC Directive กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Protection Act 1987) ของประเทศอังกฤษจึงบัญญัติเป็นทางเลือกให้ผู้เสียหายเลือกที่จะใช้สิทธิเรียกร้อง ให้ผู้ที่ต้องรับผิดชอบที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายแก่ตน ทั้งไม่ตัดสิทธิที่จะเรียกร้องตามกฎหมายอื่นได้ด้วย ทั้งนี้ กฎหมายบัญญัติให้ผู้ที่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น คือ²⁰⁵

(1) ผู้ผลิต

(2) ผู้ที่แสดงชื่อของตนบนสินค้า หรือใช้เครื่องหมายการค้า หรือใช้เครื่องหมายที่มีลักษณะอื่นใดเกี่ยวกับสินค้านั้น แสดงว่าตนเป็นผู้ผลิตสินค้านั้น

(3) ผู้ที่นำเข้าสินค้าเข้ามาในประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป โดยนำเข้าจากประเทศนอกสหภาพยุโรป เพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้าของตน ในการที่จะจำหน่ายสินค้านั้นแก่บุคคลอื่น กฎหมายของประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปจะต้องมีบทบัญญัตินี้

(4) ผู้ขาย ในกรณีที่ผู้เสียหายร้องขอให้เปิดเผยถึงบุคคลในข้อ 1) ถึงข้อ 3) ข้างต้น โดยการร้องขอดังกล่าวได้กระทำภายในเวลาอันสมควร ภายหลังจากที่ความเสียหายเกิดขึ้น และผู้ขายละเลยไม่ทำตามการร้องขอดังกล่าว หรือไม่บ่งชี้ให้ทราบถึงบุคคลตามข้อ 1) ถึงข้อ 3) ข้างต้น ภายในเวลาอันสมควร หลังจากได้รับการร้องขอของผู้เสียหาย

ในกรณีที่ผู้ต้องรับผิดชอบหลายราย มาตรา 2 (5) บัญญัติให้บุคคลเหล่านั้นต้องรับผิดชอบร่วมกันและแทนกัน (Jointly and Severally Liable)

หลักการของกฎหมายประเทศอังกฤษ จะเป็นไปตามหลักการของ EC Directive คือทั้งผู้ผลิตและผู้นำเข้าต้องรับผิดชอบหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) โดยจะต้อง

²⁰⁵ อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 141-142.

เป็นผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าสินค้าในเชิงธุรกิจ ไม่ใช่การผลิตเล็กๆ น้อยๆ แต่มีผู้มาขอซื้อไป เพราะความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) เป็นเรื่องความรับผิดในความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ระหว่างพ่อค้ากับผู้บริโภคหรือประชาชน ไม่ใช่ระหว่างพ่อค้ากับพ่อค้า หรือระหว่างประชาชนกับประชาชน ส่วนผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายชิ้นส่วน หรือวัตถุดิบที่ถูกนำไปใช้ในการผลิตสินค้าอื่นไม่ต้องรับผิด หากความชำรุดบกพร่องเกิดขึ้นนั้น เนื่องจากการผลิตตามข้อ กำหนดที่ระบุไว้โดยผู้ผลิตสินค้าอื่น เว้นแต่ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายชิ้นส่วนหรือวัตถุดิบ กระทำโดยประมาทเลินเล่อ ความรับผิดของผู้ผลิตสินค้าหรือผู้จำหน่ายชิ้นส่วนหรือวัตถุดิบ จึงไม่ใช่ความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) แต่เป็นความรับผิดตามความผิด (Liability based on fault)

4) ผู้มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหาย

ผู้ที่มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ของประเทศอังกฤษ ได้แก่ ผู้ที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ซึ่งผู้ที่ได้รับความเสียหายอาจเป็นผู้ซื้อ หรือผู้ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับที่ตั้งของสินค้า และได้รับความเสียหาย แม้จะไม่ใช่ผู้ซื้อสินค้านั้นมาหรือใช้สินค้านั้น สำหรับความเสียหายนั้น กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Protection Act) ในมาตรา 5 (1) ได้นิยามความเสียหายเอาไว้ว่าหมายถึงอันตรายแก่ชีวิตและร่างกาย โดยศาลของประเทศอังกฤษได้ถือเป็นแนวปฏิบัติว่าผู้เสียหายสามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมานและความเสียหายในอนาคต เช่น การขาดประโยชน์ในการทำมาหาได้ในอนาคต การสูญเสียความสามารถในการประกอบอาชีพ นอกจากนี้กฎหมายอุบัติเหตุร้ายแรง (Fatal Accidents Act 1976) ยังให้ผู้ที่อยู่ภายใต้การอุปการะเลี้ยงดูของผู้ตายเรียกค่าขาดไร้อุปการะได้ด้วย²⁰⁶

สำหรับค่าเสียหายในเชิงลงโทษ ศาลประเทศอังกฤษได้ยอมรับให้มีการจ่ายค่าเสียหายในเชิงลงโทษได้บ้างกรณี ตามที่ศาลได้วางหลักไว้ในคดี *Rookes v. Barnard* กล่าวคือ หากจำเลยมีเจตนามุ่งแสวงหากำไรส่วนเกิน จากจำนวนค่าเสียหายที่ต้องจ่ายให้แก่โจทก์ เช่น จงใจส่งมอบสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง หรือไม่ยอมเรียกเก็บสินค้าที่ชำรุดบกพร่องจากตลาดเพื่อลดค่าใช้จ่ายของจำเลย หรือกรณีมีกฎหมายพิเศษให้มีการชดเชยค่าเสียหายในเชิงลงโทษได้ หรือความเสียหายเกิดขึ้นเกิดจากการใช้ความรุนแรงหรือการกระทำตามอำเภอใจ ในขณะที่ความเสียหายต่อจิตใจ (Emotional Distress) ของผู้เสียหายนั้น กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Protection Act 1987) มาตรา 6 (7) บัญญัติว่าให้ถือว่าการฟ้องร้องคดีความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability)

²⁰⁶ อนันต์ จันทโรภากร. อ้างแล้วเชิงบรรณที่ 7. หน้า 155.

ตามบทบัญญัติในส่วนที่ 1 เป็นการฟ้องคดีละเมิด โดยหลักทั่วไปศาลประเทศอังกฤษจะไม่ให้ค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายทางจิตใจ เช่น ความเศร้าโศก ความเสียใจ แต่ถ้าเป็นความเสียหายแก่จิตประสาท ศาลจะถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของความเสียหายทางร่างกาย

นอกจากนี้ ในส่วนของข้อยกเว้นความรับผิด กฎหมายของประเทศอังกฤษได้บัญญัติข้อยกเว้นความรับผิดของผู้ผลิตไว้ในมาตรา 4 ของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Protection Act 1987) เอาไว้ ดังนี้²⁰⁷

(1) ความชำรุดบกพร่องดังกล่าว เกิดขึ้นเพราะการที่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องนั้นๆ

(2) จำเลยไม่ได้นำสินค้านั้นออกสู่ท้องตลาด หรือ

(3) จำเลยไม่ได้จำหน่ายสินค้าไปในทางธุรกิจหรือเพื่อผลกำไร

(4) ความชำรุดบกพร่องนั้นไม่ได้มีอยู่ในขณะที่มีการขาย หรือส่งมอบสินค้า ซึ่งกรณีนี้ต้องรวมถึงความชำรุดบกพร่องที่เกิดขึ้นจากการสึกหรอตามปกติ (Normal wear and tear) และการติดตั้งที่ไม่ถูกต้องด้วย

(5) ระดับของความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขณะนั้น ยังไม่อยู่ในระดับที่จะทำให้สามารถคาดหมายได้ว่า ผู้ผลิตสินค้าชนิดเดียวกันนั้นจะตรวจพบความชำรุดบกพร่องดังกล่าว หากว่าความชำรุดบกพร่องนั้นมีอยู่ขณะที่สินค้าอยู่ในความควบคุมของตน

(6) กรณีที่ชิ้นส่วนของสินค้าใดชำรุดบกพร่องจนเป็นเหตุให้สินค้าชิ้นสุดท้ายชำรุดบกพร่อง ผู้ผลิตชิ้นส่วนดังกล่าวไม่ต้องรับผิด ถ้าพิสูจน์ได้ว่าความชำรุดบกพร่องนั้น เกิดขึ้นเนื่องจากการออกแบบของผู้ผลิตสินค้าชิ้นสุดท้าย หรือเป็นเพราะคำสั่งของผู้ผลิตชิ้นสุดท้าย

3.2.3.2 กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของสหรัฐอเมริกา

1) หลักความรับผิด

สหรัฐอเมริกาเป็นอีกประเทศหนึ่งที่น่าแนวคิดของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์มาใช้ การฟ้องคดีตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของสหรัฐอเมริกาอาจฟ้องให้รับผิดตามสัญญาหรือฟ้องให้รับผิดทางละเมิดก็ได้ โดยการฟ้องให้รับผิดตามสัญญาอาศัยหลักกฎหมายเรื่องการรับประกัน (Warranty) ซึ่งมีทั้งกรณีการรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express warranty) และการรับประกันโดยปริยาย (Implied warranty) โดยในเรื่องการรับประกันโดยชัดแจ้งเป็นกรณีที่ผู้ขายได้ให้คำรับรอง รับประกัน หรือคำมั่นสัญญา เกี่ยวกับคุณลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งของสินค้าไว้ และต่อมาปรากฏว่า สินค้าไม่มีลักษณะตามที่ผู้ขายรับรองไว้ ซึ่งหลักกฎหมายจารีต

²⁰⁷ อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 172.

ประเพณี (Common law) ของสหรัฐอเมริกา ผู้ซื้อจะต้องพิสูจน์ได้ว่า ตนได้เข้าทำสัญญาซื้อขายกับผู้ขายเพราะเชื่อในคำรับรองที่ผู้ขายได้รับรองไว้ซึ่งต่อมาประมวลกฎหมายเอกรูป (Uniform Commercial Code) ได้บัญญัติให้เป็นข้อสันนิษฐานให้เป็นคุณแก่ผู้ซื้อว่า หากการรับประกันโดยชัดแจ้งเป็นส่วนหนึ่งของการเจรจาต่อรองในการทำสัญญาซื้อขาย ก็ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ซื้อเข้าทำสัญญาเพราะเชื่อถือการรับรอง จึงเป็นหน้าที่ของผู้ขายที่จะต้องนำสืบหักล้าง²⁰⁸ ส่วนในเรื่องของการรับรองโดยปริยาย เป็นเรื่องที่ถูกกฎหมายกำหนดขึ้นว่าในกรณีที่ผู้ขายเป็นพ่อค้า สินค้าที่ขายมีความเหมาะสมที่จะใช้งานตามปกติ และจะต้องบรรจุอยู่ในภาชนะที่เหมาะสม และติดฉลากที่ให้ข้อมูลที่เพียงพอแก่ผู้ซื้อ และจะต้องมีคุณลักษณะตรงตามที่ระบุไว้ในฉลาก ดังนั้น ถ้าหากสินค้าไม่มีคุณลักษณะถูกต้องตามที่ระบุในฉลากสินค้าแล้ว ถือว่าผู้ขายผิดสัญญาจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น

การฟ้องคดีให้รับผิดชอบตามสัญญา หลักทั่วไปที่ใช้บังคับ คือหลักความรับผิดชอบตามสัญญา (Privity of Contract) คือผู้ที่ฟ้องร้องกันได้ต้องเป็นคู่สัญญาเท่านั้น หลักความรับผิดชอบสัญญาจึงเป็นอุปสรรคต่อการคุ้มครองผู้เสียหาย เพราะผู้เสียหายอาจไม่ใช่ผู้ซื้อ ประมวลกฎหมายเอกรูป (Uniform Commercial Code) จึงได้พยายามแก้ไขอุปสรรคโดยกำหนดทางเลือกการฟ้องคดีตามหลักการรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express warranty) หรือการรับประกันโดยปริยาย (Implied warranty) ไว้ 3 ทางเลือก ขึ้นอยู่กับว่าแต่ละมลรัฐนำรูปแบบไปบัญญัติกฎหมาย คือ²⁰⁹

(1) Alternative A กรณีนี้ถือว่าคำรับประกัน (Warranty) ของสินค้าครอบคลุมไปถึงบุคคลในครอบครัวของผู้ซื้อ และแขกของคนในบ้านด้วย หากเป็นที่คาดหมายได้ตามสมควรว่าบุคคลดังกล่าวจะใช้บริโภค หรือได้รับผลกระทบจากสินค้านั้น

(2) Alternative B กรณีนี้ถือว่าคำรับประกัน (Warranty) ของสินค้าครอบคลุมไปถึงบุคคลธรรมดาใดๆ ที่คาดหมายได้ตามสมควรว่าใช้บริโภค หรือได้รับผลกระทบจากสินค้านั้น หรือบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการผิดคำรับประกัน (Warranty) ของผู้ขาย กรณีนี้จึงกว้างกว่าทางเลือก A เพราะครอบคลุมถึงลูกจ้างของผู้ซื้อ และผู้ที่ไปมาอยู่ในบริเวณใกล้เคียง ที่ได้รับอันตรายจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง

(3) Alternative C ทางเลือกนี้มีขอบเขตกว้างขวางที่สุด คือขยาย Alternative B ให้ครอบคลุมไปถึงกรณีที่ผู้เสียหายเป็นนิติบุคคล และให้ผู้เสียหายเรียกร้องได้แม้จะได้รับความเสียหายแก่ทรัพย์สินเพียงอย่างเดียว ไม่ได้เกิดความเสียหายแก่ชีวิต หรือร่างกายของผู้เสียหายด้วย

²⁰⁸ อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 19.

²⁰⁹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 20.

เนื่องจาก Alternative C นั้นกว้างขวางมาก มลรัฐต่างๆ จึงไม่นำไปใช้เป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายในรัฐของตน

การฟ้องคดีให้รับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) ตามกฎหมายลักษณะละเมิดฐานละเลย (Negligence) ในสหรัฐอเมริกาในช่วงทศวรรษที่ 18 ก็ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักความรับผิดชอบตามสัญญา (Privity of Contract) เช่นเดียวกับการฟ้องคดีให้รับผิดชอบตามสัญญา ผู้เสียหายเรียกร้องค่าเสียหายจากผู้ที่ทำประมาทเดินเล่อได้ ก็ต่อเมื่อผู้นั้นเป็นคู่สัญญากับตนเท่านั้น หรืออีกนัยหนึ่งก็คือจำเลยมีหน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวัง ต่อบุคคลที่ตนเป็นคู่สัญญาด้วยเท่านั้น ดังนั้น ผู้ผลิตที่สินค้าด้วยความประมาทเดินเล่อ และจำหน่ายสินค้าต่อไปจากผู้ค้าปลีก ไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายซึ่งซื้อสินค้าจากผู้ค้าปลีก ทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับความคุ้มครองเพราะผู้ค้าปลีกไม่ได้ประมาทเดินเล่อ ผู้ที่ประมาทเดินเล่อคือผู้ที่ผลิต แต่ผู้เสียหายไม่ใช่คู่สัญญาโดยตรงกับผู้ผลิต จึงฟ้องผู้ผลิตไม่ได้ตามหลักความรับผิดชอบตามสัญญา (Privity of Contract) ในยุคนั้น

ต่อมา ศาลของสหรัฐอเมริกาได้ยกเว้นหลักความรับผิดชอบตามสัญญา (Privity of Contract) ในกรณีที่ผู้ผลิตใช้กลั่นแกล้ง ปกปิดความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ผลิตหรือกรณีสินค้าดังกล่าวโดยสภาพแล้วเป็นสินค้าอันตราย (Inherently dangerous) หรือมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดอันตราย (Imminently dangerous) ต่อชีวิตและสุขภาพ เช่น ยาพิษ หรือปืน ซึ่งในบางคดีศาลก็ตีความคำว่า Imminently dangerous ว่าหมายถึงอันตรายที่เกิดจากสินค้าที่ชำรุดบกพร่องด้วย ต่อมาศาลได้มีการตัดสินคดีว่าจำเลยไม่อาจยกหลักความรับผิดชอบตามสัญญา (Privity of Contract) ขึ้นเป็นข้อต่อสู้ หากเป็นที่คาดหมายได้ว่าสินค้าที่ผลิตขึ้นด้วยความประมาทเดินเล่อจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อโจทก์และบุคคลอื่นๆ ที่อยู่ในสถานะเช่นเดียวกับโจทก์ คดีนี้ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง มีผลยกเลิกหลักความรับผิดชอบตามสัญญา (Privity of Contract) โดยสิ้นเชิง

นอกจากหลักความรับผิดชอบตามสัญญา (Privity of Contract) ถูกยกเลิกไปในคดีที่ฟ้องร้องตามกฎหมายลักษณะละเมิดแล้ว ยังคงอยู่ ถูกยกเลิกไปในคดีที่ฟ้องร้องตามหลักเรื่องการรับประกัน (Warranty) ในกฎหมายลักษณะสัญญาด้วย ซึ่งแต่เดิมนั้นถือว่าการรับประกันสินค้า (Warranty) นั้น เป็นเงื่อนไขอย่างหนึ่งของสัญญาซื้อขาย ดังนั้น ผู้ขายจึงมีหน้าที่รับประกันต่อผู้ที่ซื้อสินค้าไปจากตนเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ศาลของสหรัฐอเมริกาได้วางหลักยกเว้นไว้ว่าหลักความรับผิดชอบตามสัญญา (Privity of Contract) จะไม่นำมาใช้กับสินค้าที่ผลิตขึ้นเพื่อการบริโภคของมนุษย์ เช่น อาหาร เครื่องดื่ม และยา เป็นต้น และได้ขยายไปถึงสินค้าที่ผลิตขึ้น เพื่อเป็นของใช้ส่วนตัวกับร่างกายมนุษย์ด้วย (Intimate Bodily Use) เช่น เครื่องสำอาง เป็นต้น และประมาณปี ค.ศ.1930 กฎหมายสหรัฐอเมริกาถือถือว่าหากผู้ผลิตมีคำรับประกัน โดยชัดแจ้ง (Express Warranty) แล้ว ก็ถือว่าเป็นการรับประกันต่อคนทั่วไปไม่เฉพาะแต่ผู้ที่ซื้อสินค้าเท่านั้น แต่

ถ้าเป็นการรับรองโดยปริยาย หรือรับรองโดยผลของกฎหมาย (Implied Warranty) ข้อยกเว้นของหลักความรับผิดตามสัญญา (Privity of Contract) จะนำมาใช้เฉพาะกรณีของอาหาร ยา และสินค้าในทำนองเดียวกันเท่านั้น²¹⁰

หลักกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ของสหรัฐอเมริกาได้พัฒนาเรื่อยมาจนถึงปี ค.ศ.1995 สภาองเกรส (US Congress) ผ่านการพิจารณาร่างกฎหมาย Product Liability Fairness Act of 1995 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ต้องการแก้ไข Uniform Commercial Code กฎหมายนี้มีสาระสำคัญให้ความรับผิดครอบคลุมถึงผู้ผลิต บุคคลผู้เกี่ยวข้องในธุรกิจเพื่อผลิต สร้าง ทำหรือก่อสร้างผลิตภัณฑ์ใดๆ หรือส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ โดยผู้ผลิตต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากสินค้า โดยกำหนดขอบเขตความรับผิดไว้กว้างขวาง ร่างกฎหมายนี้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ในภาคธุรกิจอย่างกว้างขวาง เพราะหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ต้องไม่ทำลายบรรยากาศการลงทุน ประธานาธิบดีจึงใช้สิทธิยับยั้งกฎหมายนี้²¹¹

2) ความหมายของสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

สหรัฐอเมริกามีกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าหรือบริการหลายฉบับ และถือว่าเป็นกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ ได้แก่ คำอธิบายกฎหมายเฉพาะเรื่องละเมิด ฉบับที่ 2 (Restatement (Second) of Torts) และคำอธิบายกฎหมายเฉพาะเรื่องละเมิด ฉบับที่ 3 Restatement (Third) of Torts ของสหรัฐอเมริกาให้คำนิยามคำว่า Product ไว้ในมาตรา 19 ว่าหมายถึง²¹²

(a) A Product is tangible personal property distributed commercially for use or consumption. Other items, such as real property and electricity, are products when the context of their distribution and use is sufficiently analogous to the distribution and use of tangible personal property that is appropriate to apply the rules in this Restatement.

(b) Services, even when provided commercially, are not subject to the Rules of this Restatement.

(c) Human blood and human tissue, even when provided commercially, are not subject to the rules of this Restatement.”

²¹⁰ อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 22.

²¹¹ สุขุม สุขนิตย์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 157. หน้า 70.

²¹² Restatement (Third) of Torts. Section 19

จากทบทวน Restatement (Third) of Torts, Section 29 ข้างต้น ให้นิยามคำว่าสินค้าไว้ว่าหมายความถึงสิ่งต่อไปนี้

- (a) ทรัพย์สินที่มีรูปร่างที่มีการจำหน่ายเชิงพาณิชย์เพื่อการอุปโภคบริโภค
- (b) คำว่าสินค้าไม่ครอบคลุมถึงบริการ
- (c) สินค้าจะไม่ครอบคลุมถึงเลือดและเนื้อเยื่อของมนุษย์

จากความหมายและข้อยกเว้นว่าสิ่งของบางอย่าง ไม่อยู่ในความหมายของสินค้า คำอธิบายกฎหมายเฉพาะเรื่องละเมิด ฉบับที่ 3 (Restatement (Third) of Torts) ไม่ได้บัญญัติยกเว้นสินค้าเกษตรประมงเหมือนกับ EC Directive 85/374/EEC แต่เขียนอย่างชัดเจนว่า ไม่ครอบคลุมเลือดและเนื้อเยื่อของมนุษย์ จึงไม่เกิดปัญหาการตีความอย่างกรณีของ EC Directive 85/374/EEC นอกจากนี้คำอธิบายกฎหมายเฉพาะเรื่องละเมิด ฉบับที่ 3 (Restatement (Third) of Torts) ยังได้ระบุไว้อย่างชัดเจนอีกว่าไม่ครอบคลุมถึงการบริการ รวมทั้งการไม่ใช้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) กับผลิตภัณฑ์ยา ทั้งโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Computer Software) ที่ไม่น่าจะอยู่ในความหมายของคำว่าผลิตภัณฑ์ (Product) เพราะเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ (Tangible) และเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีตัวตน (Intangible Property) แต่กรณีที่มีการผลิตและจำหน่ายในลักษณะที่เป็นธุรกิจขนาดใหญ่ (Mass Product) อาจอยู่ในบังคับของกฎหมายเฉพาะเรื่องละเมิด ฉบับที่ 3 (Restatement (Third) of Torts) ก็ได้หากศาลเห็นว่าสมควรที่จะนำไปใช้

ขอบเขตของสินค้าที่ได้รับการยกเว้น ไม่นำมาใช้กับสินค้าที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงความไม่ปลอดภัยได้ (Unavoidably Unsell) ถ้ามีการผลิตขึ้นตามกระบวนการที่เหมาะสมและมีข้อบ่งชี้และคำเตือนที่เหมาะสมกำกับมากับสินค้า ก็ถือว่าสินค้านั้นไม่ชำรุดบกพร่อง หรือเป็นอันตรายโดยไม่สมควร (Unreasonably Dangerous)²¹³

สำหรับความหมายของสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง (Defective Product) นั้น กฎหมายของสหรัฐอเมริกาแบ่งความชำรุดบกพร่องออกเป็นสามกรณี คือ²¹⁴

(a) ความชำรุดบกพร่องในการผลิต (Manufacturing Defect) หมายถึงสินค้าที่ผลิตได้ไม่ตรงตามแบบที่ได้ตั้งใจไว้ (Intended Design)

(b) ความชำรุดบกพร่องในการออกแบบ (Defect in Design) ความชำรุดบกพร่องในการออกแบบ มีแนวทางที่ใช้ในการพิจารณาสองแนวทาง แนวทางแรกเป็นแนวทางที่กำหนดไว้ในกฎหมายเฉพาะเรื่องละเมิด ฉบับที่ 2 (Restatement (Second) of Torts, section 402A) คือใช้หลัก

²¹³ อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 22.

²¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 127.

ความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer Expectation Test) กล่าวคือหากสินค้าขาดความปลอดภัย อันพึงมีตามที่ผู้บริโภคคาดหวังได้ ต้องถือว่าสินค้าชำรุดบกพร่อง ส่วนอีกแนวทางหนึ่งคือหลัก ความเสี่ยงภัย (Risk Utility Test) ผู้เสียหายจะพิสูจน์ว่าแบบของสินค้า เป็นเหตุให้เกิดความเสียหาย แก่ผู้เสียหาย หรืออาจพิสูจน์ว่าผู้ผลิตมีทางเลือกอื่นในการออกแบบที่สมเหตุสมผล เพื่อหลีกเลี่ยง หรือบรรเทาอันตรายที่อาจเกิดจากแบบของสินค้าที่ใช้อยู่

(c) ความชำรุดบกพร่องในการกำหนดข้อบ่งชี้และคำเตือน (Defect because of inadequate instructions or warnings) ซึ่งจะหมายความถึงกรณีที่อาจหลีกเลี่ยง หรือลดความเสี่ยงต่อ ความเสียหายที่จะเกิดขึ้นจากสินค้านั้นได้ ถ้ามีการให้ข้อมูลในด้านของข้อบ่งชี้หรือคำเตือนอย่าง เหมาะสมถึงอันตรายของสินค้านั้น

3) ผู้ที่ต้องรับผิดชอบ

โดยทั่วไปแล้ว ผู้ที่อยู่ในสถานะที่จะสามารถป้องกันไม่ให้สินค้าที่ขาดความ ปลอดภัยออกสู่ท้องตลาดได้ดีที่สุดก็คือผู้ผลิต กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ของประเทศต่างๆส่วนใหญ่จึงมุ่งที่จะให้ผู้ผลิต หรือผู้อยู่ในสถานะเสมือนผู้ผลิตรับ ผิดเป็นสำคัญ ส่วนความรับผิดของผู้ขายนั้น ประเทศส่วนใหญ่จะไม่นำมาไว้ภายใต้กฎหมายว่าด้วย ความรับผิดในผลิตภัณฑ์ ยกเว้นสหรัฐอเมริกาที่กำหนดให้ผู้ขายและผู้ผลิตรับผิดตามกฎหมายว่า ด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ โดยกฎหมายเฉพาะเรื่องละเมิด ฉบับที่ 2 (Restatement (Second) Torts, Second 402A) ของสหรัฐอเมริกา ระบุให้ผู้ขายสินค้าในสภาพที่มีความชำรุดบกพร่องใน ประการที่อาจจะก่อให้เกิดอันตรายอันไม่สมควรแก่ร่างกายหรือทรัพย์สินของผู้ใช้หรือผู้บริโภค และสินค้านั้นได้ก่อให้เกิดอันตรายเช่นนั้นแก่ผู้ใช้หรือผู้บริโภค หากว่าผู้ขายเป็นผู้ประกอบ ธุรกิจในการขายสินค้าเช่นนั้น และสินค้านั้นถึงมือผู้ใช้หรือผู้บริโภค โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลง สภาพของสินค้าในสาระสำคัญไปจากสภาพที่ขาย ผู้ขายต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายเพื่อความเสียหายที่ เกิดขึ้นนั้น แม้ว่าผู้ขายจะได้ใช้ความระมัดระวังในการเตรียมและขายสินค้านั้นแล้วทุกประการ ก็ตาม ถ้าผู้ใช้สินค้านั้นหรือผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายไม่ได้มีนิติสัมพันธ์ในทางสัญญา กับผู้ขาย²¹⁵

การฟ้องคดีตามกฎหมายเฉพาะเรื่องละเมิด ฉบับที่ 2 (Restatement (Second) of Torts, section 402A) จึงเป็นการฟ้องให้รับผิดทางละเมิดตามหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) เพราะถ้าผู้เสียหายเป็นผู้ซื้อสินค้านั้นมาหรือมีสัญญากับผู้ขายแล้ว กรณีก็ไม่ต้องด้วย

²¹⁵ Restatement (Second) of Torts, section 4302A. อ้างถึงใน อนันต์ จันทโรภากร. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 133-134.

มาตรา 402A คำว่าผู้ขายรวมถึงผู้ผลิตด้วย กล่าวคือผู้ผลิตที่ขายสินค้าให้กับผู้ค้าส่งในสภาพที่ชำรุดบกพร่อง และคาดหมายได้ว่าสินค้าไม่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพในสาระสำคัญ จนถึงมือผู้ใช้หรือผู้บริโภค ผู้ผลิตก็ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้ใช้หรือผู้บริโภค ส่วนผู้ขายที่ไม่ใช่ผู้ผลิตก็มีความรับผิดชอบเช่นเดียวกันกับผู้ผลิตภายใต้เงื่อนไขอย่างเดียวกัน

ขณะที่กฎหมายเฉพาะเรื่องละเมิด ฉบับที่ 3 (Restatement (Third)) บัญญัติไว้ในมาตรา 1 ว่า ผู้ประกอบธุรกิจในการขาย (Selling) หรือจำหน่าย (Distributing) สินค้าที่ขายหรือจำหน่ายชำรุดบกพร่องต้องรับผิดชอบในความเสียหายแก่ร่างกาย หรือทรัพย์สินของบุคคลที่เกิดขึ้นจากความชำรุดบกพร่อง คำว่าผู้ขาย ในกฎหมายเฉพาะเรื่องละเมิด ฉบับที่ 3 (Restatement (Third)) มีความหมายค่อนข้างกว้าง คือรวมถึงทั้งผู้ผลิต ผู้ค้าส่ง และผู้ค้าปลีก ซึ่งนอกจากผู้ผลิตและผู้ขายผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นตอนสุดท้าย (Finished Products) ยังกำหนดให้ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นชิ้นส่วนของผลิตภัณฑ์ขั้นสุดท้าย (Finished Product) ต้องรับผิดชอบ ถ้าหากว่า²¹⁶

(a) ชิ้นส่วนเหล่านั้นได้ชำรุดบกพร่อง และความชำรุดบกพร่องนั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค หรือ

(b) ถ้าผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายชิ้นส่วน มีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการนำชิ้นส่วนเหล่านั้นเข้าไปในการออกแบบสินค้านั้น และการนำชิ้นส่วนไปใช้ในการผลิตสินค้า ทำให้สินค้าขั้นสุดท้าย (Finished Product) นั้นมีความชำรุดบกพร่องเกิดขึ้น และความชำรุดบกพร่องดังกล่าวเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค

สำหรับข้อยกเว้นความรับผิด กฎหมายของสหรัฐอเมริกาไม่ได้มีบทบัญญัติขกเว้นความรับผิดของผู้ผลิต ivo อย่างชัดเจน ขึ้นอยู่กับศาลแต่ละมลรัฐจะพิจารณา ดังนี้²¹⁷

(1) ผู้เสียหายสมัครใจเข้าเสี่ยงภัยเองและใช้สินค้านั้นเอง ทั้งที่ชำรุดบกพร่องโดยไม่มีเหตุอันสมควร (Voluntarily and Unreasonably Proceed to Use) ในกรณีนี้ผู้เสียหายไม่สามารถฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ผลิตได้

(2) กรณีการใช้สินค้าผิดวิธี (Product Misuse) ผู้ผลิตต้องจัดทำคำเตือนกำกับสินค้าเกี่ยวกับการใช้ผิดวิธีด้วย และผู้ผลิตสามารถหลุดพ้นความรับผิดได้จากสาเหตุที่ผู้เสียหายใช้สินค้าไม่ถูกต้องตามคำเตือนวิธีใช้ ด้วยวิธีที่ไม่อาจคาดหมายได้เท่านั้น (Unenforceable Misuse) ดังนั้น แม้

²¹⁶ Restatement (Third) of Torts, section 5. อ้างถึงใน อนันต์ จันทร์ โอภากร. อ้างแล้ว เชนอร์รถที่ 7. หน้า 135-136.

²¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 168-170.

ผู้เสียหายจะใช้สินค้าผิดวิธี แต่ถ้ากรณีที่ผิดวิธีนั้นเป็นที่คาดหมายได้ของผู้ผลิตแล้ว ผู้ผลิตก็ต้องรับผิดชอบ

(3) ผู้เสียหายเป็นผู้มีส่วนผิด (Comparative Negligence) หลักผู้เสียหายมีส่วนผิด ไม่ใช่การยกเลิกความรับผิดชอบของจำเลย แต่เป็นการลดความรับผิดชอบในการชดเชยค่าเสียหายไปตามสัดส่วนความผิดของโจทก์ ซึ่งสหรัฐอเมริกาได้นำหลักผู้เสียหายมีส่วนผิด ไปใช้ในสองแนวทางคือแนวทางที่หนึ่งนั้นเรียกว่า Pure Comparative Negligence คือถ้าฟังได้ว่าผู้เสียหายมีส่วนผิดอยู่ด้วยเท่าใด ในการก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ศาลจะให้ลดค่าสินไหมทดแทนที่ผู้ต้องรับผิดชอบ Comparative Negligence คือศาลบางมลรัฐวางหลักว่าถ้าโจทก์มีส่วนผิดมากกว่าจำเลย โจทก์ไม่มีสิทธิเรียกค่าเสียหายจากจำเลยโดยสิ้นเชิง ดังนั้น ถ้าโจทก์มีส่วนผิดต่ำกว่า 50% ศาลก็ให้ลดค่าเสียหายที่จำเลยต้องชดเชยไปตามสัดส่วนของความผิดของโจทก์ แต่ถ้าโจทก์มีส่วนผิดมากกว่า 50% ศาลก็จะพิพากษายกฟ้อง

(4) State of the Art Defense ข้อยกเว้นความรับผิดกรณีนี้ คือ จำเลยต่อสู้ว่า ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขณะที่สินค้าถูกผลิตขึ้นและขายไปนั้น ยังไม่เพียงพอที่จะรู้ได้ว่าจะเกิดอันตรายแก่โจทก์ หรือไม่สามารที่จะออกแบบและผลิตสินค้าให้ดีกว่านั้นได้

4) ผู้มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหาย

ผู้มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหาย ได้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือทรัพย์สิน ซึ่งอาจเป็นผู้ซื้อหรือผู้ใช้สินค้านั้น หรือผู้ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับที่ตั้งของสินค้าและได้รับความเสียหายแม้จะไม่ใช่ว่าผู้ซื้อสินค้านั้น ส่วนประเภทของความเสียหายที่จะได้รับการเยียวยา กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ของแต่ละประเทศที่นำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้นั้น จะเป็นความรับผิดในความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินที่เกิดขึ้นเนื่องจากความชำรุดบกพร่องของสินค้า ดังนั้น ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตัวสินค้าเอง ไม่อยู่ในความหมายของความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) ซึ่งบัญญัติไว้ทั้ง EC Directive 85/374/EEC ของสหภาพยุโรป และกฎหมายเฉพาะเรื่องละเมิด ฉบับที่ 3 (Restatement of Torts (Third)), มาตรา 1 มีหลักการตรงกัน แต่แม้กฎหมายของประเทศต่างๆ จะมีความเห็นตรงกันว่าความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) นั้น เป็นความรับผิดในความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินอื่น อันเนื่องมาจากความชำรุดบกพร่องของสินค้านั้น แต่จะไม่ครอบคลุมถึงความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตัวสินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั่นเอง ซึ่งกรณีหลังนี้ความรับผิดจะเป็นไปตามหลักความรับผิดทางสัญญา หรือความรับผิดทางละเมิดกรณีทั่วไป

สำหรับบทบัญญัติกฎหมายของสหรัฐอเมริกา กรณีที่เสียหายแก่ชีวิตและร่างกายนั้น กฎหมายยอมให้ผู้เสียหายเรียกค่าเสียหายทั้งที่เป็นตัวเงิน และที่ไม่ได้เป็นตัวเงินที่เกิดขึ้นแล้ว

และที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ความเสียหายที่เป็นตัวเงิน เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าขาดรายได้ ส่วนความเสียหายที่ไม่เป็นตัวเงิน เช่น ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน นอกจากนี้ ในกรณีที่มีความเสียหายแก่ชีวิตและร่างกายเกิดขึ้น คู่สมรสและบุคคลในครอบครัว ยังอาจเรียกค่าสินไหมทดแทนสำหรับค่าขาดผู้ดูแลค่าขาดแรงงานในครัวเรือน ในกรณีที่ผู้ผลิตรู้ว่าสินค้าที่ผลิตนั้นชำรุดบกพร่องและอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้บริโภคได้ คณะลูกขุนอาจกำหนดให้ผู้ผลิตที่ถูกฟ้องเป็นจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในเชิงลงโทษได้ ส่วนความเสียหายทางจิตใจซึ่งได้แก่ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน การตกใจ การหมดสติ ความอับอายขายหน้า ความรันทดห่อเหี่ยว ความหวาดผวา ความวิตกกังวล ความกลัว ซึ่งกฎหมายสหรัฐอเมริกาแยกพิจารณาเป็นสามกรณี คือ²¹⁸

(1) เจตนาทำให้ได้รับผลกระทบทางจิตใจ (Intentional Infliction of Emotional Distress) กรณีนี้ต้องปรากฏว่าจำเลยได้กระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงและเป็น การกระทำที่สุดชั่วหรือสุดโต่ง หรือเลวร้ายถึงขนาดที่สังคมที่เจริญแล้วไม่อาจที่จะทนทานได้และ ต้องเป็นการกระทำที่คาดหมายได้ว่าวิญญูชนจะได้รับความเสียหายทางจิตใจ

(2) เกิดภาวะความซึมเศร้า (Negligence Infliction of Emotional Distress) กฎหมายมลรัฐส่วนใหญ่ของสหรัฐอเมริกา ไม่ยอมให้ผู้เสียหายเรียกค่าเสียหายทางจิตใจที่เรียกว่าความซึมเศร้า (Negligence Infliction of Emotional Distress) เว้นแต่ความเสียหายทางจิตใจนั้นจะเป็นผล เกี่ยวพันกับความเสียหายทางร่างกายด้วย

(3) การตกใจกลัวเพราะอยู่ในที่เกิดเหตุ (Emotional Distress for Another's Injury) บางกรณีบุคคลอาจได้รับความเสียหายทางจิตใจ เมื่อพบเห็นผู้อื่นได้รับอันตราย เช่น การที่หญิงสาวถูกรถยนต์ชน มารดาและน้องสาวอยู่ในที่เกิดเหตุเห็นเหตุการณ์ น้องสาวอยู่ในบริเวณที่อันตราย ส่วนมารดาอยู่นอกบริเวณที่อันตรายทั้งคู่ตกใจมากกับเหตุการณ์ ศาลให้น้องสาวและมารดาของผู้บาดเจ็บ ได้รับค่าเสียหายทางจิตใจด้วยกันทั้งคู่ แต่กฎหมายเฉพาะเรื่องละเมียด ฉบับที่ 3 (Restatement (Second) of Torts), มาตรา 313 (2) ระบุว่าผู้ที่เรียกค่าสินไหมทดแทน สำหรับความเสียหายทางจิตใจกรณี que พบเห็นผู้อื่นบาดเจ็บ จะเป็นกรณีที่ผู้นั้นจะต้องอยู่ในบริเวณที่เกิดอันตรายด้วย

การศึกษากฎหมายของต่างประเทศ ที่มีหลักกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ทั้งกฎหมายของประเทศในระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law) ทั้งของประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา ที่ศาลจะมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักกฎหมายเรื่องนี้ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคกรณีที่ซื้อหรือใช้สินค้า แล้วได้รับความเสียหายจากสินค้าที่

²¹⁸ อนันต์ จันทโรภากร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 158.

ชำระคบกพร่อง โดยการฟ้องคดีละเมิดที่ยกเลิกหลักความรับผิดชอบตามสัญญา (Privity of Contract) และนำหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาปรับใช้แทน และกฎหมายของประเทศในระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law) โดยเฉพาะกลุ่มสหภาพยุโรป ที่มีกฎหมายแม่บท คือ EC Directive 85/374/EEC เพื่อให้แต่ละประเทศที่เป็นสมาชิกสหภาพยุโรป นำไปเป็น แนวทางตรากฎหมายภายใน ให้เป็นไปตาม EC Directive 85/374/EEC รวมทั้งกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ของประเทศญี่ปุ่นด้วย

กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ของแต่ละประเทศในทั้งสองระบบกฎหมาย ส่วนใหญ่จะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือหลักการสำคัญของกฎหมาย ก็คือการนำหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้ในคดีเกี่ยวกับความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) ทั้งกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) โดยตรง ที่มีกรยกเลิกหลักความรับผิดชอบตามสัญญา (Privity of Contract) ซึ่งใช้นิติสัมพันธ์ทางสัญญาในระบบเดิม หรือการนำหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาปรับใช้ในคดีละเมิดเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งหมายถึงผู้ซื้อหรือผู้ใช้สินค้าที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ที่จะใช้สิทธิฟ้องผู้ผลิตหรือผู้จำหน่าย ที่ไม่ได้มีนิติสัมพันธ์กันทางสัญญาโดยตรง ทั้งนี้ ผลจากการพัฒนากฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ของประเทศต่างๆ ที่ได้นำหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้ ก็ได้ส่งผลให้ผู้ผลิต จะต้องให้ความสำคัญกับคุณภาพของสินค้า คือจะไม่ผลิตสินค้าไม่มีคุณภาพหรือไม่ปลอดภัย หรือมีความชำรุดบกพร่องออกสู่ตลาด หากมีสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง หรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัยออกสู่ตลาด ผู้ผลิตก็จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายตามหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ซึ่งหลักการของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ก็ได้นำมาพัฒนาในกฎหมายของประเทศไทยด้วย โดยในปี พ.ศ.2551 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 โดยนำหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด (Strict Liability) มาคุ้มครองผู้บริโภค ที่ได้รับความเสียหายจากการใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือสินค้าชำรุดบกพร่อง ซึ่งเมื่อใช้บังคับไประยะหนึ่งก็พบว่าพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มีบทบัญญัติให้ตรากฎกระทรวงยกเว้นความรับผิด ของสินค้าบางชนิดไม่อยู่ในบังคับของกฎหมายนี้ รวมทั้งมีข้อยกเว้นให้ผู้ผลิต สามารถนำสืบให้หลุดพ้นความรับผิดได้ ซึ่งบทบัญญัติต่างๆ เหล่านี้กระทบต่อเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งจะศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายนี้ ในประเด็นต่างๆ ที่กล่าวมาทั้งหมด รวมทั้งประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์หามาตรการทางกฎหมายที่จะนำมาใช้แก้ปัญหการบังคับใช้กฎหมายนี้ ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เพื่อให้การบังคับ

ใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มีความสมบูรณ์เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

3.2.4 วิเคราะห์เปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ตามกฎหมายต่างประเทศและกฎหมายของประเทศไทย

จากการเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ตามกฎหมายต่างประเทศ คือ EC Directive ซึ่งกฎหมายแม่บทของสหภาพยุโรป กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ของประเทศในกลุ่มที่ใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษรทั้งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่น รวมทั้งกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ของประเทศในกลุ่มที่ใช้กฎหมายจารีตประเพณี ทั้งประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา กับบทบัญญัติพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ของประเทศไทย พบว่าหลักการสำคัญของกฎหมายของทุกกลุ่มประเทศ จะมีหลักการสำคัญเพื่อการคุ้มครองความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง ให้ผู้บริโภคหรือผู้เสียหายที่แม้ผู้เสียหายจะไม่ใช่คู่สัญญาที่ซื้อสินค้านั้นได้รับความคุ้มครองความเสียหายนั้น โดยนำหลักความรับผิดอย่างเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้เพื่อยกเว้นหลักความสัมพันธ์ตามสัญญา (Privity of Contract) และหลักความรับผิดทางละเมิด (Torts Liability) เพราะหลักกฎหมายเดิมที่ผู้เสียหายมีหน้าที่ต้องนำสืบ ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ผลิต จะไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง มีการผลิตสินค้าในระบบอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ มีการใช้เทคโนโลยีในการผลิตที่ยากที่ผู้เสียหายจะเข้าใจและนำสืบให้เห็นได้ หลักการสำคัญของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ จึงมีความสอดคล้องกัน แต่สำหรับรายละเอียดของกฎหมายในแต่ละส่วนของแต่ละประเทศ อาจมีบทบัญญัติที่แตกต่างกันบ้างตามระบบกฎหมายของแต่ละประเทศ จึงทำการศึกษาเปรียบเทียบบทบัญญัติในแต่ละส่วนของแต่ละประเทศให้เห็นเป็นรูปธรรม ดังนี้

3.2.4.1 ความหมายของสินค้า

สินค้าที่อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability) นั้น กฎหมายของสหภาพยุโรปจะบัญญัติให้สินค้าที่ผลิตเพื่อขายในเชิงธุรกิจเท่านั้นที่อยู่ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) จึงบัญญัติหลักการยกเว้นผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ ผลิตภัณฑ์ประมง อสังหาริมทรัพย์ ทรัพย์สินทางปัญญา และงานบริการ ในขณะที่กฎหมายของประเทศที่ใช้กฎหมายจารีตประเพณี เช่น ประเทศอังกฤษให้นิยามสินค้าที่อยู่ในบังคับกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product Liability Law) ได้แก่ สินค้าที่ผลิตขายเชิงธุรกิจซึ่งเป็นสังหาริมทรัพย์ รวมทั้งกระแสไฟฟ้าและวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต ยกเว้น

อสังหาริมทรัพย์ แต่สัมภาระในการก่อสร้างจะอยู่ในความหมายของสินค้าด้วย และยกเว้นสินค้าเกษตรปฐมภูมิ ในขณะที่กฎหมายของสหรัฐอเมริกา ได้นิยามสินค้าไว้ว่าทรัพย์สินที่มีรูปร่างที่ผลิตขึ้นเพื่อจำหน่ายเชิงพาณิชย์ เพื่ออุปโภคบริโภค รวมทั้งสินค้าเกษตรปฐมภูมิด้วย ยกเว้นการบริการเลือดและเนื้อเยื่อของมนุษย์ ผลิตภัณฑ์ยา และ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งสหรัฐอเมริกาจะนำสินค้าเกษตรปฐมภูมิอยู่ภายใต้กฎหมายความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ด้วย แต่จะยกเว้นผลิตภัณฑ์ยาที่สหรัฐอเมริกาเป็นผู้ถือสิทธิบัตร เพราะเป็นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่สำคัญของสหรัฐอเมริกาจึงมีนโยบายปกป้องผลิตภัณฑ์ยารวมทั้งโปรแกรมคอมพิวเตอร์ด้วย

สำหรับประเทศในกลุ่มที่ใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษรที่เป็นสมาชิกสหภาพยุโรป เช่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีกำหนดให้สินค้าที่อยู่ในบังคับกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ ได้แก่ สังหาริมทรัพย์รวมถึงกระแสไฟฟ้า โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และชิ้นส่วนของสินค้าด้วย ยกเว้นสินค้าเกษตรปฐมภูมิ การเลี้ยงสัตว์และการล่าสัตว์ หรือ สาธารณรัฐฝรั่งเศสบัญญัติให้สินค้าหมายถึง สังหาริมทรัพย์ ยกเว้นผลผลิตธรรมชาติ น้ำมันดิบ แร่รัตนชาติ สินค้าเกษตรปฐมภูมิไม่แปรรูป แต่เมื่อมีเหตุการณ์โรควัวบ้าระบาดในยุโรป กฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสจึงได้รวมสินค้าเกษตรปฐมภูมิให้อยู่ในความรับผิดชอบของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วย นอกจากนี้ ประเทศอุตสาหกรรมใหญ่ในทวีปเอเชียอย่างประเทศญี่ปุ่น ซึ่งนำเอาหลักการของ EC Directive ของสหภาพยุโรปมาเป็นแม่แบบบัญญัติกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น สินค้าตามความหมายของกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นหมายถึงทรัพย์สินที่เคลื่อนที่ได้ ซึ่งผ่านกระบวนการผลิตหรือประกอบ ยกเว้นสินค้าเกษตรไม่แปรรูปหรือสินค้าเกษตรปฐมภูมิ ในขณะที่กฎหมายของประเทศไทย พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 บัญญัตินิยามของสินค้าที่อยู่ในบังคับกฎหมายฉบับนี้ ได้แก่ สังหาริมทรัพย์ทุกชนิดที่ผลิตหรือนำเข้าเพื่อขาย รวมถึงผลผลิตเกษตรกรรม ยกเว้นผลผลิตผลธรรมชาติ และกระแสไฟฟ้า

ดังที่กล่าวมาแล้ว กฎหมายของทั้งสองระบบต่างมีหลักการที่คล้ายคลึงกันทั้งการให้สินค้าที่เป็นสังหาริมทรัพย์ เป็นสินค้าที่ต้องรับผิดชอบในกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ และส่วนใหญ่ยกเว้นสินค้าเกษตรปฐมภูมิ เพราะไม่ได้ผ่านการแปรรูปทางอุตสาหกรรม ซึ่งกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์จะเน้นเฉพาะสินค้าที่ผ่านกระบวนการผลิตทางอุตสาหกรรมให้อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จะมีเพียงกฎหมายของสหรัฐอเมริกา และพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ของประเทศไทยเท่านั้น ที่นำสินค้าเกษตรไม่แปรรูปหรือสินค้าเกษตรปฐมภูมิ เข้ามาอยู่ในความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ด้วย เนื่องจากกฎหมายของประเทศอื่นมีเหตุผลในเรื่องการคุ้มครองเกษตรกรรายย่อย

ที่อาจจะได้รับผลกระทบ หากจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในอัตราสูง ซึ่งในส่วนกฎหมายของประเทศไทย ควรจะทบทวนบทบัญญัติเรื่องความหมายของสินค้าที่รวมถึงสินค้าเกษตรไม่แปรรูปด้วย เพราะนอกจากไม่ใช่ผลิตภัณฑ์ทางอุตสาหกรรมตามหลักกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์แล้ว ยังอาจจะกระทบต่อเกษตรกรรายย่อยที่ผลิตสินค้าเกษตรไม่แปรรูปด้วย

3.2.4.2 ความหมายของสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

คำว่า สินค้าที่ไม่ปลอดภัย ตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป หมายถึงการที่สินค้าขาดความปลอดภัย ตามที่บุคคลพึงคาดหวังได้จากสินค้านั้น โดยคำนึงถึงพฤติการณ์แวดล้อมทั้งหมด รวมทั้งการนำเสนอสินค้านั้น ประโยชน์อันควรคาดหมายได้จากการใช้สินค้า และเวลาที่ถูกวางตลาด ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวจะเป็นแม่แบบให้ประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป นำไปเป็นแนวทางในการตรากฎหมายภายในของแต่ละประเทศ ให้เป็นไปตาม EC Directive ส่วนกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ ของประเทศในกลุ่มที่ใช้กฎหมายจารีตประเพณี ประเทศอังกฤษจะหมายถึงสินค้านั้นขาดความปลอดภัย อันพึงคาดหวังได้โดยบุคคลทั่วไป รวมถึงความปลอดภัยของชิ้นส่วนที่ผลิต หรือประกอบเป็นสินค้าขั้นสุดท้าย โดยในการพิจารณาเรื่องความรับผิดชอบของสินค้า จะคำนึงถึงลักษณะและวัตถุประสงค์ของการนำสินค้าออกสู่ตลาด รวมทั้งบรรทัดฐาน การโฆษณา การให้รายละเอียดข้อบ่งชี้ และคำเตือนเกี่ยวกับสินค้า รวมทั้งมีการใช้สินค้าในทางที่ผิดหรือไม่ เวลาส่งมอบสินค้ามีความชำรุดบกพร่องอยู่ก่อนหรือไม่ กฎหมายของสหรัฐอเมริกา บัญญัติว่าสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หมายถึงสินค้าที่มีความชำรุดบกพร่องอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

1) ความชำรุดบกพร่องในการผลิต คือผลิตได้ไม่ตรงตามแบบที่ตั้งใจไว้

2) ความชำรุดบกพร่องในการออกแบบ ข้อนี้จะใช้หลักความคาดหมายได้ของผู้บริโภค คือสินค้าขาดความปลอดภัยอันพึงมีตามที่ผู้บริโภคคาดหวังได้ และใช้หลักความเสี่ยงที่ผู้เสียหายจะพิสูจน์ว่าแบบของสินค้าเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย

3) ความชำรุดบกพร่องในการกำหนดข้อบ่งชี้และคำเตือนอันตราย

ขณะที่กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ของประเทศในกลุ่มประเทศที่ใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษร โดยกฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ให้ความหมายสินค้าที่ไม่ปลอดภัยว่าหมายถึง สินค้าที่ขาดความปลอดภัยอันพึงมีที่ควรคาดหมายได้โดยพฤติกรรมแวดล้อมต่างๆ ทั้งยังบัญญัติให้นำหลักกฎหมายละเมิดมาใช้ในคดีความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ด้วย คือความชำรุดบกพร่องที่เกิดจากการผลิต ความชำรุดบกพร่องที่เกิดจากการออกแบบ และความชำรุดบกพร่องที่เกิดจากการให้คำเตือน และความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งจะสอดคล้องกับ

หลักการในกฎหมายของสหภาพยุโรป และกฎหมายของสหรัฐอเมริกา สำหรับกฎหมายของประเทศในกลุ่มที่ใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษรต่อมา ก็คือกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสซึ่งเป็นสมาชิกสหภาพยุโรปและมีพัฒนาการกฎหมายเรื่องนี้อย่างต่อเนื่อง กฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศสให้นิยามของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ว่าหมายถึงสินค้าที่ขาดความปลอดภัยอันพึงมีที่คาดหมายได้โดยคำนึงถึงพฤติกรรมแวดล้อม เช่น การทำงานของสินค้า วิธีใช้งานและเวลาที่ออกวางจำหน่าย โดยกฎหมายบัญญัติให้ศาลนำหลักกฎหมายละเมิด มาปรับใช้ในคดีความรับผิดในผลิตภัณฑ์ด้วย ขณะที่กฎหมายของประเทศญี่ปุ่นอธิบายว่าสินค้าที่ขาดความปลอดภัย หมายถึงสินค้าที่ขาดความปลอดภัยตามปกติธรรมดาที่ควรจะเป็น โดยพิจารณาถึงธรรมชาติของสินค้า การคาดหมายตามธรรมดาในการบริโภค สถานการณ์เมื่อผู้ผลิตส่งมอบสินค้า และเหตุการณ์อื่นๆ เกี่ยวกับสินค้านั้นๆ ทั้งนี้ สำหรับกฎหมายของประเทศไทย พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นิยามสินค้าที่ไม่ปลอดภัยว่าหมายถึงสินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้จากความบกพร่องในการผลิต หรือการออกแบบหรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีการเก็บรักษา ค่าเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร โดยคำนึงถึงสภาพสินค้า ลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้

ดังที่กล่าวมาแล้ว นิยามของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่จะต้องมีความรับผิดตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ในการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหาย ซึ่งในอดีตจะต้องฟ้องคดีตามหลักความรับผิดตามสัญญา หรือความรับผิดทางละเมิดแล้วแต่กรณี แต่เมื่อนำหลักความรับผิดอย่างเคร่งครัด (Strict Liability) มาใช้คุ้มครองผู้บริโภค และผู้เสียหายตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ โดยเมื่อสินค้าใดเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ไม่ว่าจะไม่ปลอดภัยจากการผลิต ไม่ปลอดภัยจากการออกแบบ หรือไม่ปลอดภัยจากการกำหนดข้อบ่งใช้แล้วผู้ประกอบการไม่ว่าผู้ผลิต ผู้จำหน่าย หรือผู้เกี่ยวข้องจะต้องรับผิดชอบต่อผู้ซื้อหรือผู้ใช้สินค้านั้นรวมทั้งผู้อยู่ในบริเวณที่ใกล้เคียงที่ตั้งของสินค้านั้นได้รับความเสียหายด้วย การกำหนดความหมายของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของแต่ละประเทศในทุกระบบกฎหมายที่ศึกษาข้างต้น รวมทั้งกฎหมายของประเทศไทย พบว่าสอดคล้องภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกัน จึงเชื่อว่ามาตรฐานในการคุ้มครองผู้บริโภคภายใต้กฎหมายฉบับนี้จะเป็นธรรมแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

3.2.4.3 ผู้ที่ต้องรับผิด

กฎหมายของสหภาพยุโรปกำหนดให้ผู้ผลิตหรือผู้ที่อยู่ในสถานะเสมือนผู้ผลิตต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย แต่ในกรณีที่ไม้อาจระบุตัวผู้ผลิตหรือผู้นำเข้าสินค้าได้ ให้ถือว่าผู้ขายเป็นผู้ผลิต ซึ่งปรากฏตาม EC Directive ที่ประเทศสมาชิกจะต้องนำไปเป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายภายในแต่ละประเทศ เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย รวมทั้งหลักประกันเรื่องผู้ที่อยู่ในสถานะที่จะป้องกันความเสียหายได้ดีที่สุด ต้องผลิตสินค้าที่ปลอดภัย มีมาตรฐานสินค้าในทุกด้าน ไม่บกพร่องในการผลิต ไม่บกพร่องการออกแบบ และไม่บกพร่องในการกำหนดข้อบ่งใช้และคำเตือน เพื่อความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค

สำหรับกฎหมายของประเทศในกลุ่มที่ใช้กฎหมายจารีตประเพณี ทั้งประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาได้พัฒนากฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบที่นาน โดยศาลจะมีบทบาทในการพัฒนาหลักกฎหมายในคดีละเมิดที่เกิดความเสียหายจากสินค้า ก่อนที่จะมีการประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบอย่างเป็นทางการ โดยกฎหมายของประเทศอังกฤษบัญญัติให้ผู้ที่ต้องรับผิดชอบในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย คือผู้ผลิตหรือผู้ผลิตสินค้าขั้นสุดท้าย ผู้ผลิตชิ้นส่วนของสินค้าที่มุ่งหมายผลิตในทางการค้า รวมทั้งผู้ที่แสดงชื่อของตนบนสินค้าหรือใช้เครื่องหมายการค้าว่าตนเป็นผู้ผลิตสินค้านั้น กับทั้งผู้นำเข้าสินค้า หรือผู้ขายในกรณีที่ร้องขอให้เปิดเผยชื่อบุคคลที่เป็นผู้ผลิตหรือผู้นำเข้า แต่ละเลยไม่ทำตามที่ร้องขอ ทั้งนี้ กฎหมายของประเทศอังกฤษ จะบังคับผู้ประกอบการที่ดำเนินการในทางการค้าเชิงธุรกิจเท่านั้น จะไม่บังคับกับผู้ค้ารายเล็กที่ค้าขายเล็กๆ น้อยๆ แต่อย่างไร ในขณะที่กฎหมายของสหรัฐอเมริกาได้บัญญัติให้ผู้ที่ต้องรับผิดชอบในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย คือผู้ผลิตหรือผู้ที่อยู่ในสถานะเสมือนผู้ผลิต ได้แก่ ผู้ผลิตวัตถุดิบ ผู้ผลิตชิ้นส่วน ผู้ผลิตสินค้าในขั้นสุดท้าย

ส่วนกฎหมายของประเทศในกลุ่มที่ใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษร คือสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ได้กำหนดให้ผู้ที่ต้องรับผิดชอบคือผู้ผลิต ผู้ผลิตวัตถุดิบ ผู้ผลิตชิ้นส่วนของสินค้า ผู้ผลิตสินค้าในขั้นสุดท้าย รวมทั้งผู้ที่อยู่ในสถานะเสมือนผู้ผลิต ซึ่งหมายถึงผู้ที่ไม่ได้ผลิตตามความเป็นจริง แต่ได้แสดงออกว่าตนเป็นผู้ผลิตโดยการใช้ชื่อ เครื่องหมายการค้า หรือเครื่องหมายอื่นใดของตนลงบนสินค้า ต้องรับผิดชอบกับผู้ผลิต ทั้งนี้ ยังรวมถึงผู้นำเข้าสินค้าที่ชำระคบกพร่องมาในสหภาพยุโรป ซึ่งในกรณีหลังนี้หมายถึงเฉพาะในกรณีที่สำนักงานใหญ่ของสินค้าที่นำเข้าไม่ได้อยู่ในสหภาพยุโรป กฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ยังได้บัญญัติให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบในกรณีที่ไม้อาจระบุว่าเป็นผู้ผลิตหรือจำหน่ายสินค้า ในขณะที่กฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส บัญญัติให้ผู้ที่ต้องรับผิดชอบในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย คือผู้ผลิตหรือผู้ขายสินค้าโดยผู้ผลิตรับผิดชอบตามกฎหมายแพ่งว่าด้วยสัญญา แต่ถ้าไม่ได้เป็นคู่สัญญาก็ต้องฟ้องคดีละเมิด โดยในกรณีที่ผู้ขายทุจริตไม่รู้ว่ามีความชำระคบกพร่องของสินค้านำมาก่อน ก็รับผิดชอบในการชดเชยราคา และค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง แต่ไม่ต้อง

รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของผู้ซื้อ แต่ถ้าผู้ขายไม่สุจริต ผู้ขายต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้ซื้อด้วย ส่วนกฎหมายของประเทศญี่ปุ่นผู้ที่ต้องรับผิดชอบได้แก่ผู้ผลิต และผู้ที่อยู่ในสถานะเช่นเดียวกับผู้ผลิต ต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของสินค้า ได้แก่ ผู้ผลิต ผู้แปรรูป หรือนำเข้าสินค้าเป็นปกติธุระ รวมทั้งผู้ใช้ชื่อของชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมายอื่นใดลงบนสินค้าว่าเป็นผู้ผลิต รวมถึงผู้ใช้ชื่อของตนหรือข้อความอื่นใด แสดงว่าตนเป็นผู้ผลิตสินค้านั้นตามความเป็นจริง ในกรณีที่สินค้าที่ชำรุดบกพร่องเป็นวัตถุฉาบ หรือชิ้นส่วนของสินค้าที่ผลิตครั้งสุดท้าย ผู้ผลิตชิ้นส่วนหรือผู้ที่อยู่ในสถานะเช่นเดียวกับผู้ผลิตชิ้นส่วน จะต้องร่วมกันรับผิดชอบกับผู้ผลิตสินค้าชิ้นสุดท้าย ขณะที่กฎหมายของประเทศไทย พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 บัญญัติให้ผู้ที่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัย คือผู้ประกอบการ ซึ่งได้แก่ผู้ผลิตหรือว่าจ้างให้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขายสินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าได้แสดงว่าตนเป็นผู้ผลิตสินค้านั้น โดยผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และสินค้านั้นได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่าจะความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม

จากการศึกษาบทบัญญัติกฎหมาย ทั้งกฎหมายของต่างประเทศและกฎหมายของประเทศไทย ในส่วนของผู้ที่ต้องรับผิดชอบในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จะพบว่าทุกประเทศที่ได้นำมาศึกษากลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีและทุกประเทศในกลุ่มประเทศที่ใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษร สหภาพยุโรป รวมทั้งประเทศไทย ต่างบัญญัติกฎหมายไว้ให้ผู้ประกอบการที่เป็นผู้ผลิต หรือผู้ที่อยู่ในสถานะเช่นเดียวกับผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ผลิตชิ้นส่วน ผู้ที่แสดงออกโดยแจ้งชัดว่าตนเป็นผู้ผลิต เป็นผู้ที่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จากบทบัญญัตินี้ดังกล่าวจะเป็นหลักประกันให้ผู้ประกอบการ มีหน้าที่ต้องผลิตสินค้าที่มีความปลอดภัย ไม่ให้มีความชำรุดบกพร่องจากสินค้า ที่จะเกิดอันตรายแก่ผู้บริโภค อันจะเป็นหลักประกันสังคมประการหนึ่งในด้านคุณภาพของสินค้า ซึ่งเมื่อกฎหมายบัญญัติเรื่องความรับผิดชอบของผู้ประกอบการ ไว้เช่นนี้ ผู้บริโภคก็จะมีหลักประกันทั้งด้านความปลอดภัย และการเยียวยาความเสียหายในกรณีที่เกิดความเสียหายอย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นแก่ผู้บริโภค

3.2.4.4 ผู้มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย

บทบัญญัติเกี่ยวกับผู้มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายนั้น กฎหมายของสหภาพยุโรปจะบัญญัติให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน เป็นผู้มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ประกอบการ ไม่ว่าจะในฐานะผู้ซื้อ หรือผู้ใช้สินค้า หรือผู้ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับที่ตั้งของ

สินค้า และได้รับความเสียหายจากสินค้านั้น แม้ว่าผู้ซื้อและผู้ขายสินค้านั้นก็ตาม ส่วนกฎหมายของประเทศที่ใช้กฎหมายจารีตประเพณี กฎหมายของประเทศอังกฤษกำหนดให้ผู้ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ซึ่งอาจเป็นผู้ซื้อ ผู้ใช้สินค้า หรือผู้ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับที่ตั้งของสินค้า และได้รับความเสียหายไม่ได้เป็นผู้ซื้อหรือผู้ใช้สินค้านั้น เช่นเดียวกับกฎหมายของสหภาพยุโรปที่เป็นกฎหมายแม่บท เช่นเดียวกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกาที่บัญญัติไว้เช่นเดียวกันกับประเทศที่กล่าวมาแล้ว ในขณะที่กฎหมายของกลุ่มประเทศที่ใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษร ทั้งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่น ต่างบัญญัติไว้ตรงกันเช่นเดียวกันกับสหภาพยุโรป ประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศในกลุ่มประเทศที่ใช้กฎหมายจารีตประเพณี ที่กำหนดให้ผู้ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ซึ่งอาจเป็นผู้ซื้อ ผู้ใช้สินค้า หรือผู้ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับที่ตั้งของสินค้า และได้รับความเสียหายไม่ได้เป็นผู้ซื้อหรือผู้ใช้สินค้านั้นก็ตามเช่นกัน

การมีบทบัญญัติกฎหมายสอดคล้องตรงกัน ทั้งสหภาพยุโรป และประเทศที่ใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษร ประเทศที่ใช้กฎหมายจารีตประเพณี รวมทั้งกฎหมายของประเทศไทย ต่างให้อำนาจผู้เสียหายที่เป็นผู้ซื้อ หรือผู้ใช้สินค้า หรือผู้ที่อยู่ในบริเวณที่เกิดเหตุการณ์ที่สินค้านั้นก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ให้มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหาย ในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ก็คือการนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ มายกเลิกหลักความรับผิดตามสัญญา ที่ให้ผู้ที่ไม่ใช่คู่สัญญาซื้อขาย ทั้งผู้ใช้สินค้า หรือผู้อยู่ในบริเวณที่สินค้าตั้งอยู่และได้รับอันตรายด้วย เป็นผู้เสียหายที่มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายจากผู้ประกอบการ ซึ่งส่งผลผู้เสียหายมีหลักประกันที่กฎหมายจะคุ้มครอง โดยไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ซื้อก็ได้รับความคุ้มครอง และไม่มีภาระต้องนำสืบเรื่องความจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการเกิดความเสียหายนั้นขึ้น บทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ ในส่วนของผู้มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหาย ซึ่งไม่มีความแตกต่างมากกว่าน้อยกว่าเรื่องสิทธิ จึงเป็นหลักประกันสิทธิตามกฎหมาย ของผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ตามหลักกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์

3.2.4.5 ความเสียหายที่จะได้รับการเยียวยาและขอบเขตของความรับผิด

กฎหมายของสหภาพยุโรป EC Directive ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทให้ประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป นำไปตรากฎหมายภายในของแต่ละประเทศ จะบัญญัติให้เรียกค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากความตายหรือบาดเจ็บ รวมทั้งความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สิน ส่วนรายละเอียดจะขึ้นอยู่กับแต่ละประเทศสมาชิกจะนำไปบัญญัติ ซึ่งประเทศอังกฤษ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสาธารณรัฐฝรั่งเศส ซึ่งเป็นสมาชิกสหภาพยุโรปต่างนำไปบัญญัติกฎหมายภายในตามพันธะที่

ต้องตรากฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ เพื่อคุ้มครองความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ประเทศอังกฤษบัญญัติให้เรียกค่าเสียหาย จากความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย และค่าเสียหายที่มีใช้ตัวเงิน เช่น ค่าขาดประโยชน์ในการทำมาหาได้ในอนาคต การสูญเสียความสามารถในการประกอบอาชีพ และค่าขาดไร้อุปการะ ทั้งยังบัญญัติให้เรียกค่าเสียหายเชิงลงโทษได้ในบางกรณีแต่ไม่ให้เรียกค่าเสียหายต่อจิตใจ นอกจากความเสียหายต่อจิตประสาท ที่ถือเป็นส่วนหนึ่งของความเสียหายทางร่างกาย ส่วนสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี อีกหนึ่งในประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปที่ตรากฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ บัญญัติให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือทรัพย์สิน ซึ่งอาจเป็นผู้ซื้อหรือผู้ใช้สินค้า หรือผู้ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับที่ตั้งของสินค้า และได้รับความเสียหายแม้ไม่ใช่ผู้ซื้อหรือผู้ใช้สินค้านั้น รวมทั้งสาธารณรัฐฝรั่งเศส บัญญัติให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินซึ่งเป็นผู้ซื้อหรือผู้ใช้สินค้าหรือผู้อยู่ในบริเวณใกล้เคียงกับที่ตั้งของสินค้า และได้รับความเสียหายแม้ไม่ใช่ผู้ซื้อหรือผู้ใช้สินค้า จะเห็นได้ว่าสหภาพยุโรปกับประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรป ทั้งประเทศอังกฤษซึ่งเป็นประเทศที่ใช้กฎหมายจารีตประเพณี สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สาธารณรัฐฝรั่งเศส ที่ต่างเป็นประเทศในกลุ่มที่ใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษร ต่างก็บัญญัติให้ความเสียหายที่จะได้รับการเยียวยาและขอบเขตความรับผิด ต่างสอดคล้องตรงกันเป็นมาตรฐานเดียวกัน ไม่มีความแตกต่างในรายละเอียดมากนัก แม้ว่าบางประเทศจะไม่ยอมให้เรียกค่าเสียหายต่อจิตใจได้ เว้นแต่ความเสียหายต่อจิตใจนั้นเป็นส่วนหนึ่งของความเสียหายทางกาย และมีสาเหตุมาจากความเสียหายทางกายก็ตาม

ประเทศนอกกลุ่มสหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศในกลุ่มประเทศที่ใช้กฎหมายจารีตประเพณี บัญญัติให้ความเสียหายที่จะได้รับการเยียวยา ได้แก่กรณีเสียหายแก่ชีวิต และร่างกาย กฎหมายยอมให้เรียกค่าเสียหายทั้งที่เป็นตัวเงิน และค่าเสียหายที่ไม่ได้เป็นตัวเงินที่เกิดขึ้นแล้ว และจะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าขาดประโยชน์จากการทำงาน ทั้งนี้หากถึงแก่ความตายคู่สมรสและบุคคลในครอบครัว อาจเรียกค่าขาดผู้ดูแล ค่าขาดแรงงานในครัวเรือน ทั้งอาจกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษตามพฤติกรรม ในส่วนของค่าเสียหายทางจิตใจนั้น ถ้าเจตนาให้ได้รับผลกระทบทางจิตใจสุดขีดสุดโต่ง หรือเกิดภาวะเศร้าซึมจากความเสียหายทางร่างกาย หรือตกใจกลัวเพราะอยู่ในที่เกิดเหตุ กฎหมายยอมให้เรียกได้ตามพฤติกรรมแห่งความเสียหาย ซึ่งบทบัญญัติของกฎหมายของสหรัฐอเมริกา บัญญัติให้สิทธิผู้เสียหายที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายไว้กว้างมาก ทั้งค่าเสียหายทางร่างกาย ค่าเสียหายต่อจิตใจ ค่าเสียหายจากการขาดประโยชน์จากการทำงาน รวมทั้งให้สิทธิคู่สมรสและบุคคลในครอบครัว ที่จะฟ้องเรียกค่าขาดไร้อุปการะ ขาดแรงงานในครอบครัว รวมทั้งค่าเสียหายเชิงลงโทษ และประเทศในกลุ่มที่ใช้กฎหมายลายลักษณ์อักษรอีกประเทศหนึ่ง คือประเทศญี่ปุ่นบัญญัติให้เรียกค่าเสียหายในกรณีความเสียหาย

แก่ชีวิต ร่างกาย และจิตใจ โดยนำบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งเรื่องค่าสินไหมทดแทนละเมิด มาปรับใช้ และยอมให้เรียกค่าเสียหายต่อจิตใจได้ ถ้าความเสียหายต่อจิตใจเป็นผลมาจากความเสียหายทางกาย นอกจากนี้ ในส่วนของค่าเสียหายแก่ทรัพย์สิน กฎหมายไม่ได้บัญญัติว่าทรัพย์สินใดบ้าง จึงอาจเรียกค่าเสียหายต่อทรัพย์สินที่ไม่ได้มีไว้เพื่อการค้าด้วย

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 บัญญัติขอบเขตความเสียหายที่จะได้รับการเยียวยา และขอบเขตของความรับผิดชอบไว้ด้วย โดยในส่วนของค่าเสียหายจะแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่

- 1) ความรับผิดชอบค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามมาตรา 11 วรรคแรก
- 2) ความรับผิดชอบในความเสียหายต่อจิตใจ อันเป็นผลมาจากความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัย ของผู้เสียหาย
- 3) ความรับผิดชอบค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ

จากการศึกษาบทบัญญัติในส่วนของความเสียหายที่จะได้รับการเยียวยา และขอบเขตของความรับผิด จะพบว่ากฎหมายของทุกประเทศในทุกระบบกฎหมาย ต่างมีบทบัญญัติเรื่องขอบเขตของค่าเสียหาย ที่จะได้รับการเยียวยาไว้เป็นมาตรฐานเดียวกัน อันเป็นการกำหนดมาตรฐานการคุ้มครองค่าเสียหายที่จะได้รับการเยียวยา ที่กฎหมายกำหนดให้เรียกค่าเสียหายที่เกิดขึ้นให้ครอบคลุมความเสียหายที่เกิดขึ้น รวมทั้งผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความเสียหายที่เกิดขึ้นกรณีเสียหายแก่ชีวิต มีสิทธิเรียกค่าขาดรายได้รูปการะ ค่าขาดแรงงานในครัวเรือน หรือผู้เสียหายเองอาจเรียกค่าขาดความสามารถนำการทำงาน หรือค่าสูญเสียประโยชน์จากการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับบทบัญญัติในการเรียกค่าสินไหมทดแทนความเสียหายจากละเมิด ทั้งนี้ มาตรฐานของการคุ้มครองความเสียหายที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้สามารถเรียกค่าเสียหายไว้สูงและครอบคลุมมากที่สุด ก็คือกฎหมายของสหรัฐอเมริกา และเมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานการคุ้มครองค่าเสียหายของประเทศ ไทย ก็พบว่าพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 บัญญัติเรื่องความเสียหายที่จะได้รับการเยียวยา และขอบเขตของความรับผิดไว้เทียบเท่ากับสหรัฐอเมริกา ทั้งค่าเสียหายทางร่างกาย ค่าเสียหายต่อจิตใจ และค่าเสียหายเชิงลงโทษไว้อย่างกว้างขวาง แต่ขณะเดียวกัน ในระบบกฎหมายของประเทศไทยที่บัญญัติให้เรียกค่าเสียหายต่อจิตใจได้กลับพบว่าในเรื่องค่าเสียหายต่อจิตใจนั้น ยังมีปัญหาในเรื่องขอบเขตการตีความว่าสามารถเรียกได้แค่ไหนเพียงใด และครอบคลุมถึงค่าเสียหายต่อจิตใจในทุกกรณีหรือไม่ กับทั้งในอดีตศาลไทยยังไม่ยอมรับเรื่องค่าเสียหายต่อจิตใจ แต่ยอมให้เรียกค่าเสียหายที่มีตัวตนเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะละเมิดได้ จึงมีข้อกั่วงวลในการบังคับใช้กฎหมาย เกี่ยวกับหลักการตีความเรื่องค่าเสียหายต่อจิตใจ ซึ่งจะได้ศึกษาวิเคราะห์ในบทต่อไป

3.2.4.6 ข้อยกเว้นความรับผิด

กฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของหลายประเทศได้มีบทบัญญัติยกเว้นความรับผิดไว้ โดยกฎหมายของสหภาพยุโรปซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทบัญญัติให้ผู้ผลิตไม่ต้องรับผิดหากพิสูจน์ได้ว่าตนไม่ได้นำสินค้านั้นออกจำหน่ายหรือความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขณะผลิต ยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าความชำรุดบกพร่องมีอยู่หรือหลักเรื่อง State of the Art Defense ซึ่งเป็นหลักที่ได้รับการยอมรับและนำไปใช้กว้างขวางในเกือบทุกระบบกฎหมายหรือความชำรุดบกพร่องเกิดขึ้นเพราะการที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย หรือระเบียบทางราชการที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ หรือความชำรุดบกพร่องไม่ได้มีอยู่ขณะส่งมอบสินค้า หรือเกิดขึ้นหลังจากมีการส่งมอบสินค้าแล้ว หรือสินค้านั้นไม่ได้ผลิตเพื่อขายหรือจำหน่ายในลักษณะที่เป็นธุรกิจ นอกจากนี้ผู้ผลิตขึ้นส่วนเพื่อการผลิตสินค้าขั้นสุดท้าย หากพิสูจน์ได้ว่าความชำรุดบกพร่องนั้นเกิดขึ้นเพราะการออกแบบหรือเพราะคำสั่งของผู้ผลิตสินค้าขั้นสุดท้ายนั้น ซึ่งข้อยกเว้นความรับผิดแต่ละข้อนี้จะเหมือนกับกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของประเทศอังกฤษ เรื่องความเสียหายเกิดขึ้นเพราะการต้องปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบของทางราชการ เรื่องหลัก State of the Art Defense เรื่องจำเลยไม่ได้นำสินค้านั้นออกสู่ตลาด หรือไม่ได้จำหน่ายสินค้าไปในทางธุรกิจการค้าเพื่อกำไร หรือความชำรุดบกพร่องไม่ได้มีอยู่ขณะขาย หรือเกิดขึ้นจากการสึกหรอตามปกติการใช้และการติดตั้ง ไม่ถูกต้อง ในส่วนของผู้ผลิตขึ้นส่วน ก็ใช้เหตุผลเดียวกันให้หลุดพ้นความรับผิด ในขณะที่กฎหมายของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี จะเป็นไปตาม EC Directive กฎหมายแม่บทของสหภาพยุโรป ส่วนกฎหมายของสาธารณรัฐฝรั่งเศส จะมีข้อยกเว้นความรับผิดเรื่องผู้เสียหายสมัครใจรับภัยที่เกิดขึ้น คือรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นมีความชำรุดบกพร่อง แล้วยังได้ใช้สินค้านั้นด้วยความสมัครใจ ซึ่งในกรณีนี้ผู้ผลิตไม่ต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังมีเหตุผลเรื่องความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้สินค้าที่ผิดวิธี ต่างไปจากที่กำหนดไว้ในข้อบ่งชี้ ที่ผู้ผลิตได้กำกับมากับสินค้า หรือใช้แตกต่างไปจากวิธีการอันควรต้องใช้ตามลักษณะของสินค้านั้น เช่นเดียวกับกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ที่บัญญัติข้อยกเว้นไว้กว้างๆ ขึ้นอยู่กับแต่ละมลรัฐจะนำไปใช้ แต่มีหลักการกว้างๆ เรื่องผู้เสียหายสมัครใจเข้ารับภัยใช้สินค้านั้นเอง ทั้งที่มีความชำรุดบกพร่องโดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือเรื่องใช้สินค้าผิดวิธี ไปจากคำเตือนหรือเอกสารกำกับสินค้านั้น รวมทั้ง State of the Art Defense เช่นเดียวกับหลายๆ ประเทศในสหภาพยุโรป แต่ประเทศญี่ปุ่นมีข้อยกเว้นตามหลัก State of the Art Defense เช่นกัน รวมทั้งเรื่องข้ออ้างของผู้ผลิตขึ้นส่วน เพื่อผลิตสินค้าขั้นสุดท้ายที่อ้างให้หลุดพ้นความรับผิดได้โดยเหตุผลเช่นเดียวกับกฎหมายของประเทศอื่นๆ

เมื่อศึกษาพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ของประเทศไทย บัญญัติข้อยกเว้นความรับผิดไว้เช่นกันในมาตรา 7 หากพิสูจน์

ได้ว่าสินค้านั้น ไม่ได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือผู้เสียหายรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นมีความชำรุดบกพร่อง หรือความเสียหายเกิดขึ้นเพราะการใช้ หรือการเก็บรักษาไม่ถูกต้องตามวิธีใช้ วิธี การเก็บรักษา คำเตือนที่ผู้ประกอบการกำหนดไว้อย่างถูกต้อง และชัดเจนตามสมควรแล้ว แต่ไม่มีบทบัญญัติเรื่องหลัก State of the Art Defense เหมือนกับกฎหมายของประเทศต่างๆ ที่ได้ศึกษามาแล้ว ซึ่งเรื่องนี้ น่าจะต้องแสวงหาคำตอบต่อไป ว่าเหตุใดในระบบกฎหมายของประเทศไทยจึงไม่ได้นำหลักเรื่อง State of the Art Defense มาใช้ให้เป็นข้อต่อสู้ของผู้ประกอบการทั้งที่เป็นเหตุผลที่เป็นสากล